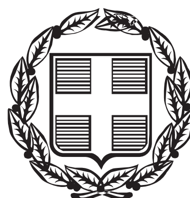

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 43**

14 Ιανουαρίου 2014

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. *574/VII/2013

Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1-3 του Ν. 3959/2011 της Ανώνυμης Τραπεζικής Εταιρείας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» σε σχέση με την απόκτηση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των τραπεζικών εταιρειών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ».

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτιρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 2η Σεπτεμβρίου 2013, ημέρα Δευτέρα και ώρα 13:30, με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης
Μέλη: Δημήτριος Λουκάς(Αντιπρόεδρος)
Ιωάννης Μπιτούνης,
Εμμανουέλα Τρούλη,
Δημήτριος Δανηλάτος και
Ιωάννης Αυγερινός.
Γραμματέας: Ηλιάνα Κούτρα

Το μέλος/Εισηγήτρια Βικτωρία Μερτικοπούλου δεν συμμετείχε στη συζήτηση της υπόθεσης, διότι απείχε λόγω κωλύματος.

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του Ν. 3959/2011 της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» σε σχέση με την απόκτηση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των τραπεζικών εταιρειών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ»

Πριν την έναρξη της συζήτησης ο Πρόεδρος όρισε Γραμματέα της υπόθεσης την Ηλιάνα Κούτρα, με αναπληρώτρια την Παρασκευή Ζαχαριά.

Η γνωστοποιούσα τη συγκέντρωση ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ με την υπ' αριθ. πρωτ. 222/27.8.2013 έγγραφη δήλωσή της παραιτήθηκε από την προβλεπόμενη προθεσμία κλήτευσης.

Στην αρχή της συζήτησης, ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στην Εισηγήτρια της υπόθεσης, Εμμανουέλα Τρούλη, η οποία ανέπτυξε συνοπτικά την υπ' αριθμ. 6566/23.8.2013 γραπτή

* Από την παρούσα απόφαση έχουν παραλειφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 54/Β΄/16.1.2013), τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κρίθηκε ότι αποτελούν επιχειρηματικό απόρρητο. Στη θέση των στοιχείων που έχουν παραλειφθεί υπάρχει η ένδειξη [...]. Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

Εισήγηση επί της κρινόμενης υπόθεσης και πρότεινε, για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά στην Εισήγηση, να εγκριθεί η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση.

Μετά την ολοκλήρωση της ανάπτυξης της εισήγησης η Επιτροπή προχώρησε σε διάσκεψη επί της ως άνω υπόθεσης και αφού έλαβε υπόψη της τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης και την Εισήγηση,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ

Α. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΡΑΞΗ

Α.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έγγραφό του, το Πιστωτικό Ίδρυμα με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε» (εφεξής και «Πειραιώς» ή «γνωστοποιούσα»), με έδρα την Ελλάδα, γνωστοποίησε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού (εφεξής και «ΕΑ»), σύμφωνα με τα αρ. 5-10 του Ν. 3959/2011, τις από 26.03.2013 Συμβάσεις Πώλησης και Μεταβίβασης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού (εφεξής και ως «Συμβάσεις»), της ελληνικής δραστηριότητας των τραπεζικών εταιριών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» (εφεξής και ως «Κύπρου»), (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» (εφεξής και ως «Λαϊκή» ή «CPB») και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» (εφεξής και ως «Ελληνική») – εφεξής από κοινού και ως «τρεις κυπριακές τράπεζες».
2. Στις 9/7/2013 εκδόθηκε, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8, παρ. 4 του Ν. 3959/2011, η υπ' αρ. 66 Απόφαση του Προέδρου της Ε.Α. σύμφωνα με την οποία κινήθηκε η διαδικασία της πλήρους διερεύνησης της εν λόγω συγκέντρωσης[1].

Α.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

3. Στις 16/3/2013 επετεύχθη πολιτική συμφωνία μεταξύ του Eurogroup και της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με τους βασικούς άξονες του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής της χώρας, προκειμένου να αποφευχθεί η χρεωκοπία της. Ως βασική προϋπόθεση εφαρμογής του προγράμματος τέθηκε ο εξορθολογισμός του τραπεζικού συστήματος, στο πλαίσιο του οποίου αποφασίσθηκε η πώληση των δραστηριοτήτων των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα σε κάποιο από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα[2]. Την

[1] Σε συνέχεια της υπ' αριθ. πρωτ. 5484/9.7.2013 Έκθεσης της Εισηγήτριας κας Ε. Τρούλη. Η Απόφαση Προέδρου επιδόθηκε στη γνωστοποιούσα, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8, παρ. 4 του Ν. 3959/2011.

[2] Βλ. την από 16/3/2012 Ανακοίνωση Eurogroup <http://www.eurozone.europa.eu/media/402209/Eurogroup%20statement%20CY_final__16%203%202013%20_2_.pdf>.

ίδια στιγμή, στην Ελλάδα, συγκλήθηκε το Συμβούλιο Συστημικής Ευστάθειας[3], με θέμα την ως άνω απόφαση, το οποίο ομόφωνα εισηγήθηκε τη μεταφορά των εν λόγω στοιχείων σε υφιστάμενο ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα.

4. Ως εκ τούτου, η Ελληνική Κυβέρνηση, η Τράπεζα της Ελλάδος και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) απηύθυναν πρόσκληση προς τις Ελληνικές Τράπεζες για υποβολή προτάσεων για την εξαγορά επιλεγμένων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των τριών Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα. Στη διαδικασία συμμετείχαν και άλλα πλην της Πειραιώς Ελληνικά Πιστωτικά Ιδρύματα[4]. Το ΤΧΣ, κατά τη συνεδρίαση του Γενικού του Συμβουλίου στις 22 Μαρτίου 2013, ενέκρινε την πρόταση της Τράπεζας Πειραιώς για την εξαγορά των υποκαταστημάτων των τριών Κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα[5].

5. Στις 26/3/2013, στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Eurogroup, αλλά και με βάση την εξειδίκευσή της σε επόμενες Συνόδους του[6], η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (εφεξής και ως ΚτΚ), δρώντας ως Αρχή Εξυγίανσης[7], έθεσε, με σχετικά Διατάγματα, τα Κυπριακά Πιστωτικά Ιδρύματα Κύπρου και Λαϊκή σε καθεστώς εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης, σύμφωνα με το Νόμο 17(Ι)/2013[8] περί εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας[9] (εφεξής «ο Νόμος περί Εξυγίανσης»)[10]. Μεταξύ των μέτρων

[3] Το Συμβούλιο συστάθηκε με το Ν. 3867/2010 και σκοπός του είναι να παρακολουθεί τη σχέση και δυναμική μεταξύ των συστημάτων της οικονομίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις κεφαλαιαγορές, το τραπεζικό και ασφαλιστικό σύστημα, τη ρευστότητα, το δημόσιο χρέος και τις κρατικές εγγυήσεις και την προληπτική δράση κατά ακραίων καταστάσεων, ασταθειών και κρίσεων. Επίσης, τη χρηματοοικονομική πολιτική του Υπουργείου Οικονομικών και τη διασφάλιση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και των εθνικών ανεξάρτητων εποπτικών αρχών του χρηματοοικονομικού τομέα για το συντονισμό της χρηματοοικονομικής πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών. Τα μέλη του Συμβούλιου αποτελούν ο Υπουργός Οικονομικών, ο Υφυπουργός Οικονομικών, ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, ο Υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, ο Πρόεδρος του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και ο Πρόεδρος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Βλ. Δελτίο Τύπου 1/3/2011 Υπ. Οικονομικών αναρτηθέν στην επίσημη ιστοσελίδα του < http://www.minfin.gr >.

[4] Βλ. Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής της ΤτΕ 2012-2013, σελ. 94.

[5] Βλ Δελτίο Τύπου 22/3/2013 του ΤΧΣ αναρτηθέν στην ιστοσελίδα του < http://www.hfsf.gr >.

[6] Βλ. την από 25/3/2013 Ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, σύμφωνα με την οποία *«Η σημερινή συμφωνία που επιτεύχθηκε στη σύνοδο του Eurogroup, διασφαλίζει την την αποφυγή της χρεοκοπίας του [ενν. της] Κύπρου] και των συνεπειών μας τέτοιας εξέλιξης για τη χώρα. Με τη συμφωνία έχει, επίσης, αποφευχθεί η άτακτη χρεοκοπία της Λαϊκής Τράπεζας. Η Τράπεζα Κύπρου θα αναδιαρθρωθεί και κεφαλαιοποιηθεί πλήρως στη βάση σχετικής νομοθεσίας, θα αποκτήσει τα εξυπηρετούμενα δάνεια, άλλα στοιχεία ενεργητικού και τις ασφαλισμένες καταθέσεις της Λαϊκής Τράπεζας. Το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία μιας υγιούς και ανθεκτικής τράπεζας, ικανής να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των πελατών της και της κυπριακής οικονομίας ευρύτερα. Η εφαρμογή των πιο πάνω μέτρων, θα βοηθήσει στην ανασύσταση ενός ισχυρού τραπεζικού τομέα που θα συμβάλει ουσιαστικά στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και θα βοηθήσει στην ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας».*

[7] Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Νόμου περί Εξυγίανσης, η Αρχή Εξυγίανσης έχει την αποκλειστική εξουσία να λαμβάνει και να εφαρμόζει μέτρα εξυγίανσης σε επηρεαζόμενα ιδρύματα.

[8] Όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 38(Ι)/2013.

[9] Όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 38(Ι)/2013.

[10] Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Νόμου περί Εξυγίανσης, η λήψη των μέτρων εξυγίανσης αποφασίζεται εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

1. Το υπό εξυγίανση ίδρυμα δεν είναι βιώσιμο ή πιθανόν να καταστεί μη βιώσιμο. Ως παράγοντες μη βιωσιμότητας νοούνται, ενδεικτικά, η αδυναμία του ιδρύματος να εκπληρώσει τις απαιτήσεις του όταν αυτές καθίστανται απαιτητές, η απομείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του σε βαθμό που

εξυγίανσης που λήφθηκαν, αποφασίσθηκε, δυνάμει του άρθρου 9 του Νόμου περί Εξυγίανσης, η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κυπριακών τραπεζών που προκύπτουν από τις εργασίες τους στην Ελλάδα σε ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα. Την ίδια μέρα, η Πειραιώς υπέγραψε σχετικές Συμβάσεις Πώλησης και Μεταβίβασης με κάθε μία από τις τρεις Κυπριακές Τράπεζες (οι οποίες είναι πανομοιότυπες ως προς τους βασικούς όρους τους – βλ. σχετικά Ενότητα Α.3), με αντικείμενο τη δραστηριότητά τους στην ελληνική επικράτεια[11].

6. Με γνώμονα την προστασία των καταθετών και την πρόληψη δημιουργίας κινδύνων που θα έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στη σταθερότητα του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος λόγω της θέσης των δύο μεγαλύτερων Κυπριακών τραπεζών σε εκκαθάριση, η Πειραιώς, με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 76/25.3.2013 επιστολή της, αιτήθηκε τη χορήγηση παρέκκλισης από τις υποχρεώσεις της για αναστολή της πραγματοποίησης της συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 3 του Ν. 3959/2011[12]. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, με την υπ’ αρ. 564/VII/2013 απόφασή της[13] επέτρεψε την κατά παρέκκλιση πραγματοποίηση των υπό κρίση συναλλαγών πριν από την έκδοση σχετικής απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού επί της επίπτωσής τους στη λειτουργία του ανταγωνισμού στις αγορές στις οποίες αφορούν.

Α.3. ΟΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Α.3.1 Μεταβιβαζόμενα στοιχεία

7. Όπως αναφέρει η Πειραιώς, *«[μ]ε τη συναλλαγή απόκτησης των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα των τραπεζών Κύπρου, Cyprus Popular Bank και Ελληνικής Τράπεζας, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε επιλεγμένα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού και όχι νομικές οντότητες. Συγκεκριμένα η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε χαρτοφυλάκια δανείων και καταθέσεων, καθώς και πάγια στοιχεία ενεργητικού. Επίσης, απέκτησε το δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα και το ανθρώπινο δυναμικό των εγχώριων τραπεζικών δραστηριοτήτων. Επιπρόσθετα, απέκτησε δάνεια των εγχώριων εταιρειών leasing, factoring των κυπριακών τραπεζών, όπως και τα δάνεια και καταθέσεις της Επενδυτικής Τράπεζας Ελλάδος (IBG), θυγατρικής του ομίλου της CPB»*[14]. Σε άλλο σημείο της απαντητικής επιστολής της, η γνωστοποιούσα διευκρινίζει ότι σχετικά με τις θυγατρικές εταιρίες leasing

---

να υπολείπονται της αξίας των υποχρεώσεών του, η αδυναμία τήρησης των απαιτήσεών του σε κεφαλαιακή επάρκεια, η σημαντική μείωση στην πρόσβασή του σε πηγές χρηματοδότησης κλπ.

2. Δεν μπορούν να ληφθούν άλλα μέτρα πλην αυτών της εξυγίανσης ώστε το υπό εξυγίανση ίδρυμα να μπορεί να τηρεί τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας ή ρευστότητας και
3. Η εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης είναι αναγκαία για την προαγωγή του δημόσιου οφέλους και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

[11] Η μεταβίβαση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της Κύπρου και της Λαϊκή επικυρώθηκε με τα από 26/3/2013 διατάγματα τα οποία εξέδωσε, δυνάμει του προαναφερόμενου άρθρου 9 του Νόμου περί Εξυγίανσης, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, με από κοινού απόφαση με τον Υπουργό Οικονομικών της Κύπρου. Στο περιεχόμενο των Διαταγμάτων ορίζεται το αντικείμενο και οι όροι των συμβάσεων που θα συναφθούν μεταξύ των κυπριακών τραπεζών με την Πειραιώς, καθώς και ο χρόνος υλοποίησης της διαδικασίας μεταβίβασης.

[12] Η γνωστοποιούσα δικαιολόγησε το αίτημά της στη βάση ότι «[…]».

[13] Βλ. σχετ. Δελτίο Τύπου της 26/3/2013 αναρτημένο στην ιστοσελίδα της ΕΑ.

[14] Βλ. σχετ. υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

και factoring των κυπριακών τραπεζών, ήτοι τις Marfin Leasing AE, Marfin Factors & Forfaiters AE και Κύπρου Χρηματοδοτικές Μισθώσεις ΑΕ, «[…]».

8. Αναλυτικότερα, μέσω των από 26/3/2013 Συμβάσεων, η Πειραιώς αποκτά επιλεγμένα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού των ελληνικών εργασιών των τριών κυπριακών τραπεζών και ειδικότερα το σύνολο των δανείων[15] (ελεύθερα βαρών)[16], των καταστημάτων[17] τους στην Ελλάδα, ήτοι των ακινήτων[18] με τον εξοπλισμό[19], την υπεραξία των Ελληνικών Εργασιών, όλα τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που ανήκουν στις κυπριακές τράπεζες και που σχετίζονται με τις Ελληνικές Εργασίες, όλα τα βιβλία και στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά τις Ελληνικές Εργασίες, καθώς και το σύνολο των καταθέσεων αυτών.

9. Παράλληλα, σύμφωνα με τις ως άνω συμβάσεις, η Πειραιώς αποκτά τη δραστηριότητα, τα ακίνητα και τον εξοπλισμό των θυγατρικών των Κύπρου και Λαϊκή που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών leasing και factoring στην Ελλάδα[20], καθώς και της θυγατρικής της Λαϊκής, «Επενδυτικής Τράπεζας της Ελλάδος» (εφεξής και ως «IBG»)[21]. Πρόσθετα, δυνάμει των συμβάσεων, […]

10. Διευκρινιστικά σημειώνεται ότι σύμφωνα με σχετική απάντηση της Πειραιώς,αλλά και το από 25/4/2013 δελτίο τύπου της τράπεζας , «*Η Τράπεζα Πειραιώς, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες της αγοράς και σε σχετικές επαφές με τις αρμόδιες εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές της Ελλάδος και Κύπρου, προχώρησε στην κατάρτιση συμφωνίας με τις Τράπεζα Κύπρου, Cyprus Popular Bank (CPB) και Ελληνική Τράπεζα για την απόκτηση του συνόλου των εργασιών και υπηρεσιών θεματοφυλακής, εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών των καταστημάτων των τριών Κυπριακών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, η σχετική συμφωνία με την Cyprus Popular Bank περιλαμβάνει και την απόκτηση των εργασιών των καταστημάτων της CPB στην Ελλάδα που αφορούν στην αντιπροσώπευση και διανομή μεριδίων ΟΣΕΚΑ (Αμοιβαίων Κεφαλαίων»))*»[22].

Α.3.2 Οικονομικοί όροι-Τίμημα εξαγοράς

11. Το συνολικό τίμημα για την αγορά των μεταβιβασθέντων στοιχείων του ενεργητικού κάθε μίας εκ των τριών Κυπριακών Τραπεζών που θα καταβάλλει η Πειραιώς σε […][23] και κατανέμεται ως εξής: **α**) […][24][…][25] **β)** […][26] και **γ)** […][27].

---

[15] Σύμφωνα με […].
[16] Σύμφωνα με […].
[17] Σύμφωνα με […].
[18] Σύμφωνα **[...].**
[19] Σύμφωνα **[...].**
[20] Ήτοι, της θυγατρικής της Τράπεζας Κύπρου, Κύπρου Leasing ΑΕ, και τις θυγατρικές της Λαϊκής Τράπεζας: MARFIN LEASING A.E, και MARFIN FACTORS & FORFAITERS S.A.
[21] Σύμφωνα […].
[22] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς καθώς και http://www.piraeusbankgroup.com/~/media/Com/Piraeus-Bank-Documents/Press-Releases/2013/PressRelease_Thematofylaki_gr.ashx.
[23] Σημειώνεται ότι όπως υπογραμμίζει η γνωστοποιούσα στο υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, μετά την αξιολόγησή της ως «βιώσιμης» από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία καθόρισε τις κεφαλαιακές της ανάγκες στα €7,3 δισ., έχει λάβει προκαταβολή κεφαλαίου ύψους €6,3 δισ. υπό τη μορφή

12. Προκειμένου να προσδιοριστεί η οικονομική αξία των υπό μεταβίβαση στοιχείων […][28],[…][29][…]:

(i) το […][30] και

(ii) […][31].

Α.3.3 Αιρέσεις

13. […][32],[…]

Α.3.4 Παροχή υπηρεσιών μετά τη μεταβίβαση

14. […][33].[…].
15. […]..

Α.3.5. Ενοποίηση (Εργαζόμενοι-Σήμα-Δίκτυο)

16. […]..
17. […][34] […].
18. […].

Α.4 ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

19. Ο φάκελος της γνωστοποίησης συμπληρώθηκε προσηκόντως, με τα στοιχεία που όφειλε να προσκομήσει η γνωστοποιούσα, στις 10/07/2013[35].Με επιστολές της προς ανταγωνίστριες επιχειρήσεις ([…]) η Γ.Δ.Α. ζήτησε την παροχή στοιχείων για να συμπληρωθεί ο φάκελος της υπόθεσης και να καταστεί δυνατή η αξιολόγηση της γνωστοποιηθείσας πράξης ως προς τα αποτελέσματά της στις επιμέρους αγορές που αφορά.

ομολόγων του EFSF από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) σε δύο δόσεις (στα τέλη Μαΐου 2012 και Δεκεμβρίου 2012), ενώ έχει λάβει βεβαίωση δέσμευσης για €1,1 δισ. επιπρόσθετων κεφαλαίων από το ΤΧΣ. Επίσης, το Μάρτιο του 2013 έλαβε €570 εκατ. ομόλογα EFSF για τα στοιχεία σταθμισμένου ενεργητικού της μεταβιβαζόμενης ΑΤΕ, ενώ θα λάβει πρόσθετα €524 εκατ. για την απόκτηση των στοιχείων των τριών κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα (Τράπεζα Κύπρου, Cyprus Popular Bank, Ελληνική Τράπεζα). Επομένως, το συνολικό ύψος ανακεφαλαιοποίησης της Τράπεζας Πειραιώς (συμπεριλαμβανομένων των ποσών για τα στοιχεία της μεταβιβαζόμενης ΑΤΕ και των ελληνικών δραστηριοτήτων των Κυπριακών Τραπεζών) ανέρχεται στα €8,4 δισ. Επιπλέον, η Πειραιώς έχει λάβει €750 εκατ. προνομιούχες μετοχές του Ελληνικού Δημοσίου (Ν. 3723/2008) όπως και οι υπόλοιπες μεγάλες ελληνικές τράπεζες. Βλ. και Ετήσια Έκθεση της Τράπεζας για το 2012.

[24] Σύμφωνα με […]

[25] […]

[26] […].

[27] […].

[28] […].

[29] […].

[30] […].

[31] […]..

[32] […]..

[33] Όπως διευκρινίζει η Πειραιώς στην από 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της: *«/[…].»*. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τις […].

[34] Σύμφωνα με […].

[35] Βλ. επιστολή της γνωστοποιούσας υπ’ αρ. πρωτ. 5537.

20. Η Γ.Δ.Α. απέστειλε, επίσης, επιστολή στην […] και […] για συγκέντρωση στοιχείων για τα σύνολα των υπό εξέταση σχετικών αγορών και διασταύρωση των γνωστοποιηθέντων από τις συμμετέχουσες εταιρίες στοιχείων.

Α.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ – ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

21. Κατά τη γνωστοποιούσα[36], η απόκτηση της Ελληνικής Δραστηριότητας των Κύπρου, Λαϊκής και Ελληνικής θα διασφαλίσει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, θα αποτρέψει τις τόσο σοβαρές ζημιές σε βάρος των καταθετών λόγω της μη λειτουργίας των υποκαταστημάτων των τριών Τραπεζών Κύπρου, Λαϊκή και Ελληνική στην Ελλάδα όσο και τον κίνδυνο αποσταθεροποίησης της μέχρι σήμερα προσπάθειας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων να εξέλθουν από την οικονομική κρίση της Ελληνικής Τραπεζικής Αγοράς. Σύμφωνα με την Πειραιώς, η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση εξυπηρετεί απολύτως αυτό που η παρούσα οικονομική συγκυρία αλλά και η διασφάλιση του ελληνικού δημοσίου συμφέροντος επιβάλλουν, ενώ δεν δημιουργεί δεσπόζουσα θέση, δεν ενισχύει προϋποθέσεις δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης και δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές.

22. Πιο συγκεκριμένα, η Πειραιώς θεωρεί ότι η συμφωνία για την απόκτηση όλων των καταθέσεων, δανείων και καταστημάτων στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank (CPB) και της Ελληνικής Τράπεζας:

- διασφαλίζει τη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, καθώς αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος,
- συνδράμει την Κύπρο στην αντιμετώπιση της κρίσης και στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού της συστήματος,
- εξασφαλίζει τους καταθέτες, τους 1,150 εκατ. περίπου πελάτες και 5.300 περίπου υπαλλήλους των τριών κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα μετά τις ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο.

23. Επίσης, η γνωστοποιούσα υπογραμμίζει ότι λόγω της σημαντικής σχετικής εμπειρίας της, η ενσωμάτωση των αποκτηθεισών δραστηριοτήτων θα γίνει ομαλά. Ειδικότερα, σημειώνει ότι *«[η] ομαλή ενσωμάτωση και των άλλων αποκτηθεισών δραστηριοτήτων και εταιρειών του χρηματοπιστωτικού τομέα από την Τράπεζα Πειραιώς συνιστά προτεραιότητα προς όφελος μετόχων, πελατών και εργαζομένων σε όλο τον Όμιλο, παράλληλα με την επίτευξη των επιδιωκόμενων συνεργιών κόστους και εσόδων, οι οποίες θα του προσδώσουν πρόσθετη αξία. Σε σχέση με τα έξοδα λειτουργίας, σε συνέχεια της μείωσης των προηγούμενων ετών συνέπεια των αρνητικών συνθηκών αγοράς, ο Όμιλος έχει το μεγάλο περιθώριο επίτευξης συνεργιών κόστους, εκμεταλλευόμενος τις ιδιαιτερότητες και τα πλεονεκτήματα του καθενός από τα δίκτυα/δραστηριότητες που αποκτήθηκαν (π.χ. μεγάλο*

[36] Βλ. τμήμα 1του υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04/2013 εντύπου γνωστοποίησης.

ποσοστό ιδιόκτητων καταστημάτων της ATEbank), αλλά και τη μεγάλη εμπειρία της διοικητικής του ομάδας και των μηχανισμών/διαδικασιών του όσον αφορά την ενοποίηση, ενσωμάτωση και αξιοποίηση εξαγορών και συγχωνεύσεων κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες» [37].

24. Παράλληλα, όπως αναφέρει η Πειραιώς[38], με την από μέρους της απόκτηση των ελληνικών δραστηριοτήτων των Κυπριακών Τραπεζών προκύπτουν […].[39].

Β. ΤΑ ΜΕΡΗ

25. Όπως προκύπτει και από τα ανωτέρω αναφερθέντα, για τις ανάγκες εξέτασης της υπό κρίση πράξης, ως συμμετέχοντα μέρη λογίζονται αφενός ο Όμιλος του οποίου ηγείται η Πειραιώς και αφετέρου οι μεταβιβαζόμενες δραστηριότητες των εδρευουσών στην Κύπρο πιστωτικών ιδρυμάτων (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», των οποίων μεταβιβάζονται οι ελληνικές δραστηριότητες.

Β.1. ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ[40]

26. Η Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916 και εδρεύει στην Αθήνα, επί της οδού Αμερικής 4. Αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της Ελλάδας και διαθέτει περισσότερα από 1000 καταστήματα στην ελληνική επικράτεια[41]. Η μετοχή της Πειραιώς είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και *«συμμετέχει, πέραν του Γενικού Δείκτη του Χ.Α σε μια σειρά από άλλους δείκτες […]»*[42]. Εκτός από τη σημαντική παρουσία της Πειραιώς στην Ελλάδα, οι δραστηριότητές της εκτείνονται και πέρα από αυτή, καθώς *«[η] Τράπεζα Πειραιώς και οι θυγατρικές της (αποκαλούμενες μαζί ως 'ο Όμιλος')*

---

[37] Βλ. σχετικά και υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[38] Βλ. τμήματα 8 & 9 του υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 εντύπου γνωστοποίησης.
[39] Βλ. και υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[40] Βλ. < http://www.piraeusbank.gr >.
[41] Στο πλήθος των υποκαταστημάτων συμπεριλαμβάνονται και αυτά που αφορούν στα τραπεζικά ιδρύματα που αποκτήθηκαν από την Πειραιώς κατά την τελευταία διετία. Σημειώνεται ειδικότερα ότι σύμφωνα με το υπ' αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης και με τα έως 31/12/2012 διαθέσιμα στοιχεία, η Πειραιώς (συμπεριλαμβανομένου του υγιούς τμήματος της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος) διαθέτει […] καταστήματα στην ελληνική επικράτεια, η Γενική Τράπεζα, θυγατρική της Πειραιώς, διαθέτει […], ενώ η πρόσφατα αποκτηθείσα Millennium Bank διαθέτει […]. Συνεπώς, και χωρίς να συμπεριληφθούν τα υποκαταστήματα των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα, το σύνολο των υποκαταστημάτων του Ομίλου Πειραιώς ανέρχεται σε […]. Όσον αφορά τον αριθμό των υποκαταστημάτων στις 31/3/2013, η Πειραιώς σημειώνει ότι *«[μ]ε την απόκτηση των κυπριακών τραπεζών (Κύπρου, CPB και Ελληνικής), το πλήθος των καταστημάτων του Ομίλου Πειραιώς στην Ελλάδα ανήλθε στο τέλος του Μαρτίου σε* […] *καταστήματα, ενώ αν συμπεριληφθούν και οι μονάδες του δικτύου της Millennium Bank Ελλάδας (*[…]*) το δίκτυο ανέρχεται σε* […]*καταστήματα»* (αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή). Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και Ενότητα Ζ.
[42] Βλ. Ετήσια Οικονομική Έκθεση της Πειραιώς για το 2012 που προσκομίσθηκε με το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης. Οι εν λόγω δείκτες είναι οι: FTSE/ATHEX (Banks, Large Cap), FTSE/ATHEX-CSE Banking Index, FTSE (Greece Small Cap, RAFI All World 3000 & Developed Small, Med 100), MSCI (World Small Cap, Europe Small Cap, Greece Small Cap), Euro Stoxx (All Europe, TMI Sustainability) και S&P (Global BMI, Europe Developed BMI).

αναπτύσσουν δραστηριότητες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, την Αίγυπτο, καθώς και τη Δυτική Ευρώπη»[43].

Β.1.1. Καταστατικός σκοπός

27. Σύμφωνα με το άρθρο […] του Καταστατικού της Πειραιώς, ο καταστατικός της σκοπός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων: *«1. Κάθε εργασία ή δραστηριότητα, η οποία επιτρέπεται ή επιβάλλεται στις Τράπεζες από τη εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία[…].*

Β.1.2. Μετοχική σύνθεση

28. Σημειώνεται καταρχάς ότι από τα στοιχεία της παρούσας ενότητας αξιολογήθηκαν αυτά που αφορούν στη μετοχική σύνθεση της αποκτώσας, ως είχε μέχρι και την ημερομηνία της γνωστοποίησης και όχι όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης της τράπεζας.
29. Όπως αναφέρεται και στο υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης και σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς στο χρόνο της γνωστοποίησης, *«[η] Πειραιώς είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών πολυμετοχική εταιρία. Δεν υπάρχουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα με δικαιώματα ελέγχου […]»*. Επίσης, σε επόμενη απαντητική επιστολή της διευκρινίζεται ότι, κατά την ημερομηνία γνωστοποίησης, «[…]»[44].
30. Στις 23/4/2013, το μετοχικό της κεφάλαιο ανερχόταν σε € 2.271.770.384,28 διαιρούμενο σε: α) 5.072.567.951 κοινές ονομαστικές με ψήφο μετοχές, ονομαστικής αξίας 0,30 € έκαστη και β) 1.344.234.800 προνομιούχες χωρίς ψήφο μετοχές, εκ των οποίων οι 77.568.134 είχαν ονομαστική αξία €4,77 έκαστη, ενώ οι υπόλοιπες €0,30 έκαστη[45].
31. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία της Πειραιώς, καθώς και την Ετήσια Οικονομική Έκθεση για το 2012, κανένας μέτοχος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δεν κατείχε σε ατομική βάση άμεσα ή έμμεσα ποσοστό μεγαλύτερο από […]% του συνολικού αριθμού των κοινών μετοχών της Τράπεζας Πειραιώς, κατά το χρόνο γνωστοποίησης της υπό εξέταση πράξης. Επιπλέον, η μετοχική βάση της αποκτώσας παρουσιάζει στο χρονικό αυτό σημείο μεγάλη διασπορά, καθώς με τα έως 31/3/2013 διαθέσιμα στοιχεία, το σύνολο των 1.143.326.564 μετοχών κατέχεται από 163.854 μετόχους, εκ των οποίων το 52% πρόκειται για φυσικά πρόσωπα και το λοιπό 48% για νομικά.

[43] Βλ. Ετήσια Οικονομική Έκθεση της Πειραιώς για το 2012 που προσκομίστηκε με το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[44] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[45] Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την τράπεζα, στις 23/4/2013 έγινε συνολική αύξηση μετοχικού κεφαλαίου αξίας €8,429 δις εκ των οποίων ποσό ίσο με €7,335 δις αφορούσε αύξηση ανακεφαλαιοποίησης και το υπόλοιπο αφορούσε την κάλυψη κεφαλαιακών αναγκών της Πειραιώς που προέκυψαν από την εξαγορά στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ATEBank, ύψους €570,00 εκατ., καθώς και στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας ύψους €534,00 εκατ. Εκ της αύξησης ανακεφαλαιοποίησης ποσού €7,335 δις, οι ιδιώτες επενδυτές συνεισέφεραν €1.443.631.721. Το υπόλοιπο ποσό καλύφθηκε με εισφορά σε είδος ομολόγων EFSF από το ΤΧΣ. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. < http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/share/shares-capital-development >.

32. Ειδικότερα, η σύνθεση των κοινών μετοχών της Πειραιώς, σύμφωνα και με την ιστοσελίδα της τράπεζας, κατά την 31/03/2013 είχε ως εξής[46]:

Κατηγορία Μετόχων	Ποσοστό Συνόλου Κοινών Μετοχών
Ιδιώτες	52,00%
Έλληνες Θεσμικοί	5,00%
Ξένοι Θεσμικοί	26,00%
ΤΑΙΠΕΔ	1,00%
Εταιρίες	17,00%

33. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι δέκα μεγαλύτεροι κάτοχοι μετοχών με δικαίωμα ψήφου της Πειραιώς, βάσει του μετοχολογίου ημερομηνίας 24/4/2013 που η ίδια προσκόμισε με απαντητική επιστολή της[47].

Επωνυμία Μετόχου	Ποσοστό Συνόλου Κοινών Μετοχών
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]

34. Σημειώνεται δε ότι την 22/4/2013, στη μετοχική σύνθεση της Πειραιώς συμμετείχαν η […],η […]και η […]κατά […],[…]και […]αντίστοιχα.

35. Επισημαίνεται, ότι με την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης της Πειραιώς και σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία της Τράπεζας[48,49], από το σύνολο των κοινών μετοχών, το 81% κατέχεται πλέον από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ενώ το υπόλοιπο 19% καλύπτεται από ιδιωτική συμμετοχή [50].

[46] Βλ. και ιστοσελίδα της Πειραιώς: < http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/share/shareholder-structure >.

[47] Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς – Millennium Bank.

[48] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της Πειραιώς και < http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/share/shareholder-structure >.

[49] Σχετικά με την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Πειραιώς, διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου της Τράπεζας ημερομηνίας 26/6/2013 που προσκομίστηκε από την Τράπεζα με την υπ' αριθμ. πρωτ. 6177/2.8.2013 απαντητική επιστολή της, *«[η] Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. (η «Τράπεζα») ανακοινώνει ότι στο πλαίσιο της Αύξησης Ανακεφαλαιοποίησης για άντληση κεφαλαίων €7,335 δις. , που αποφασίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων στις 23.04.2013 και την απόφαση ΔΣ της 29.05.013, συγκεντρώθηκαν εγγραφές ιδιωτών επενδυτών ύψους €1,455 δις. ήτοι κάλυψη κατά 19,83%. […]».*

[50] Ειδικότερα, […]% από νομικά πρόσωπα και […]% από φυσικά πρόσωπα.

36. Συγκεκριμένα, η μετοχική σύνθεση της Τράπεζας Πειραιώς στις 2/7/2013 είναι η ακόλουθη[51]:

Κατηγορία Μετόχων	Ποσοστό Συνόλου Κοινών Μετοχών
ΤΧΣ	81,00%
Έλληνες Θεσμικοί	1,10%
Ξένοι Θεσμικοί	15,30%
Ιδιώτες	2,60%

37. Αντίστοιχα, οι δέκα μεγαλύτεροι κάτοχοι μετοχών με δικαίωμα ψήφου της Πειραιώς, βάσει του μετοχολογίου ημερομηνίας 26/7/2013 που η ίδια προσκόμισε με απαντητική επιστολή της[52].

Επωνυμία Μετόχου	Ποσοστό Συνόλου Κοινών Μετοχών
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]

38. Επισημαίνεται, ωστόσο και πάλι ότι η μεταβολή της μετοχικής σύνθεσης της αποκτώσας η οποία επήλθε σε χρόνο μεταγενέστερο της υπό εξέταση γνωστοποιηθείσας πράξης δεν ελήφθη υπόψη για τους σκοπούς της παρούσης, καθώς δεν συνέτρεχε ως νομική ή πραγματική συνθήκη στο χρόνο της γνωστοποίησης, δυνάμει και της αρχής της χρονικής προτεραιότητας, ως αναλυτικά αναφέρεται υπό Ενότητα Γ. Τυχόν επίδραση στη δομή της αγοράς από πλευράς ανταγωνισμού, που δύναται να επιφέρει η επέλευση της συμμετοχής του ΤΧΣ στην Πειραιώς, θα εξεταστεί αυτόνομα υπό το πρίσμα των κρατουσών συνθηκών σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο, ήτοι στο χρόνο εξέτασης επόμενων γνωστοποιήσεων συγκεντρώσεων.

Β.1.3. Διοικητικό Συμβούλιο

39. Σύμφωνα με το άρθρο […] του Καταστατικού της Πειραιώς[53], η εταιρία διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο αποτελούμενο από εννέα έως δεκαεννέα μέλη, που είναι πάντοτε επανεκλέξιμα. Η θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τριετής και παρατείνεται μέχρι

[51] Βλ. και ιστοσελίδα της Πειραιώς: < http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/share/shareholder-structure >.
[52] Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 6177/02.08.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[53] Ως ίσχυε κατά το χρόνο υποβολής της γνωστοποίησης.

την Τακτική Γενική Συνέλευση που συνέρχεται μετά τη λήξη της θητείας του. Το ισχύον μέχρι και τις 29/6/2015 Διοικητικό Συμβούλιο της Πειραιώς αποτελείται από τους:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
Μιχάλης Σάλλας	Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, Μη Εκτελεστικό Μέλος
Ιάκωβος Γεωργάνας	Ά Αντιπρόεδρος, Μη Εκτελεστικό Μέλος
Παναγιώτης Ρουμελιώτης	Αντιπρόεδρος, Μη Εκτελεστικό Μέλος
Σταύρος Λεκκάκος	Διευθύνων Σύμβουλος και CEO, Εκτελεστικό Μέλος
Άνθιμος Θωμόπουλος	Διευθύνων Σύμβουλος και Deputy CEO, Εκτελεστικό Μέλος
Γεώργιος Αλεξανδρίδης	Ανεξάρτητο Μη εκτελεστικό Μέλος
Χριστόδουλος Αντωνιάδης	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
Χαρίκλεια Απαλαγάκη	Μη Εκτελεστικό Μέλος
Ευτύχιος Βασιλάκης	Μη Εκτελεστικό Μέλος
Στυλιανός Γκολέμης	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος
Ηλίας Μίλης	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
Θεόδωρος Μυλωνάς	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος
Σπυρίδων Παπασπύρου	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
Βασίλειος Φουρλής	Μη Εκτελεστικό Μέλος
Jiři Šmecj	Μη Εκτελεστικό Μέλος
Konstantin Yanakov	Μη Εκτελεστικό Μέλος
Αθανάσιος Τσούμας	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος – εκπρόσωπος Ελληνικού Δημοσίου[54]
Σολομών Μπεράχας	Ανεξάρτητο μη Εκτελεστικό Μέλος – εκπρόσωπος ΤΧΣ[55]
Αικατερίνη Μπερίτση	Ανεξάρτητο μη Εκτελεστικό Μέλος – εκπρόσωπος ΤΧΣ[56]

40. Κατά δήλωση της Πειραιώς, *«από τα ανωτέρω πρόσωπα μόνον ο κ. Μιχαήλ Σάλλας συμμετέχει ως Μη Εκτελεστικός Πρόεδρος στο Δ.Σ. της Γενικής Τράπεζας, η οποία αποτελεί πλέον θυγατρική του Ομίλου Πειραιώς, ενώ τα λοιπά μέλη του Δ.Σ. δεν συμμετέχουν σε Διοικητικό Συμβούλιο άλλων επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες στην τραπεζική αγορά στην Ελλάδα»*[57].

41. Σχετικά με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Ελληνικού Δημοσίου και του ΤΧΣ στο Διοικητικό Συμβούλιο κατά το χρόνο υποβολής της γνωστοποίησης, λεκτέα είναι τα εξής: Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 3864/2010, το ΤΧΣ δύναται να συμμετάσχει στο μετοχικό κεφάλαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων, στα οποία έχει χορηγήσει κεφαλαιακή ενίσχυση μέσω αύξησης του μετοχικού τους κεφαλαίου και έκδοσης κοινών μετοχών ή υπό αίρεση μετατρέψιμων ομολογιών (contingent convertible securities), οι οποίες, κατά το άρθρο 8 του ιδίου νόμου, διατίθενται σε τρίτους εντός δύο ή πέντε ετών από τη συμμετοχή του

---

[54] Κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3723/2008.
[55] Εκπρόσωπος Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σύμφωνα με το Ν. 3864/2010.
[56] Εκπρόσωπος Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σύμφωνα με το Ν. 3864/2010.
[57] Βλ. υπ 'αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

ΤΧΣ στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου του ιδρύματος, αναλόγως της εφαρμογής ή μη αντίστοιχα του άρθρου 7α του νόμου αυτού[58].

Β.1.4. Συμμετοχή της Πειραιώς σε άλλες τράπεζες ή θυγατρικές αυτών

42. Όσον αφορά τη συμμετοχή της Πειραιώς και των θυγατρικών της σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα ή θυγατρικές εταιρίες αυτών στην Ελλάδα, σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία της γνωστοποιούσας και για ημερομηνία 31/3/2013, η τελευταία κατά την ημερομηνία αυτή συμμετείχε […] [59].

Β.1.5. Συμφωνίες συνεργασίας Πειραιώς με λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

43. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα και τις απαντητικές επιστολές των σχετικά ερωτηθέντων λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων, η συνεργασία της Πειραιώς με τους ανταγωνιστές της αφορά κατά βάση σε συμφωνίες για συναλλαγές μέσω του διατραπεζικού συστήματος ΔΙΑΣ, ενώ η ίδια, καθώς και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα συμμετέχουν στη διατραπεζική εταιρία Τειρεσίας ΑΕ, *«η οποία εξειδικεύεται στη συγκέντρωση και διάθεση πληροφοριών που αναφέρονται στην οικονομική συμπεριφορά επιχειρήσεων και ιδιωτών, πληροφοριών που αφορούν σε ταυτότητες/διαβατήρια που έχουν κλαπεί ή απολεσθεί, καθώς και πληροφοριών σχετικά με δόλια χρήση πιστωτικών καρτών»*[60].
44. Επίσης, η θυγατρική της Πειραιώς, Γενική Τράπεζα, τηρεί με τη […] συμφωνία για την από μέρους της πρώτης παροχής υπηρεσιών εκκαθάρισης συναλλαγών και θεματοφυλακής σχετικά με τις συναλλαγές πελατών της δεύτερης σε μετοχές εξωτερικού. Με την ίδια τράπεζα, η γνωστοποιούσα τηρεί συμφωνία για την εξυπηρέτηση των πιστωτικών καρτών […] μέσω των τερματικών μηχανημάτων POS της. Με τη δε Millennium Bank, η […] έχει συνάψει συμφωνία διατραπεζικών προμηθειών που αφορά στην αγορά καταθέσεων και, συγκεκριμένα, στην εγχώρια μεταφορά κεφαλαίων σε €[61].
45. Συνεργασία ως προς την αποδοχή καρτών τηρεί και με την […] αναφορικά με «τη χρήση *της ηλεκτρονικής πλατφόρμας με την ονομασία «ΠΕΙΡΑΙΩΣ PAYCENTER» για την πραγματοποίηση συναλλαγών με κάρτες από επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την* […] *για την αποδοχή καρτών»* και *«για την πραγματοποίηση συναλλαγών με δόσεις από επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την* […]*»* για την αποδοχή καρτών εκδόσεως της Πειραιώς[62].
46. Πέρα από τις συμφωνίες για συναλλαγές μέσω του συστήματος ΔΙΑΣ, ο Όμιλος Πειραιώς τηρεί συμφωνίες συνεργασίας με τις […],[…] και […] σχετικά με υπηρεσίες θεματοφυλακής και τήρησης λογαριασμών nostro σε διάφορα νομίσματα για σκοπούς συναλλαγών Treasury[63].

[58] Εντός προθεσμίας πέντε ετών, εάν εφαρμόζεται το άρθρο 7α του Ν. 3864/2010, και εντός προθεσμίας δύο ετών, δυνάμενης να παραταθεί για άλλα δύο χρόνια με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, εάν δεν εφαρμόζεται το εν λόγω άρθρο (βλ. άρθρο 8 Ν. 3864/ 2010).
[59] Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[60] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[61] Βλ. σχετικά […].
[62] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] και […] απαντητικές επιστολές της […].
[63] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […],[…] απαντητική επιστολή της […] και […] απαντητική επιστολή της […].

47. Τέλος, η […] αναφέρει ότι η σχέση της με την Πειραιώς αφορά στην αγορά επιχειρηματικής τραπεζικής και σε επίπεδο υπηρεσιών εμπορίου (έκδοση εγγυητικών επιστολών) καθώς και σε βασικές εργασίες διαχείρισης διαθεσίμων (διαπραγμάτευση ομολόγων και συναλλάγματος)[64].

Β.1.6. Όμιλος Πειραιώς

48. Η γνωστοποιούσα ηγείται ενός ισχυρού Ομίλου επιχειρήσεων[65] με δραστηριότητα εντός και εκτός Ελλάδος καλύπτοντας *«όλο το φάσμα του χρηματοπιστωτικού τομέα και σε άλλους τομείς παροχής υπηρεσιών, με έμφαση στους εξής κλάδους: τραπεζική αγορά, παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, χρηματιστηριακές εργασίες, διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων, πρακτορειακές εργασίες ασφαλίσεων, αγορά χρηματοδοτικής και λειτουργικής μίσθωσης, παροχή υπηρεσιών επιχειρηματικών συμμετοχών, αγορά και προεξόφληση επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), διαχείριση ακινήτων, ανταλλακτήρια συναλλάγματος, αξιολόγηση και είσπραξη εμπορικών απαιτήσεων, διαχείριση ΒΙΠΕ, τεχνικές και κατασκευαστικές εταιρείες, τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες»*[66].

49. Υπενθυμίζεται, δε, ότι η Πειραιώς κατά το προηγούμενο έτος έχει αποκτήσει αφενός το υγιές τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος[67] και αφετέρου τη Γενική Τράπεζα[68] επιτυγχάνοντας σημαντική αύξηση του δικτύου και του μεγέθους της. Τέλος, στον Όμιλο Πειραιώς περιλαμβάνεται πλέον και το πιστωτικό ίδρυμα Millennium Bank[69].

Β.1.7. Κύκλος εργασιών

50. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ο υπολογισθείς κατ’ άρθρο 10 του Ν. 3959/2011 κύκλος εργασιών για τη χρήση 2012 του Ομίλου Πειραιώς βάσει των εργασιών του στην Ελλάδα ανήλθε σε ποσό € […]., ενώ ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών του Ομίλου ανήλθε, κατά την ίδια περίοδο, σε ποσό €[…].[70]. Ο κύκλος εργασιών της πρόσφατα αποκτηθείσας Millennium Bank για το 2012 ανήλθε στο ποσό των € […]. και αφορά αποκλειστικά τη δραστηριοποίησή της στην Ελλάδα[71]. Συνυπολογίζοντας τον κύκλο εργασιών της Millennium Bank στον Όμιλο Πειραιώς, ο κύκλος εργασιών για τη χρήση 2012 διαμορφώνεται σε € […]. αναφορικά με τις εντός Ελλάδος εργασίες και σε € […]. βάσει των εργασιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

---

[64] Βλ. σχετικά υπ ’αριθμ. πρωτ. […] και […] απαντητικές επιστολές της […].
[65] Αναφορικά με τις θυγατρικές της Πειραιώς, βλ. Παράρτημα Α της υπ’ αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης.
[66] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης.
[67] Βλ. απόφαση ΕΑ 549/VII/2012.
[68] Βλ. απόφαση ΕΑ 553/VII/2012.
[69] Η συγκέντρωση των Πειραιώς/Millennium εγκρίθηκε με την υπ’ αριθμ. 566/VII/2013 απόφαση της ΕΑ. Διευκρινίζεται, ωστόσο, ότι οι διαδικασίες ολοκλήρωσης της απόκτησης του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της Millennium Bank ολοκληρώθηκαν μέσα στον Ιούνιο 2013. Όπως δε αναφέρει η Πειραιώς στην υπ’ αριθμ. πρωτ. 5537/10.07.2013 απαντητική επιστολή της «*την 19.6.2013 ολοκληρώθηκε η εξαγορά από την Τράπεζα Πειραιώς, του συνόλου ποσοστού συμμετοχής (100%) της Millennium BCP («BCP») στη θυγατρική της στην Ελλάδα Millennium Bank SA («MBG») μετά τη λήψη όλων των απαιτούμενων εγκρίσεων*». Σε κάθε περίπτωση και για τις ανάγκες της υπό κρίση πράξης, η Millennium Bank συμπεριλαμβάνεται στον Όμιλο Πειραιώς.
[70] Βλέπε σχετικά το υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης. Σημειώνεται ότι στον κύκλο εργασιών έχουν συμπεριληφθεί το υγιές κομμάτι της ΑΤΕ από 27/7/2012 και η Γενική Τράπεζα από 14/12/2012.
[71] Σημειώνεται ότι η Millennium Bank δραστηριοποιούταν αποκλειστικά και μόνο στην Ελλάδα.

B.2. «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ»[72]

51. Η Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρία ΛΙΜΙΤΕΔ αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα που έχει συσταθεί σύμφωνα με το κυπριακό δίκαιο και εδρεύει στη Λευκωσία. Σήμερα η Τράπεζα Κύπρου αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα υπό εξυγίανση, *«σύμφωνα με το Νόμο του 2013 Περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων»*[73]. Μάλιστα, σύμφωνα με την από 25/3/2013 ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, *«στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ως Αρχή Εξυγίανσης [ενν. η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου], έχει από σήμερα διορίσει τον κύριο Ντίνο Χριστοφίδη ως τον Ειδικό Διαχειριστή για την εκτέλεση των μέτρων εξυγίανσης στην Τράπεζα Κύπρου»*[74].

52. Η τράπεζα είχε αναπτύξει τραπεζική επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω είτε καταστημάτων είτε θυγατρικών στην Ελλάδα. Όπως αναφέρεται και στο υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, *«[σ]την Ελληνική δραστηριότητα της Κύπρου εμπίπτουν, ενδεικτικά, οι ακόλουθες εργασίες και δραστηριότητες: (α) η αποδοχή, εντόκως ή ατόκως, οποιασδήποτε μορφής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων σε ευρώ, συνάλλαγμα ή ξένο νόμισμα, (β) η χορήγηση δανείων και πιστώσεων κάθε είδους, η παροχή εγγυήσεων υπέρ τρίτων, η απόκτηση ή εκχώρηση απαιτήσεων, καθώς και η διαμεσολάβηση στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή τη μεταξύ αυτών συνεργασία, (γ) η λήψη δανείων, πιστώσεων ή εγγυήσεων και η έκδοση χρεωγράφων για την άντληση κεφαλαίων, (δ) οι πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίων, (ε) υπηρεσιών χρηματοδότησης, (στ) η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (ζ) η εκμίσθωση θυρίδων θησαυροφυλακίου»*[75].

53. Η τράπεζα διέθετε στις 31/12/2012 […] υποκαταστήματα στην Ελλάδα, που εξυπηρετούσαν το σύνολο σχεδόν της ελληνικής επικράτειας[76].

B.2.1. Διοικητικό Συμβούλιο[77]

54. Όπως προαναφέρθηκε, η Τράπεζα Κύπρου αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα υπό καθεστώς εξυγίανσης. Στο πλαίσιο αυτό, το ισχύον από 26/4/2013 Διοικητικό Συμβούλιο που έχει μεταβατικό χαρακτήρα αποτελείται από:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ
Σοφοκλής Μιχαηλίδης	Πρόεδρος
Erol Riza	Αντιπρόεδρος
Λάμπρος Παπαδόπουλος	Μέλος
Μιχάλης Ζαννετίδης	Μέλος

---

[72] Βλ. < http://www.bankofcyprus.com/el-GR/ >.
[73] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[74] Βλ. σχετικά ιστοσελίδα της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου < http://www.centralbank.gov.cy/ > καθώς και στοιχεία που προσκομίσθηκαν από την Πειραιώς με την υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της.
[75] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.0213 έντυπο γνωστοποίησης.
[76] Ειδικότερα, σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία με το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, η Τράπεζα Κύπρου δεν διέθετε υποκαταστήματα μόνο στους νομούς […] και […].
[77] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. ιστοσελίδα της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου < http://www.centralbank.gov.cy/ >, καθώς και στοιχεία που προσκομίσθηκαν από την Πειραιώς με την υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της.

Πανίκος Πούρος	Μέλος
Σάββας Σαββίδης	Μέλος
Λένια Γεωργιάδου	Μέλος
Γιώργος Θεοχαρίδης	Μέλος
Φίλιππος Μαννάρης	Μέλος
Τάκης Ταουσιάνης	Μέλος
Κώστας Χατζήπαπας	Μέλος
Ανδρέας Περσιάνης	Μέλος
Ανδρέας Ποιητής	Μέλος
Κωνσταντίνος Δάμτσας	Μέλος

55. Επίσης, ως ενδιάμεσος Διευθύνων Σύμβουλος[78] της Τράπεζας Κύπρου ορίστηκε ο κ. Χρήστος Σορώτος.

Β.2.2. Συμφωνίες συνεργασίας Τράπεζας Κύπρου με λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

56. Από τις απαντήσεις των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, οι συμφωνίες συνεργασίας της Τράπεζας Κύπρου με τις ανταγωνίστριες τράπεζες περιορίζονται στις συναλλαγές μέσω του συστήματος ΔΙΑΣ και μεταφορές πιστώσεων[79]. Επίσης, η τράπεζα τηρεί με την […] συμφωνία ως προς την αποδοχή καρτών ώστε να διεκπεραιώνονται συναλλαγές μέσω αυτών[80].

57. Η […] έχει συνάψει συμφωνία με την Τράπεζα Κύπρου *«για την παροχή της δυνατότητας στους κατόχους πιστωτικών καρτών* […] *να εξοφλούν τις οφειλές τους από τις κάρτες αυτές μέσω του δικτύου καταστημάτων της Τράπεζας Κύπρου στην Ελλάδα»*[81].

Β.2.3. Όμιλος Κύπρου

58. Η τράπεζα Κύπρου ηγείται ενός Ομίλου επιχειρήσεων που καλύπτουν όλο το φάσμα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αλλά και λοιπές εργασίες όπως η παροχή ασφαλιστικών και κτηματομεσιτικών υπηρεσιών. Εκ των εταιριών του Ομίλου Κύπρου, η Κύπρου Asset Management ΑΕΔΑΚ, η Κύπρου Leasing ΑΕ, η Κύπρου Χρηματιστηριακή ΑΕΠΕΥ, η Κύπρου Services ΑΕ και η Κύπρου Ακίνητα ΑΕ εδρεύουν στην Ελλάδα και δραστηριοποιούνται στην αγορά της διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, στην παροχή χρηματιστηριακών υπηρεσιών, στην παροχή υπηρεσιών εμπορίας οχημάτων και στην παροχή κτηματομεσιτικών υπηρεσιών αντίστοιχα. Επίσης, η με έδρα την Κύπρο, Κύπρου Ασφαλιστική ΑΕ δραστηριοποιείται και στην Ελλάδα ως υποκατάστημα στην αγορά των ασφαλιστικών υπηρεσιών.

Β.2.5. Κύκλος εργασιών

59. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα από τη γνωστοποιούσα στοιχεία, ο υπολογισθείς κατ' άρθ. 10 του Ν. 3959/2011 κύκλος εργασιών από τις εργασίες του Ομίλου της Τράπεζας Κύπρου στην Ελλάδα ανέρχεται για το 2012 στο ύψος των €[…]. Εξ αυτών, ο κύκλος

[78] Προσωρινός, δηλαδή μέχρι την ολοκλήρωση της εξυγίανσης της τράπεζας. Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί κατ' αντιστοιχία με τα δελτία τύπου της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου.
[79] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές των: […], […],[…],[…] και […].
[80] Βλ. σχετικά […].
[81] Βλ. σχετικά […].

εργασιών που αφορά στις μεταβιβαζόμενες στην Πειραιώς εργασίες ανέρχεται για το ίδιο έτος στο ποσό των €[…] [82].

Β.3. «ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ»[83]

60. Η Λαϊκή Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρία ΛΙΜΙΤΕΔ αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα που έχει συσταθεί σύμφωνα με το κυπριακό δίκαιο και εδρεύει στη Λευκωσία. Σήμερα η Λαϊκή Τράπεζα αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα υπό εξυγίανση, *«σύμφωνα με το Νόμο του 2013 Περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων»*[84] και, όπως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, έχει ήδη ορισθεί Ειδικός Διαχειριστής[85]. Μάλιστα, στην ιστοσελίδα της τράπεζας επισημαίνεται ότι: «*Σύμφωνα με τα περί της Πώλησης Ορισμένων Εργασιών της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd Διατάγματα του 2013, τα οποία εκδόθηκαν δυνάμει του περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμου του 2013, από τις 29 Μαρτίου 2013 οι ασφαλισμένες καταθέσεις και η πλειοψηφία των στοιχείων του ενεργητικού και των δανείων της Λαϊκής Τράπεζας στην Κύπρο, έχουν απορροφηθεί από την Τράπεζα Κύπρου. […]»*[86] ενώ τα αντίστοιχα στοιχεία που αφορούν ελληνικές εργασίες έχουν απορροφηθεί από τον Όμιλο Πειραιώς.

61. Όπως και η Τράπεζα Κύπρου, η Λαϊκή Τράπεζα είχε αναπτύξει τραπεζική επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω είτε καταστημάτων είτε θυγατρικών στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, *«[σ]την Ελληνική δραστηριότητα της Κύπρου εμπίπτουν, ενδεικτικά, οι ακόλουθες εργασίες και δραστηριότητες: (α) η αποδοχή, εντόκως ή ατόκως, οποιασδήποτε μορφής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων σε ευρώ, συνάλλαγμα ή ξένο νόμισμα, (β) η χορήγηση δανείων και πιστώσεων κάθε είδους, η παροχή εγγυήσεων υπέρ τρίτων, η απόκτηση ή εκχώρηση απαιτήσεων, καθώς και η διαμεσολάβηση στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή τη μεταξύ αυτών συνεργασία, (γ) η λήψη δανείων, πιστώσεων ή εγγυήσεων και η έκδοση χρεωγράφων για την άντληση κεφαλαίων, (δ) οι πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίων, (ε) υπηρεσιών χρηματοδότησης, (στ) η εκμίσθωση θυρίδων θησαυροφυλακίου (ζ) η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων […]»*[87].

62. Σημειώνεται ότι στον Όμιλο της Λαϊκής Τράπεζας περιλαμβάνεται και η Επενδυτική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ, πιστωτικό ίδρυμα με έδρα την Ελλάδα. Διευκρινίζεται ότι οι εργασίες της τελευταίας που αφορούν σε χορηγήσεις, μεταβιβάζονται στην Πειραιώς δυνάμει της από 26/3/2013 Σύμβασης μεταξύ Πειραιώς-Λαϊκής, ενώ αυτές που αφορούν

[82] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[83] Σημειώνεται ότι με βάση την από 2/4/2012 Απόφασης της ΓΣ των μετόχων της, η Marfin Popular Bank Public co. Ltd μετονομάστηκε σε Cyprus Popular Bank Public co. Ltd (βλ. ΦΕΚ τ. ΑΕ/ΕΠΕ 3527/23.5.2012).
[84] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[85] Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την από 25/3/2013 ανακοίνωση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου που προσκομίσθηκε με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς, *«[η] ΚΤΚ [ενν. Κεντρική Τράπεζα Κύπρου] ανακοινώνει ότι, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ως Αρχή Εξυγίανσης, έχει από σήμερα διορίσει την κυρία Άντρη Αντωνιάδου ως την Ειδική Διαχειρίστρια για την εκτέλεση των μέτρων εξυγίανσης στη Λαϊκή Τράπεζα […]»*.
[86] Βλ. σχετικά < www.laikibank.com > καθώς και προσκομισθέντα στοιχεία της Πειραιώς με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της.
[87] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

σε καταθέσεις θα μεταβιβαστούν υπό τους όρους που θα προβλεφθούν σε νέα σύμβαση μεταξύ των μερών, σύμφωνα με το άρθρο […] της ως άνω Σύμβασης.

63. Αναφορικά με την παρουσία της τράπεζας στην ελληνική επικράτεια, η Λαϊκή Τράπεζα κατά την 31/12/2012 διέθετε […] υποκαταστήματα καλύπτοντας μεγάλο τμήμα του Ελλαδικού χώρου[88]. Αντιθέτως, η θυγατρική της IBG είχε σαφώς πιο περιορισμένη παρουσία καθώς με στοιχεία 31/12/2012 τα υποκαταστήματά της δεν ξεπερνούσαν τα […] και μόνο […],[…],[…] και […] [89].

B.3.1. Διοικητικό Συμβούλιο

64. Όπως προαναφέρθηκε, η Αρχή Εξυγίανσης της Κύπρου έχει ήδη ορίσει Ειδικό Διαχειριστή για την εκτέλεση των μέτρων εξυγίανσης στη Λαϊκή Τράπεζα, ενώ οι εργασίες της τελευταίας έχουν μεταβιβαστεί σε άλλες τράπεζες. Ως εκ τούτου, δεν υφίσταται σήμερα Διοικητικό Συμβούλιο. Ωστόσο, το μέχρι τις 28/3/2013 ισχύον Διοικητικό Συμβούλιο αποτελούνταν από τα κάτωθι μέλη[90]:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ
Ανδρέας Φιλίππου	Πρόεδρος
Σπύρος Επισκόπου	Μέλος
Ανδρέας Ζαχαριάδης	Μέλος
Πανίκκος Πουτζιουρής	Μέλος
Χρίστος Στυλιανίδης	Μέλος
Στέλιος Στυλιανού	Μέλος
Ανδρέας Τρόκκος	Μέλος
Μάριος Χατζηγιαννάκης	Μέλος
Νίκος Χατζηνικολάου	Μέλος
Fadel Al Ali	Μέλος

B.3.2. Συμφωνίες συνεργασίας Λαϊκής Τράπεζας με λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

65. Από τις απαντήσεις των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, οι συμφωνίες συνεργασίας της Λαϊκής Τράπεζας με τις ανταγωνίστριες τράπεζες περιορίζονται στις συναλλαγές μέσω του συστήματος ΔΙΑΣ και μεταφορές πιστώσεων[91]. Επίσης, η τράπεζα τηρεί με την […] συμφωνία ως προς την αποδοχή καρτών, ώστε να διεκπεραιώνονται συναλλαγές μέσω αυτών[92].

66. Περαιτέρω, η […] έχει συνάψει συμφωνία με τη Λαϊκή Τράπεζα ώστε να εξοφλούνται οφειλές των πελατών της πρώτης (πχ δάνεια και κάρτες) μέσω του δικτύου καταστημάτων

[88] Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία στο υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, η Λαϊκή Τράπεζα δεν διέθετε υποκαταστήματα στους νομούς […],[…],[…] , […],[…] και […].
[89] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[90] Τα εν λόγω μέλη καθώς και ο κ. Τάκης Φειδίας, Αναπληρών Πρώτος Εκτελεστικός Διευθυντής, υπέβαλαν τις παραιτήσεις τους στις 28/3/2013 σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση της Λαϊκής, η οποία προσκομίστηκε με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[91] Βλ. ενδεικτικά και απαντητικές επιστολές των: […], […],[…],[…] και […].
[92] Βλ. σχετικά […].

της Λαϊκής. Αντίστοιχη συμφωνία έχει συναφθεί και για την εξόφληση των οφειλών των κατόχων πιστωτικών καρτών […] [93].

Β.3.3. Ο Όμιλος Λαϊκή

67. Η Λαϊκή τράπεζα ηγείτο ενός Ομίλου επιχειρήσεων, ενώ πέρα από την ανωτέρω αναφερθείσα IBG AE, και οι εταιρίες Marfin Leasing AE, Marfin Factors & Forfaiters AE, Dynamic Asset Operating Leasing SA, Marfin GAM Mutual Funds Management SA, Marfin Collections SA, Marfin Egnatia SA, IBG Capital SA και IBG Management Mutual Funds & Venture Capital SA εδρεύουν στην Ελλάδα καλύπτοντας όλο το φάσμα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Β.3.4. Κύκλος εργασιών

68. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ο υπολογισθείς κατ' άρθ. 10 του Ν. 3959/2011 κύκλος εργασιών των μεταβιβαζόμενων εργασιών της Λαϊκής Τράπεζας ανέρχεται για το 2012 στο ύψος των €[…] και αφορά αποκλειστικά τη δραστηριοποίηση της τράπεζας στην Ελλάδα. Ο αντίστοιχος κύκλος εργασιών για τη θυγατρική τράπεζα IBG ανέρχεται στο ποσό των €[…]. Ο κύκλος εργασιών από τις μεταβιβαζόμενες στην Πειραιώς εργασίες ανέρχεται για το ίδιο έτος στο ποσό των € […]. και για την IBG στο ποσό των € […].

Β.4. «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ»[94]

69. Η Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρία ΛΙΜΙΤΕΔ αποτελεί συσταθείσα σύμφωνα με το κυπριακό δίκαιο τραπεζική εταιρία, η οποία έχει αναπτύξει τραπεζική επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω είτε υποκαταστημάτων είτε θυγατρικών στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με τις Τράπεζες Κύπρου και Λαϊκή, η Ελληνική δεν έχει υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης.

70. Όσον αφορά τις εργασίες της Ελληνικής, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι σε αυτές εντάσσονται ενδεικτικά *«(α) η αποδοχή εντόκως ή ατόκως, οποιασδήποτε μορφής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων σε ευρώ, συνάλλαγμα ή ξένο νόμισμα, (β) η χορήγηση δανείων και πιστώσεων κάθε είδους, η παροχή εγγυήσεων υπέρ τρίτων, η απόκτηση ή εκχώρηση απαιτήσεων, καθώς και η διαμεσολάβηση στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή τη μεταξύ αυτών συνεργασία, (γ) η λήψη δανείων, πιστώσεων ή εγγυήσεων και η έκδοση χρεωγράφων για την άντληση κεφαλαίων, (δ) υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης, (ε) η εκμίσθωση θυρίδων θησαυροφυλακίου»*[95].

71. Η δραστηριοποίηση της Ελληνικής στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη, ενώ τα υποκαταστήματά της σύμφωνα με τα από 31/12/2012 στοιχεία δεν ξεπερνούν τα […] για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας[96].

---

[93] Βλ. σχετικά […].
[94] Βλ. < http://www.hellenicbank.gr/HB/content/gr/index.jsp?lang=gr >.
[95] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[96] Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία στο υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, η Ελληνική διέθετε στις 31/12/2012 υποκαταστήματα μόνο στους νομούς […],[…],[…],[…],[…] και […].

Β.4.1. Διοικητικό Συμβούλιο

72. Το ισχύον Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής αποτελείται από 11 μέλη, εκ των οποίων οι 9 αποτελούν Διοικητικούς Συμβούλους. Ειδικότερα, το ΔΣ της Ελληνικής συγκροτούν οι:

ΟΝ**ΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ**	**ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ**
Ανδρέας Παναγιώτου	Πρόεδρος
Ανδρέας Μουσιούττας	Αντιπρόεδρος
Μάκης Κεραυνός	Μέλος
Μάριος Κληρίδης	Μέλος
Ιάκωβος Ιακώβου	Μέλος
Σωτήρης Καλλής	Μέλος
Χαράλαμπος Παναγιώτου	Μέλος
Ιωάννης Χαριλάου	Μέλος
Γεώργιος Παύλου	Μέλος
Κυριάκος Γεωργίου	Μέλος
Κυριάκος Δρουσιώτης	Μέλος

Β.4.2. Συμφωνίες συνεργασίας Ελληνικής με λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

73. Από τις απαντήσεις των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, οι συμφωνίες συνεργασίας της Ελληνικής με τις ανταγωνίστριες τράπεζες περιορίζονται στις συναλλαγές μέσω του συστήματος ΔΙΑΣ και στις μεταφορές πιστώσεων[97]. Επίσης, η τράπεζα τηρεί με την […] συμφωνία ως προς την αποδοχή καρτών ώστε να διεκπεραιώνονται συναλλαγές μέσω αυτών[98].

Β.4.3. Ο Όμιλος Ελληνική

74. Ο Όμιλος της Ελληνικής περιλαμβάνει 6 εταιρίες εκ των οποίων μόνο η Ελληνική Ασφαλιστική Πρακτόρευση ΕΠΕ εδρεύει στην Ελλάδα ενώ οι λοιπές εταιρίες εδρεύουν στην Κύπρο. Πλην των αμιγώς τραπεζικών εργασιών, ο Όμιλος Ελληνική καλύπτει εργασίες που αφορούν στην παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, χρηματιστηριακών υπηρεσιών και υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Β.4.4. Κύκλος εργασιών

75. Ο υπολογισθείς κατ' άρθ. 10 του Ν. 3959/2011 κύκλος εργασιών από τις εργασίες του Ομίλου της Ελληνικής ανέρχεται για το 2012 στο ύψος των €[…]., ενώ ο αντίστοιχος από τις μεταβιβαζόμενες στην Πειραιώς εργασίες ανέρχεται στο ποσό των € […]. Σε κάθε περίπτωση, οι εδώ παρατιθέμενοι κύκλοι εργασιών αφορούν αποκλειστικά τη δραστηριοποίηση της τράπεζας στην Ελλάδα.

Γ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

[97] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές των: […],[…],[…],[…] και […].
[98] Βλ. σχετικά […].

Γ.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

76. Κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 3959/2011, συγκέντρωση επιχειρήσεων πραγματοποιείται όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση κατά την οποία ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μία επιχείρηση, ή μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσοτέρων άλλων επιχειρήσεων, με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλο τρόπο.
77. Η γενική ρήτρα του εν λόγω άρθρου συγκεκριμενοποιείται έτι περαιτέρω με τις παραγράφους 3[99] και 4[100] του προαναφερόμενου άρθρου, που ορίζουν την έννοια του ελέγχου κατά τις ανωτέρω διατάξεις. Σύμφωνα με αυτές, έλεγχο συνιστά η δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα μιας επιχείρησης, ενώ όσον αφορά τα μέσα απόκτησης ελέγχου ορίζεται ότι ο έλεγχος δύναται να απορρέει από δικαιώματα ή συμβάσεις που παρέχουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη σύνθεση, στις συσκέψεις ή στις αποφάσεις των οργάνων μιας επιχείρησης, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών πραγματικών ή νομικών συνθηκών. Σε αυτό το πλαίσιο, συγκέντρωση πραγματοποιείται και στην περίπτωση απόκτησης ελέγχου επί των στοιχείων ενεργητικού, που αποτελούν το σύνολο ή τμήμα μιας επιχείρησης, δηλαδή μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας με παρουσία στην αγορά της οποίας μπορεί να προσδιοριστεί σαφώς ο κύκλος εργασιών[101].
78. Εν προκειμένω, οι μητρικές με έδρα την Κύπρο τραπεζικές επιχειρήσεις ασκούσαν, έως και την υπογραφή των Συμβάσεων, αποκλειστικό έλεγχο επί επιλεγμένων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας τους. Με τη μεταβίβασή τους στην Πειραιώς, δυνάμει των Συμβάσεων, οι εταιρίες αυτές αποξενώνονται από τα δικαιώματα ελέγχου επί των στοιχείων αυτών. Συνεπώς η απόκτηση των επιλεγμένων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των Κύπρου, CPB και Ελληνική από την Πειραιώς, δυνάμει των προαναφερόμενων συμβάσεων με τα Κυπριακά πιστωτικά ιδρύματα συνεπάγεται μόνιμη μεταβολή του *de jure* ασκούμενου ελέγχου εξ αυτών ως προς τις προαναφερόμενες δραστηριότητες και συνιστά συγκέντρωση, η οποία αφορά στην απόκτηση ελέγχου σε τμήματα επιχειρήσεων, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 2 περ. β΄ του Ν. 3959/2011. Στην υπό εξέταση περίπτωση οι γνωστοποιηθείσες συμβάσεις αφορούν στην ταυτόχρονη απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την ίδια επιχείρηση επί των τμημάτων των προαναφερομένων επιχειρήσεων. Η μη διαφοροποίηση του είδους του ελέγχου όπως προκύπτει από εκάστη γνωστοποιηθείσα σύμβαση, η ύπαρξη κοινού αποκτώντος νομικού προσώπου και στις τρεις εταιρικές πράξεις, παρά το γεγονός ότι τα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία

[99] Βλ. άρθρο 5 παρ. 3 Ν. 3959/2011.
[100] Βλ. άρθρο 5 παρ. 4 Ν. 3959/2011.
[101] Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ΕΕ 2008, C95, σελ. 1 (στο εξής: Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση), παρ. 24, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Βλ. σχετικά αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (στο εξής και: Ε.Επ.) Μ.3867, *Vattenfall/Elsam* της 22-12-2005, σκ. 8, Μ.2857, *ECS/IEH* της 23-12-2002, σκ. 7-9.

ανήκουν σε διαφορετικές νομικές οντότητες, και η ταυτόχρονη σύναψη των προαναφερομένων συμβάσεων κατατείνουν υπέρ της *de facto* αλληλεξάρτησης των τριών πράξεων[102] και συνηγορούν υπέρ της ενιαίας αντιμετώπισης αυτών. Προς αυτή την κατεύθυνση εξάλλου οδηγούν και οι έκτακτες χρηματοοικονομικές συνθήκες που επέβαλλαν τη σωρευτική πώληση των μεταβιβαζόμενων επιχειρήσεων σε ένα και μόνο πιστωτικό ίδρυμα.

Γ.2. ΕΞΕΤΑΣΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ

79. Υπό τον όρο «παράλληλες συγκεντρώσεις» νοείται η κατάσταση που δημιουργείται όταν δύο ή περισσότερες συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, που επηρεάζουν την ίδια αγορά, γνωστοποιούνται ταυτόχρονα ή σε σχετικά κοντινό χρονικό διάστημα, οδηγώντας σε μία «αλληλοκαλυπτόμενη» περίοδο αξιολόγησης από την αρμόδια αρχή ανταγωνισμού. Το ζήτημα που ανακύπτει είναι πως θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αυτές οι δύο (ή περισσότερες) συγκεντρώσεις από πλευράς ελέγχου επηρεασμού του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην εξεταζόμενη αγορά.

80. Η κρατούσα πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[103] και της Επιτροπής Ανταγωνισμού[104] στις περιπτώσεις παράλληλων συγκεντρώσεων υιοθετεί την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, βάσει της οποίας αξιολογείται η χρονικά προηγούμενη γνωστοποιηθείσα πράξη συγκέντρωσης στη βάση των δικών της πραγματικών και νομικών περιστατικών, και χωρίς να ληφθεί υπόψη η επόμενη (χρονικά) γνωστοποιηθείσα πράξη, ενώ η δεύτερη (πράξη) αξιολογείται υπό το πρίσμα της δομικής αλλαγής της αγοράς που προκλήθηκε από την πρώτη.

---

[102] Σύμφωνα και με την παρ. 46 της Κωδικοποιημένης Ανακοίνωσης της Ε. Επ.,ό.π., ενδείξεις για τη *de facto* αλληλεξάρτηση μεταξύ των συναλλαγών, προκειμένου για τον χαρακτηρισμό τους ως μίας συγκέντρωσης, συνιστούν η σύντομη χρονική απόσταση μεταξύ της σύναψης των συναλλαγών, η επιδίωξη κοινού οικονομικού σκοπού και πιθανώς το γεγονός ότι μπορεί να συμφωνούνται υπό κοινό συμβατικό κείμενο. Βλ. ενδεικτικά και απόφαση Ε.Επ. Μ.4521, *LGI/Telenet*, σκ. 9-20.

[103] Μέχρι το 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφάρμοζε τη μέθοδο της συνδυαστικής προσέγγισης, ήτοι της αξιολόγησης των γνωστοποιηθεισών πράξεων με γνώμονα τις αλλαγές που θα επιφέρει στη σχετική αγορά εκάστη πράξη συγκέντρωσης (σχετικές αποφάσεις της Ε.Επ. Μ. 1016, *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* και Μ.1044, *KPMG/Ernst& Young*, Μ.2389, *Shell/DEA* και Μ.2533, *BP/EON*). Από το 2007 και έπειτα, η Επιτροπή υιοθέτησε την αρχή της χρονικής προτεραιότητας αιτιολογώντας τη στροφή της στη βάση του ότι είναι έμφυτο στο σύστημα του Κανονισμού ελέγχου των συγκεντρώσεων ότι ένα μέρος που γνωστοποιεί πρώτο μία συγκέντρωση που αξιολογούμενη κατ' ουσίαν επί των δικών της δεδομένων δεν προκαλεί αμφιβολίες για σημαντική παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα αυτής, δικαιούται να αξιολογηθεί η προτεινόμενη συναλλαγή ως συμβατή με την κοινή αγορά μέσα στα προβλεπόμενα χρονικά όρια. Η αρχή αυτή επιβεβαιώνεται και από το Γενικό Δικαστήριο σε σχετικές υποθέσεις (ΓενΔικ. Τ-2/93 *AirFrance κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1994 ΙΙ-327, σκ. 70-72, ΓενΔικ. Τ-374/00, *Verband der freien Rohrwerke κ.α κατά Επιτροπής*, Συλλ. ΙΙ-2275, 170 και ΓενΔικ. Τ-342/99 *Airtours κατά Επιτροπής,* Συλλ. ΙΙ-2585, σκ. 82). Στις πρόσφατες αποφάσεις της, η Επιτροπή έχει αξιολογήσει παράλληλες συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, εφαρμόζοντας την αρχή της χρονικής προτεραιότητας (Μ.4601, *KarstadtQuelle/MyTravel*, σκ. 50, και Μ.4601, *Tui/First Choice*, Μ.4854, *TomTom/Teleatlas* και Μ.4942, *Nokia/Navteq*, Μ.5403, *Lufthansa/BMI* και Μ.5440, *Lufthansa/Austrian Airlines*), ενώ στις τελευταίες της αποφάσεις Μ.6214, *Seagate Technology/HDD Business of Samsung Electronics* και Μ.6203, *Western Digital Ireland/Viviti Technologies* εφήρμοσε την ως άνω αρχή με γνώμονα την ημερομηνία γνωστοποίησης (notification date) προσανατολιζόμενη σε ένα ακόμη αυστηρότερο κριτήριο σε σχέση με την παράλληλη αξιολόγηση των δύο συναλλαγών.

[104] Βλ. πρόσφατες αποφάσεις ΕΑ επί συγκεντρώσεων στον τραπεζικό κλάδο.

81. Εν προκειμένω, μετά την υποβολή της υπό αξιολόγηση γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης η ΕΑ έλαβε την κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του Ν. 3959/2011 με ημερομηνία 10/6/2013 πράξη γνωστοποίησης (αρ. πρωτ. 4701/10.6.2013) από την ανώνυμη τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» περί απόκτησης επιλεγμένων στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της υπό ειδική εκκαθάριση τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «FBB-ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.», που καλύπτει ορισμένες εκ των σχετικών αγορών στις οποίες δραστηριοποιούνται τα συμμετέχοντα μέρη στην παρούσα υπό αξιολόγηση συγκέντρωση. Επ' αυτής της πράξης γνωστοποίησης εκδόθηκε η υπ'αρ. 568/VII/2013 απόφαση της ΕΑ κατ' άρθρο 8 παρ. 3 του Ν. 3959/2011, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η επίπτωση εκ της συγκεκριμένης πράξης στις κρατούσες ανταγωνιστικές συνθήκες του χρηματοπιστωτικού τομέα είναι ανεπαίσθητη, λόγω των αμελητέων μεριδίων που κατέχει η FBB στις αξιολογηθείσες σχετικές αγορές.

82. Επιπροσθέτως, η ΕΑ έλαβε, κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του Ν. 3959/2011, αφενός την με ημερομηνία 30.7.2013 πράξη γνωστοποίησης (αρ. πρωτ. 6053/30.7.2013) από την ανώνυμη τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «Τράπεζα Eurobank Ergasias A.E.» σχετικά με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της τράπεζας «Νέα Proton Τράπεζα Α.Ε.», και αφετέρου την με ημερομηνία 30.7.2013 πράξη γνωστοποίησης (αρ. πρωτ. 6054/30.7.2013) από την ίδια γνωστοποιούσα επιχείρηση σχετικά με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της τράπεζας «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος ΑΤΕ». Αμφότερες οι γνωστοποιηθείσες πράξεις καλύπτουν ορισμένες εκ των σχετικών αγορών στις οποίες δραστηριοποιούνται οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις εν προκειμένω.

83. Ενόψει των ανωτέρω, και με γνώμονα την κρατούσα πρακτική και νομολογία για την αντιμετώπιση του ζητήματος των παράλληλων γνωστοποιήσεων, η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση εκτιμάται από πλευράς επηρεασμού των συνθηκών ανταγωνισμού σε εκάστη σχετική αγορά, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών και νομικών δεδομένων που ισχύουν στο χρόνο υποβολής της εν λόγω γνωστοποίησης.

Γ.3. ΕΜΠΡΟΘΕΣΜΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΚΟΥΣΑ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

84. Η υπό εξέταση συγκέντρωση υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα προσκομισθέντα από τη γνωστοποιούσα στοιχεία, πληρούνται τα κριτήρια του άρθρου 6 παρ.1 του Ν. 3959/2011, όπως ισχύει.

85. Η εθνική διάσταση της εξεταζόμενης συγκέντρωσης προκύπτει σύμφωνα με το νόμο από τον προσδιορισμό του κύκλου εργασιών[105] όλων των συμμετεχουσών στη

[105] Ο κύκλος εργασιών του εξαγοράζοντος ή των μερών που συμμετέχουν στη συγκέντρωση προκύπτει από το άθροισμα των κύκλων εργασιών των επιχειρήσεων που ορίζει το άρθρο 10 παρ. 4 Ν. 3959/2011, όπως ισχύει, κατά τα οριζόμενα και στην παρ. 1 του άρθρου αυτού. Όταν η συγκέντρωση πραγματοποιείται με την απόκτηση τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, ασχέτως αν τα τμήματα αυτά έχουν ή όχι νομική προσωπικότητα, λαμβάνονται υπόψη, όσον αφορά το μεταβιβάζοντα, μόνο ο κύκλος εργασιών που αντιστοιχεί στο μεταβιβαζόμενο μέρος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 2 του ανωτέρω άρθρου. Ειδικές διατάξεις σχετικά με τα πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές εταιρίες, τους λοιπούς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και τις

συγκέντρωση επιχειρήσεων[106]. Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 139/2004[107] άρθρο 1 παρ. 2, μία συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση όταν:

α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και
β) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

86. Με βάση τους γνωστοποιηθέντες κύκλους εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, οι κάτωθι Κύκλοι Εργασιών πραγματοποιήθηκαν ως προς την εθνική και παγκόσμια διάσταση για το τελευταίο οικονομικό έτος:

Κύκλος Εργασιών 2012 *(σε εκ €)*		
Όμιλος	**Εθνικός κ.ε.**	**Παγκόσμιος κ.ε.**
Πειραιώς	[…]	[…]
Τράπεζα Κύπρου	[…]	[…]
Cyprus Popular Bank	[…]	[…]
Επενδυτική Τράπεζα (IBG)	[…]	[…]
Ελληνική Τράπεζα	[…]	[…]
** Ως έχει υπολογιστεί βάσει του άρθρου 10 του ν.3959/2011. Κατά τα προβλεπόμενα στο εν λόγω άρθρο, για τις κυπριακές τράπεζες παρατίθεται ο κύκλος εργασιών που αφορά μόνο στις μεταβιβαζόμενες στην Πειραιώς εργασίες.*		

87. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, κατά την εκτίμηση της Επιτροπής[108], η υπό κρίση πράξη δεν είναι κοινοτικών διαστάσεων[109].

88. Περαιτέρω, η υπό εξέταση συγκέντρωση γνωστοποιήθηκε προσηκόντως κατά την παρ. 3 εδ. β΄ του άρθρου 6 του Ν. 3959/2011, και εμπροθέσμως κατά τις παρ. 1 και 2[110] του

κοινές επιχειρήσεις περιέχονται στο άρθρο 10 παρ. 3, 4 και 5. Σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 6 του Ν. 3959/2011, κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα ημέρες από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης, όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση κατά το άρθρο 10 ανέρχεται, στην παγκόσμια αγορά τουλάχιστον σε εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) ευρώ και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, η καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ στην ελληνική αγορά.

[106] Για τον ορισμό της συμμετέχουσας επιχείρησης βλ. άρθρα 5, 6 και 10 Ν. 3959/2011, όπως ισχύει, καθώς και σχετική νομολογία της Επιτροπής Ανταγωνισμού (< www.epant.gr >) και επικουρικά τη σχετική Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

[107] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 20.01.2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων («Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων»), ΕΕ L 024 της 29/01/2004 σελ. 0001 - 0022.

[108] Αλλά και κατά δήλωση της γνωστοποιούσας, η οποία αναφέρει ότι η συγκέντρωση «[…] *αφορά μόνο τις ελληνικές δραστηριότητες των κυπριακών τραπεζών. Διευκρινίζεται επίσης ότι η παρούσα γνωστοποίηση δεν διενεργείται κατ' εφαρμογή του κανόνα των 2/3 του ολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών σε ένα και το αυτό κράτος μέλος. Ειδικότερα: α) ο συνολικός κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα €5 δις και β) ναι μεν ο συνολικός κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα €2,5 δις, όμως αφορά μόνο τη δραστηριότητα των Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα»*.

[109] Κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 2 και 3 του Κοινοτικού Κανονισμού Συγκεντρώσεων 139/2004 του Συμβουλίου της 20ης Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων.

[110] Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 του Ν. 3959/2011: *«2. Η προθεσμία των τριάντα ημερών αρχίζει από την επέλευση της πρώτης από τις πράξεις, που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο»*.

άρθρου 6 του Ν. 3959/2011. Συγκεκριμένα, η υπόχρεη προς γνωστοποίηση επιχείρηση Πειραιώς γνωστοποίησε στην Ε.Α. στις 25.04.2013 (αριθ. πρωτ. 3578) τις από 26.03.2013 Συμβάσεις Πώλησης και Μεταβίβασης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των προαναφερόμενων «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», ως αφετηρία δε της προθεσμίας των 30 ημερών (προς γνωστοποίηση) λογίζεται η ημερομηνία υπογραφής των εν λόγω συμβάσεων, ήτοι η 26/03/2013.

89. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αναφορικά με την ως άνω συγκέντρωση οι προβλεπόμενες προθεσμίες των παραγράφων 3, 4, 5 και 6 του άρθρου 8 του Ν. 3959/2011 έχουν παραταθεί για χρονικό διάστημα 45 ημερών με τη συναίνεση της γνωστοποιούσας επιχείρησης[111], κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 11 περ. α΄ του Ν. 3959/2011.

90. Επιπλέον, η γνωστοποιούσα Πειραιώς κοινοποίησε στην Ε.Α. αντίτυπο του φύλλου[112] της ημερήσιας οικονομικής εφημερίδας πανελλαδικής κυκλοφορίας «ΗΜΕΡΗΣΙΑ» της 26/04/2013, στο οποίο δημοσίευσε την υπό κρίση πράξη, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 6 Ν. 3959/2011 και την Απόφαση Ε.Α. με αριθ. 305/V/2006, σχετικά με τον καθορισμό του ειδικότερου περιεχομένου της δημοσίευσης των συγκεντρώσεων που υπόκεινται σε προληπτικό έλεγχο, το δε κείμενο της ως άνω δημοσίευσης αναρτήθηκε στο διαδικτυακό τόπο της Ε.Α. στις 10/5/2013, κατ' άρθρο 6 παρ. 6 εδ. β΄ του Ν. 3959/2011.

91. Τέλος, τη γνωστοποίηση συνόδευε το προβλεπόμενο στο άρθρο 45 παρ. 1 του Ν. 3959/2011 παράβολο των 1.100 ευρώ[113].

Δ. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ

92. «Οριζόντιες συγκεντρώσεις» είναι οι συγκεντρώσεις στις οποίες συμμετέχουν επιχειρήσεις που αποτελούν πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές στην ίδια σχετική αγορά. Δύο είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους οι οριζόντιες συγκεντρώσεις ενδέχεται να εμποδίσουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης: α) καταργώντας σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες ως εκ τούτου θα έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά, χωρίς να καταφύγουν σε συντονισμό της συμπεριφοράς τους (επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς), β) μεταβάλλοντας τη φύση του ανταγωνισμού ούτως ώστε επιχειρήσεις που προηγουμένως δεν συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους, τώρα είναι πολύ πιθανότερο να συντονίζουν και να αυξάνουν τις τιμές ή με άλλο τρόπο να βλάπτουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό· μια συγκέντρωση μπορεί επίσης να καταστήσει το συντονισμό ευκολότερο, σταθερότερο ή αποτελεσματικότερο για τις επιχειρήσεις που

[111] Βλ. επιστολές υπ' αρ. πρωτ. 3610/26.4.2013 και 3663/29.4.2013.
[112] Αρ. φύλλου 19542.
[113] Σειρά Η 2959924 α/α 7969/24.04.2013.

συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους και πριν από τη συγκέντρωση (επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς).

Δ.1. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

93. Κατά κανόνα, μία συγκέντρωση με επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς θα εμποδίσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης από μία και μόνη επιχείρηση, η οποία θα έχει συνήθως αισθητά μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς από τον επόμενο σε μέγεθος ανταγωνιστή μετά τη συγκέντρωση[114].

94. Κατά την εκτίμηση των εν λόγω επιπτώσεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού λαμβάνει υπόψη της τους ακόλουθους κυρίως παράγοντες:

i) Υψηλά μερίδια αγοράς, ώστε μία ενδεχόμενη αύξηση των τιμών να αποβεί επικερδής για τη νέα οντότητα. Έχει γίνει δεκτό ότι πολύ μεγάλα μερίδια αγοράς (άνω του 50%) μπορούν από μόνα τους να μαρτυρούν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά[115,116]. Παράλληλα, παγίως αναγνωρίζεται ότι αύξηση των μεριδίων λόγω της συγκέντρωσης της τάξης του 0-5% θεωρείται καταρχήν ανεπαίσθητη[117]. Θα πρέπει, επίσης, να τονιστεί και η σημασία της απόστασης μεταξύ των μεριδίων της οντότητας που θα προκύψει από τη συγκέντρωση και των επόμενων ανταγωνιστών, καθώς στις περιπτώσεις που αυτή ανέρχεται σε ποσοστό ανώτερο του 20%, υφίσταται μεγαλύτερος κίνδυνος για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης[118]. Εξάλλου, συνδυασμένα μερίδια αγοράς που δεν υπερβαίνουν το 25% κατατείνουν υπέρ της απουσίας οριζόντων επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς[119]. Τέλος, κατά την αξιολόγηση των ασκούμενων στη νέα οντότητα ανταγωνιστικών πιέσεων αξιολογούνται πέραν των μεριδίων αγοράς και οι παραγωγικές δυνατότητες των ανταγωνιστών (δυνατότητα αύξησης παραγωγής, επέκτασης φάσματος προϊόντων, επανατοποθέτησης προϊόντων).

ii) Επίπεδα συγκέντρωσης (δείκτης HHI): Η Ε.Α. είναι ελάχιστα πιθανό να εντοπίσει οριζόντια προβλήματα ανταγωνισμού σε αγορές όπου ο *Herfindahl-Hirschman* (*HHI*) μετά τη συγκέντρωση δεν θα ξεπερνά το 1000 ή που κυμαίνεται μεταξύ 1000-2000 και η διαφορά («δέλτα») είναι κάτω από 250 ή που είναι πάνω από 2000 και το δέλτα κάτω από 150 εκτός ειδικών περιστάσεων[120, 121, 122].

---

[114] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 05.02.2004 για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, (2004/C 31/03), παρ 25.
[115] Απόφαση ΓενΔικ. στην υπόθ. Τ-210/01, *General Electric κατά Ε. Επ.*, σκ. 570-574. Επίσης αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3732, *Procter & Gamble/Gilette*, σκ. 19-20, 22-24, Μ.774, *St Gobain/Wacker/NOM*, σκ. 223, Μ.4494, *Evraz/Highveld*, σκ. 91-93. Βλ. και απόφαση Ε.Α. 434/V/2009, σκ. 28.
[116] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 17.
[117] Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis,* σκ. 85, 90, 95-96, Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 137-138, 139-140,155-156, Μ.4155, *BNP Paribas/BNL*, σκ. 30-31.
[118] Βλ. σχετ. απόφαση Ε.Επ. Μ.6458, *Universal/EMI,* σκ. 302-303 και 372.
[119] Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 18.
[120] Απόφαση Ε.Επ. Μ.4314, *Johnson & Johnson/Pfizer*, σκ. 73.
[121] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 19-20.

iii) Μη στενή υποκατάσταση μεταξύ των προϊόντων των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των αντιπάλων τους: Όταν υφίστανται δυνατότητες υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των διαφόρων εταιριών, οι πιθανότητες παρακώλυσης του ανταγωνισμού περιορίζονται[123, 124].

iv) Εναλλακτικές επιλογές εφοδιασμού: Λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της πράξης από την Ε.Α. η τυχόν δυσκολία των πελατών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να ανεύρουν εναλλακτικούς προμηθευτές, είτε διότι αυτοί είναι ελάχιστοι, είτε διότι οι πελάτες αντιμετωπίζουν σημαντικά έξοδα προσαρμογής[125],[126].

v) Δυνατότητα αποκλεισμού ανταγωνιστών: Αξιολογείται επίσης η δυνατότητα της προκύπτουσας από τη συγκέντρωση επιχείρησης να δυσχεράνει την επέκταση μικρότερων εταιριών στη σχετική αγορά ή να περιορίσει την ικανότητα των αντιπάλων επιχειρήσεων να την ανταγωνιστούν (π.χ. η νέα οντότητα μπορεί να ελέγχει ή να επηρεάζει σε τέτοιο βαθμό τις δυνατότητες διανομής, ώστε να είναι περισσότερο δαπανηρή η επέκταση δραστηριοτήτων ή η είσοδος αντιπάλων επιχειρήσεων)[127].

---

[122] Ο δείκτης *Herfindahl-Hirschman* (*HHI*) δίνει μια εικόνα του βαθμού συγκέντρωσης της υπό εξέταση αγοράς, ενώ ο υπολογισμός του στηρίζεται σε μεγέθη μετρήσιμα που είναι εφικτό να διαθέτουν οι Αρχές Ανταγωνισμού. Όσο πιο συγκεντρωμένη είναι η αγορά, τόσο μεγαλύτερη είναι η τιμή που λαμβάνει ο δείκτης. Όταν ο εν λόγω δείκτης υπερβαίνει τις 2000 μονάδες, αυτό αποτελεί ένδειξη μιας συγκεντρωμένης αγοράς. Στην ακραία περίπτωση όπου η αγορά είναι μονοπωλιακή (και λειτουργεί σε αυτή μία μόνο επιχείρηση με μερίδιο ίσο με 100%), ο δείκτης λαμβάνει τιμή ίση με 10.000 μονάδες. Εφόσον ο υπολογισμός του δείκτη λαμβάνει υπόψη τα τετράγωνα των μεριδίων αγοράς ($HHI = \sum_{i=1}^{n} s_i^2$) , όπου s_i είναι το μερίδιο της *i* επιχείρησης και *i = 1,2,…n*), όσο πιο μεγάλη είναι η επιχείρηση τόσο μεγαλύτερη βαρύτητα έχει στον υπολογισμό του *HHI*. Ο δείκτης *HHI* δίνει μια **στατική** εικόνα για την αγορά εφόσον στηρίζεται αποκλειστικά στα τρέχοντα μερίδια αγοράς. Σε μια συγκεντρωμένη αγορά διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ των επιχειρήσεων και ο συντονισμός των στρατηγικών και πολιτικών τους. Βλ. και Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 28-29 καθώς και απόφαση Ε.Επ. Μ.4314, *Johnson & Johnson/Pfizer*, σκ. 73.

[123] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 28-29.

[124] Γενικά όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των συμμετεχουσών σε μία πράξη συγκέντρωσης επιχειρήσεων, τόσο αυξάνει το κίνητρο για τις εν λόγω επιχειρήσεις να αυξήσουν τις τιμές τους μετά τη συγκέντρωση. Βλ. ενδεικτικά Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 20, 32, Μ.3544, *BayerHealthcare/Roche OTC,* σκ. 40-45 και 50-53, Μ.2978, *Lagardere/Natexis/VUP*, σκ. 700-703, Μ.2817, *Barilla/BPL/Kamps*, σκ. 34-39. Στην υπόθεση Μ.3287 *AGCO/Valtra*, σκ. 31-34, έγινε δεκτό ότι τα προϊόντα της αποκτώμενης οντότητας δεν ήταν στενά υποκατάστατα με τα προϊόντα της αποκτώσας αλλά και των ανταγωνιστών, με αποτέλεσμα να γίνει δεκτό ότι παρά την ισχυρή θέση της νέας οντότητας δεν δημιουργούνταν προβλήματα ανταγωνισμού. Προς τούτο λήφθηκε υπόψη ότι η αποκτώμενη οντότητα αξιοποιούσε ανεξάρτητους διανομείς σε αντίθεση με την αποκτώσα που είχε δικό της δίκτυο διανομής των προϊόντων. Σημασία έχει επίσης και το αγοραστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται εκάστη επιχείρηση, καθώς όταν οι συμμετέχουσες σε μία συγκέντρωση επιχειρήσεις απευθύνονται σε διαφορετικών χαρακτηριστικών πελάτες, υφίστανται λιγότερες πιθανότητες να θεωρηθούν στενοί ανταγωνιστές. Βλ. σχετ. απόφ. Ε.Επ. Μ.5128, *Nordic Capital/TietoEnator,* σκ. 26.

[125] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 31.

[126] Η ύπαρξη κόστους μεταστροφής των πελατών συνιστά ευνοϊκό παράγοντα για τη δημιουργία οριζόντιων μη συντονισμένων αποτελεσμάτων. Βλ. σχετ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.986, *Agfa-Gevaert/DuPont*, σκ. 63-71, Μ.4731, *Google/Doubleclick*, σκ. 210, όπου παρά τη διαπίστωση της ύπαρξης μη αμελητέων εξόδων αλλαγής προμηθευτή, η Επιτροπή κατέληξε ότι υπήρχε πραγματική, ουσιαστική δυνατότητα αλλαγής παρόχου και δεν ευνοούνταν η δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης. Επίσης και Μ.4439, *RyanAir/Air Lingus,* σκ. 542.

[127] Βλ. ανωτέρω Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36 (και νομολογία στην οποία παραπέμπει).

vii) Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών: Ως αντισταθμιστική αγοραστική ισχύς πρέπει να νοείται η διαπραγματευτική ισχύς που έχει ο πελάτης έναντι του πωλητή στις μεταξύ τους διαπραγματεύσεις, λόγω του μεγέθους του, της εμπορικής σημασίας για τον πωλητή και της ικανότητας του πελάτη να στραφεί σε εναλλακτικούς προμηθευτές[128]. Μία πηγή αντισταθμιστικής ισχύος είναι η δυνατότητα του πελάτη να απειλήσει ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, αν ο προμηθευτής αποφάσιζε να αυξήσει τις τιμές ή να εφαρμόσει δυσμενέστερους όρους παράδοσης. Συνήθως η αντισταθμιστική ισχύς χαρακτηρίζει μεγάλους και πολυσύνθετους πελάτες και όχι μικρές επιχειρήσεις σε ένα κατακερματισμένο κλάδο. Δεν αρκεί η ύπαρξη αγοραστικής ισχύος πριν τη συγκέντρωση, αλλά πρέπει να υπάρχει και μετά την πραγματοποίησή της, καθώς η συγκέντρωση δύο προμηθευτών μπορεί να καταργεί μία αξιόπιστη πηγή εφοδιασμού[129].

viii) Δυνητικός ανταγωνισμός - Εμπόδια εισόδου: Όταν η είσοδος σε μία αγορά είναι πιθανή, έγκαιρη και επαρκής, τότε είναι δυνατόν να ματαιώσει ή να αποτρέψει τις αντιανταγωνιστικές επιπτώσεις μίας συγκέντρωσης[130]. Η είσοδος είναι πιθανή, εάν είναι επικερδής, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις που θα έχει στις τιμές η αύξηση του όγκου παραγωγής που είναι διαθέσιμη στην αγορά και τις πιθανές αντιδράσεις των ήδη δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων. Περαιτέρω, το εάν θα είναι επικερδής η είσοδος σε μία αγορά εξαρτάται και από το εάν η αγορά είναι υπό ανάπτυξη ή εάν είναι κορεσμένη ή αναμένεται να συρρικνωθεί[131, 132]. Η είσοδος είναι έγκαιρη εάν γίνει εντός δύο ετών, πάντοτε όμως εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της αγοράς. Πρέπει δε να είναι επαρκής, ώστε να θεωρηθεί υπολογίσιμη[133]. Η είσοδος ενδέχεται να είναι δυσκολότερη αν οι ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις προστατεύουν τα μερίδια αγοράς τους προσφέροντας μακροχρόνιες συμβάσεις ή επιλεκτικές μειώσεις τιμών στους πελάτες που προσπαθεί να προσελκύσει ο νεοεισερχόμενος. Οι πιθανότητες εισόδου μειώνονται, επίσης, εάν το κόστος αποτυχίας είναι μεγάλο. Παραδείγματα επιχειρήσεων που εισήλθαν και εξήλθαν από το κλάδο κατά το παρελθόν μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος των εμποδίων εισόδου. Τα εμπόδια εισόδου μπορεί να λάβουν τις ακόλουθες μορφές: νομικά πλεονεκτήματα που περιορίζουν τον αριθμό επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά λόγω π.χ. περιορισμού αριθμού αδειών εκμετάλλευσης, τεχνικά πλεονεκτήματα ήδη δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων όπως π.χ. πρόσβαση σε βασικές διευκολύνσεις με προνομιακούς όρους ή σε βασικές τεχνολογίες, η ύπαρξη πείρας ή φήμης που είναι δύσκολο να αποκτηθεί από μία νεοεισερχόμενη επιχείρηση, η προσήλωση στο σήμα, οι στενές σχέσεις προμηθευτών-πελατών, η σημασία της

[128] Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2533, *BP/EON*, σκ. 128-132, Μ.3732, *Procter & Gamble/Gilette*, σκ. 24, και Μ.774, *St Gobain/Wacker/NOM*, σκ. 228-229 και 265.
[129] Βλ. ανωτέρω Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 65, 67.
[130] Βλ. π.χ. απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.,* σκ. 262, 266-268. Επίσης, απόφαση Ε.Επ. Μ.3732, *Procter & Gamble/Gilette*,, σκ. 26-27.
[131] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.774, *St Gobain/Wacker/NOM*, σκ. 232.
[132] Βλ. ανωτέρω Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 69-71.
[133] Βλ. ανωτέρω Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 74-75.

διαφήμισης, το απαγορευτικό κόστος μεταστροφής των πελατών σε ένα άλλο προμηθευτή.

Δ.2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

95. Συγκεντρώσεις σε αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης μπορεί να οδηγήσουν στη δημιουργία ή την ενίσχυση **συλλογικής δεσπόζουσας θέσης** και ως εκ τούτου στην παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, καθώς αυξάνουν την πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων αναφορικά με τις τιμές, την παραγωγή, τους πελάτες ή τις πωλήσεις, χωρίς προς τούτο να απαιτείται να προσφύγουν σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική με την έννοια των άρθρων 1 του Ν. 3959/2011 και 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΣΛΕΕ»)[134]. Έτσι, μία συγκέντρωση που δημιουργεί ή ενισχύει δεσπόζουσα θέση που κατέχουν οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις από κοινού με άλλη ή άλλες επιχειρήσεις μπορεί να αποδειχθεί ασύμβατη προς το καθεστώς του ανόθευτου ανταγωνισμού.

96. Κατά την αξιολόγηση αυτή η Ε.Α. λαμβάνει υπόψη της τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς και τη μεταβολή που θα επιφέρει στη δομή αυτής η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως[135] και ιδίως αν μέσω αυτής καθίσταται πλέον περισσότερο οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετηθεί κοινή γραμμή δράσεως από τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις αναφορικά με την εμπορική, τιμολογιακή ή άλλη πολιτική τους χωρίς προς τούτο να απαιτείται η προσφυγή σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική[136].

97. Τα κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται η ενδεχόμενη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι:

i) Επίπεδο συγκέντρωσης στις υπό εξέταση αγορές: Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης μίας αγοράς ευνοεί την ανάπτυξη συντονισμού. Η από κοινού κατοχή υψηλού μεριδίου αγοράς, ιδίως στην περίπτωση δυοπωλίου μπορεί, εκτός αποδείξεως του εναντίου, να

---

[134] Συλλογική δεσπόζουσα θέσεως παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή σε σημαντικό τμήμα αυτής μπορεί, επομένως, να προκύψει κατόπιν μιας συγκεντρώσεως όταν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς και της μεταβολής που θα επιφέρει στα χαρακτηριστικά της η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως, η τελευταία θα έχει ως αποτέλεσμα ότι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. σχετ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (υπόθεση *Impala*), σκ. 122.

[135] Και στη θεμελίωση της πιθανής δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης θα πρέπει να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της κατάστασης που θα διαμορφωθεί από πλευράς ανταγωνιστικών συνθηκών στην αγορά και της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης. Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.4865, *Enel/Acciona/Endesa,* σκ. 30-43, όπου έγινε δεκτό ότι η μικρή αύξηση του μεριδίου αγοράς που προέκυπτε από την συγκέντρωση δεν ενίσχυε την πιθανότητα συντονισμού. Επιπρόσθετα, τα μέρη είχαν ήδη δεσμούς μεταξύ τους και η πιθανότητα συντονισμού προϋπήρχε και δεν επήλθε ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης.

[136] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 39-40, 42, καθώς και απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 61.

συνιστά σημαντικότατη ένδειξη υπάρξεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως[137]. Συγκεκριμένα, στις περιπτώσεις που μετά τη συγκέντρωση προκύπτει δυοπώλιο με μερίδιο αγοράς άνω του 60%, υφίσταται σοβαρό έρεισμα για την εξέταση της πιθανότητας συντονισμού λόγω δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης[138]. Περαιτέρω, ενδείξεις ύπαρξης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης υφίστανται και στις περιπτώσεις που μετά τη συγκέντρωση προκύπτει ότι τρεις επιχειρήσεις κατέχουν από κοινού μερίδιο αγοράς άνω του 60%[139]. Αντίθετα, στις περιπτώσεις όπου τέσσερις και

[137] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96, *Gencor κατά Ε.Επ.,* σκ. 205-206. Βλ. Επίσης απόφαση Ε.Επ. Μ.1517, *Rhodia/Donau Chemie,* σκ. 61.

[138] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96, *Gencor κατά Ε.Επ.*. Στην υπόθεση αυτή, συμμετρικά μερίδια της τάξεως του 70% περίπου που θα κατείχαν τρεις επιχειρήσεις έγινε δεκτό ότι δημιουργούσαν συλλογική δεσπόζουσα θέση λόγω: α) διαφάνειας τιμών, β) ανελαστικής ζήτησης, γ) έλλειψης αντισταθμιστικής ισχύος και δ) μικρών πιθανοτήτων ανάπτυξης της αγοράς. Βλ. επίσης, απόφαση Ε.Επ. Μ.1363, *DuPont/Hoechst/Herberts,* σκ. 35-36. Στην υπόθεση αυτή μερίδιο αγοράς άνω του 60% του δυοπωλίου δεν θεωρήθηκε επαρκές για την διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης λόγω: α) ύπαρξης ισχυρής αντισταθμιστικής ισχύος, β) μη ύπαρξης ιδιαίτερης διαφάνειας ως προς τις τιμές (bidding market), γ) ανομοιογένειας των προϊόντων. Βλ. και αποφάσεις Ε.Επ. Μ.1882, *Pirelli/BICC* (όπου μερίδιο του δυοπωλίου της τάξεως του 50-60% θεωρήθηκε ότι δεν προκαλούσε πρόβλημα ανταγωνισμού διότι τα εμπόδια εισόδου δεν ήταν υψηλά (σκ. 87), υπήρχε περιορισμένη διαφάνεια τιμών (σκ. 91), ενώ υπήρχε αρκετά μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο με δυνατότητες ανταπόκρισης στη ζήτηση (σκ. 92)) και Μ.3314, *Air Liquide/Messer Targets*, σκ. 115-116 (όπου διαπιστώθηκε η πιθανότητα δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας με μερίδιο αγοράς μεταξύ 60-70% του δυοπωλίου λόγω: α) του γεγονότος ότι καθεμία από τις δύο εταιρίες κατείχε δίκτυα διανομής και υψηλά μερίδια αγοράς σε διαφορετικές περιοχές, με αποτέλεσμα το δυοπώλιο να μπορεί να δρα ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες εταιρίες (σκ. 119-120), β) υπήρχε διαφάνεια τιμών λόγω των διαφορετικών περιοχών, στις οποίες ηγείται η καθεμία επιχείρηση, η οποία επέτρεπε την επιβολή αντιποίνων (σκ. 124), γ) δεν υπήρχε αντισταθμιστική ισχύς των μικρών πελατών, ενώ οι κυριότεροι ανταγωνιστές δεν είχαν παρουσία σε ορισμένες περιοχές, με αποτέλεσμα να μην μπορούν ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση (σκ. 125).

[139] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.1681, *Akzo Nobel/Hoechst Roussel VET,* σκ. 37 (όπου διαπιστώθηκε η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που μετά τη συγκέντρωση θα κατείχαν συμμετρικά μερίδια συνολικού ύψους περίπου 85-90%, καθώς υπήρχε υπερβολική παραγωγική δυναμικότητα στον κλάδο που μπορούσε να χρησιμεύσει για την επιβολή αντιποίνων, ενώ υπήρχε και διαρθρωτικός δεσμός μεταξύ τους), Μ.2420, *Mitsui/CVRD/Caemi*, σκ. 223, 225 (όπου ερευνήθηκε η πιθανότητα συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που κατείχαν συνολικά μερίδιο της τάξης τουλάχιστον του 70% και έγινε δεκτό ότι μία τέτοια θέση ήταν δύσκολο να διατηρηθεί διότι: α) οι ανταγωνιστές και οι πελάτες βεβαίωσαν ότι τα μέρη ασκούσαν ανταγωνισμό ως προς τις πωλήσεις (σκ. 228) β) το προϊόν ήταν διαφοροποιημένο (σκ. 229), γ) υπήρχαν διαφορετικές στρατηγικές μεγιστοποίησης του κέρδους λόγω διαφορών ως προς το κόστος ανάλογα με την περιοχή όπου απευθύνονταν τα προϊόντα τους (σκ. 230), δ) υπήρχε επίταση λόγω της συγκέντρωσης της ασυμμετρίας μεριδίων αγοράς, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα κίνητρα συντονισμού (σκ. 231) και ε) δεν αναμενόταν ομοιόμορφη ανάπτυξη στις περιοχές που απευθύνονταν η κάθε εταιρία, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνητρο ανταγωνισμού μεταξύ τους (σκ. 244)). Βλ. επίσης, απόφαση Ε.Επ. Μ.2498, ό.π., σκ. 117-118, όπου ερευνήθηκε η πιθανότητα δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας με τρεις εταιρίες που θα είχαν περίπου 60-70% της αγοράς και έγινε δεκτό ότι η πιθανότητα αυτή δεν ήταν πιθανή διότι: α) η εξεταζόμενη πράξη αύξανε την ασυμμετρία μεταξύ των κυριότερων φορέων της αγοράς (σκ. 119), β) ο μηχανισμός αντιποίνων ως προς τον πιθανό συντονισμό μέσω επενδύσεων δεν ήταν επαρκής (σκ. 128, 139) και γ) υπήρχε δυνατότητα αντίδρασης από τους μικρότερους ανταγωνιστές, καθώς ένας εξ αυτών είχε αυξήσει τα μερίδια αγοράς του πρόσφατα (σκ.141). Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ.4338, *Cinven/Warburg Pincus/Casema/Multicabel*, σκ. 43-48, όπου συμμετρικά μερίδια μεταξύ τριών προμηθευτών που προσέγγιζαν το 90% της αγοράς έγινε δεκτό ότι δεν οδηγούσαν σε συλλογική δεσπόζουσα διότι: α) δεν υπήρχε διαφάνεια ως προς τις τιμές και όρους συνεργασίας (σκ. 46), β) δεν υπήρχαν αποκλειστικότητες ως προς τη συνεργασία (σκ. 45), γ) καμία εταιρία δεν επεσήμανε κίνδυνο συντονισμού (σκ. 47) και δ) μία εξ αυτών θα ετίθετο επικεφαλής της αγοράς, συνεπώς ήταν αμφίβολο εάν θα είχε κίνητρο συντονισμού (σκ. 48). Βλ. επίσης απόφαση Ε.Επ. Μ.4154, *Degussa/Dow*, σκ. 28, όπου ερευνήθηκε η πιθανότητα συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που θα κατείχαν 75% της σχετικής αγοράς και δεν διαπιστώθηκε διότι: α) τα μερίδια που θα προέκυπταν από την συγκέντρωση θα ήταν ασύμμετρα μεταξύ των τριών (30-35%, 25%, 15-20% αντίστοιχα, σκ. 20, 29), β) η αγορά ήταν σε ανάπτυξη και

πλέον επιχειρήσεις κατέχουν μερίδιο αγοράς άνω του 60% μετά τη συγκέντρωση, θεωρείται καταρχήν ότι είναι δύσκολη η διατήρηση του ενδεχόμενου συντονισμού μεταξύ τους[140]. Επίσης, λαμβάνεται υπόψη και η αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης που προκύπτει από την προταθείσα πράξη. Δείκτης HHI κάτω του επιπέδου των 1800 μονάδων δεν καταδεικνύει την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης στην αγορά[141].

ii) Μερίδια αγοράς ανταγωνιστών: Η σχέση μεταξύ των μεριδίων αγοράς που κατέχουν οι κατέχουσες συλλογική δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεις και αυτών που κατέχουν οι ανταγωνιστές τους αποτελεί παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διερεύνηση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσεως. Εφόσον οι ανταγωνιστές κατέχουν μικρά μερίδια αγοράς, δεν μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματικά ανταγωνιστική πίεση στη συλλογική δεσπόζουσα θέση[142].

iii) Συνθήκες που ευνοούν την επίτευξη συναντίληψης και τον έλεγχο εκ μέρους των επιχειρήσεων των όρων συντονισμού: Όσο λιγότερο περίπλοκο και περισσότερο σταθερό είναι το οικονομικό περιβάλλον, τόσο πιο εύκολο είναι για τις επιχειρήσεις να καταλήξουν σε κοινή αντίληψη για τους όρους συντονισμού[143]. Έτσι είναι ευκολότερο να υπάρξει συντονισμός σε μία αγορά με λίγες επιχειρήσεις που παράγουν ομοιογενή προϊόντα[144], που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα αναφορικά με τη ζήτηση, τα μερίδια αγοράς και τις ανταγωνιστικές συνθήκες, στην οποία επικρατεί διαφάνεια και όπου παρατηρούνται συμμετρικά μερίδια αγοράς και κοινές δομές κόστους.

Ειδικότερα, έχει αξιολογηθεί ότι ο συντονισμός είναι πιο εύκολος σε αγορές που δεν αναπτύσσονται, εμφανίζουν μία ωριμότητα και σταθερότητα, με χαμηλό δείκτη καινοτομίας, με αποτέλεσμα για την όποια έστω μικρή αύξηση της ζήτησης να μην υπάρχει κίνητρο εισόδου νέων ανταγωνιστών στην αγορά ή υιοθέτησης κάποιας επιθετικής στρατηγικής οικειοποίησης της νέας ζήτησης από τις δραστηριοποιούμενες

γ) δεν υπήρχε διαφάνεια λόγω ατομικών διαπραγματεύσεων μεταξύ προμηθευτών και πελατών (σκ. 29). Βλ. τέλος απόφαση Ε.Επ. Μ.4523, *Travelport/Worldspan*, σκ. 149, στην οποία ερευνήθηκε η δυνατότητα συντονισμού μεταξύ τριών επιχειρήσεων με συνολικό μερίδιο της τάξης τουλάχιστον του 80% και δεν έγινε δεκτή διότι: α) υπήρχε προοπτική ανάπτυξης στην αγορά (σκ. 153), β) τα προϊόντα ήταν διαφοροποιημένα (σκ. 156), με αποτέλεσμα να μην υφίσταται επαρκής διαφάνεια στην αγορά (σκ. 161-162).

[140] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.1016, *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand*, σκ. 103, σύμφωνα με την οποία: «*Ωστόσο, η Επιτροπή δεν έχει πειστικές ενδείξεις ότι υπάρχει πράγματι παρόμοια δεσπόζουσα θέση σήμερα στην αγορά των "έξι μεγάλων". Κατά την έρευνά της, η Επιτροπή δεν συγκέντρωσε στοιχεία που επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις πελάτες των "έξι μεγάλων" πιστεύουν ότι υπάρχει σήμερα συλλογική δεσπόζουσα θέση. Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Ειδικότερα, όπως αναπτύσσεται ανωτέρω, φαίνεται ότι η αγορά των υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις/πελάτες των "έξι μεγάλων" είναι σήμερα ανταγωνιστική, εφόσον οι πελάτες δημοσιεύουν προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών και υπάρχουν αλλαγές ελεγκτών μεταξύ μελών της ομάδας των "έξι μεγάλων*».

[141] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.2498, *UPM-Kymmene/Haidl*, σκ. 115.

[142] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.2533, *BP/EON*, σκ. 52.

[143] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 45, 47.

[144] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 45, όπου αναφέρεται ότι ο συντονισμός είναι ευκολότερος σχετικά με τη τιμή που θα ισχύει για ένα και μόνο ομοιογενές απ' ότι για πολλά και ανόμοια προϊόντα.

επιχειρήσεις[145]. Αντίθετα, η υψηλή ελαστικότητα ζήτησης σε σχέση με την τιμή, η ασταθής ζήτηση ή η έντονη ανάπτυξη μιας αγοράς ή, αντίθετα, μία έντονα πτωτική πορεία αυτής δηλώνουν ότι οι τρέχουσες συνθήκες αγοράς δεν καθιστούν πιθανό το συντονισμό[146]. Επίσης, σε αγορές που μπορεί να αναπτυχθούν λόγω καινοτομιών ή της πιθανής μετατόπισης της ζήτησης σε νέες τεχνολογίες καθίσταται αβέβαιος και ασταθής ο πιθανός συντονισμός[147]. Επιπλέον, ευχερέστερος είναι ο συντονισμός κατανομής της αγοράς όταν οι πελάτες έχουν απλά χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την κατανομή πελατείας.

Εξάλλου, όσο μεγαλύτερη η διαφάνεια σε μία αγορά, τόσο ευκολότερο καθίσταται για τις επιχειρήσεις να εδραιώσουν επιτυχώς και να διατηρήσουν το μεταξύ τους συντονισμό[148]. Η διαφάνεια συνιστά μία από τις βασικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν αγορές δεκτικές συντονισμού[149]. Ιδίως η διαφάνεια ως προς τις τιμές συνιστά βασικό παράγοντα κατά την αξιολόγηση του επιπέδου διαφάνειας μιας αγοράς[150] [151]. Οι αγορές πρέπει να είναι αρκετά διαφανείς, ώστε οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο συντονισμό να παρακολουθούν επαρκώς αν οι άλλες επιχειρήσεις παρεκκλίνουν από αυτόν και να τους επιβάλλουν αντίποινα. Όσο μικρότερος ο αριθμός των δραστηριοποιούμενων σε μία αγορά επιχειρήσεων και όσο λιγότερο περίπλοκο και περισσότερο σταθερό το ανταγωνιστικό περιβάλλον, τόσο κατά πάσα πιθανότητα υψηλότερος θα είναι ο βαθμός διαφάνειας στην εν λόγω αγορά. Επιπροσθέτως, ο τρόπος με τον οποίο συνάπτονται οι εμπορικές συνεργασίες σε μία αγορά δύναται να ευνοεί τη διαφάνεια. Έτσι, η δημοσιοποίηση πληροφοριών (π.χ. για τις τιμές) ή η ανταλλαγή τους μέσω εμπορικών ενώσεων ή μέσω σταυροειδών συμμετοχών ή συμμετοχής σε κοινές επιχειρήσεις συνιστούν συνθήκες που διευκολύνουν το συντονισμό[152].

---

[145] Βλ. αποφάσεις ΓενΔικ Τ-102/96, *Gencor κατά Ε.Επ.*, σκ. 235-237 και 244, και Τ-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 121-125, όπου εκτιμήθηκε ότι η υψηλή ζήτηση που παρατηρήθηκε τη τελευταία δεκαετία στη σχετική αγορά αποτελούσε παράγοντα μη διευκόλυνσης της δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (βλ. ιδίως σκ. 133). Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. 94/208, *Mannesmann/Valourec/Ilva*, σκ. 55, 78, 94, 97/25/ΕΚ, *ABB/Daimler-Benz*, σκ. 91, 92/553/ΕΟΚ, *Nestle/Perrier*, σκ. 126, Μ.1673, *VEBA/VIAG,*, σκ. 81-82, Μ.2389, *Shell/Dea,* σκ. 80 (όπου ετήσια αναμενόμενη αύξηση περίπου 2,5% έχει θεωρηθεί ότι καθιστά την αγορά ώριμη).
[146] Η ελαστικότητα της ζήτησης έχει γίνει δεκτό ότι συνιστά παράγοντα αποτροπής της δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 139-140). Αντίθετα, η σταθερή ζήτηση κατατείνει στη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2420, *Mitsui/CVRD/Caemi*, σκ. 240, 92/553/ΕΚ, *Nestle/Perrier*, σκ. 60, 124, και Μ.1673, *VEBA/VIAG,* σκ. 83-84. Βλ. τέλος και απόφαση ΔΕΕ C-68/94, *Γαλλία κατά Ε.Επ.*, σκ. 238 (όπου θεωρήθηκε ότι η έντονα πτωτική πορεία της ζήτησης, περίπου 30% τα τελευταία πέντε χρόνια, καθιστούσε την αγορά ανταγωνιστική).
[147] Βλ. ενδεικτικά απόφαση Ε.Επ. Μ.1298, *Kodak/Imation*, σκ. 60.
[148] Βλ. σχετικά και πέμπτο κριτήριο (v).
[149] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.1383, *Exxon/Mobil*, σκ. 474.
[150] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96, *Gencor*, σκ. 227.
[151] Βλ. σχετ. αποφ. Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 197 και Μ.4523, *Travelport/Worldspan*, σκ. 161, όπου αξιολογήθηκε ότι η πολυπλοκότητα της δομής τιμολόγησης δεν επιτρέπει την διαφάνεια στην αγορά καθώς είναι απαραίτητες πολλές προσθήκες για την ικανή διεξαγωγή της δραστηριότητας (στη σχετική αγορά).
[152] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 47, 49-50. Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3060, *UCB/Solutia*, σκ. 46-47, Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 121-122 (όπου η δημοσίευση τιμοκαταλόγων εκ του εργοστασίου μπορούσαν να αποτελέσουν στοιχείο αναφοράς για σιωπηρό συντονισμό πολιτικών τιμολόγησης), Μ.1225, *Enso/Stora*, σκ. 68 (όπου η καταγραφή μυστικών εκπτώσεων δείκνυε την έλλειψη διαφάνειας στην σχετική αγορά), Μ.3868, *DONG/Elsam/Energi E2*, σκ. 623-624 (όπου θεωρήθηκε ότι

Τέλος, πιο εύκολος καθίσταται ο συντονισμός μεταξύ επιχειρήσεων που παρουσιάζουν κοινά σημεία π.χ. ως προς τη διάρθρωση του κόστους, τα μερίδια αγοράς, τα επίπεδα παραγωγικής ικανότητας ή/και κάθετης ολοκλήρωσης[153]. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να συνεκτιμάται ότι ο συντονισμός είναι πιο εύκολος σε περίπτωση **συμμετρικών και σταθερών** μεριδίων αγοράς[154]. Επαρκής βαθμός συμμετρίας μεταξύ των μερών του ολιγοπωλίου μπορεί να εδραιώσει και να διατηρήσει πιθανό συντονισμό, είτε συντελείται με βάση την τιμή, την κατανομή πελατείας ή τις παραγόμενες ποσότητες, με αποτέλεσμα τα οφέλη του συντονισμού να μπορούν να επιμεριστούν συμμετρικά και να είναι πιο ελκυστικά. Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των μεριδίων αγοράς κατά τη διάρκεια ενός χρονικού διαστήματος αποτελούν ένδειξη ότι η αγορά είναι ανταγωνιστική συνηγορώντας κατά της θεμελιώσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά[155].

iv) Δεσμοί μεταξύ των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά προϊόντος: Για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης απαιτείται οι επιχειρήσεις να είναι επαρκώς συνδεδεμένες μεταξύ τους, ώστε να ακολουθούν μία και την αυτή γραμμή δράσεως στη σχετική αγορά, οι δεσμοί δε αυτοί πρέπει να είναι σημαντικοί[156]. Πρέπει ιδίως να εξετάζεται εάν υπάρχουν τέτοιοι δεσμοί μεταξύ των οικείων επιχειρήσεων που τους επιτρέπουν να ενεργούν από κοινού ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους, από τους πελάτες τους και τους καταναλωτές[157]. Οι δεσμοί μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου μπορεί να είναι

υπήρχε διαφάνεια ως προς τις τιμές και τις μετακινήσεις των πελατών λόγω α) της ύπαρξης συμφωνίας προμήθειας μεταξύ ανταγωνιστών με αποτέλεσμα να υπάρχει γνώση του κόστους προμήθειας μεταξύ τους, β) της δημοσίευσης τιμών, δίχως να παρατηρούνται συχνές εκπτώσεις, και γ) της ομοιογένειας προϊόντων που διευκόλυνε την μη εμπλοκή των επιχειρήσεων στις περιοχές δραστηριοποίησης των άλλων ανταγωνιστών με συνέπια να είναι εύκολο να διαπιστωθεί η μετακίνηση πελάτη).

[153] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 41, 45-48. Ενδεικτικά αναφέρεται και η απόφαση Ε.Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2),* σκ. 191.

[154] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.358, *Pilkington/SIV*, σκ. 63, Μ.2533, *BP/EON,* σκ. 45,72, όπου συνολικό μερίδιο περίπου 50-60% θεωρήθηκε ενδεικτικό συλλογικής δεσπόζουσας θέσης λόγω συμμετρίας των μεριδίων, ενώ ταυτόχρονα λήφθηκαν υπόψη η υψηλή παραγωγική δυναμικότητα στα σχετικά προϊόντα των δύο επιχειρήσεων έναντι της αντίστοιχης των ανταγωνιστών (βλ. ιδίως σκ. 47), αλλά και ο μικρός αριθμός των ανταγωνιστών και το γεγονός ότι αυτοί κατείχαν πολύ χαμηλά μερίδια αγοράς (βλ. ιδίως σκ. 48, 50 και 52). Βλ. επίσης απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96, *Gencor κατά Ε.Επ.*, σκ. 207-208, 222, και αποφάσεις Ε.Επ. Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 123, Μ.3314, *Air Liquide/Messer Targets*, σκ. 85, 92, 118, 123, 94/208/ΕΚ, *Mannesmann/Valourec/Ilva*, σκ. 48-50, 53, 55, 59 (συμμετρικά θεωρήθηκαν μερίδια 36% και 33% αντίστοιχα), 97/25/ΕΚ, *ABB/Daimler-Benz*, σκ. 88, Μ.1673, *VEBA/VIAG,* σκ. 64-65, Μ.2690, *Solvay/Montedison-Ausimont*, σκ. 46 (συμμετρικά θεωρήθηκαν μερίδια 40-50% και των δύο επιχειρήσεων), Μ.1440, *Lucent Technologies/Ascend Communications,* σκ. 18 (όπου θεωρήθηκε ότι υπάρχει ασυμμετρία μεταξύ των τριών επιχειρήσεων, καθώς κατείχαν μερίδια αγοράς που απείχαν μεταξύ τους άνω των δέκα ποσοστιαίων μονάδων, γεγονός που σε συνδυασμό με την ανάπτυξη τεχνολογιών και τις ανακατατάξεις στα μερίδια αγοράς κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών καθιστούσε το συντονισμό απίθανο), Μ.1882, *Pirelli/BICC*, σκ. 87, Μ.4215, *Glatfelter/Crompton Assets*, σκ. 72, 120-121 (όπου οι κύριοι λόγοι μη διαπίστωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ήταν η μεγάλη ασυμμετρία των μεριδίων αγοράς και η ασυμμετρία ως την παραγωγική ικανότητα των τριών εταιριών).

[155] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 111, 117-119, και απόφαση Ε.Επ. Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 46 (όπου αξιολογήθηκε ότι μικρές διακυμάνσεις των μεριδίων αγοράς ύψους περίπου 2,5% καταδεικνύουν σταθερότητα μεριδίων κατά την εξεταζόμενη περίοδο).

[156] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-393/92, *Δήμος Almelo - Αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως*, σκ. 42-43, απόφαση ΓενΔικ Τ-24/93, σκ. 62 και απόφαση ΔΕΕ C-395/96, σκ. 37.

[157] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-395/96 ό.π, σκ. 41-42. Βλ. επίσης απόφαση ΓενΔικ Τ-228/97, *Irish Sugar κατά Ε. Επ.*, σκ. 46, απόφαση ΓενΔικ Τ-191/98, *AtlanticContainer Line AB κ.α κατά Ε. Ε.* σκ. 595.

διαρθρωτικοί, νομικοί, οικονομικοί ή άλλης φύσης (π.χ. ύπαρξη συμφωνίας συνεργασίας σε άλλες αγορές, εκτός της σχετικής αγοράς στην οποία διερευνάται η ύπαρξη της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης). Η κατοχή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μπορεί να προκύπτει (και) από την ύπαρξη μεταξύ των οικείων επιχειρήσεων συμφωνίας, από τον τρόπο εφαρμογής αυτής και, επομένως, από τους δεσμούς ή τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που απορρέουν από τη συμφωνία αυτή[158]. Πάντως, η ύπαρξη συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση συνδρομής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, διαπίστωση που θα μπορούσε να προκύπτει από άλλες διασυνδέσεις και θα εξαρτώνταν από οικονομική εκτίμηση και, ιδίως από την εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς[159].

v) Παρακολούθηση των παρεκκλίσεων: Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφάνεια στη σχετική αγορά, τόσο μεγαλύτερη και η πιθανότητα ανακάλυψης τυχόν παρεκκλίσεων από τους όρους συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων. Καθοριστικό στοιχείο είναι να διαπιστωθεί τι μπορούν να συναγάγουν οι επιχειρήσεις από τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σχετικά με τις ενέργειες άλλων επιχειρήσεων. Πρακτικές που διευκολύνουν την παρακολούθηση παρεκκλίσεων είναι π.χ. οι ρήτρες ευθυγράμμισης με τους ανταγωνιστές ή ρήτρες του πλέον ευνοούμενου πελάτη (MFN clauses), η οικειοθελής δημοσίευση πληροφοριών ή η ανταλλαγή τους μέσω εμπορικών ενώσεων[160].

vi) Αποτρεπτικοί μηχανισμοί - Αντίποινα: Ο βιώσιμος συντονισμός προϋποθέτει την ύπαρξη αξιόπιστων αποτρεπτικών μηχανισμών, δια των οποίων μπορούν να επιβληθούν αντίποινα σε περίπτωση παρέκκλισης μίας επιχείρησης από τους όρους συντονισμού. Η απειλή αντιποίνων είναι πειστική μόνον εφόσον αναμένεται με αρκετή βεβαιότητα ότι, σε περίπτωση παρέκκλισης, θα ενεργοποιηθούν άμεσα οι αποτρεπτικοί μηχανισμοί[161], και εφόσον είναι έγκαιρη. Τα αντίποινα δεν επιβάλλονται κατ' ανάγκη στην ίδια αγορά, όπου έγινε η παρέκκλιση. Εάν υπάρχει αλληλεπίδραση των εμπορικών δραστηριοτήτων που ασκούν οι επιχειρήσεις σε άλλες αγορές, μπορεί να υπάρχουν διάφορες δυνατότητες επιβολής αντιποίνων[162]. Τα αντίποινα μπορεί να συνίστανται ενδεικτικώς στην προσωρινή κήρυξη ενός «πολέμου τιμών» ή την απειλή επιστροφής σε κατάσταση πλεονασματικής προσφοράς.

vii) Βαθμός ανταγωνιστικής πιέσεως από τους ανταγωνιστές - Δυνητικός ανταγωνισμός - Εμπόδια εισόδου: Προκειμένου να κριθεί επιτυχής ο συντονισμός μεταξύ επιχειρήσεων, θα πρέπει οι επιχειρήσεις που δεν συμμετέχουν σ' αυτόν να μην

[158] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. M.4141, *Linde/BOC*, σκ. 185, M.3972, *TRW Automotive/Delphi Metal Espana*, σκ. 26 (όπου ο δομικός δεσμός μεταξύ δύο ανταγωνιστών που προέκυπτε από τη συμμετοχή τους σε κοινή επιχείρηση επιλύθηκε με την απομάκρυνση από το δ.σ. των μελών της μίας εταιρίας και την λύση της μεταξύ τους συμφωνίας μετόχων), M.1383, *Exxon/Mobil*, σκ. 452.

[159] Βλ. αποφάσεις ΔΕΕ C-395/96, ό.π., σκ. 45, C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (υπόθεση *Impala*), σκ. 119.

[160] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 50-51.

[161] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 52.

[162] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 55. Μορφές αντιποίνων αποτελούν η ματαίωση κοινών επιχειρήσεων ή άλλων μορφών συνεργασίας ή ακόμα και η πώληση μετοχών σε εταιρίες που ανήκουν από κοινού στις οικείες επιχειρήσεις. Βλ. π.χ. M.3314, *Air Liquide/Messer Targets*, σκ. 97.

έχουν κίνητρο ή να μην είναι σε θέση να αντιδράσουν έναντι των υιοθετούμενων από τις συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις πρακτικών[163] *(Competitive Fringe)*. Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η πίεση που μπορεί να ασκηθεί στο ολιγοπώλιο από τους μικρότερους ανταγωνιστές τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα διαπίστωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης[164].

Σχετικά έχει γίνει δεκτό ότι για την ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού έχει σημασία και **η ένταση του ανταγωνισμού εκτός ολιγοπωλίου**. Εάν, επομένως υφίσταται εξωτερικός ανταγωνισμός, τα κίνητρα των μελών του ολιγοπωλίου για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό μειώνονται[165].

Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνεται υπόψη και τυχόν δυνητικός ανταγωνισμός[166], όπως η απειλή αξιόπιστης εισόδου νέου ανταγωνιστή, καθώς και η ύπαρξη εμποδίων εισόδου, νομικών ή οικονομικών (για παράδειγμα, η είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά παρεμποδίζεται σε μεγάλο βαθμό σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται υψηλές επενδύσεις.

[163] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 56, και απόφαση ΓενΔικ T-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 219-222 (όπου: α) οι μικρές ανταγωνίστριες επιχειρήσεις δήλωσαν ότι σε περίπτωση μείωσης της προσφοράς σε επίπεδο κάτω του ανταγωνισμού από τις τρεις μεγάλες επιχειρήσεις, θα μπορούσαν αυτές να αυξήσουν τη δυναμικότητά τους και να καλύψουν τη ζήτηση και μάλιστα σε όλους τους προορισμούς με παρεμφερείς τιμές και β) έγινε δεκτό ότι οι μικρότερες αυτές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να διανείμουν αποτελεσματικά τα προϊόντα για την κάλυψη της ζήτησης, καθώς υπήρχαν δίκτυα διανομής ανεξάρτητα από τους παραδοσιακούς δίαυλους διανομής π.χ. ανεξάρτητα πρακτορεία, αναπτυσσόμενες νέες μέθοδοι διανομής κλπ. (βλ. ιδίως σκ. 257). Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. M.2502, *Cargill/Cerestar*, σκ. 21 (όπου έγινε δεκτό ότι δεν μπορούσε να θεμελιωθεί πιθανότητα συντονισμού και συλλογικής δεσπόζουσας θέσης διότι η αγορά ήταν σε ανάπτυξη περίπου 5%, κάποιοι εκ των μικρότερων ανταγωνιστών κατόρθωσαν και αύξησαν τα μερίδια αγοράς τους, ενώ κάποιοι εκ των πιθανών συμμετεχόντων στο ολιγοπώλιο είτε διατηρούσαν σταθερά είτε έχαναν μερίδια αγοράς), M.2537, *Philips/Marconi Medical Systems*, σκ. 46. Στην απόφαση Ε.Επ. M.4980, *ABF/GBI Business* κρίθηκε ότι η απορροφώμενη επιχείρηση ήταν αυτή που λόγω των χαρακτηριστικών της και των πλεονεκτημάτων της μπορούσε να ασκεί τέτοια ανταγωνιστική πίεση στις λοιπές δύο μεγάλες επιχειρήσεις, ώστε να καθίσταται ο συντονισμός μη υλοποιήσιμος και συνεπώς με την αποχώρησή της θα δημιουργούνταν ευεπίφορο έδαφος για τον συντονισμό (σκ. 290 επ.).

[164] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-68/94, *Γαλλία κατά Ε.Επ.,* σκ. 246-248, όπου έγινε δεκτό ότι ο μικρότερος ανταγωνιστής (Coposa) μπορούσε να ασκήσει ανταγωνιστική πίεση στο δημιουργούμενο δυοπώλιο λόγω της πλεονάζουσας παραγωγικής δυναμικότητάς του, γεγονός το οποίο κατέτεινε στη μη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά. Βλ. επίσης αποφάσεις ΓενΔικ T-102/96, *Gencor κατά Ε.Επ.*, σκ. 256-258, όπου έγινε δεκτό ότι οι δυνατότητες αναπτύξεως της παραγωγής των ανταγωνιστών ήταν περιορισμένες, άρα περιορισμένη ήταν και η δυνατότητα άσκησης ανταγωνιστικής πίεσης, T-342/99, *Airtours κατά Ε.Επ.*, σκ. 62 (βάσει της οποίας η άσκηση ασθενούς ανταγωνιστικής πίεσης συνιστά την τρίτη προϋπόθεση θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέση), T-342/99, ό.π., σκ. 210 επ. (όπου ερευνήθηκε αν συνολικά (και όχι ο καθένας ατομικά) οι ανταγωνιστές μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά και θεωρήθηκε ότι οι εκατοντάδες μικρές επιχειρήσεις που υπήρχαν στην αγορά, εξυπηρετούσαν όλους τους προορισμούς και προσέφεραν αντίστοιχης ποιότητας προϊόντα, ίσως και σε καλύτερες τιμές (σκ. 226) μπορούσαν να καλύψουν την ενδεχόμενη μείωση προσφοράς εκ μέρους του ολιγοπωλίου (βλ. ιδίως σκ. 213-214, 218-220)), M.2498, *UPM-Kymmene/Haidl*, σκ. 142. Βλ. ακόμη αποφάσεις Ε.Επ. M.3820, *Avnet/Memec*, σκ. 28, 30 (όπου έγινε δεκτό ότι σε δυοπώλιο με μερίδιο αγοράς της τάξεως του 60% μπορούσε να υπάρχει ανταγωνιστική πίεση λόγω της παρουσίας πολλών διεθνών και τοπικών επιχειρήσεων στη σχετική αγορά), M.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 129 (όπου έγινε δεκτό ότι μικρότεροι προμηθευτές δεν μπορούσαν να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση κυρίως λόγω της τοπικής εμβέλειας τους και του γεγονότος ότι ήταν διασκορπισμένοι), M.2665, *Johnson Professional Holdings/Diverseylever*, σκ. 31 (όπου έγινε δεκτό ότι οι μικρότεροι ανταγωνιστές μπορούσαν να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση παρά την μη επαρκή πρόσβαση σε δίκτυα διανομής αφού αποδείχθηκε ότι υπήρχε ανταγωνιστής που απέκτησε μερίδιο αγοράς ύψους 20% περίπου σε πολύ λίγα χρόνια).

[165] Βλ. απόφαση Ε.Επ. M.580, *ABB/Daimler-Benz*, σκ. 97-98.

[166] Βλ. απόφαση Ε.Επ. M.3314, *Air Liquide/Messer Targets*, σκ. 98.

Περαιτέρω, εμπόδια εισόδου έχει διαπιστωθεί ότι αποτελούν, μεταξύ άλλων, ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς[167] και η κατοχή εκ μέρους των συμμετεχουσών υποδομής και σημάτων που υπερέχουν ως προς τον αριθμό, το μέγεθος και την αξία σε σχέση με τους μικρότερους ανταγωνιστές[168]).

viii) Αντισταθμιστική ισχύς πελατών: Ως αντισταθμιστική αγοραστική ισχύς νοείται η διαπραγματευτική ισχύς που έχει ο πελάτης έναντι του πωλητή στις διαπραγματεύσεις λόγω του μεγέθους του, της εμπορικής σημασίας για τον πωλητή και της ικανότητάς του να στραφεί σε εναλλακτικούς προμηθευτές[169]. Μία πηγή αντισταθμιστικής ισχύος είναι η δυνατότητα του πελάτη να απειλήσει ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, αν ο προμηθευτής αποφασίσει να αυξήσει τις τιμές ή να εφαρμόσει δυσμενέστερους όρους παράδοσης. Συνήθως, η αντισταθμιστική ισχύς χαρακτηρίζει μεγάλους και πολυσύνθετους πελάτες και όχι μικρές επιχειρήσεις σε ένα κατακερματισμένο κλάδο. Δεν αρκεί η ύπαρξη αγοραστικής ισχύος πριν τη συγκέντρωση, αλλά πρέπει αυτή να υπάρχει και μετά την πραγματοποίησή της[170]. Εφόσον υφίστανται ένας ή περισσότεροι μεγάλοι αγοραστές, τούτο μπορεί να προκαλέσει ανταγωνισμό μεταξύ των μερών που κατέχουν τη συλλογική δεσπόζουσα θέση[171].

Ε. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ε.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

98. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα[172] αποτελείται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις αγορές χρήματος, πιστώσεων και κεφαλαίων και τις σχετικές υποδομές[173]. Η κύρια λειτουργία του είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών οικονομικών μονάδων (αυτών δηλαδή που αποταμιεύουν) και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων (εκείνες που

[167] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 34, 98.
[168] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 54-56, 76, 83, 96, Μ.1673, *VEBA/VIAG*, σκ. 105-106, 109 (όπου έγινε δεκτό ότι εμπόδιο άσκησης αποτελεσματικών ανταγωνιστικών πιέσεων στο δυοπώλιο αποτελούσε το γεγονός ότι οι ανταγωνιστές αυτού εξαρτώνταν από τη χρήση δικτύου που ανήκε στο δυοπώλιο).
[169] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.2533, *BP/EON*, σκ. 128-132. Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3732, *Procter & Gamble/Gillette,* σκ. 24 (όπου λήφθηκε υπόψη η αγοραστική δύναμη των μεγάλων πελατών Metro και Carrefour, αλλά η Επιτροπή κατέληξε ότι τα μεγάλα μερίδια αγοράς και η μεγάλη δύναμη της νέας οντότητας δεν μπορούσαν να υπερκεραστούν από την ισχύ των μεγάλων αυτών πελατών), Μ.774, *Saint-Gobain/Wacker/NOM*, σκ. 228-229 (όπου έγινε δεκτό ότι δεν θεμελιωνόταν αγοραστική ισχύς των πελατών καθώς η αγορά προμήθειας (buyer side) ήταν λιγότερο συγκεντρωμένη από την αγορά παραγωγής (supplier side) και είχε μεγαλύτερο αριθμό αγοραστών, γεγονός που λήφθηκε υπόψη για τη στοιχειοθέτηση της δεσπόζουσας θέσης (βλ. σκ. 265), Μ.3314, *Air Liquide/Messer Targets*, σκ. 125 (όπου το γεγονός ότι οι πελάτες ήταν μικρές επιχειρήσεις με λιγοστή διαπραγματευτική ισχύ έναντι του δυοπωλίου ενίσχυε τη θέση του τελευταίου). Βλ. τέλος απόφαση Ε.Επ. Μ.190, *Nestle/Perrier*, σκ. 78, Μ.1673, *VEBA/VIAG*, σκ. 86.
[170] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 65-67.
[171] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.580, *ABB/Daimler-Benz*, σκ. 99-102, 110 (όπου θεωρήθηκε ότι η ύπαρξη ενός μεγάλου αγοραστή, της Deutsche Bahn, μπορούσε να προκαλέσει ανταγωνισμό προσφορών μεταξύ των μελών του δυοπωλίου).
[172] Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και 2012*, Ιανουάριος 2013.
[173] Οι υποδομές περιλαμβάνουν τα συστήματα πληρωμών και συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών.

δανείζονται για να επενδύσουν στις παραγωγικές ευκαιρίες που έχουν επιλέξει), με στόχο την ανακατανομή της ρευστότητας. Στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται:

- τα πιστωτικά ιδρύματα, που αποτελούν και τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ήτοι ελληνικές εμπορικές τράπεζες, υποκαταστήματα ξένων τραπεζών, συνεταιριστικές τράπεζες και ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί,
- οι θεσμικοί επενδυτές, ήτοι ασφαλιστικές εταιρίες, φορείς κοινωνικής ασφάλισης και οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), και
- οι λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις, ιδίως χρηματιστηριακές εταιρίες, εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), εταιρίες πρακτόρευσης απαιτήσεων (factoring), εταιρίες παροχής πιστώσεων και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών (εταιρίες venture capital).

99. Η ανακατανομή της ρευστότητας επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών όπως οι καταθέσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων (όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας) και οι χορηγήσεις στεγαστικών, καταναλωτικών και επαγγελματικών δανείων. Τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν, δε, επεκταθεί είτε απευθείας είτε μέσω θυγατρικών τους, στην παροχή και άλλων χρηματοοικονομικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως έκδοση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ανάπτυξη και διάθεση αμοιβαίων κεφαλαίων, πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, χρηματιστηριακές υπηρεσίες, υπηρεσίες πληρωμών, ασφαλιστικές εργασίες κ.ά.

Ε.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

100. Στην ελληνική αγορά σήμερα δραστηριοποιούνται 47 πιστωτικά ιδρύματα υπό διαφορετικά εποπτικά καθεστώτα αναλόγως της χώρας στην οποία εδρεύουν[174]. Αναλυτικότερα:

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ (ΜΕ ΕΔΡΑ Ή ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιούλιος 2013)		
Είδος ιδρύματος	**Αριθμός**	**Πλαίσιο λειτουργίας[175]**
Εμπορικές Τράπεζες με έδρα στην Ελλάδα	14	-Αδειοδότηση και εποπτεία από την ΤτΕ, -Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.

[174] Για τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται βλέπε ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος με στοιχεία Ιουλίου 2013: < http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx >. Ειδικότερα, βλ. Πίνακα Πιστωτικών Ιδρυμάτων σε λειτουργία < *http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/1_Πίνακας_Πιστωτικών_Ιδρυμάτων_σε_λειτουργία.xls* > (Στοιχεία Ιουλίου 2013).

[175] Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και το 2012*, Ιανουάριος 2013.

Συνεταιριστικές Τράπεζες με έδρα στην Ελλάδα	13	- Αδειοδότηση και εποπτεία από την ΤτΕ, - Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.
Τράπεζες με έδρα σε χώρα εντός ΕΕ που λειτουργούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα	15	- Εποπτεία από τις αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής, - Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.
Τράπεζες με έδρα σε χώρα εκτός ΕΕ που λειτουργούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα	4	- Εποπτεία από την ΤτΕ, - Μη υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης του Ν. 3601/2007.
Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	1	- Εξαίρεση από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007.
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	**47**	

101. Επί πλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη παρουσία στην Ελλάδα, 381 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος – μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) δύνανται να παρέχουν τραπεζικές υπηρεσίες πληρωμών ή χρηματοδότησης προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων, ανά χώρα, τα οποία έχουν απλώς γνωστοποιήσει στα πλαίσια του Ν. 3601/2007 στην ΤτΕ *«ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση»*[176] παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα[177]:

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΟΧ[178] ΧΩΡΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιούλιος 2013)					
Χώρα	**Αριθμός**	**Χώρα**	**Αριθμός**	**Χώρα**	**Αριθμός**
Αυστρία	33	Ιρλανδία	29	Μάλτα	8
Βέλγιο	6	Ισλανδία	1	Νορβηγία	3
Γαλλία	43	Ισπανία	6	Ολλανδία	24
Γερμανία	50	Ιταλία	11	Ουγγαρία	3
Γιβραλτάρ	5	Κύπρος	7	Πολωνία	1
Δανία	5	Λιχτενστάιν	6	Πορτογαλία	3
Εσθονία	1	Λετονία	2	Σουηδία	3
Ην. Βασίλειο	84	Λουξεμβούργο	40	Τσεχία	1
				Φινλανδία	6
ΣΥΝΟΛΟ: 381					

[176] Άρθρο 14 παρ. 5β Ν. 3601/2007: *«Για την παροχή από πιστωτικό ίδρυμα, που εδρεύει σε τρίτη χώρα, μίας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του παρόντος νόμου στην Ελλάδα, χωρίς εγκατάσταση, απαιτείται προηγούμενη άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος με την οποία καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις άσκησης της δραστηριότητας, λαμβανομένου υπόψη του ισχύοντος καθεστώτος εποπτείας στη τρίτη χώρα. Η εν λόγω άδεια χορηγείται, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, υπό την επιφύλαξη των συμφωνιών που συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση με βάση την παράγραφο 3 του άρθρου 38 της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ».*

[177] Βλ. < www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/7_πίνακας_πι_cross_border_κατά_χώρα_site.pdf > (στοιχεία Ιουλίου 2013).

[178] Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ) περιλαμβάνει τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.

102. Στην Ελλάδα επίσης δραστηριοποιούνται και εταιρίες οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών[179] και εποπτεύονται είτε από την ΤτΕ είτε από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς[180]:

ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	
Είδος επιχείρησης	**Αριθμός[181]**
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	11
Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4
Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ)	19[182]
Χρηματιστηριακές εταιρίες	66[183]
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση) [184]	27
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)[185]	1
Ιδρύματα Πληρωμών	11

Ε.3. ΕΓΧΩΡΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

103. Σύμφωνα με δημοσιευμένα[186] οικονομικά στοιχεία, τα σημαντικότερα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα, με βάση το ενεργητικό, είναι τα εξής:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (σε εκατ. ευρώ)						
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Ενεργητικό	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**	**Μερίδιο**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	96.304,86	20,79%	87.307,55	19,92%	77.939,50	18,75%
EUROBANK - ERGASIAS	90.372,00	19,51%	75.782,00	17,29%	67.700,00	16,29%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA						
ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ	*63.770,90*	*13,76%*	*55.196,95*	*12,59%*	53.798,70	12,94%

[179] Εκτός της αποδοχής καταθέσεων που, βάσει νομοθεσίας, παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα.
[180] Βλ. < http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx > ως είχε κατά το χρόνο σύνταξης της παρούσας.
[181] Βλ. ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών (< http://www.ethe.org.gr >) και ιστοσελίδα Χρηματιστηρίου Αθηνών (< http://www.ase.gr >).
[182] Εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Βλ. ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών < http://www.ethe.org.gr >.
[183] Σύμφωνα με τα συγκεντρωτικά στοιχεία Ιουνίου 2013 του Χρηματιστηρίου Αθηνών (< http://www.ase.gr/content/gr/ann.asp?AnnID=40613 >).
[184] Γνωστοποίηση ενδιαφέροντος.
[185] Ό.π.
[186] Τα στοιχεία των HSBC και CITIBANK δεν είναι δημοσιευμένα και προέρχονται από τη δήλωσή τους στην ΓΔΑ κατόπιν ερωτηματολογίου. Επίσης, τα στοιχεία του Ταχ.Ταμιευτηρίου για τα έτη 2011 και 2012 δεν είναι δημοσιευμένα.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (σε εκατ. ευρώ)						
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Ενεργητικό	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**	**Μερίδιο**
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	*26.403,10*	*5,70%*	*20.856,70*	*4,76%*	19.420,80	4,67%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	***51.699,71***	***11,16%***	***43.840,31***	***10,00%***	**62.341,51**	**15,16%**
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	***30.430,83***	***6,57%***	***[…]***	***[…]***	**-**	**-**
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	***4.309,05***	***0,93%***	***3.321,30***	***0,76%***	**2.548,25**	**0,62%**
MILLENNIUM BANK	***7.034,94***	***1,52%***	***6.259,98***	***1,43%***	***4.931,00***	***1,19%***
CYPRUS POPULAR BANK	**21.692,22**	**4,68%**	**16.902,00**	**3,87%**	***[…]***	***[…]***
ΝΕΟ ΤΑΧΥΔΡ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	**12.311,93**	**2,66%**	**11.323,92**	**2,58%**	***[…]***	***[…]***
ATTICA BANK	4.780,73	1,03%	4.181,96	0,95%	1.635,60	0,39%
HSBC BANK	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
PROBANK	3.883,45	0,84%	3.376,85	0,77%	1.635,60	0,39%
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	4.309,05	0,93%	3.321,30	0,76%	2.700,00	0,65%
CITIBANK International	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	963,74	0,21%	741,39	0,17%	734,70	0,18%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**μ/δ**	**μ/δ**	**μ/δ**	**μ/δ**	***[…]***	***[…]***
ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ	*19.383,82*	*0,08%*	*49.776,63*	*13,99%*	-	-
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ [187]	**463.327**		**438.296**		**415.672**	

[187] Σύμφωνα με το ΣΔΟΣ, τεύχος 150, Μάιος - Ιούνιος 2013.

Ε.4. ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ε.4.1. Συγκέντρωση του κλάδου στην Ελλάδα μέχρι και το 2012 - Σύγκριση με χώρες του ΕΟΧ

104. Σύμφωνα με ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο δείκτης συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος βάσει μεριδίων αγοράς ενεργητικού, όπως αυτός υπολογίζεται με βάση το δείκτη HHI, σημείωσε αύξηση κατά την περίοδο 2006-2012, η οποία μάλιστα για το τελευταίο έτος παρουσιάζει μεταβολή κατά 200 μονάδες. Παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση πλην του Βελγίου, που το 2012 παρουσίασε σημαντική μείωση, όπως προκύπτει απ' τον κάτωθι πίνακα[188]:

Δείκτης HHI για Πιστωτικά Ιδρύματα								
Χώρα	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**Πληθυσμιακή πυκνότητα 2011[189]**
Φινλανδία	2.560	2.540	3.160	3.120	3.550	3.700	3.010	18
Ολλανδία	1.822	1.928	2.168	2.032	2.052	2.061	2.026	495
Βέλγιο	2.041	2.079	1.881	1.622	1.439	1.294	1.061	365
Ελλάδα	**1.101**	**1.096**	**1.172**	**1.184**	**1.214**	**1.278**	**1.487**	**88**
Σλοβακία	1.131	1.082	1.197	1.273	1.239	1.268	1.221	112
Πορτογαλία	1.134	1.098	1.114	1.150	1.207	1.208	1.191	115
Τσεχία	1.104	1.100	1.014	1.032	1.045	1.014	999	136
Ιρλανδία	600	700	800	900	900	800	1.000	66
Ισπανία	442	459	497	507	528	596	654	93

105. Η παραπάνω καταγραφείσα συγκέντρωση του κλάδου είναι απόρροια των πρόσφατων εξελίξεων και τάσεων του κλάδου. Η μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων τραπεζών[190] αλλά και ο εξορθολογισμός των καταστημάτων αυτών, επέφερε αντίστοιχα μείωση στα εν λειτουργία υποκαταστήματά τους. Σύμφωνα με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών[191], η τάση συρρίκνωσης των τραπεζικών καταστημάτων στην Ελλάδα αναμένεται να συνεχιστεί και το 2013, κυρίως ως αποτέλεσμα της διαδικασίας συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μετά την επικείμενη ολοκλήρωση των συγχωνεύσεων, εξαγορών και εξυγιάνσεων.

---

[188] Πηγή: EU Structural financial indicators (< http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000002869 >).

[189] Στοιχεία Παγκόσμιας Τράπεζας, πληθυσμός προς έκταση σε τετρ.χιλ., < http://data.worldbank.org/country >. Κατά το χρόνο σύνταξης της παρούσας τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία αφορούσαν μέχρι και το έτος 2011.

[190] Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το Ιούνιο 2013 λειτουργούσαν συνολικά 47 πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα έναντι 52 στις αρχές του Ιανουαρίου 2013.

[191] Βλ. σχετικά Έκθεση της Ένωσης για Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και το 2012, Ιανουάριος 2013.

Ε.4.2. Συγκέντρωση του κλάδου στην Ελλάδα το 2012 - Προοπτικές - Τάση περαιτέρω συγκέντρωσης

106. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, και παρά το μέχρι σήμερα εξαιρετικά δυσμενές περιβάλλον λόγω της συνεχιζόμενης ύφεσης, οι προοπτικές της οικονομίας γενικότερα αλλά και του τραπεζικού κλάδου ειδικότερα είναι πλέον θετικές. Ως προς αυτό συναινεί το ότι το τελευταίο διάστημα *«ενισχύονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό οι ενδείξεις ότι η οικονομία έχει εισέλθει σε τροχιά εξισορρόπησης και ότι είναι πιθανόν να ανακάμψει τον επόμενο χρόνο»* [192]. Οι ενδείξεις αυτές, σύμφωνα με την Έκθεση, έγκεινται στα εξής σημεία:

- ο κίνδυνος εξόδου της Ελλάδος από τη ζώνη του ευρώ έχει απομακρυνθεί,
- το τραπεζικό σύστημα αποδείχτηκε ανθεκτικό, όπως θα διαφανεί και στη συνέχεια, και πλέον βρίσκεται σε διαδικασία αναδιάταξης πάνω σε νέες και υγιείς βάσεις,
- αποκαθίσταται σταδιακά η εμπιστοσύνη στις προοπτικές της οικονομίας. Αυτό μάλιστα υποδεικνύει και η αποκλιμάκωση της διαφοράς αποδόσεων μεταξύ ελληνικού και γερμανικού δεκαετούς ομολόγου,
- η δημοσιονομική προσαρμογή έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο «και φαίνεται ότι το 2013 μπορεί να επιτύχει τη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος, ενώ είναι ουσιαστική και η βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών»[193] ενώ τέλος
- η πορεία εφαρμογής του προγράμματος σταθεροποίησης εκτιμάται ικανοποιητική.

107. Σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο που καλούνται να διαχειριστούν οι τράπεζες, αυτός παραμένει υψηλός και αποτελεί μία από τις βασικότερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν, καθώς, όπως υπογραμμίζεται και στην τελευταία Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής της ΤτΕ, *«το γεγονός ότι πληθαίνουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια περιορίζει τις δυνατότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγήσουν νέες πιστώσεις προς τις σχετικά υγιέστερες επιχειρήσεις – ιδιαίτερα σε αυτές με μικρότερο μέγεθος- καθώς αποστερεί τις τράπεζες από χρηματοδοτικούς πόρους τους οποίους θα ανακύκλωναν»*. Με τον τρόπο αυτό, όμως, ανατροφοδοτείται ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τις συνολικές χορηγήσεις, εφόσον οι υγιείς χορηγήσεις δεν αυξάνονται. Ωστόσο, η τάση αυτή μπορεί να αναστραφεί, δεδομένου ότι *«[κ]αθώς η βελτίωση των οικονομικών προοπτικών θα παγιώνεται στην Ελλάδα, δεν αποκλείεται να μετριαστεί κάπως ο πιστωτικός κίνδυνος τον οποίο εκτιμούν οι τράπεζες ότι ενέχουν τα δάνεια προς την πραγματική οικονομία. Αν επιτευχθεί περιορισμός του πιστωτικού κινδύνου σε μόνιμη βάση, η προθυμία των τραπεζών να χορηγούν νέα δάνεια προς την πραγματική οικονομία θα ενισχυθεί»*[194].

108. Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορούν να παραβλεφθούν οι έντονες και αυξανόμενες πιέσεις που δέχτηκε ο τραπεζικός κλάδος κατά τη διάρκεια του προηγούμενου καθώς και του τρέχοντος έτους. Όπως υπογραμμίζει σχετικά η Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *«το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες προκλήσεις και έντονη αβεβαιότητα. […] Το 2012 ήταν μια ακόμα δύσκολη χρονιά για τη χώρα μας και το τραπεζικό της*

[192] Βλ. σχετικά Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013 της ΤτΕ, Μάιος 2013.
[193] Βλ. ως άνω Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013 της ΤτΕ.
[194] Ό.π.

σύστημα. Ενώ το διεθνές οικονομικό περιβάλλον παρουσιάζει σταδιακή ανάκαμψη, η Ελλάδα βρίσκεται σε φάση ύφεσης για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, με εκτίμηση για αναστροφή του οικονομικού κλίματος από το 2014»[195].

109. Οι πιέσεις αυτές είχαν αναπόφευκτα σημαντικές επιπτώσεις στις τραπεζικές εργασίες. Ενδεικτικά, όπως σημειώνει ο Διοικητής της ΤτΕ, *«[σ]τη διάρκεια του 2012 και μέχρι και τους πρώτους μήνες του 2013 ο ετήσιος ρυθμός μείωσης της συνολικής τραπεζικής χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας από τα εγχώρια ΝΧΙ [Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα] έγινε εντονότερος και διαμορφώθηκε σε -5,8% το Μάρτιο του 2013. Ο ρυθμός της χρηματοδότησης προς τη γενική κυβέρνηση παρουσίασε διακυμάνσεις, αλλά συνολικά επιβραδύνθηκε σημαντικά και έχει γίνει πλέον αρνητικός. Από το β΄ εξάμηνο του 2012 ο ετήσιος ρυθμός μείωσης της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα έπαυσε να εντείνεται και περιορίστηκε σταδιακά. Χαρακτηριστικά, στην περίπτωση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της τραπεζικής χρηματοδότησης διαμορφώθηκε σε -2,8% το Μάρτιο του 2013 από -5,1% τον Ιούλιο του 2012»*[196].

110. Πέρα από τους παράγοντες που σχετίζονται με την ύφεση της ελληνικής οικονομίας και την αστάθεια του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος, σημαντικές πιέσεις στον κλάδο άσκησαν και εξωγενείς παράγοντες. Ειδικότερα, οι εξελίξεις που ακολούθησαν την απόφαση Eurogroup για την Κύπρο το Μάρτιο 2013, είχαν ως αποτέλεσμα την άσκηση πιέσεων στη ρευστότητα των εγχώριων τραπεζών. Οι πιέσεις αυτές ενισχύθηκαν περαιτέρω από τις δηλώσεις του προέδρου του Eurogroup αναφορικά με τα συμπεράσματα που μπορεί να εξαχθούν από το χειρισμό της κυπριακής κρίσης για τη μεθοδολογία επίλυσης μελλοντικών προβλημάτων στα τραπεζικά συστήματα άλλων κρατών-μελών. Μάλιστα, από το Μάρτιο μέχρι το Μάιο του 2013 παρατηρήθηκαν μικρές εκροές καταθέσεων από τις επιχειρήσεις, ενώ, κατά το Διοικητή της ΤτΕ, εκροές ενδεχομένως να καταγραφούν και για άλλες κατηγορίες καταθέσεων.

111. Αναφορικά με το δανειακό χαρτοφυλάκιο των εμπορικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, κατά το προηγούμενο έτος η ποιότητά του επιδεινώθηκε περαιτέρω *«σε όλες τις κατηγορίες χορηγήσεων προς εγχώριες επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων ανήλθε σε 24,5% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2012, από 16% στο τέλος Δεκεμβρίου 2011. Έντονη αύξηση παρατηρήθηκε τόσο στο λόγο των καταναλωτικών δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των καταναλωτικών δανείων (Δεκέμβριος 2012: 38,8%, Δεκέμβριος 2011: 28,8%) όσο και στον αντίστοιχο λόγο για τα επιχειρηματικά δάνεια (Δεκέμβριος 2012: 23,4%, Δεκέμβριος 2011: 14,2%). Κάπως πιο συγκρατημένη ήταν η αύξηση που παρατηρήθηκε στο λόγο των στεγαστικών δανείων σε καθυστέρηση (Δεκέμβριος 2012:21,4%, Δεκέμβριος 2011: 14,9%)»*[197]. Ως αποτέλεσμα, οι

[195] Βλ. σχετικά Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και το 2012*, Ιανουάριος 2013.

[196] Βλ. σχετικά την Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ και την Έκθεση Διοικητή ΤτΕ για το 2012.

[197] Βλ. σχετικά Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013.

ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν σημαντικές οργανικές ζημιές το 2012, μεγαλύτερες εκείνων του 2011. Στις ζημιές του 2012 συνέβαλαν:

- η υποχώρηση των καθαρών εσόδων από τόκους και προμήθειες
- η καταγραφή ζημιών από χρηματοοικονομικές πράξεις
- ο σχηματισμός υψηλών προβλέψεων για την κάλυψη του αυξημένου πιστωτικού κινδύνου
- η καταγραφή πρόσθετων ζημιών ως απόρροια της Συμμετοχής του Ιδιωτικού Τομέα στην αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους (PSI) και τέλος
- οι ζημιές απομείωσης χρεογράφων, καθώς και ενσώματων και άϋλων στοιχείων ενεργητικού.

112. Σημειώνεται, ότι ειδικά για τις εξαιρετικά υψηλές ζημίες που επωμίστηκαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα λόγω της αναδιάρθρωσης του δημοσίου χρέους, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών αναφέρει στην Έκθεσή της για το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και 2012[198] ότι *«η εθελοντική αυτή συνδρομή προς το Δημόσιο είχε τεράστιο κόστος για τις ελληνικές τράπεζες. Αναγκάστηκαν να καταγράψουν εκτιμώμενες ζημίες (προ-φόρων) ύψους περίπου €38 δις:*

- *τόσο λόγω της συμμετοχής τους στο PSI+*
- *όσο και λόγω της (μειωμένης) αποτίμησης των νέων ομολόγων του Δημοσίου βάσει της τρέχουσας αξίας τους».*

113. Τα ανωτέρω υποστηρίζονται και από τη […], η οποία σημειώνει ότι *«[η] δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας και η παρατεταμένη ύφεση παραμένει ο βασικός παράγοντας κινδύνου για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο* […]*. Οι τυχόν αρνητικές εξελίξεις στον τομέα αυτό επηρεάζουν σημαντικά θέματα ρευστότητας των τραπεζών αλλά και την ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου. Τον Μάρτιο του 2012, στο πλαίσιο των αποφάσεων της Συνόδου Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21ης Φεβρουαρίου 2012, που προσδιόρισαν το πλαίσιο του προγράμματος απομείωσης ομολόγων του ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement, PSI) κατά 53,5%, τέθηκε σε εφαρμογή η διαδικασία ανταλλαγής των Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (ΟΕΔ). Η συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών στο PSI είχε σημαντική αρνητική επίπτωση στα ίδια κεφάλαιά τους και στην κεφαλαιακή τους επάρκεια»*[199].

114. Ωστόσο, υποστηρίζεται ότι παρά το πρωτόγνωρα πιεστικό και δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, οι τράπεζες έδειξαν και εξακολουθούν να δείχνουν αξιοσημείωτη αντοχή[200]. Επιπρόσθετα, η παρατηρούμενη βαθμιαία αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία και το τραπεζικό σύστημα αυτής, οδήγησε στη σταδιακή επανεισροή ιδιωτικών καταθέσεων οι οποίες προήλθαν κυρίως από ανακαταθέσεις αποθησαυρισμένων τραπεζογραμματίων ιδιωτών. Στο βαθμό δε που το οικονομικό κλίμα θα βελτιώνεται, αναμένεται η επάνοδος αυτή να συνεχιστεί.

---

[198] Ιανουάριος 2013.
[199] Βλ. σχετικά […].
[200] Βλ. Έκθεση Διοικητή της ΤτΕ για τη Νομισματική Πολιτική το 2012 και 2013 καθώς και στοιχεία από Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

115. Σχετικά δε με τη βελτίωση της θέσης και τη μελλοντική πορεία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, έχουν ήδη προχωρήσει σημαντικά οι διαδικασίες αναδιάρθρωσης, εξυγίανσης και ανακεφαλαιοποίησής[201] τους συνεισφέροντας σημαντικά στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος καθώς *«[η] ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων, η εξυγίανση στο τραπεζικό σύστημα και η αύξηση της καταθετικής βάσης διεύρυναν τις δυνατότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων να πιστοδοτούν την πραγματική οικονομία και συνετέλεσαν σε μετριασμό των –μέχρι και τις αρχές του 2012-εντεινόμενων ετήσιων ρυθμών μείωσης της τραπεζικής χρηματοδότησης προς την πραγματική οικονομία. […] [Η] ανακεφαλαιοποίηση αποτελεί το σημείο εκκίνησης και μόνον της πορείας προς την αποκατάσταση της πιστοδοτικής δραστηριότητας των εγχώριων τραπεζών»*[202].

116. Σε αυτό το πλαίσιο, κατά τους τελευταίους μήνες υλοποιήθηκαν:

(α) η εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης[203]:

i) στην Αχαϊκή Συνεταιριστική Τράπεζα Συν.Π.Ε., στην Συνεταιριστική Τράπεζα Λαμίας Συν.Π.Ε. και στη Συνεταιριστική Τράπεζα Λέσβου-Λήμνου Συν.Π.Ε., με τη μεταβίβαση των περιουσιακών τους στοιχείων στην Εθνική Τράπεζα,

ii) στην Αγροτική Τράπεζα, με την μεταβίβαση περιουσιακών της στοιχείων στην Τράπεζα Πειραιώς,

iii) στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με τη μεταβίβαση περιουσιακών της στοιχείων στην Τράπεζα Eurobank,

iv) στη Νέα Proton, με τη μεταβίβαση περιουσιακών της στοιχείων στην Τράπεζα Eurobank

v) στη FBB με τη μεταβίβαση περιουσιακών της στοιχείων στην Εθνική Τράπεζα και

vi) στην Probank.

(β) οι συμφωνίες εξαγοράς της Γενικής Τράπεζας από την Τράπεζα Πειραιώς[204], της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank[205], και της Millennium Bank από την Τράπεζα Πειραιώς[206].

(γ) η αποκατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειας των συστημικής σημασίας τραπεζών από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

---

[201] Η […]αναφέρει σχετικά ότι […], σύμφωνα και με τα στοιχεία της ΤτΕ, τρεις συστημικές τράπεζες είχαν ξεκινήσει τις προσπάθειες άντλησης κεφαλαίων από ιδιώτες επενδυτές, ενώ η τέταρτη κάλυψε τις κεφαλαιακές ανάγκες με τη συνδρομή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) και ότι η προσπάθεια για την ανακεφαλαιοποίηση των μη συστημικών τραπεζών με άντληση κεφαλαίων αποκλειστικά από τον ιδιωτικό τομέα συνεχιζόταν με εξαίρεση μία τράπεζα που τέθηκε σε διαδικασία εξυγίανσης λόγω αδυναμίας εξεύρεσης των απαιτούμενων κεφαλαίων. Η σχετική διαδικασία έχει πλέον ολοκληρωθεί και για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες.

[202] Βλ. σχετικά Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013 της ΤτΕ.

[203] Για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης σε εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα βλ. < http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/LegalF/decisionseme.aspx >).

[204] Βλ. δελτίο τύπου 13/12/2012 της ΕΑ.

[205] Βλ. δελτίο τύπου 24/12/2012 της ΕΑ.

[206] Βλ. δελτίο τύπου 3/6/2013 της ΕΑ.

117. Συμπληρωματικά στα ανωτέρω και για σκοπούς αναδιάρθρωσης του τραπεζικού κλάδου, στους επόμενους μήνες αναμένεται να διαμορφωθεί από τις αρμόδιες αρχές συνολική στρατηγική όσον αφορά αφενός τις εμπορικές και αφετέρου τις συνεταιριστικές τράπεζες. Αναμένεται, επίσης, να αναδιαρθρωθούν και να πωληθούν τα υπόλοιπα μεταβατικά πιστωτικά ιδρύματα από το ΤΧΣ, να πραγματοποιηθεί άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress test), να ξεκινήσει η τακτική υποβολή από τα πιστωτικά ιδρύματα στην Τράπεζα της Ελλάδος σχεδίων χρηματοδότησης και να διερευνηθούν πρόσφορες μέθοδοι για τη διαχείριση των προβλημάτων ενεργητικού των τραπεζών[207].

118. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι η απόκτηση των εν Ελλάδι υποκαταστημάτων και στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των κυπριακών τραπεζών από την Πειραιώς θεωρείται από την ΤτΕ ως κομβικής σημασίας από πλευράς σταθερότητας του εγχώριου οικονομικού και χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα, ο Διοικητής της ΤτΕ σημειώνει ότι *«παρά τις εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες, οι ενέργειες της Πολιτείας και της Τράπεζας της Ελλάδος συνέχισαν να διασφαλίζουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ακεραιότητα των καταθέσεων του κοινού. Αυτό επιβεβαιώθηκε και το 2013, όταν από τα τέλη Μαρτίου οι ελληνικές τράπεζες κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές επιδράσεις των εξελίξεων στην Κύπρο. Με ταχείς και αποτελεσματικούς χειρισμούς ελαχιστοποιήθηκε η μετάδοση των κραδασμών από το κυπριακό στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς εξαιρέθηκαν πλήρως οι εν Ελλάδι καταθέτες από τις επιπτώσεις που υπέστησαν οι καταθέτες στην Κύπρο. Συνεχίστηκε, εξάλλου, ομαλά η εξυπηρέτηση των πελατών των πρώην κυπριακών υποκαταστημάτων στην Ελλάδα μέσω της εξαγοράς τους από την Τράπεζα Πειραιώς κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας. Εκμηδενίστηκαν έτσι εν τη γενέσει τους οι πιθανότητες μετάδοσης της κρίσης από το κυπριακό στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα»*[208].

119. Ωστόσο, αν και η σταθεροποίηση και εξυγίανση του τραπεζικού κλάδου είναι αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη της οικονομίας, δεν θεωρείται και από μόνη της ικανή. Όπως αναφέρουν στελέχη του κλάδου[209], η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών δεν μπορεί να θεωρηθεί και να χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατο της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία. Αντιθέτως, κατά τα ίδια στελέχη, η τελευταία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της προσήλωσης στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων προσαρμογής και της ταχείας ολοκλήρωσης των προβλεπόμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες συνιστούν σημαντικούς παράγοντες για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία.

Ε.4.3. Αποτελέσματα συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου - εμπειρική μελέτη

120. Σε πρόσφατη εμπειρική μελέτη εκτιμήθηκε η επίδραση του βαθμού συγκέντρωσης στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος 20 ευρωπαϊκών χωρών,

[207] Βλ.. < www.bankofgreece.gr >.
[208] Βλ. Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2012-2013 της ΤτΕ, Μάιος 2013.
[209] Βλ. Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και το 2012/ Ειδικά Θέματα*, Ιανουάριος 2013.

περιλαμβάνοντας τις μεγαλύτερες τράπεζες ανά εθνικό τραπεζικό σύστημα[210, 211]. Για το σκοπό αυτής χρησιμοποιήθηκε το υπόδειγμα του καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου με εξαρτημένη μεταβλητή το καθαρό ταμειακό επιτόκιο[212] και ανεξάρτητες μεταβλητές το δείκτη συγκέντρωσης των μεριδίων αγοράς με βάση το συνολικό ενεργητικό των πέντε (CR-5) μεγαλύτερων τραπεζών ανά χώρα και κάποιες άλλες χαρακτηριστικές μεταβλητές που κυρίως επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών. Τα κύρια αποτελέσματα της εν λόγω μελέτης είναι τα ακόλουθα[213]:

- Οι τράπεζες με μεγαλύτερη ρευστότητα ενδέχεται να χρεώνουν υψηλότερα επιτόκια στους πελάτες τους ή να πληρώνουν χαμηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις τους.
- Η αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης θα επιδράσει θετικά στο επίπεδο αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος. Ειδικότερα, σε περιόδους χαμηλής ρευστότητας των τραπεζών, ενδεχόμενη συγκέντρωση στον τραπεζικό κλάδο αυξάνει τον βαθμό εμπιστοσύνης των καταθετών προς τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα.

121. Συνεπώς, σε περιόδους έντονων εξωτερικών διαταραχών, οι συγκεντρώσεις εταιριών του τραπεζικού τομέα έχουν διττό αποτέλεσμα: από τη μια συμβάλλουν στην σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού και κατ' επέκταση του οικονομικού συστήματος και από την άλλη δημιουργούν τις αρχικές συνθήκες για την ενίσχυση της δύναμής τους στην αγορά στο μέλλον, όταν το οικονομικό σύστημα θα έχει σταθεροποιηθεί. Το αποτέλεσμα αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της διασφάλισης ότι ο συγκερασμός δυνάμεων μεταξύ μεγάλων τραπεζικών σχημάτων στον τραπεζικό κλάδο, σε συνάρτηση με κανονιστικά εμπόδια δεν θα οδηγήσει σε μείωση του δυνητικού και αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε κάποια από τις αγορές τραπεζικών προϊόντων.

Ε.5. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ – ΔΟΜΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

122. Ως επί το πλείστον, οι τράπεζες προσφέρουν (οι ίδιες ή μέσω θυγατρικών τους) πλήρη γκάμα τραπεζικών/χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ενώ, γενικότερα, υπάρχει σημαντικός βαθμός ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων

[210] Βλ. *Τσιριτάκης & Τσιριγωτάκης*, *Τραπεζική – τάσεις (πριν) και προοπτικές (μετά την κρίση),* στο *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011, σελ. 193-207.

[211] Σε υπόδειγμα στο οποίο ως εξαρτημένη μεταβλητή λήφθηκε η απόδοση του συνολικού ενεργητικού, συμπεραίνεται, χρησιμοποιώντας στοιχεία περιόδου 2001 – 2009, ότι η επίδραση του δείκτη Η των Panzar-Rosse στην εξαρτημένη μεταβλητή δεν είναι στατιστικά σημαντική, συγκλίνοντας στο συμπέρασμα ότι η δομή του κλάδου, η οποία εν προκειμένω προσιδιάζει σε μονοπωλιακό ανταγωνισμό δεν επηρεάζει την αποτελεσματικότητα, συμπεριφορά και ανταγωνιστικότητα των δραστηριοποιούμενων σε αυτόν επιχειρήσεων (ό.π., σελ. 218, 220). Η εμπειρική μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός αποτελεί την κυρίαρχη δομή των τραπεζικών συστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

[212] Το καθαρό ταμειακό επιτόκιο εκτιμήθηκε ως το καθαρό άνοιγμα των επιτοκίων χορηγήσεων και τραπεζικής χρηματοδότησης. Η εν λόγω μεταβλητή χρησιμοποιήθηκε ως εκτίμηση του βαθμού ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας του τραπεζικού συστήματος.

[213] Ό. π., σελ. 225-226.

προϊόντων και υπηρεσιών ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους[214]. Η διαφοροποίηση των υπηρεσιών στις υπό-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και της χρηματοδότησης επιχειρήσεων εναπόκειται κυρίως στο όφελος των καταθετικών προϊόντων (επιτόκιο καταθέσεων) και στο κόστος των χορηγήσεων (επιτόκιο δανείου). Ωστόσο, παρά τον υψηλό βαθμό τυποποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, **δεν** παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στην αποδοτικότητα αλλά και τη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι, σύμφωνα με έρευνα της ΓΔΑ[215], ο δείκτης λειτουργικών εξόδων (χωρίς προβλέψεις) προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Συγκεκριμένα:

Δείκτης λειτουργικών εξόδων (χωρίς προβλέψεις) προς λειτουργικά έσοδα				
Τράπεζα	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK – ERGASIAS	[…]	[…]	[…]	[…]
ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[…]	[…]	[…]
Μέσος όρος	[…]	[…]	[…]	[…]
CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO	[…]	[…]	[…]	[…]
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[…]	[…]	[…]	[…]
PROBANK ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
MILLENIUM ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
HSBC ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[…]	[…]	[…]
Μέσος όρος	[…]	[…]	[…]	[…]

123. Ο υπολογισμός του μέσου όρου για τα δυο υποσύνολα, δηλαδή μεταξύ των θεωρούμενων ως μικρών και ως μεγάλων τραπεζών[216], καταδείκνυε, σε περιόδους

[214] Αυτό υποστηρίζεται και από τις ίδιες τις τράπεζες. Βλ. ενδεικτικά υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης όπου η Πειραιώς αναφέρει ότι *«[κ]αθώς τα τραπεζικά προϊόντα είναι σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένα, η διαφοροποίηση των ανταγωνιστών συντελείται με βάση το επίπεδο και την ποιότητα εξυπηρέτησης της πελατείας, τα οποία και είναι καθοριστικοί παράγοντες για τη διατήρηση της πιστότητας των πελατών και τη διακράτησή τους από τα πιστωτικά ιδρύματα. […] Μεταξύ των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων δεν υφίσταται σε μεγάλο βαθμό διαφοροποίηση».*

[215] Βάσει στοιχείων σε ατομικό επίπεδο τα οποία συλλέχθηκαν από τη γνωστοποιούσα και τις ανταγωνίστριες τράπεζες.

[216] Βλ. έκθεση της BlackRock «Diagnostic Assessment of Greek Banks, BlackRock Solutions», σελ. 2, στον ιστότοπο της ΤτΕ.

οικονομικής και πιστωτικής σταθερότητας, ότι οι μεγαλύτερες σε μέγεθος τράπεζες δύναντο να επιτυγχάνουν διαχρονικά χαμηλότερο δείκτη, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα του μεγέθους τους σε σχέση με το κόστος λειτουργίας τους. Σε κάθε περίπτωση υπογραμμίζεται η ιδιαίτερα σημαντική αύξηση του δείκτη λειτουργικών εξόδων προς λειτουργικά έσοδα για το 2012 που παρατηρείται για τη συντριπτική πλειοψηφία των τραπεζών ανεξαρτήτου μεγέθους, η οποία είναι αφενός συμβατή με τα ανωτέρω αναφερθέντα και αφετέρου καταδεικνύει την εξαιρετικά σημαντική επιδείνωση των μεγεθών των εμπορικών τραπεζών.

124. Κατόπιν σχετικού ερωτήματος της Γ.Δ.Α., τα πιστωτικά ιδρύματα ανέφεραν ότι θεωρούν ότι η διαφοροποίηση στη διάρθρωση κόστους των ελληνικών τραπεζών δύναται να εξηγηθεί από τη διαφοροποίηση[217]:

- Των κεφαλαιακών αναγκών κάθε τράπεζας και του κόστους αυτών.
- Του μισθολογικού κόστους κάθε τράπεζας το οποίο εξαρτάται από το επίπεδο εξειδίκευσης, εμπειρίας και παραγωγικότητας του προσωπικού.
- Των δαπανών προώθησης των προσφερόμενων υπηρεσιών κάθε τράπεζας ανάλογα με την πελατειακή ομάδα στην οποία στοχεύουν βάσει της στρατηγικής τους.
- Του κόστους που συνδέεται με τις δαπάνες προμηθειών κάθε τράπεζας οι οποίες συνδέονται με τη διαπραγματευτική δύναμη τους.
- Του βαθμού επίτευξης και εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας, και άρα της υψηλότερης ή χαμηλότερης αποτελεσματικότητας.
- Του επιχειρησιακού σχεδιασμού αναδιάρθρωσης λειτουργιών κάθε τράπεζας.

125. Πέραν των ανωτέρω, η παραγωγική ικανότητα ως προς τις περισσότερες τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες εξαρτάται ουσιαστικά από το εκάστοτε ύψος του ενεργητικού και τη διαθέσιμη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων, τη ζήτηση και την εν γένει κατάσταση της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, καθώς και από τους ισχύοντες κανονιστικούς περιορισμούς (ύψος ιδίων κεφαλαίων, επίπεδα ανάληψης ρίσκου, επενδυτικό ενδιαφέρον κ.ά.).

126. Όσον αφορά στην κάθετη ολοκλήρωση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των βασικών ανταγωνιστών τους, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων προκύπτει ότι αυτή είναι μάλλον συμμετρική.

Ε.6. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

127. Από τα στοιχεία που συνέλεξε η ΓΔΑ ως προς την ύπαρξη διαρθρωτικών δεσμών κατά την ημερομηνία γνωστοποίησης της υπό κρίση πράξης, προέκυψαν τα εξής:

- Δεν υφίστανται σταυροειδείς συμμετοχές στα Διοικητικά Συμβούλια τουλάχιστον των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών[218].

[217] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […] και […].
[218] Ήτοι μεταξύ, ALPHA-Εμπορικής, Εθνικής Τράπεζας, Eurobank και Τράπεζας Πειραιώς-Αγροτικής-Γενικής-Millennium.

- Ορισμένες εκ των τραπεζών συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστών τους[219] (βλ. Παράρτημα Β της υπ’ αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης).
- Υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ αφενός των συμμετεχουσών και αφετέρου των λοιπών τραπεζών, η σημαντικότερη εξ αυτών, όσον αφορά στις υπό κρίση επηρεαζόμενες αγορές, έχει συναφθεί στο πλαίσιο του διατραπεζικού συστήματος ΔΙΑΣ[220] (βλ. Ενότητα Β και Παράρτημα Γ της υπ’ αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης).

Ε.7. ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΤΜ

Ε.7.1. Σημασία δικτύου

128. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες στον τραπεζικό κλάδο παρέχονται, ως επί το πλείστον, απευθείας μέσω του δικτύου καταστημάτων των τραπεζικών Ομίλων, ενώ τελευταία έχουν αναπτυχθεί και εναλλακτικά δίκτυα διανομής μέσω νέων τεχνολογιών, και συγκεκριμένα μέσω του διαδικτύου (internet banking), της κινητής τηλεφωνίας (mobile banking) και του συμβατικού τηλεφώνου (phone banking). Για τις βασικές τραπεζικές συναλλαγές, οι πελάτες των τραπεζών εξυπηρετούνται από δίκτυα Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ΑΤΜ – Automated Teller Machine).
129. Η ΕΑ έχει θεωρήσει ότι παρά την εξάπλωση των διαδικτυακών τραπεζικών υπηρεσιών, η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας (ύπαρξη τραπεζικού υποκαταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του καταθέτη) έχει ακόμα αρκετή σημασία για τις προτιμήσεις των καταναλωτών[221]. Η ύπαρξη τραπεζικού υποκαταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του καταθέτη αποτελεί κατά κανόνα σημαντικό κριτήριο επιλογής τράπεζας για το άνοιγμα καταθέσεων, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο καταθέτης εύκολα θα μετακινηθεί εκτός της περιοχής στην οποία διαμένει ή είναι εγκατεστημένος, προκειμένου να έχει πρόσβαση σε καταθετικά προϊόντα ή προϊόντα χορηγήσεων. Εξάλλου, για κάποια προϊόντα, η αγοραστική δύναμη αναφύεται πρωταρχικά στο στάδιο της διανομής παρά στο στάδιο ανάπτυξης του προϊόντος. Για παράδειγμα, για μία τράπεζα με εδραιωμένο δίκτυο υποκαταστημάτων και βάση δεδομένων πελατών είναι

---

[219] Οι συγκεκριμένες συμμετοχές κρίνονται ήσσονος σημασίας, είναι επενδυτικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της διαχείρισης ενεργητικού αμοιβαίων κεφαλαίων των θυγατρικών Α.Ε.Δ.Α.Κ των Τραπεζών.

[220] Περαιτέρω, υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ διαφόρων τραπεζών στο πλαίσιο συνδιοργάνωσης κοινοπρακτικών δανείων. Παράλληλα, 20 τράπεζες συμμετέχουν στην Ελληνική Ένωση Τραπεζών (< http://www.hba.gr >).

[221] Βλ απόφαση Ε.Α. 542/VII/2012, *Εθνική/Αχαϊκή,* σκ. 61. Βλ. επίσης απαντητικές επιστολές […],[…]. Η […] αναφέρει ότι η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας έχει μέγιστη σημασία για τις προτιμήσεις των πελατών, πρωτίστως στις αγορές της λιανικής τραπεζικής και της επιχειρηματικής τραπεζικής για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η ύπαρξη, δηλαδή, τραπεζικού καταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του πελάτη, αποτελεί κατά κανόνα αποφασιστικό κριτήριο επιλογής τράπεζας, ιδίως για το άνοιγμα και την τήρηση καταθέσεων, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο καταθέτης θα μετακινηθεί εκτός της πόλης στην οποία διαμένει ή είναι εγκατεστημένος, προκειμένου να έχει πρόσβαση σε καταθετικά προϊόντα και στις συνεχόμενες με αυτά υπηρεσίες πληρωμών. Κατά την εκτίμηση της […], παρά την ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων και μεθόδων παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης.

πιθανότερο να της είναι πιο εύκολο να αναπτύξει και να διαθέσει στην αγορά ένα νέο τραπεζικό προϊόν μέσα από τα υφιστάμενα δίκτυα διανομής εφόσον δεν απαιτείται κάποια σημαντική μη ανακτήσιμη επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία στο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας.

130. Αντίστοιχη άποψη έχει και μέρος των ερωτηθεισών σχετικά τραπεζών[222]. Ενδεικτικά, σύμφωνα με τη […][223], η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας έχει μέγιστη σημασία για τις προτιμήσεις των πελατών, πρωτίστως στις αγορές της λιανικής τραπεζικής και της επιχειρηματικής τραπεζικής για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Κατά την εκτίμηση της […], παρά την ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων και μεθόδων παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης.

131. Σύμφωνα με την […][224], στην αγορά της λιανικής τραπεζικής τα φυσικά δίκτυα διανομής αποτελούσαν παραδοσιακά πολύ σημαντικό στοιχείο της λειτουργίας τους. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία η έννοια του φυσικού δικτύου διανομής έχει μεταλλαχθεί σε συμπληρωματική από κυρίαρχη που ήταν στο παρελθόν. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών δικτύων εξυπηρέτησης έχουν δημιουργήσει ένα δυναμικό πλέγμα τραπεζικής εξυπηρέτησης που καθιστά πλέον το φυσικό κατάστημα ως μη-υποχρεωτικό για βασικές συναλλαγές. Παράλληλα, το τραπεζικό σύστημα έχει προχωρήσει και πέρα από την απλή εξυπηρέτηση και έτσι μέσω των εναλλακτικών δικτύων οι πελάτες σήμερα έχουν την δυνατότητα αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών, που καλύπτουν όλο το φάσμα των μη-εγχρήματων συναλλαγών[225].

132. Όσο δε αφορά στην επιχειρηματική τραπεζική, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι τα δίκτυα διανομής λειτουργούν συμπληρωματικά στην εξυπηρέτηση της πελατείας. Η επικοινωνία και ο καθορισμός του πλαισίου συνεργασίας γίνεται μέσω εξειδικευμένων Στελεχών (Υπευθύνων Σχέσεων), εγκατεστημένων σε κεντρικές υπηρεσίες των τραπεζών. Οι Υπεύθυνοι Σχέσεων με την πελατεία επικοινωνούν με τους πελάτες του χαρτοφυλακίου τους είτε τηλεφωνικά είτε με επίσκεψη στην έδρα των επιχειρήσεων. Επιπλέον οι επιχειρήσεις κάνουν εκτεταμένη χρήση των αναφερομένων ως ανωτέρω στη λιανική τραπεζική εναλλακτικών δικτύων εξυπηρέτησης μέσω Internet Banking, ανταλλαγής ηλεκτρονικών αρχείων, ATMs, Mobile Banking.

Ε.7.2. Συγκριτικά στοιχεία

133. Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου[226], η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει κατά το τέλος του 2011 σχετικά υψηλό αριθμό υποκαταστημάτων αναλογικά του πληθυσμού της, αν και είναι οριακά μειωμένος σε σχέση με το 2010. Αυτό ενισχύεται εάν

---

[222] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […] και […].

[223] Υπ' αριθμ. Πρωτ […]επιστολή της τράπεζας.

[224] Βλ. την […].

[225] Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ο καταναλωτής μπορεί να προβεί σε αγορά καταθετικών προϊόντων, αμοιβαίων κεφαλαίων, τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων, πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, σε προμήθεια σημάτων κυκλοφορίας αυτοκινήτων κλπ.

[226] Βλ. <http://fas.imf.org/>. Κατά τη σύνταξη της παρούσας, τα πλέον πρόσφατα στοιχεία αφορούν τη χρήση 2011.

ληφθεί υπόψη ότι χώρες με μεγαλύτερο πληθυσμό διαθέτουν λιγότερα τραπεζικά υποκαταστήματα (πχ η Γερμανία έχει τα τελευταία 4 χρόνια για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία λιγότερα από τα μισά τραπεζικά υποκαταστήματα σε σχέση με την Ελλάδα).

134. Όσον αφορά τις Αυτόματες Ταμειολογιστικές Μηχανές (ΑΤΜ) ανά 100.000 κατοίκους, η ελληνική αγορά βρίσκεται σε μέσα επίπεδα συγκριτικά με άλλες χώρες εφάμιλλου μεγέθους.

135. Αναλυτικότερα:

Καταστήματα ανά 100.000 κατοίκους								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Πορτογαλία	66	68	70	61	64	65	66	64
Ελβετία	57	57	56	55	54	53	52	51
Βέλγιο	57	54	53	51	50	48	45	44
Ελλάδα	**34**	**35**	**37**	**39**	**42**	**41**	**40**	**39**
Ιρλανδία	36	35	34	33	34	35	29	28
Τσεχία	21	21	22	22	23	23	23	23
Ολλανδία	34	28	28	29	28	25	23	21
Φινλανδία	13	14	17	16	16	15	16	15
Γερμανία	21	20	17	16	16	16	16	-
ATM ανά 100.000 κατοίκους								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Πορτογαλία	143	154	162	176	186	191	194	190
Γερμανία	-	-	-	109	112	117	122	-
Ελβετία	87	89	91	93	94	95	96	100
Ιρλανδία	91	89	90	94	97	96	93	91
Βέλγιο	84	83	83	87	87	87	92	-
Ελλάδα	**-**	**66**	**70**	**75**	**79**	**78**	**77**	**73**
Ολλανδία	59	56	61	64	64	63	58	56
Τσεχία	32	35	38	38	39	40	42	44
Φινλανδία	111	108	105	101	100	92	37	36

136. Αντίστοιχα, όσον αφορά τον αριθμό τραπεζικών υποκαταστημάτων και ATMs, ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει σχετικά υψηλό αριθμό υποκαταστημάτων (εφόσον προσεγγίζει μεγέθη αντίστοιχα με αυτά χωρών με μεγαλύτερη έκταση ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) αλλά συμβατό του μεγέθους της αριθμό ATMs.

Καταστήματα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Βέλγιο	163	154	155	150	146	142	135	132
Ολλανδία	132	111	110	114	110	102	94	87
Ελβετία	88	88	87	88	87	86	86	85
Πορτογαλία	64	66	69	60	63	64	65	63
Γερμανία	43	41	34	33	33	32	32	-

Ελλάδα	**25**	**26**	**28**	**29**	**31**	**31**	**30**	**29**
Τσεχία	24	24	25	25	26	26	26	27
Ιρλανδία	17	17	17	17	17	18	15	14
Φινλανδία	2	2	2	2	2	2	2	2
ATM ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Βέλγιο	239	240	240	252	257	259	274	-
Γερμανία	-	-	-	223	228	237	248	-
Ολλανδία	234	221	240	253	256	252	235	229
Πορτογαλία	138	150	159	172	183	188	191	188
Ελβετία	135	139	143	148	152	156	160	166
Ελλάδα	**-**	**48**	**52**	**56**	**59**	**59**	**58**	**55**
Τσεχία	36	39	42	43	44	46	48	51
Ιρλανδία	43	43	44	47	49	49	47	46
Φινλανδία	16	15	15	15	15	13	5	5

ΣΤ. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

ΣΤ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

137. Σύμφωνα με πάγια πρακτική της ΕΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[227], η βασική κατηγοριοποίηση των κλασικών τραπεζικών υπηρεσιών περιλαμβάνει: **α)** τις υπηρεσίες προς ιδιώτες/λιανική τραπεζική (retail banking), **β)** τις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις/επιχειρηματική τραπεζική (corporate banking), και **γ)** τις λοιπές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθεμία δε, από τις προαναφερθείσες κατηγορίες μπορεί να διακριθεί περαιτέρω, με βάση την υποκαταστασιμότητα των επιμέρους τραπεζικών και εν γένει χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών από πλευράς προσφοράς και ζήτησης. Συγκεκριμένα, ενόψει των δραστηριοτήτων στην υπό εξέταση συναλλαγή μερών, παρουσιάζονται οριζόντιες αλληλεπικαλύψεις στις αγορές:

α) των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής,

β) των καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής,

γ) των μέσων πληρωμής - καρτών,

δ) της διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων,

---

[227] Βλ. ενδεικτικά, αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012 *Alpha/Eurobank*, 549/VII/2012, *Πειραιώς/Αγροτική*, και αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 33-41, Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis,* σκ. 9-10, Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 39-40, Μ.3894, *Unicredito/HBV*, σκ. 16-17, Μ.6168, *RBI/EFG Eurobank/JV*, σκ. 12 και 18, Μ.4155, *BNP Paribas/BNL*, σκ. 8, 9 και 19, Μ.2567, *Nordbanken/Postgirot,* σκ. 9,10. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις περιλαμβάνονται στη λιανική τραπεζική (retail) (βλ. απόφαση Ε. Επ. Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis*, σκ. 9), ενώ σε άλλες όχι (βλ. απόφαση Ε. Επ. Μ.6168, *RBI/EFG Eurobank/JV*, σκ. 12).

ε) της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) και

στ) των χρηματοδοτικών μισθώσεων.

138. Συνεπώς, οι ανωτέρω (υπό α-στ) αγορές αποτελούν, κατ' αρχάς, τις σχετικές με την υπό κρίση συγκέντρωση αγορές. Σημειώνεται ότι ορισμένες εκ των ως άνω αγορών δύνανται να αναλυθούν περαιτέρω σε διακριτές υπο-αγορές, σύμφωνα με την προβληματική που αναπτύσσεται στις οικείες ενότητες (Ζ έως και ΙΑ).

ΣΤ.2. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

139. Για τους λόγους που εκτίθενται στις οικείες ενότητες, κατά κανόνα, για κάθε σχετική αγορά προϊόντος λαμβάνεται ως σχετική γεωγραφική αγορά το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, όπου οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού (βλ. οικείες ενότητες Ζ έως και ΙΑ).

ΣΤ.3. ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

140. Ενόψει της ανάλυσης στις Ενότητες Ζ έως και ΙΑ, ως επηρεαζόμενες από την υπό κρίση πράξη, καθώς διαμορφώνεται μερίδιο άνω του 15% για τη νέα οντότητα, λαμβάνονται οι εξής αγορές:

- καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και οι υποαγορές αυτής,
- καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής και οι υποαγορές αυτής,
- έκδοσης καρτών και οι υποαγορές αυτής
- πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και
- χρηματοδοτικής μίσθωσης και οι ενδεχόμενες υποαγορές της.

Ζ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ - ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

Ζ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

141. Σημειώνεται ότι τα μέρη που συμμετέχουν στη συγκέντρωση αποτελούν πλήρως καθετοποιημένες τραπεζικές μονάδες τόσο στη λιανική όσο και στην επιχειρηματική τραπεζική. Ειδικά όσον αφορά τη γνωστοποιούσα, έχει τον έλεγχο της τεχνολογικής και κτηριακής υποδομής της, αναλαμβάνει την έρευνα, ανάπτυξη και διάθεση των προϊόντων και υπηρεσιών της και διαθέτει εξειδικευμένα τμήματα για την προώθηση και πώληση προϊόντων και διατήρηση της πελατειακής σχέσης, διαθέτοντας εκτεταμένο δίκτυο διανομής[228]. Οι σχετικές αγορές που συναποτελούν τις ευρύτερες αγορές καταθέσεων-χορηγήσεων είναι οι εξής:

[228] Βλ. και το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

Ζ.1.1. Λιανική τραπεζική – Καταθέσεις και χορηγήσεις

142. Οι κύριες τραπεζικές υπηρεσίες προς φυσικά πρόσωπα περιλαμβάνουν τα καταθετικά προϊόντα και τα προϊόντα χορηγήσεων.

Ζ.1.1.1. Καταθετικά Προϊόντα

143. Η σύμβαση κατάθεσης συνάπτεται μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και του καταθέτη και έχει ως ελάχιστο περιεχόμενο τα στοιχεία της ανώμαλης παρακαταθήκης (άρθρο 830 ΑΚ), δηλαδή την προσωρινή παράδοση από τον καταθέτη στην τράπεζα χρημάτων, με παραχώρηση προς την τράπεζα της εξουσίας χρησιμοποίησής τους, καθώς και την υποχρέωση της τελευταίας να εξασφαλίσει την αγοραστική δύναμη που τα χρήματα εμπερικλείουν υπέρ του καταθέτη[229], ενώ παράλληλα ο καταθέτης δικαιούται να εισπράξει τους συμφωνημένους τόκους.
144. Η τήρηση και κίνηση/διαχείριση των λογαριασμών καταθέσεων ενέχει κατά κανόνα σειρά επιβαρύνσεων για τον καταθέτη, μεταξύ των οποίων χρεώσεις[230] για απενεργοποίηση/ «κλείσιμο» του λογαριασμού, για χρήση δικτύων άλλων τραπεζών (μέσω ΑΤΜ) και για μεταφορές κεφαλαίων εκτός δικτύου (προς και από τράπεζες του εξωτερικού και του εσωτερικού).
145. Τα βασικότερα είδη/κατηγορίες τραπεζικών λογαριασμών καταθέσεων είναι τα εξής:

α) Καταθέσεις όψεως. Ως κατάθεση όψεως[231] νοείται η τηρούμενη σε τράπεζα (με **χρήση** ατομικού ή κοινού λογαριασμού) κατάθεση χρημάτων, με βάση ομώνυμη σύμβαση σύμφωνα με την οποία η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να αποδίδει μερικά ή ολικά το κατατεθειμένο ποσό στον καταθέτη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο), οποτεδήποτε ζητεί τούτο ο τελευταίος, με όρους - σχετικούς με επιτόκια, χρεωστικά τυχόν υπόλοιπα, χρήση βιβλιαρίων επιταγών, παροχή εγγύησης επιταγών κ.λπ.-, οι οποίοι από το 2006 καθορίζονται ελεύθερα από τις τράπεζες (ΕΤΠΘ/ ΤΕ 234/23/11.12.2006). Οι καταθέσεις αυτές ήταν αρχικά άτοκες. Με την ΠΔ/ΤΕ 1553/5.6.89 επετράπη τόσο η καταβολή τόκων επί των πιστωτικών υπολοίπων των λογαριασμών καταθέσεων όψεως με επιτόκιο ελεύθερα καθοριζόμενο από τις τράπεζες, όσο και η χρηματοδότηση επιχειρήσεων και επαγγελματιών μέσω υπεραναλήψεων από τους εν λόγω λογαριασμούς με βάση τους ισχύοντες πιστωτικούς κανόνες και με επιτόκιο που καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες χωρίς περιορισμούς. Εξάλλου, ενώ έως το 1989 οι αναλήψεις από έναν λογαριασμό καταθέσεως όψεως έπρεπε να γίνονται με χρησιμοποίηση βιβλιαρίου καταθέσεως ή με επιταγές, που σύρονταν επί των οικείων λογαριασμών, στην πράξη είχε ήδη επικρατήσει η κίνηση των καταθέσεων αυτών μόνο με επιταγές ή με απευθείας αναλήψεις του δικαιούχου από το ταμείο της τράπεζας ή από ΑΤΜ. Οι καταθέσεις στους λογαριασμούς όψεως και τρεχούμενους[232] συμφωνούνται άμεσα αποδοτέες όταν

[229] Βλ. ενδεικτικά *Σπ. Ψυχομάνη*, Τραπεζικό δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Ε΄ έκδοση, σελ. 221.
[230] Σημειώνεται ότι ορισμένες χρεώσεις (π.χ. χρεώσεις για αδράνεια λογαριασμού για πάνω από ένα οριζόμενο από τις τράπεζες χρονικό διάστημα, χρεώσεις στην περίπτωση ανάληψης μετρητών μέσω ΑΤΜ του ίδιου πιστωτικού ιδρύματος όπου τηρείται λογαριασμός, κ.λπ.) έχουν κριθεί παράνομες ως καταχρηστικές και έχουν καταργηθεί (βλ. ενδεικτικά ΥΑ Ζ1-21/2011 και Ζ1-798/2008).
[231] Βλ. ενδεικτικά *Σπ. Ψυχομάνη*, Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Ε΄ έκδοση, σελ. 245 επ.
[232] Ο «τρεχούμενος λογαριασμός καταθέσεως» αποτελεί παραλλαγή της καταθέσεως όψεως, που εξ ορισμού συνδυάζεται πάντα με σύμβαση τρέχοντος λογαριασμού, ώστε να μη χρειάζεται ιδιαίτερη γι’ αυτήν συμφωνία,

ζητηθούν, οι δε αναλήψεις πραγματοποιούνται μέσω βιβλιαρίου κατάθεσης, κάρτας αναλήψεων ή επιταγών, ενώ παρέχεται και δυνατότητα υπεραναλήψεων.

β) Καταθέσεις απλού ταμιευτηρίου. Οι καταθέσεις απλού ταμιευτηρίου είναι άμεσα αποδοτέες και αποτελούν παραλλαγή των καταθέσεων όψεως, επειδή και αυτές αποδίδονται οποτεδήποτε ζητήσει μερική ή ολική ανάληψή τους ο δικαιούχος[233]. Οι διαφορές τους - τεχνικής, κατά βάση, φύσεως – από τους λογαριασμούς όψεως έγκεινται στο ότι, επί των καταθέσεων ταμιευτηρίου, (α) τα κατατεθειμένα ποσά είναι πάντοτε τοκοφόρα, (β) δικαιούχοι μπορούν να είναι μόνον φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και (γ) οι αναλήψεις γίνονται με χρήση βιβλιαρίου καταθέσεως και κάρτας αναλήψεων, ενώ αποκλείεται η χρησιμοποίηση του σχετικού λογαριασμού για την έκδοση και πληρωμή επιταγής[234].

γ) Καταθέσεις «επί προθεσμία». Οι καταθέσεις «επί προθεσμία» ή προθεσμιακές καταθέσεις δημιουργούνται κατόπιν συμφωνίας τράπεζας και καταθέτη ότι θα είναι αποδοτέες μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, με συνήθως υψηλό επιτόκιο, ανάλογο προς τη χρονική τους διάρκεια. Για τις καταθέσεις αυτές η τράπεζα μπορεί να εκδίδει ονομαστικές ομολογίες, όχι όμως βιβλιάρια. Η πρόωρη απόδοση μέρους ή ολόκληρης της καταθέσεως (πριν από τη λήξη του προσυμφωνημένου χρονικού διαστήματος) πραγματοποιείται κατά κανόνα με την επιβολή στον καταθέτη χρηματικής ποινής (penalty), η οποία ως επί το πλείστον αφορά στη μερική καταβολή ή μη καταβολή των τόκων παρά στην απομείωση του κατατιθέμενου κεφαλαίου.

Ζ.1.1.2. Προϊόντα Χορηγήσεων

πλην της δηλώσεως προσχωρήσεως του πελάτη, ο οποίος μπορεί να είναι φυσικό πρόσωπο χωρίς εμπορική ιδιότητα. Η κατάθεση, δηλαδή, συμφωνείται, εν προκειμένω, με βάση υποκείμενη σύμβαση πλαίσιο, ως ανακυκλούμενη πάντα κατάθεση όψεως, εξυπηρετούμενη από την παράλληλη τήρηση τρέχοντος λογαριασμού, στον οποίο καταχωρίζονται όλες οι διενεργούμενες καταθέσεις, ως πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού, και όλες οι πραγματοποιούμενες αναλήψεις και πληρωμές, ως χρεωστικά κονδύλιά του. Συχνά, συνοδεύεται με συμφωνία δυνατότητας υπεραναλήψεων, που αποτελεί πρόσθετη σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως. Ο λογαριασμός αυτός, που μπορεί να είναι ατομικός ή κοινός, ανοίγεται για τη μέσω των τραπεζών διενέργεια όλων των πληρωμών και την εξόφληση υποχρεώσεων των φυσικών προσώπων που δεν είναι έμποροι, κινείται δε μόνο με επιταγές, που μπορούν μάλιστα να είναι εγγυημένες, ή με εντολές (πάγιες ή κατά περίπτωση) του καταθέτη ή με χρεώσεις δαπανών από τη χρήση τραπεζικών καρτών, κατόπιν συμφωνίας με τον πελάτη. Ο τρεχούμενος λογαριασμός καταθέσεων έχει την ίδια νομική φύση και λειτουργία με τις καταθέσεις όψεως σε τρέχοντα λογαριασμό, διακρίνεται δε από τις τελευταίες μόνον ως προς τα πρόσωπα (φυσικά πρόσωπα, μη έμποροι), που δικαιούνται να τον κινούν, και τις λοιπές ειδικές χρήσεις του (ενδεικτικά βλ. *Ψυχομάνη*, ό.π.). Συνεπώς, οι διαφορές μεταξύ λογαριασμών όψεως και τρεχούμενων είναι μη ουσιώδεις, ενώ είθισται ως όψεως να χαρακτηρίζονται οι λογαριασμοί επιχειρήσεων/νομικών προσώπων και ως τρεχούμενοι οι λογαριασμοί ιδιωτών-φυσικών προσώπων, χωρίς όμως ο διαχωρισμός αυτός να ισχύει κατ' ανάγκη σε κάθε περίπτωση.

[233] Βλ. ενδεικτικά *Ψυχομάνη,* ό.π., σελ. 83 επ.

[234] Βλ. ενδεικτικά *Ψυχομάνη*, ό.π., ο οποίος σημειώνει ότι οι δικαιούχοι των οικείων λογαριασμών μπορούν να τηρούν παράλληλα και λογαριασμό όψεως στην ίδια τράπεζα και να την εξουσιοδοτούν για τη μεταφορά ποσών από τους πρώτους λογαριασμούς στους δεύτερους, στις περιπτώσεις που συμφωνούνται. Το κόστος που ενδεχομένως συνεπάγεται για τις τράπεζες η τήρηση λογαριασμών ταμιευτηρίου στο όνομα νομικών, κατά τα ανωτέρω, προσώπων, τα οποία θα τους κινούν τακτικά για εξυπηρέτηση της ταμειακής τους διαχείρισης, αντισταθμίζεται στην τραπεζική πρακτική με τη συμφωνία χαμηλότερων επιτοκίων. Κατά τα λοιπά, η πρακτική καθορισμού με διοικητικές πράξεις ελάχιστου επιτοκίου για τις εν λόγω καταθέσεις καταργήθηκε οριστικά με την ΠΔ/ΤΕ 2180/5.3.93. Έκτοτε, ως προς τη διαμόρφωση των επιτοκίων στις καταθέσεις ταμιευτηρίου επικρατεί πλήρης ελευθερία.

146. Τα βασικότερα είδη/κατηγορίες προϊόντων χορηγήσεων είναι τα εξής:

α) Στεγαστικά δάνεια, τα οποία αφορούν στην αγορά ή επισκευή ακινήτου και προϋποθέτουν την προσκόμιση δικαιολογητικών στην τράπεζα, τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και το νομικό και τεχνικό έλεγχο του ακινήτου.

β) Καταναλωτικά δάνεια, τα οποία χορηγούνται για την κάλυψη βραχυπρόθεσμων, μακροπρόθεσμων, συγκεκριμένων ή απροσδιόριστων καταναλωτικών αναγκών. Το ύψος της χορήγησης εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη. Υπάρχουν δύο βασικά είδη καταναλωτικών δανείων, τα οποία διακρίνονται με βάση τον τρόπο εξόφλησής τους:

- Τα **ανοιχτά δάνεια** λειτουργούν όπως οι πιστωτικές κάρτες, δηλαδή αποτελούν ανοιχτές γραμμές πίστωσης με αόριστη διάρκεια. Η εξόφλησή τους γίνεται με την καταβολή ενός ελάχιστου ποσοστού επί της εκάστοτε οφειλής. Το επιτόκιό τους είναι πάντα κυμαινόμενο, ενώ συνήθως επιβάλλεται μια ετήσια συνδρομή από την τράπεζα.
- Τα **τοκοχρεολυτικά δάνεια** έχουν συγκεκριμένη διάρκεια εξόφλησης και αποπληρώνονται με μηνιαίες καταβολές, που περιλαμβάνουν κεφάλαιο και τόκους. Το επιτόκιό τους μπορεί να είναι είτε σταθερό είτε κυμαινόμενο. Τα έξοδα των δανείων αυτών καταβάλλονται εφάπαξ.

Η σκοπούμενη χρήση και η τιμολόγηση των δύο ανωτέρω κατηγοριών καταναλωτικών δανείων, ομοιάζουν τόσο, ώστε να μην απαιτείται η περαιτέρω διάκριση της αγοράς καταναλωτικών δανείων σε υπο-αγορές ανάλογα με τον τρόπο εξόφλησής τους.

Συναφώς σημειώνεται ότι παρά τα παρόμοια χαρακτηριστικά της με τα ανοιχτά καταναλωτικά δάνεια, η παροχή καταναλωτικής πίστης μέσω (πιστωτικών) καρτών θεωρείται ότι συνιστά διακριτή αγορά[235], δεδομένου ότι διαφέρουν τόσο η διαδικασία χορήγησης (η διαδικασία έγκρισης πιστωτικών καρτών είναι απλούστερη και λιγότερο χρονοβόρα) όσο και η τιμολόγηση (π.χ. ως προς το ύψος των επιτοκίων), αλλά και οι λοιποί όροι παροχής πίστωσης (π.χ. ο χρονικός ορίζοντας αποπληρωμής). Η Τράπεζα της Ελλάδος διακρίνει επίσης μεταξύ καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών και λοιπών δανείων[236].

Z.1.1.3. Ορισμός αγορών

147. Η διάκριση μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων επιβάλλεται από το γεγονός ότι οι δύο αυτές κατηγορίες τραπεζικών υπηρεσιών επιτελούν διαφορετική λειτουργία (αποταμιευτική και χρηματοδοτική, αντίστοιχα) και, ως εκ τούτου, θεωρούνται μη υποκαταστάσιμες από πλευράς ζήτησης[237].

148. Ως προς τις **καταθέσεις λιανικής,** οι προσωπικοί λογαριασμοί/καταθέσεις όψεως και οι προσωπικοί λογαριασμοί/καταθέσεις ταμιευτηρίου παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά (αποταμιευτική λειτουργία, καταθέσεις άμεσα αποδοτέες) σε βαθμό τέτοιο ώστε να μπορεί

[235] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank*, σκ. 74, 549/VII/2012 *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012 *Πειραιώς/Γενική* και απόφαση Ε. Επ. Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis*, σκ. 42, 43 και 127.

[236] Βλ. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, πίνακα IV 20 ΣΔΟΣ.

[237] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank,* σκ. 79, 549/VII/2012 *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012, *Πειραιώς/Γενική* και αποφάσεις Ε. Επ. Μ. 4844, *Fortis/ABN AMRO Assets,* σκ. 19-26 και Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 10.

να υποστηριχθεί ότι συνιστούν υποκατάστατα προϊόντα. Ωστόσο, οι ως άνω τύποι λογαριασμών εμφανίζουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (π.χ. οι αναλήψεις μέσω χρήσης επιταγών και οι υπεραναλήψεις επιτρέπονται μόνο επί καταθέσεων όψεως) που συνηγορούν στη διάκρισή τους σε διακριτές προϊοντικές υπο-αγορές.

149. Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της Ε.Α. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[238], προκρίνεται η αξιολόγηση των καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας ως διακριτών επιμέρους σχετικών αγορών λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε κατηγορίας, κυρίως δε των διαφορών τους ως προς το ύψος των καταβαλλόμενων επιτοκίων, το χρόνο απόδοσης των καταθέσεων σε περίπτωση σχετικού αιτήματος του δικαιούχου (οι μεν καταθέσεις όψεως και ταμιευτηρίου είναι άμεσα αποδοτέες, ενώ οι προθεσμιακές μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος) και τη διαδικασία κίνησης των σχετικών λογαριασμών.

150. Συνεπώς, η αξιολόγηση των επιπτώσεων της υπό κρίση συγκέντρωσης θα πραγματοποιηθεί αφενός:

α) στη συνολική αγορά καταθέσεων λιανικής και αφετέρου

β) στις επιμέρους διακριτές υπο-αγορές των καταθετικών προϊόντων λιανικής, όπως ορίζονται ανά είδος λογαριασμού (ταμιευτηρίου, όψεως, προθεσμίας).

151. Επίσης, λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών, τιμολόγησης και σκοπούμενης χρήσης, για τους σκοπούς εξέτασης της υπό κρίση πράξης, η αξιολόγηση των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, ήτοι αυτών που προορίζονται για ιδιώτες δανειολήπτες, θα πραγματοποιηθεί στο επίπεδο:

α) των στεγαστικών δανείων

β) της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των δανείων μέσω πιστωτικών καρτών).

γ) της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών.

Ζ.1.2. Επιχειρηματική τραπεζική – Καταθέσεις και χορηγήσεις

152. Κατ' αναλογία προς τη διάκριση των αγορών λιανικής τραπεζικής που αναπτύχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, για τους σκοπούς της παρούσας αξιολόγησης λαμβάνονται υπόψη ως επιμέρους διακριτές σχετικές αγορές[239,240]:

α) η παροχή δανείων / χορηγήσεων προς επιχειρήσεις,

β) τα καταθετικά προϊόντα προς επιχειρήσεις, με ανάλυση και ως προς τις υπο-αγορές:

βα) καταθέσεων όψεως επιχειρήσεων και

---

[238] Βλ. αποφάσεις Ε. Επ. Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis* και Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, καθώς και αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank,* 488/VI/2010 *Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο/Aspis* και 335/V/2007 *FBB/Aspis*.

[239] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 534/VI/201, *Alpha/Eurobank*, σκ. 78, 105, 549/VII/2012, *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012 *Πειραιώς/Γενική* και αποφάσεις Ε. Επ. Μ.2400, *Dexia/Artesia*, σκ.16, και Μ.0850, *Fortis/Meespierson*, σκ. 8.

[240] Αντίθετα, σύμφωνα με την άποψη της [...] όπως την εξέφρασε κατά την εξέταση της συγκέντρωσης ΕΤΕ/Eurobank, στις καταθέσεις εταιρικών πελατών η αγορά πρέπει να θεωρείται πλέον ενιαία, για τους λόγους που αναπτύσσονται ανωτέρω στη λιανική τραπεζική. Επίσης, αναπτύσσει ανάλογη προβληματική για την απάλειψη των επισφαλειών.

ββ) καταθέσεων προθεσμίας επιχειρήσεων.

153. Όσον αφορά στην αγορά της επιχειρηματικής τραπεζικής, θα μπορούσε να υποστηριχθεί η περαιτέρω διάκριση της[241], με γνώμονα το μέγεθος των επιχειρήσεων στις οποίες απευθύνονται οι σχετικές υπηρεσίες, στις επιμέρους υπο-αγορές: α) της επιχειρηματικής τραπεζικής για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις[242] και β) της επιχειρηματικής τραπεζικής για Μεγάλες Επιχειρήσεις, κυρίως δεδομένου ότι η εμπορική στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάθε μία από τις ανωτέρω δύο κατηγορίες επιχειρήσεων διαφέρει. Τα τραπεζικά προϊόντα που προσφέρονται στις δύο κατηγορίες πελατών διαφοροποιούνται μεταξύ τους τόσο στα χαρακτηριστικά (πολυπλοκότητα, πλαίσιο παρεχόμενων εξασφαλίσεων)[243], όσο και στην τιμολόγησή τους[244]. Επίσης, η τραπεζική προς μεγάλες επιχειρήσεις προσδιορίζεται από την ποικιλία των αναγκών της πελατείας[245], την ανάγκη ευελιξίας στη διαμόρφωση λύσεων και τη διαπροσωπική σχέση με τις επιχειρήσεις μέσω εξειδικευμένου προσωπικού, το οποίο προσφέρει τις σχετικές υπηρεσίες σε χωριστά, εξειδικευμένα τμήματα των τραπεζών[246]. Τέλος, οι μεγάλες επιχειρήσεις συνήθως συναλλάσσονται με το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να χρειάζονται εξειδικευμένες υπηρεσίες οι οποίες σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο (ενέγγυες πιστώσεις, προαγορά συναλλάγματος).

154. Ωστόσο, δεδομένου ότι όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν υιοθετήσει ενιαίο αριθμητικό κριτήριο διάκρισης μεταξύ Μικρομεσαίων και Μεγάλων Επιχειρήσεων ως κατώφλι για τη διάκριση της εμπορικής τους πολιτικής, δυσχεραίνεται η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων ως προς το μέγεθος

---

[241] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank*, σκ. 76, 549/VII/2012, *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012, *Πειραιώς/Γενική* και απόφαση Ε. Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets,* σκ. 13 επ.

[242] Σύμφωνα με τη 2003/361/ΕΚ Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, επιχείρηση θεωρείται κάθε μονάδα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Ως τέτοιες νοούνται ιδίως οι μονάδες που ασκούν βιοτεχνική ή άλλη δραστηριότητα, ατομικά ή οικογενειακά, προσωπικές εταιρίες ή ενώσεις προσώπων που ασκούν τακτικά μια οικονομική δραστηριότητα. Η κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αποτελείται από επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα δε με τις Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔ 2588/20.8.2007 και ΠΔ 2589/20.8.2007, σε συνδυασμό με τη Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2003/361/ΕΚ, ως μικρές επιχειρήσεις ορίζονται εκείνες των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 2,5 εκ €. Συνεπώς, σύμφωνα με τα παραπάνω, ορίζονται ως:

- Μικρές, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 2,5 εκ. €,
- Μεσαίες, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκ. € και απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους,
- Μεγάλες, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 50 εκ. € και απασχολούν περισσότερους από 250 εργαζόμενους.

[243] Βλ. ενδεικτικά την […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/ Γενική.

[244] Βλ. ενδεικτικά την […] και την […], κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική.

[245] Βλ. […].

[246] Η πλειονότητα των τραπεζών θεωρεί ότι το δίκτυο καταστημάτων (δηλαδή η τοπική παρουσία της κάθε τράπεζας), σε συνδυασμό με το βαθμό τυποποίησης των προϊόντων, ικανοποιούν διαφορετικές ομάδες πελατών. Πιο συγκεκριμένα, οι ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ικανοποιούνται από το δίκτυο καταστημάτων των τραπεζών με τυποποιημένα προϊόντα, ενώ οι μεγάλες επιχειρήσεις επιλέγουν τις κεντρικές υπηρεσίες/καταστήματα της κάθε τράπεζας για προϊόντα που είναι σε μικρότερο βαθμό τυποποιημένα και επιδέχονται διαπραγμάτευσης (βλ. ενδεικτικά απαντήσεις […],[…],[…],[…],[…],[…],[…])

των αντίστοιχων υπο-αγορών και τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων σε κάθε μία από αυτές επιχειρήσεων[247, 248]. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι:

- η […], η […]και η […] θεωρούν ως μεγάλες επιχειρήσεις αυτές που πραγματοποιούν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 25 εκ. ευρώ και άνω [249],
- Η […] και η […]θεωρούν ως μεγάλες επιχειρήσεις αυτές που πραγματοποιούν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 50 εκ. ευρώ και άνω[250].
- Η […] θεωρεί ως *μεσαίες* επιχειρήσεις αυτές των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών κυμαίνεται από 2 έως 75 εκατ. ευρώ[251].

155. Συμπληρωματικά στα ανωτέρω, η […][252] διακρίνει για σκοπούς εσωτερικής παρακολούθησης και αξιολόγησης των χορηγήσεων σε μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις όχι βάσει τζίρου, αλλά νομικής μορφής εταιρίας, ενώ η […][253] δεν προβαίνει καθόλου σε σχετική διάκριση. Η […] από τη μεριά της, αναφέρει ότι ακολουθεί την οδηγία της Τράπεζας της Ελλάδος προσδιορίζοντας ότι *«ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ορίζονται, σύμφωνα και με την σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2003, οι αυτόνομες επιχειρήσεις που (α) απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους και (β) έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα €50 εκατ. ή σύνολο ενεργητικού που δεν υπερβαίνει τα €43 εκατ. Επιπλέον οι ΜΜΕ πρέπει να πληρούν το κριτήριο ανεξαρτησίας και να μην ανήκουν κατά ποσοστό 25% ή περισσότερο σε μία επιχείρηση που δεν είναι ΜΜΕ»*[254].

---

[247] Βλ. Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), παρ. 43.

[248] Τούτο βέβαια δεν αποκλείει διαφορετική προσέγγιση στο ζήτημα αυτό της Γ.Δ.Α και της Επιτροπής στο μέλλον.

[249] Βλ. […] και […],[…]και […].

[250] Βλ. […], καθώς και […] αντίστοιχα. Ειδικά η […] σημειώνει στην υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ότι *«[σ]τα στοιχεία που δίνουμε στην ΤτΕ για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων περιλαμβάνονται i) οι μικρές επιχειρήσεις (κ.ε. <2,5 εκ €), ii) οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (από κ.ε. >€2,5 εκ μέχρι € κ.ε. < 50 εκ) και iii) οι μεγάλες επιχειρήσεις (κ.ε. >50 εκ €). Το σύνολο των ανωτέρω (i, ii, iii) είναι το σύνολο της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων που δηλώνεται στην Τράπεζα της Ελλάδος για τη σύνταξη του ΣΔΟΣ. Σημειώνεται ότι η ανωτέρω κατανομή δεν υπάρχει στους πίνακες του ΣΔΟΣ. Επιπλέον, οι «μικρές» επιχειρήσεις εντάσσονται στην Λιανική Τραπεζική και όχι στην Επιχειρηματική Τραπεζική»*. Αντίστοιχη διάκριση κάνει και η […] όπως προκύπτει από […].

[251] Βλ. […]

[252] Ειδικότερα, η πλήρης απάντηση της […] είναι ως εξής: *«Για λόγους εγκριτικής διαδικασίας των πιστοδοτήσεων, οι εταιρείες κατατάσσονται στις δύο κατηγορίες ανάλογα με την νομική τους μορφή. Ειδικότερα, αιτήματα που προέρχονται από Ε.Π.Ε. και Α.Ε. και τυχόν συνδεδεμένες με αυτές εταιρείες εξετάζονται από την Διεύθυνση Πίστης Μεσαίων και Μεγάλων Επιχειρήσεων ενώ αιτήματα εταιριών με διαφορετική νομική μορφή εξετάζονται από τη Διεύθυνση Πίστης Μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ωστόσο, στα πλαίσια της παρακολούθησης και υποβολής στοιχείων προς τις εποπτικές αρχές, βάσει των σχετικών νομοκανονιστικών κειμένων, οι εταιρείες εντάσσονται στην μία ή την άλλη κατηγορία ή λιγότερους από 250 εργαζομένους σε επίπεδο ομίλου, κατατάσσονται στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»*.

[253] Ειδικότερα, η πλήρης απάντηση της […] όπως αναφέρεται στην υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της είναι ως εξής: *«Η Τράπεζα δεν προβαίνει σε διάκριση μεταξύ «μικρομεσαίων» και «μεγάλων» επιχειρήσεων (market segmentation). Κάθε επιχείρηση ανεξάρτητα από το μέγεθος της έχει πρόσβαση σε όλες τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες της Τράπεζας. Ενδεικτικά αναφέρεται ως παράδειγμα ότι οποιαδήποτε επιχείρηση έχει πρόσβαση στα επιχειρηματικά δάνεια της Τράπεζας, χωρίς κανενός είδους αποκλεισμό, εφόσον είναι πιστοδοτικά ικανή (credit). Σε ορισμένες περιπτώσεις τα μόνο κριτήρια που υφίστανται είναι αυτά που εκάστοτε το κανονιστικό πλαίσιο θεσπίζει όπως ειδικού τύπου υπηρεσίες με βάση κριτήρια μεγέθους των επιχειρήσεων (πχ δάνεια ΕΤΕΑΝ πρώην ΤΕΜΠΜΕ), τις οποίες υπηρεσίες η Τράπεζα παρέχει σύμφωνα με τις οριζόμενες, από τις αρμόδιες αρχές, κανονιστικές προϋποθέσεις»*.

[254] Βλ. σχετικά […].

156. Η ανομοιομορφία των κατωφλίων ένταξης στην τραπεζική μεγάλων επιχειρήσεων οδηγεί σε μεθοδολογικά προβλήματα στη χαρτογράφηση της αγοράς. Σε περίπτωση που λαμβάνονταν τα επιμέρους κατώφλια κάθε μίας τράπεζας ως κριτήριο διαχωρισμού της αγοράς, ο υπολογισμός των μεριδίων εντός των αγορών μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα ενείχε σημαντικά συστηματικά σφάλματα, με πιο σημαντικό το γεγονός ότι όσο πιο χαμηλά έχει θέσει μια τράπεζα το κρίσιμο κατώφλι, τόσο περισσότερες επιχειρήσεις/πελάτες της θα περιλαμβάνονταν στην αγορά μεγάλων επιχειρήσεων, αυξάνοντας διαστρεβλωτικά το μερίδιο της τράπεζας και απομειώνοντας, εξίσου διαστρεβλωτικά, το μερίδιο των τραπεζών που έχουν θέσει υψηλότερο κατώφλι[255]. Κι αυτό επειδή το μερίδιο των τραπεζών με μικρότερα κατώφλια θα είχε υπολογιστεί και επί επιχειρήσεων τις οποίες οι ανταγωνίστριες με μεγαλύτερα κατώφλια δε θεωρούν ως δυνητικούς πελάτες τους στη σχετική αγορά επιχειρηματικής τραπεζικής μεγάλων επιχειρήσεων. Έτσι, για παράδειγμα, το ύψος των καταθέσεων και χορηγήσεων ενός πελάτη της Τράπεζας […] με κύκλο εργασιών 27 εκ. ευρώ, θα περιλαμβανόταν στην αγορά μεγάλων επιχειρήσεων, επαυξάνοντας το μερίδιο της τράπεζας στη σχετική αγορά, παρότι καμία εκ των ανταγωνιστριών της δεν τον θεωρεί δυνητικό της πελάτη στην επιχειρηματική μεγάλων επιχειρήσεων.

157. Το πρόβλημα αυτό αναγνωρίζεται εξ άλλου και από τις ίδιες τις τράπεζες σύμφωνα με τις οποίες η αγορά δεν δύναται να διακριθεί περαιτέρω. Ειδικότερα, η […] επισημαίνει ότι *«[δ]εδομένου ότι α) οι τράπεζες δεν έχουν κοινό «κατώφλι» για την διάκριση μεταξύ μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων και β) ότι οι τράπεζες μπορούν ανά πάσα στιγμή να προσαρμόζουν ανάλογα τα προϊόντα τους στο μέγεθος του πελάτη, μάλλον καταδεικνύει ότι υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης και από πλευράς ζήτησης και από πλευράς προσφοράς άρα δεν υφίστανται διακριτές σχετικές αγορές. Η κατηγοριοποίηση που κάνει κάθε τράπεζα εσωτερικά σε μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις εξυπηρετεί διαχειριστικούς σκοπούς πάντα με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών ενώ σχετίζεται άμεσα με τους διαθέσιμους ανθρώπινους πόρους»*[256].

158. Οι ως άνω δυσχέρειες εν μέρει θεραπεύονται με την υιοθέτηση του κατωφλίου που έχει θεσπίσει η αγοράστρια (στο πλαίσιο της συγκέντρωσης) τράπεζα ως κριτήριο διαχωρισμού των αγορών. Σε αυτή την περίπτωση, εξετάζονται οι αγορές που περιέχουν τους δυνητικούς πελάτες της συμμετέχουσας επιχείρησης, ανάλογα με τον τρόπο που τους κατηγοριοποιεί η ίδια και ανεξάρτητα από την κατηγοριοποίησή τους στην τράπεζα με την οποία συνεργάζονται[257]. Εν προκειμένω, χρησιμοποιώντας αυτό το κριτήριο, είναι δυνατό να χαρτογραφηθεί η αγορά χορηγήσεων μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων[258].

---

[255] Αντίστροφα, όσο πιο χαμηλό το κατώφλι, τόσο χαμηλότερο το μερίδιο της τράπεζας στην αγορά μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

[256] Βλ. σχετικά […].

[257] Την εν λόγω μεθοδολογία ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις αποφάσεις Μ.4844-*Fortis/ABN AMRO Assets* και Μ.5948, *Banco Santander/ Rainbow*. Ωστόσο, αφενός δεν εξαλείφεται πλήρως η μεροληψία του δείγματος (λ.χ. ο ανωτέρω πελάτης της […], δύσκολα θα μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστα ως δυνητικός πελάτης πχ της […] στην αγορά τραπεζικής μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι στην […] έχει περισσότερα προνόμια θεωρούμενος ως «μεγάλη επιχείρηση») και αφετέρου η συλλογή από τη ΓΔΑ στοιχείων δεν κατέστη δυνατή, δεδομένου ότι οι περισσότερες τράπεζες δεν τηρούν στοιχεία καταθέσεων και χορηγήσεων

Ζ.1.3. Σχετικές γεωγραφικές αγορές

Ζ.1.3.1. Σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για ιδιώτες

159. Στη σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για ιδιώτες, όπως καθορίστηκε και επιμερίστηκε ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει, και διαρκώς επιβεβαιώνει με τις αποφάσεις της επί συγκεντρώσεων επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, ότι η σχετική γεωγραφική αγορά αναφοράς είναι συνήθως εγχώρια[259]. Ομοίως έχει κρίνει και η Ε.Α.[260]. Η οριοθέτηση αυτή οφείλεται ιδίως στο γεγονός ότι οι κρατούσες συνθήκες ανταγωνισμού στην εν λόγω σχετική αγορά προϊόντων διαφοροποιούνται στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλους, παρά τη σημειωθείσα πρόοδο στον τομέα εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών. Επιπρόσθετα, παρά την αυξανόμενη διείσδυση της διαδικτυακής προώθησης προϊόντων, η εθνική εμβέλεια της εν λόγω αγοράς ενισχύεται και από σειρά παραγόντων όπως είναι οι γλωσσικές διαφορές, η προτίμηση των καταναλωτών σε τοπικούς προμηθευτές, τα έξοδα συναλλαγών[261] και κυρίως το γεγονός ότι τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης και στην παροχή συμβουλών στους καταναλωτές για σύνθετα και μη προϊόντα. Συνεπώς, στην υπό εξέταση περίπτωση, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, η σχετική γεωγραφική αγορά είναι εθνική, ήτοι καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Ζ.1.3.2. Σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για επιχειρήσεις

160. Αναφορικά με τη σχετική **αγορά καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για επιχειρήσεις**, όπως αποσαφηνίστηκε και επιμερίστηκε για τους σκοπούς της παρούσας, η πρακτική της ΕΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τείνει προς τον εθνικό χαρακτήρα της, καθώς οι εντασσόμενες στην οικεία αγορά υπηρεσίες λόγω της φύσης και του σκοπού τους ζητούνται και παρέχονται αποτελεσματικότερα σε εθνικό επίπεδο[262]. Ο εθνικός χαρακτήρας της τραπεζικής εργασίας που συνίσταται στην παροχή συμβουλών σε

σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών του πελάτη τους. Βλ και ενδεικτικά, απόφαση Ε.Α 553/VII/2012, *Πειραιώς/Γενική*.

[258] Η πληροφόρηση αυτή ήταν διαθέσιμη λόγω της υποχρέωσης των τραπεζών να αποστέλλουν στην ΤτΕ σχετικά στοιχεία για τη μηνιαία έκδοση του ΣΔΟΣ, δεδομένου ότι το κατώφλι διαχωρισμού που χρησιμοποιεί η […] περιέχεται σε Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔ 2588/20.8.2007 και ΠΔ 2589/20.8.2007 και στη Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2003/361/ΕΚ, από τις οποίες προκύπτει ότι ως μεγάλες επιχειρήσεις θεωρούνται εκείνες που επιτυγχάνουν ετήσιο κύκλο εργασιών που υπερβαίνει τα 50 εκ.

[259] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. M.5384, *BNP Paribas/Fortis*, M.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, M.5276, *Deutsche Bank/Sal.Oppenheim* και M.5948, *Banco Santander/Rainbow*.

[260] Βλ. ενδεικτικά, αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank,* σκ. 93, 488/VI/2010, *Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο/Aspis*, 335/V/2007 *FBB/Aspis,* 549/VII/2012 *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012 *Πειραιώς-/Γενική*.

[261] Βλ. απόφαση Ε.Επ. M.2491, *Sampo/Storebrand,* σκ.13.

[262] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. M.6168, *RBI/EFG Eurobank/JV*, M.5384, *BNP Paribas/Fortis*, M.3894, *Unicredito/HVB*, M.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, M.873, *Bank Austria/Creditanstalt*. Ομοίως και οι αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012 *Alpha/Eurobank*, σκ. 94, 549/VII/2012 *Πειραιώς/Αγροτική*, 553/VII/2012 *Πειραιώς/Γενική*.

επιχειρήσεις ή δημόσιους οργανισμούς για την πραγματοποίηση διαφόρων επιχειρηματικών πράξεων δικαιολογείται από μια σειρά παραγόντων, όπως της ανάγκης για ενδελεχή γνώση τόσο του εταιρικού δικαίου της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση, όσο και της διάρθρωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος αγοράς, των λογιστικών και φορολογικών κανόνων, καθώς επίσης και του θεσμικού πλαισίου και του επιπέδου τιμών της αγοράς. Ιδίως αναφορικά με την επιμέρους σχετική υπο-αγορά των υπηρεσιών πληρωμών προς Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο παράγοντας της εγγύτητας είναι πιο σημαντικός για τις επιχειρήσεις αυτού του μεγέθους οι οποίες μπορεί να χρειάζονται να επισκέπτονται ένα κατάστημα πιο συχνά, ενώ η σημασία του παράγοντα αυτού δείχνει να φθίνει για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Μολονότι επιμέρους στοιχεία της επιχειρηματικής τραπεζικής μπορεί να έχουν μία πιο ευρεία ευρωπαϊκή ή και διεθνή διάσταση, κυρίως για τις μεγάλες επιχειρήσεις[263], για τους σκοπούς της παρούσας η σχετική γεωγραφική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για επιχειρήσεις είναι εθνική, ήτοι καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Ζ.2. ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ - ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΡΙΕΤΙΑΣ

Ζ.2.1. Γενικά

161. Από τις αρχές του 2010 το κλίμα αβεβαιότητας σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση προκάλεσαν συνεχή μείωση των καταθέσεων. Οι τράπεζες δεν κατόρθωσαν να ανακόψουν τη μείωση αυτή, παρότι προσέφεραν ολοένα υψηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις προθεσμίας, την περίοδο από τα τέλη του 2009 μέχρι και το α΄ εξάμηνο του 2012. Πιο συγκεκριμένα, βάσει των στοιχείων της ΤτΕ[264], το 2010, το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα έφθασε τα €247,2 δισ., έναντι €279,5 δισ. το 2009. Η μείωση αυτή συνεχίστηκε με αποτέλεσμα κατά το 2011 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων να προσεγγίζει τα €202 δις. Το έτος 2012, η τάση των καταθέσεων είναι σταθεροποιητική και στο τέλος του έτους σταδιακά αυξητική, με τις καταθέσεις τον Οκτώβριο του 2012 να ανέρχονται στα €181,3 δις και το Δεκέμβριο του 2012 να ανέρχονται σε €191,2 δις. Το μεγαλύτερο τμήμα των καταθέσεων αφορά τα νοικοκυριά (ποσοστό άνω του 50% για όλες τις κατηγορίες καταθέσεων) και τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις[265]. Ωστόσο, η σταθεροποιητική και ελαφρώς αυξητική πορεία των εν λόγω μεγεθών φαίνεται ότι είναι παροδική καθώς όσον αφορά την εξέλιξή τους κατά τους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους και όπως σημειώνει και η […]: *«Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (Απρίλιος 2013):*

162. *Οι καταθέσεις της ελληνικής αγοράς παρουσίασαν μηνιαία μείωση €5,4 δις (-3%) τον Απρίλιο 2013 και διαμορφώθηκαν στα €175,5 δις. Οι καταθέσεις ιδιωτικού τομέα μειώθηκαν κατά €1,8 δις μηνιαίως (-1%) στα € 162,3 δις ενώ οι καταθέσεις γενικής*

---

[263] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.2567, *Nordbanken/Postgirot*.
[264] Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας Μάρτιος – Απρίλιος 2013.
[265] <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/deposits.aspx>.

κυβέρνησης μειωμένες κατά €3,6 δις μηνιαίως (-21%) στα €13,3 δις (από το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο των €16,8 δις τον προηγούμενο μήνα). Επισημαίνεται ότι στην Ελλάδα η σωρευτική μείωση καταθέσεων εντός της κρίσης από το μέγιστο (Ιουν 2009 €246,6 δις) στο ελάχιστο (Ιουν 2012, €158,6 δις) ήταν -€88δις ή -36%. Η μέγιστη μηνιαία μείωση για την ελληνική αγορά καταθέσεων ήταν τον Μάιο 2011, -€12 δις ή -5,6%. […]»[266].

163. Από την άλλη πλευρά, η πολυετής οικονομική ύφεση, η οποία έχει ως απώτερη αιτία τη δημοσιονομική κρίση, οδήγησε σε:
   - πολλαπλασιασμό των επισφαλειών στα τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα και
   - σε σημαντική απομείωση της κεφαλαιακής βάσης των ελληνικών τραπεζών λόγω της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους στις αρχές του 2012[267].

164. Η εξέλιξη αυτή των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών δεν ήταν δυνατόν να υποστηρίξει επέκταση των πιστοδοτικών τους δραστηριοτήτων, όπως θα ήταν αναγκαίο, προκειμένου να αντισταθμιστούν πληρέστερα οι συσταλτικές επιδράσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής. Επίσης, στη διάρκεια της διετίας 2010-2011, τα πιστοδοτικά κριτήρια των εγχώριων τραπεζών έγιναν αυστηρότερα[268]. Έτσι, οι απαιτήσεις των τραπεζών από τους δανειολήπτες για παροχή εξασφαλίσεων αυξήθηκαν, ενώ οι τράπεζες παράλληλα περιόρισαν τη διάρκεια και το ύψος των χορηγούμενων δανείων και, στην περίπτωση της στεγαστικής πίστης, το ποσοστό της αξίας των υπέγγυων ακινήτων το οποίο επιτρέπεται να καλύπτουν τα χορηγούμενα δάνεια[269]. Ως αποτέλεσμα, αντίστοιχη με τις καταθέσεις πτωτική πορεία έχουν δείξει και οι χορηγήσεις προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, οι οποίες μετά την αύξηση των υπόλοιπων χρηματοδότησης, κατά το 2010, στα €257,8 δισ., έναντι €249,87 δισ. κατά το 2009, έκτοτε σημειώνουν συνεχή πτώση μειούμενες στα €248,5 δις κατά το 2011, €230,7 δις κατά τον Οκτώβριο του 2012 και €227,7 δις κατά το Δεκέμβριο 2012[270].

165. Η πτωτική αυτή πορεία συνεχίζεται και κατά τους πρώτους μήνες του 2013 καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ και όπως επισημαίνει η γνωστοποιούσα, «*[τ]α δάνεια της ελληνικής αγοράς μειώθηκαν κατά €2,1 δις μηνιαίως (-1%) (χωρίς συναλλαγματικές διαφορές, διαγραφές κλπ. η μεταβολή ήταν €1,6 δις) τον Απρίλιο 2013 και διαμορφώθηκαν στα €225,9 δις. Η μείωση αυτή προήλθε σχεδόν εξολοκλήρου από τον ιδιωτικό τομέα, καθώς τα δάνεια προς τη Γενική Κυβέρνηση είχαν οριακή αύξηση €0,1 δις. Με δεδομένη την υποχώρηση ή στασιμότητα των πολλών οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, οι παραπάνω τάσεις στην αγορά καταθέσεων και χορηγήσεων αναμένονται να συνεχισθούν σε βραχυπρόθεσμα ορίζοντα*»[271].

---

[266] Βλ. σχετικά […].
[267] Νομισματική Πολιτική ΤτΕ, Ενδιάμεση Έκθεση 2012, σελ.147.
[268] Σχετικά με την εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων αυτά περιλαμβάνουν, σύμφωνα με την υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς, *«αποφυγή τμημάτων πελατείας υψηλής επικινδυνότητας, εντατική παρακολούθηση όλων των πιστωτικών «ανοιγμάτων», εστίαση σε πλήρως καλυμμένα πιστωτικά ανοίγματα, χαμηλό δείκτη «δανείου-προς-αξία» στα στεγαστικά δάνεια και ελαχιστοποίηση της χωρίς καλύμματα έκθεσης καταναλωτικής χρηματοδότησης»*.
[269] Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος για το 2011, σελ. 157-158.
[270] Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας Μάρτιος – Απρίλιος 2013.
[271] Βλ. σχετικά 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

166. Η έρευνα της ΕΚΤ του Δεκεμβρίου 2011, η οποία αναφέρεται στην πρόσβαση των επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε πηγές εξωτερικής χρηματοδότησης, πιστοποιεί τις πολλές επισφάλειες στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών, διαπιστώνοντας ότι το ποσοστό των αιτήσεων των επιχειρήσεων για τραπεζικά δάνεια που ικανοποιούνται καθ' ολοκληρίαν από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι σημαντικά χαμηλότερο στην Ελλάδα από ότι στις άλλες χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ[272]. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται σε νεότερη έκθεση της ΕΚΤ του Νοεμβρίου 2012[273], σχετική με τις μικρού και μεσαίου μεγέθους ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, σύμφωνα με την οποία οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις αναφέρουν ότι:

- έχουν μειωθεί τα κέρδη τους,
- έχουν μεγαλύτερη ανάγκη στη παρούσα συγκυρία για τραπεζικά δάνεια,
- οι τράπεζες ήταν λιγότερο πρόθυμες να προσφέρουν δάνεια σε αυτές κατά το τελευταίο εξάμηνο,
- το ποσοστό απόρριψης των αιτήσεων για τραπεζικό δανεισμό κατά το τελευταίο εξάμηνο ήταν υψηλό (37%),
- τα επιτόκια δανεισμού έχουν αυξηθεί,
- είναι απαισιόδοξες ως προς τις εκτιμήσεις τους αναφορικά με της μελλοντικές εξελίξεις σχετικά με την πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό, μέσα στο επόμενο εξάμηνο.

167. Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΚΤ, η πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό εμφανίζεται διαχρονικά ως το δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημα για τις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μετά από την έλλειψη επαρκούς ζήτησης για τα προϊόντα τους, όπως φαίνεται στους πίνακες που ακολουθούν[274]:

Έλλειψη Πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση ως τρέχον πιεστικό πρόβλημα (%)								
Ποσοστό %	**2009H1**	**2009H2**	**2010H1**	**2010H2**	**2011H1**	**2011H2**	**2012H1**	**2012H2**
Ελλάδα	31,8	33,7	32,2	28,9	29,9	35,9	30,9	38
Πορτογαλία	10,6	9,6	12,9	15,3	17,8	21,4	21,6	21
Ιρλανδία	11,3	16,3	16,2	16,7	20,6	24,7	21,3	24
Ολλανδία	12,4	11,3	13,3	10,6	12,1	13,2	18,1	15
Βέλγιο	11,6	6,7	10,3	9,9	8,3	10,1	10,3	11
Γερμανία	15,3	18,1	11,2	12,1	11,1	10,9	9,5	8
Φινλανδία	7,5	7,8	4,9	5,5	7,2	6,6	6,5	11

[272] Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος για το 2011, σελ. 157-158.
[273] ECB, «Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises in the euro area», November 2012, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της ΕΚΤ, δείγμα 500 ελληνικών επιχειρήσεων.
[274] Στοιχεία ECB, Statistical Data Warehouse, Survey on the access to finance of SME, σταθμισμένο ποσοστό απαντήσεων βλ. <http://www.ecb.int/stats/money/surveys/sme/html/index.en.html>.

Απαντήσεις στο ερώτημα «ποιο είναι το πιο πιεστικό τρέχον πρόβλημα που αντιμετωπίζει η επιχείρηση σας;» (%)								
Χώρα	**Εύρεση πελατών**	**Ανταγωνισμός**	**Πρόσβαση σε χρημ/ση**	**Κόστος παραγωγής**	**Ικανότητες εξειδικευμένου προσωπικού**	**Ρυθμίσεις**	**Άλλο**	**Δεν απαντώ**
Ελλάδα	24	18	38	9	1	8	2	0
Πορτογαλία	28	15	21	6	6	14	8	1
Ισπανία	28	11	24	13	4	8	12	0
Ιταλία	23	13	18	19	4	16	8	0
Ιρλανδία	23	14	24	8	5	15	11	0
Ολλανδία	31	16	15	11	13	11	3	0
Γαλλία	23	12	12	22	9	16	7	0
Βέλγιο	16	11	11	26	15	15	6	0
Γερμανία	32	8	8	12	24	12	3	0
Φινλανδία	12	22	11	23	18	9	4	0

168. Η προηγούμενη ανάλυση επιβεβαιώνει το γεγονός ότι για τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, όπου οι ανάγκες χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα παραγκώνισαν τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τραπεζική χρηματοδότηση. Αυτό επιβάλλει την αναδιοργάνωση του τραπεζικού συστήματος ώστε να διοχετευθούν κεφάλαια στις επιχειρήσεις, χωρίς όμως να υποχωρήσει η ανταγωνιστική πίεση (και κατά συνέπεια να αυξηθεί αδικαιολόγητα το κόστος χρήματος) μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Ζ.3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Ζ.3.1. Ωριμότητα αγοράς

169. Όπως επισημαίνει […], η αγορά των καταθέσεων λιανικής και επιχειρηματικής είναι σε φάση ωριμότητας[275], με πτωτικές τάσεις ενώ όλες υποστηρίζουν ότι η αγορά των χορηγήσεων βρίσκεται σε φάση ύφεσης.

170. Σε σχέση με τις χορηγήσεις, η […] επισημαίνει ότι το ισχύον οικονομικό κλίμα εμποδίζει τη σχετική ανάπτυξη της αγοράς, καθώς *«το ελληνικό τραπεζικό σύστημα σήμερα, στο σύνολό του, αντιμετωπίζει ουσιαστική αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων λόγω της δριμύτατης κρίσης χρέους του Ελληνικού Δημοσίου. Ταυτόχρονα βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία επιβεβλημένης ανακεφαλαιοποίησής του, ανάγκη η οποία προέκυψε κυρίως από την εφαρμογή του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων (PSI), το οποίο διέβρωσε τα εποπτικά κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών. Όλα τα παραπάνω επενεργούν ουσιωδώς στη δυνατότητα των τραπεζών να χρηματοδοτούν περαιτέρω την αγορά, ενώ ταυτόχρονα υποχρεούνται στη διατήρηση των επιβεβλημένων κεφαλαιακών*

[275] Βλ. ενδεικτικά […], […] και […].

δεικτών»[276,277]. Κατά τη […], ως πρόσθετος ανασταλτικός παράγοντας της ανάπτυξης της αγοράς και ταυτόχρονα σημαντικός κίνδυνος που οι ελληνικές τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν κρίνεται η οικονομική κατάσταση στη χώρα. Ειδικότερα, αναφέρει η […] ότι *«[ο] ελληνικός τραπεζικός κλάδος επηρεάζεται από τις συνεχιζόμενες οικονομικές διακυμάνσεις και την έντονη μεταβλητότητα των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών και εκτίθεται σε κινδύνους που πιθανώς να ενσκήψουν σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κυρίως λόγω της κρίσης χρέους περιφερειακών χωρών της Ευρωζώνης (πχ Κύπρος, Ιταλία, Ισπανία). Ταυτόχρονα η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, παρότι βελτιούμενη σε δημοσιονομικό επίπεδο, παραμένει ο βασικός παράγοντας κινδύνου για τις ελληνικές τράπεζες εν γένει, αλλά και ειδικότερα για τις προαναφερόμενες σχετικές αγορές όπου δραστηριοποιείται. Οι αρνητικές εξελίξεις στον τομέα αυτό επηρεάζουν σημαντικά τη φάση που διέρχονται η κάθε αγορά και τους ρυθμούς μεταβολής τους»* [278,279].

171. Σύμφωνα με την […], η ζήτηση καταθετικών προϊόντων λιανικής βαίνει κατά τα τελευταία έτη, μειούμενη, επηρεαζόμενη από τη γενικότερη οικονομική κατάσταση[280], ενώ η τάση της αγοράς ήταν ελαφρώς ανοδική στα τέλη του 2012, απόρροια κυρίως της επιστροφής μικρού μέρους των κεφαλαίων που κατά το πρώτο εξάμηνο του 2012 εξέρρευσαν από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Για τις καταθέσεις επιχειρηματικής τραπεζικής επισημαίνει ότι «*τα τελευταία χρόνια και λόγω και της οικονομικής συγκυρίας, μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων έχουν μεταφέρει τα διαθέσιμά τους στο εξωτερικό απ' όπου καλύπτουν απευθείας ακόμα και ανάγκες καθημερινής χρηματοδότηση*».

172. Σε φάση σταθερότητας χαρακτηρίζει η […] τη συγκεκριμένη αγορά ενώ «*οι μέχρι τώρα ενδείξεις συνηγορούν ότι η κατάσταση αυτή δεν θα διαφοροποιηθεί σύντομα»*[281].

173. Η […]από την πλευρά της θεωρεί ότι, εφόσον οι μακροοικονομικές εξελίξεις της Ελλάδος είναι θετικές, τότε η ελληνική τραπεζική αγορά θα μεταλλαχθεί σε *«re-emerging»* αγορά, δίνοντας προοπτικές ανάπτυξης σε όλα τα τραπεζικά προϊόντα και κατ' επέκταση και στις καταθέσεις και χορηγήσεις[282]. Η […] από την πλευρά της θεωρεί ότι στην αγορά των καταθέσεων και ιδιαίτερα στην υπο-αγορά των προθεσμιακών καταθέσεων υπάρχουν

---

[276] Βλ. σχετικά την άποψη της […].

[277] Επικουρικά σημειώνεται ότι σύμφωνα με την άποψη της […], η οικονομική κατάσταση των ελληνικών τραπεζών και οι διεθνείς τάσεις έδωσαν την ευκαιρία σε σχήματα χρηματοδότησης καταναλωτών να εισέλθουν στην ελληνική αγορά (αυτοκίνητα, χρηματοδότηση αγοράς λευκών και μαύρων συσκευών και λοιπά καταναλωτικά αγαθά). Παράδειγμα αποτελεί η έκδοση πιστωτικών καρτών από supermarkets με άδεια ειδικού πιστωτικού ιδρύματος. Για αυτό το λόγο, κατά την […], και αυτά τα μέσα χρηματοδότησης των πελατών θα πρέπει να προσμετρηθούν στην εν γένει αγορά χορηγήσεων λιανικής. Ωστόσο, σημειώνεται ότι ακόμα και να προσμετρούνταν τα προϊόντα αυτά στην αγορά, η επαύξηση του συνολικού μεγέθους της αγοράς θα ήταν αμελητέα κι ως εκ τούτου η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της έρευνας δε θα μεταβάλλονταν.

[278] Βλ. σχετικά […].

[279] Η άποψη αυτή έχει υποστηριχθεί από την […] όπου η τράπεζα σημειώνει ότι «*[η] δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας και η παρατεταμένη ύφεση παραμένει ο βασικός παράγοντας κινδύνου για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και την* […]. *Οι τυχόν αρνητικές εξελίξεις στον τομέα αυτό επηρεάζουν σημαντικά θέματα ρευστότητας των τραπεζών αλλά και την ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου»*.

[280] Όπως έχει επισημάνει η […], τόσο στη λιανική όσο και στην επιχειρηματική τραπεζική, οι καταθέσεις έχουν παρουσιάσει κάθετη πτώση άνω του 30% την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης και τη διεθνοποίηση της αγοράς που επιτρέπει την φυγή καταθέσεων στο εξωτερικό.

[281] Βλ. σχετικά […].

[282] Βλ απαντητική επιστολή […].

περιθώρια ανάπτυξης μετά την απομάκρυνση του κινδύνου εθνικής χρεοκοπίας ή και εξόδου της χώρας από την Ευρωζώνη.

174. Αντίθετη άποψη ως προς την ωριμότητα της αγοράς των καταθέσεων εξέφρασε η […], η οποία αν και αναγνωρίζει τη σημαντική ύφεση στις εδώ εξεταζόμενες αγορές, εκτιμά ότι οι αγορές των καταθέσεων *«απέχουν πολύ ακόμα από την ωρίμανσή»* τους, ενώ *«[η] πιθανότητα ωρίμανσης θα εξαρτηθεί από ευρύτερους οικονομικούς παράγοντες όπως πχ η ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζών, η σταθερότητα στην οικονομία και οι αποφάσεις ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων σχετικά με την συγκεκριμένη αγορά [ήτοι, καταθέσεων λιανικής και επιχειρηματικής]»*[283].

175. Όσον αφορά στην αγορά των χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής παρατηρείται σημαντική πτώση όχι μόνο της ζήτησης αλλά και της προσφοράς, σύμφωνα με τις σχετικά ερωτηθείσες τράπεζες. Ειδικότερα, η ικανοποίηση της ζήτησης στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων περιορίζεται κυρίως στην ανανέωση της χρηματοδότησης υφιστάμενων πελατών λόγω της σημαντικής έλλειψης ρευστότητας και της εφαρμογής αυστηρότερων κριτηρίων πιστοδοτήσεων[284] ενώ οι τραπεζικές εργασίες περιορίζονται στη ρύθμιση υφιστάμενων οφειλών παρά σε νέες χορηγήσεις[285].

176. Η […][286] εκφράζει την άποψη ότι οι χορηγήσεις επιχειρηματικής έχουν εισέλθει σε πτωτική τροχιά «*δεδομένης της προσοχής των τραπεζών, αφενός στα διαθέσιμα τους κεφάλαια και αφετέρου στην έλλειψη ρευστότητας της αγοράς που δημιουργεί επισφάλειες, είτε εκ μέρους των πελατών όσον αφορά την μείωση των εσόδων τους, είτε εκ μέρους της πελατείας τους η οποία δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της. Η υφεσιακή αυτή φάση λειτουργεί αυτοτροφοδοτούμενη με αποτέλεσμα οι επισφάλειες να επιβάλλουν ουσιαστικά μια τροχοπέδη στην ζητούμενη ανάπτυξη - αύξηση ρευστότητας της αγοράς*».

---

[283] Βλ. σχετικά […].

[284] Βάσει στοιχείων του ΣΔΟΣ από το 2009 υπάρχει μέση ετήσια μείωση στις καταθέσεις της τάξης του 13,5%, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία Ιουνίου 2012 από το Δεκέμβριο του 2011 σημειώνεται περαιτέρω μείωση 11,8%. Βλ. και […] που αναφέρει ότι: *«Η αγορά χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής βρίσκεται σε φάση ύφεσης, ως αποτέλεσμα προερχόμενο τόσο από τη μεριά της ζήτησης (μειωμένη κατανάλωση) όσο και της προσφοράς (αυστηρότερο πλαίσιο χορηγήσεων). Εξαίρεση αποτελούν οι χορηγήσεις που σχετίζονται με τα προϊόντα πράσινης τραπεζικής, σε σύνολο συγχρηματοδοτούμενων δανείων και μη, οι οποίες εμφανίζουν ανάπτυξη κυρίως λόγω συγχρηματοδοτούμενων/επιδοτούμενων προγραμμάτων(π.χ. Εξοικονόμηση κατ' οίκον.».* Επιπλέον, επισημαίνει για τις **χορηγήσεις επιχειρηματικής** ότι *«η αγορά αυτή βρίσκεται σε φάση βαθειάς ύφεσης, με τις τράπεζες να έχουν σημαντικά περιορίσει τις νέες χορηγήσεις τους προς επιχειρήσεις».* Επίσης, υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς που αναφέρει ότι *«τα δάνεια της ελληνικής αγοράς μειώθηκαν κατά €2,1 δισ μηνιαίως (-1%) (χωρίς συναλλαγματικές διαφορές, διαγραφές κλπ. η μεταβολή ήταν €1,6 δισ) τον Απρίλιο 2013 και διαμορφώθηκαν στα €225,9 δισ. Η μείωση αυτή προήλθε σχεδόν εξολοκλήρου από τον ιδιωτικό τομέα, καθώς τα δάνεια προς τη Γενική Κυβέρνηση είχαν οριακή αύξηση €0,1 δισ. Με δεδομένη την υποχώρηση ή στασιμότητα των πολλών οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα, οι παραπάνω τάσεις στην αγορά καταθέσεων και χορηγήσεων αναμένονται να συνεχισθούν σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Ταυτόχρονα οι ελληνικές τράπεζες προκειμένου να διαχειρισθούν αποτελεσματικά τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια πιστοδοτήσεων, που περιλαμβάνουν αποφυγή τμημάτων πελατείας υψηλής επικινδυνότητας, εντατική παρακολούθηση όλων των πιστωτικών «ανοιγμάτων», εστίαση σε πλήρως καλυμμένα πιστωτικά ανοίγματα, χαμηλό δείκτη «δανείου- προς-αξία» στα στεγαστικά δάνεια και ελαχιστοποίηση της χωρίς καλύμματα έκθεσης καταναλωτικής χρηματοδότησης».*

[285] Βλ […].

[286] Βλ. […].

177. Επιπλέον, η […] υπογραμμίζει ότι η πτωτική τάση της αγοράς των χορηγήσεων εν γένει έχει πρόσθετα ενταθεί καθώς *«τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, η ύφεση στην οικονομία, οι αλλεπάλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητα της Ελλάδος, σε συνδυασμό με την σημαντική μείωση των καταθέσεων, δημιούργησαν ιδιαιτέρως δυσμενείς συνθήκες στη χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών γεγονός που οδήγησε σε μείωση των χορηγήσεων τους και σε σχηματισμό υψηλών προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις»*[287].

178. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι κατά την άποψη της […], ναι μεν η παρατεταμένη ύφεση έχει οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της ζήτησης και προσφοράς για τραπεζικά προϊόντα και *«παραμένει ο βασικός παράγοντας κινδύνου για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και την […]»*[288], αλλά *«η εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που έχουν δρομολογηθεί και την υλοποίηση του προγράμματος αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, μπορούν να βελτιώσουν σταδιακά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και το κλίμα στην αγορά, να συμβάλουν στη διαμόρφωση πλεονασματικών προϋπολογισμών-έστω πρωτογενώς- και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις προοδευτικά για την επιζητούμενη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας»*[289].

Ζ.3.2. Εμπόδια εισόδου

179. Οι νομικοί και ρυθμιστικοί περιορισμοί στην είσοδο στην τραπεζική αγορά διαφέρουν ανάλογα με τον τρόπο εισόδου και καθορίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και σχετικά Προεδρικά διατάγματα και νόμους. Όπως επεσήμανε […][290], τα βασικότερα εμπόδια εισόδου στον ευρύτερο εγχώριο χρηματοπιστωτικό κλάδο προκύπτουν από το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει την ίδρυση πιστωτικών ιδρυμάτων (είτε νέων ημεδαπών είτε υποκαταστημάτων αλλοδαπών τραπεζικών ιδρυμάτων) και τις αυστηρές προβλεπόμενες προϋποθέσεις, διαδικαστικές και ουσιαστικές, κυρίως ως προς το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων[291], καθώς και την υποχρέωση για διαρκή συμμόρφωση με το αυστηρό εποπτικό πλαίσιο[292].

180. Πέραν των ανωτέρω εμποδίων, υφίστανται πρόσθετα πραγματικά εμπόδια εισόδου, δεδομένου ότι η βιώσιμη και αποτελεσματική διείσδυση ενός νέου πιστωτικού ιδρύματος,

---

[287] Βλ. σχετικά […].
[288] Βλ. σχετικά […].
[289] Βλ. […].
[290] Βλ. ενδεικτικά […], […], […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Αγροτική.
[291] Η ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων ρυθμίζεται από τον Ν. 3601/2007 (ΦΕΚ Α΄178/1.8.2007) «*Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις*» και τις Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔ/ΤΕ) 2526/2003, 2603/2008 και 2595/2007, την Απόφαση ΕΤΠΘ 211/1/2005 καθώς και την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΕ/ΤΕ) 22/12.07.2013. Βασική προϋπόθεση για τη δραστηριοποίηση πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα συνιστά η χορήγηση σχετικής άδειας από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δε σχετική διαδικασία ορίζεται στα άρθρα 5, 6, 7 και 24 του Ν.3601/2007. Επί πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 3601/2007, τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να συσταθούν και να λειτουργούν με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας ή με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/86 όπως ισχύει. Παράλληλα, κατά την παρ. 4 του ως άνω άρθρου, προϋπόθεση παροχής της σχετικής άδειας είναι η κατοχή ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου ύψους 18 εκ. € για ανώνυμη τραπεζική εταιρία, 9 εκ. € για υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος που εδρεύει σε τρίτη χώρα και 6 εκ. € για πιστωτικό συνεταιρισμό.
[292] Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του Συμφώνου «Βασιλεία ΙΙ».

τουλάχιστον ως προς τις υπο-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και των χορηγήσεων επιχειρηματικής, προϋποθέτει σημαντική κεφαλαιακή επάρκεια και την ανάπτυξη δικτύου ικανού να εξυπηρετεί επαρκώς τη διανομή των σχετικών προϊόντων/υπηρεσιών[293]. Παράλληλα, σημαντικός παράγοντας στην είσοδο νέου ανταγωνιστή στον τραπεζικό κλάδο αποτελεί και το εύρος των οικονομιών κλίμακας που προκύπτουν στην παραγωγή και διανομή προϊόντων.

Ζ.3.3. Δυνητικός ανταγωνισμός

181. Στη σημερινή συγκυρία, εξαιτίας της Ελληνικής κρίσης χρέους, η χρηματιστηριακή αγορά αποτιμά σε πολύ χαμηλά επίπεδα την αξία των τραπεζών στην Ελλάδα. Το οικονομικό κόστος εισόδου μέσω εξαγοράς έχει συνεπώς μειωθεί δραματικά τα τελευταία δύο χρόνια. Αντιθέτως, η δημιουργία εξ' αρχής μιας τράπεζας αντιστοίχου μεγέθους μπορεί να απαιτήσει πολύ υψηλότερες επενδύσεις σε κεφάλαια και χρόνο ανάπτυξης. Σημειώνεται ωστόσο, ότι το επενδυτικό ρίσκο που προκύπτει από την οικονομική κατάσταση της χώρας (country risk) εξουδετερώνει και ενδεχομένως υπερκεράζει τον παράγοντα του μειωμένου κόστους εισόδου, κι ως εκ τούτου η ένταση του δυνητικού ανταγωνισμού μάλλον έχει εξασθενίσει κατά τα τελευταία χρόνια.

182. Τόσο η γνωστοπούσα στο υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης όσο και πολλά εκ των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων [294] αναγνωρίζουν ότι δεν υπήρξε κατά την τελευταία πενταετία σημαντική είσοδος στην αγορά, ενώ η πιθανότητα εισόδου δυνητικού ανταγωνιστή στο χρηματοπιστωτικό κλάδο εν γένει, κι ως εκ τούτου και στις υπο-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής, που συνιστούν και τις παραδοσιακότερες εκ των τραπεζικών εργασιών, όπως επίσης και στις λοιπές χρηματοοικονομικές δραστηριότητες (πχ παροχή υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης, factoring κλπ) θα εξαρτηθεί από την *«ανακεφαλαιοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και, πρωτίστως, τη μεσοπρόθεσμη πορεία των μακροοικονομικών μεγεθών»*[295].

183. Παρόμοια άποψη υιοθετεί και η […][296] που αναφέρει ότι η διοχέτευση σημαντικών κεφαλαίων στην αγορά των χορηγήσεων επιχειρηματικής, μετά την επιτυχή ανακεφαλαιοποίηση του τραπεζικού κλάδου, θα βοηθούσε τη συγκεκριμένη αγορά, καθώς λόγω του πλήγματος πολλών κλάδων της οικονομίας έχει εστιάσει στις ρυθμίσεις και τις αναδιαρθρώσεις παρά στην ανάπτυξη νέων εργασιών. Επιπλέον, για την αγορά των

---

[293] Βλ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 118 (όπου κρίθηκε ότι το μη ανακτήσιμο κόστος δημιουργίας δικτύου υποκαταστημάτων συνιστά εμπόδιο εισόδου). Αντίθετη άποψη αναπτύσσει η γνωστοποιούσα, η οποία καταρχάς επισημαίνει ότι παραδοσιακά, τα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα βασίζονταν σε ευρύ δίκτυο καταστημάτων ανά την ελληνική επικράτεια, καθιστώντας κοστοβόρα την ανάπτυξη ενός ισοδύναμου ανταγωνιστή. Η ανάπτυξη όμως νέων τεχνολογιών και εναλλακτικών δικτύων διανομής κατέστησε χαμηλότερο το αντίστοιχο κόστος εισόδου. Ιδιαίτερα η ανάπτυξη της διαδικτυακής τραπεζικής και της πελατειακής εξυπηρέτησης μέσω τηλεφώνου, επιτρέπει ακόμα και την ολική έλλειψη φυσικού δικτύου διανομής για κατηγορίες προϊόντων, κατά τα πρότυπα διαδικτυακών τραπεζών σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. […]). Επίσης όσον αφορά την προϋπόθεση της ανάπτυξης δικτύου βλ. και αποφάσεις ΕΑ 549/VII/2012, *Πειραιώς/Αγροτική* και 553/VII/2012 *Πειραιώς-/Γενική*.

[294] Βλ. ενδεικτικά επιστολή […], […],[…], καθώς και […].

[295] Βλ. σχετικά […]. Η πλειοψηφία των ανταγωνιστών αναφέρει ότι δεν αναμένεται είσοδος στον κλάδο λόγω της οικονομικής συγκυρίας (βλ. ενδεικτικά […]και […]).

[296] Βλ. […].

καταθέσεων λιανικής, η τράπεζα αναφέρει ότι ο περιορισμός των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκεται σε εξέλιξη μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών θα διαμορφώσουν ακόμα πιο ανταγωνιστικό πεδίο δραστηριότητας, με τον πελάτη να αναζητά πλέον εκτός από ασφαλείς και ευέλικτες[297] καταθέσεις και ασφαλή και ευέλικτα πιστωτικά ιδρύματα.

184. Σύμφωνα με την […], το σημερινό οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από ανάγκη συγκέντρωσης του χρηματοοικονομικού κλάδου με στόχο την εξυγίανση των τραπεζών. Ειδικότερα, για την αγορά των χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, η […] θεωρεί ότι αυτή έχει σταθεροποιηθεί σε επίπεδο ανταγωνιστών κατά την τελευταία πενταετία, ενώ για την επόμενη διετία σύμφωνα με την ίδια αναμένεται να συνεχιστεί η τάση εξυγίανσης των εσωτερικών χαρτοφυλακίων των τραπεζών[298].

185. Σημειώνεται πάντως, ότι κάποιες εκ των ερωτηθεισών τραπεζών[299] θεωρούν ως πηγή δυνητικού ανταγωνισμού τη δραστηριοποίηση αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω εξαγοράς εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος, βασιζόμενες στην εκτίμηση ότι οι τρέχουσες αποτιμήσεις των ελληνικών τραπεζών είναι εξαιρετικά ελκυστικές[300].

186. Ωστόσο, εκτιμάται ότι το ασταθές οικονομικό κλίμα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της έντασης τυχόν δυνητικού ανταγωνισμού προερχόμενου από την ως άνω πηγή[301]. Υπέρ των ανωτέρω συνηγορούν και οι διαγραφόμενες τάσεις στην αγορά και, κυρίως, η απόσυρση αλλοδαπών ιδρυμάτων από την εγχώρια τραπεζική αγορά (π.χ. Société Generale, Credit Agricole)[302].

Ζ.3.4. Συνθήκες ζήτησης

187. Η συνολική ζήτηση για τραπεζικά προϊόντα εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες όπως η συνολική ρευστότητα της οικονομίας, το επίπεδο του διαθέσιμου εισοδήματος και η εμπιστοσύνη προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα εν γένει. Σύμφωνα δε με κάποιες από τις ερωτηθείσες τράπεζες, οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την προτίμηση των πελατών και τη ζήτηση των τραπεζικών υπηρεσιών είναι κατά κύριο λόγο η αξιοπιστία του παρέχοντος την υπηρεσία, η φήμη και το σήμα του και κατ' επέκταση το επίπεδο

[297] Όσον αφορά την απόσυρσή τους, τον περιορισμό της χρονικής διάρκειας τοποθέτησης, τη σημαντική μείωση των υπολοίπων.
[298] Βλ. […].
[299] Βλ. […],[…] κατά την εξέταση της στγκέντρωσης Πειραιώς/Αγροτική.
[300] Βλ. […].
[301] Ειδικότερα, παράγοντες όπως μεταξύ άλλων, η τρέχουσα κρίση που διέρχεται η ευρωζώνη, η οποία συντελεί σε περαιτέρω οικονομική αστάθεια και αποθαρρύνει την πραγματοποίηση επενδύσεων, ιδιαίτερα της τάξης μεγέθους που απαιτείται για τη λειτουργία ενός πιστωτικού ιδρύματος και η σημερινή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας (αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης, αδυναμία προβλέψεων χρονικού ορίζοντα ανάκαμψής της) οδηγούν στην εκτίμηση πως στο άμεσο μέλλον δεν διαφαίνεται πιθανή η προσέλκυση επενδυτών και κατά συνέπεια πιθανολογείται ότι δε θα εισέλθουν αξιόλογοι νέοι ανταγωνιστές στον κλάδο (βλ. επιστολές […],[…].
[302] Χαρακτηριστικό είναι δε ότι σύμφωνα με […] και με τις απαντήσεις κατά την εξέταση της στγκέντρωσης Πειραιώς/Αγροτική, δεν υπήρξε κάποια σημαντική είσοδος στις αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής κατά τα πέντε τελευταία χρόνια. Σημειώνεται επί πλέον ότι σε αυτές τις αγορές δραστηριοποιούνται ήδη όλα τα (σημαντικά) εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, με καθιερωμένα δίκτυα. Βλ. και […] κατά την εξέταση της στγκέντρωσης Πειραιώς/Αγροτική, όπου αναφέρεται ότι στον τομέα της λιανικής τραπεζικής εισήλθαν αλλοδαπές τράπεζες, όπως η Bank Saderat Iran (Ιράν), η Kedr Close Joint Stock Company Commercial Bank (Ρωσία), η T.C. Ziraat Bankasi A.S. (Τουρκία) και η Intesa Sanpaolo Bank (Αλβανία), οι οποίες ωστόσο δεν έχουν επιτύχει αξιόλογη διείσδυση.

εξυπηρέτησης και η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, η ποικιλία, τα ειδικά χαρακτηριστικά των προϊόντων και η τιμολόγηση[303]. Με αυτή τη θέση είναι σύμφωνη και η γνωστοπούσα, η οποία αναφέρει ότι καθώς τα βασικά χαρακτηριστικά των τραπεζικών προϊόντων δεν παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση, η όποια διαφοροποίηση επιτυγχάνεται σε επίπεδο εξυπηρέτησης των πελατών και αναγνωρισιμότητας του σήματος κάθε πιστωτικού ιδρύματος, υποδεικνύοντας ότι η ζήτηση είναι ελαστική ως προς τη φήμη και το σήμα της εκάστοτε τράπεζας. Ειδικότερα, αναφέρει, *«[κ]αθώς τα τραπεζικά προϊόντα είναι σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένα ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά και την τιμολόγηση, ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί τις τράπεζες και στην ουσία διαμορφώνει τη θέση της καθεμίας στην αγορά, είναι η επωνυμία και η αναγνωρισιμότητα των εμπορικών σημάτων της από τον πελάτη. Η επωνυμία και τα εμπορικά σήματα ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη φήμη του, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του, την εμπιστοσύνη και την ασφάλεια που εμπνέει στους πελάτες»*[304]. Στο πλαίσιο αυτό, *«η διαφοροποίηση των ανταγωνιστών συντελείται με βάση το επίπεδο και την ποιότητα της εξυπηρέτησης της πελατείας, τα οποία και είναι καθοριστικοί παράγοντες για τη διατήρηση της πιστότητας των πελατών και τη διακράτησή τους από τα πιστωτικά ιδρύματα»*[305].

---

[303] Βλ. ενδεικτικά […] που αναφέρει «*Η σημασία του σήματος συντελεί στην αναγνωρισιμότητα της κάθε Τράπεζας και σε συνδυασμό με τη φήμη αυτής, σε κάθε μία από τις ως άνω αναφερόμενες αγορές, θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία και εκτιμούμε ότι δημιουργούν ισχυρούς δεσμούς με την πελατεία, ανάλογα με το είδος και το πλήθος των τραπεζικών υπηρεσιών που χρησιμοποιεί ο πελάτης. Συνεπώς προσδιοριστικός παράγοντας για τη διατήρηση της υφιστάμενης πελατείας είναι κυρίως η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου εκ μέρους της Τράπεζας, χωρίς βεβαίως να παραθεωρείται και η σημασία της τιμολόγησης των υπηρεσιών αυτών η οποία όμως θεωρούμε ότι είναι λιγότερο σημαντικός παράγων διατήρησης ή προσέλκυσης πελατείας σε σχέση με την ποιότητα της εξυπηρέτησης*». Επίσης βλ. […] που για τις καταθέσεις υποστηρίζει τα εξής: «*Η ελαστικότητα της ζήτησης αφορά καταρχήν τον ίδιο τον οργανισμό, αλλά και τον ανταγωνισμό και την θέση της Τράπεζά μας σε αυτόν. Η φήμη και η σημασία του σήματος κατά την εκτίμησή μας για το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας αποτελεί προτεραιότητα για να επιλέξει το συνεργαζόμενο Τραπεζικό ίδρυμα για την τοποθέτηση των κεφαλαίων του. Ακολουθεί ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό εξίσου και η γενικότερη οικονομική κατάσταση η οποία δημιούργησε συνθήκες δοκιμασίας για την πίστη της πελατείας που δεν αφορούσαν την παροχή της υπηρεσίας σε επίπεδο εξυπηρέτησης του πελάτη από την Τράπεζά μας. Τέλος η διαχείριση, ο τρόπος προσέγγισης κατά την επίσκεψη του πελάτη στο κατάστημα, οι Η ελαστικότητα της ζήτησης αφορά καταρχήν τον ίδιο τον οργανισμό, αλλά και τον ανταγωνισμό και την θέση της Τράπεζά μας σε αυτόν.*». Όσον αφορά τις χορηγήσεις λιανικής επισημαίνει τα εξής: «*Η φήμη και το σήμα κάθε τραπεζικού οργανισμού αποτελούν μεγάλο και σημαντικό παράγοντα για την προσέλκυση πελατών/καταναλωτών και βοηθούν στη δημιουργία πιστής πελατείας*» Όσον αφορά τις χορηγήσεις επιχειρηματικής (μικρών επιχειρήσεων) αναφέρει: «*Η συγκέντρωση τραπεζών σε μεγαλύτερα σχήματα που περιλαμβάνουν ήδη αναγνωρίσιμα σήματα και φήμη των συγχωνευομένων ιδρυμάτων, έχει σαν αποτέλεσμα την ενοποίηση πελατειακών λογαριασμών σε μεγαλύτερο ύψος. Πολλές φορές όμως - και κυρίως - στα χορηγητικά προϊόντα δεν θα είναι απόλυτο άθροισμα, αλλά υποπολλαπλάσιό του με αποτέλεσμα η ελαστικότητα της ζήτησης να μειωθεί λόγω περιορισμένων επιλογών εξεύρεσης χορηγητών ορίων. Η τιμολόγηση θεωρούμε ότι θα έχει σημαντικό, αλλά δευτερεύοντα λόγο στην παρούσα φάση που η ζήτηση για ρευστότητα υπερβαίνει τις δυνατότητες της αγοράς*». Συμπληρωματικά για τις μεγάλες επιχειρήσεις αναφέρει: «*Αναφορικά με την ελαστικότητα της ζήτησης σε σχέση με την τιμή, η τελευταία διετία, λόγω δραστικής συρρίκνωσης της πιστωτικής πολιτικής των τραπεζών, ανέδειξε μεγάλα περιθώρια ελαστικότητας, για ολοένα και υψηλότερα περιθώρια τιμολόγησης τραπεζικών προϊόντων. Η Φήμη (περιλαμβάνει και το Σήμα) και η Πελατεία της τράπεζας αποτελεί το ισχυρότερο περιουσιακό της στοιχείο. Συνεπώς αντιμετωπίζεται από την τράπεζα αναλόγως, αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δημιουργία και διατήρηση πιστής πελατείας*».

[304] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[305] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

188. Αντίθετα, κατά τη […] *«[η] σημασία του σήματος και της φήμης αλλά και του βαθμού εξυπηρέτησης υπήρξε σημαντική στο παρελθόν αλλά με την ύφεση δεν έχει τόσο σημαντικό ρόλο. Σε κάποιο βαθμό, υφίσταται πιστή πελατεία, κυρίως στις Τράπεζες από τις οποίες λαμβάνει υψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης»*[306]. Περαιτέρω σημειώνει ότι στην αγορά των καταθέσεων η ελαστικότητα της ζήτησης επηρεάζεται από το ύψος του επιτοκίου και των προμηθειών επί των συναλλαγών. Επίσης, όσον αφορά στις επιχειρηματικές χρηματοδοτήσεις, η ζήτηση προσδιορίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς, τις επιχειρηματικές ευκαιρίες νέων επενδύσεων και την ανάγκη κάλυψης επιχειρηματικών κινδύνων.

189. Σύμφωνα με την άποψη της […][307] ο παράγων της φήμης διαδραματίζει τον τελευταίο ρόλο στην επιλογή της σχέσης του πελάτη με την τράπεζα, ενώ η έννοια του πιστού πελάτη, σε άκρως ανταγωνιστικά περιβάλλοντα, υφίσταται σε ένα περιορισμένο βαθμό. Οι πελάτες λιανικής δεν έχουν ψυχολογική ταύτιση με κάποιο τραπεζικό ίδρυμα που μπορεί να το θεωρούν βασική τους τράπεζα, και επομένως κάθε αγορά ή ανανέωση τραπεζικού προϊόντος αποτελεί μία ευκαιρία αναδιαπραγμάτευσης όρων αλλά και αναζήτησης εναλλακτικού τραπεζικού ιδρύματος. Κατά την ίδια οι πελάτες λιανικής τραπεζικής επιλέγουν παρόχους τραπεζικών υπηρεσιών λαμβάνοντας μια σειρά από παράγοντες όπως η προσωποποιημένη εξυπηρέτηση, η τιμή, το προϊόν και τα ειδικά χαρακτηριστικά του. Επιπλέον, δεν αποδίδουν σταθερά την ίδια βαρύτητα σε κάθε τραπεζικό προϊόν διαχρονικά και άρα τα κριτήρια επιλογής τράπεζας π.χ. για προθεσμιακή κατάθεση, για πιστωτική κάρτα και για ασφαλιστικό προϊόν μπορεί να διαφέρουν δραματικά για τον ίδιο τον πελάτη. Γι’ αυτό και οι πελάτες τελικά δεν έχουν μονοδιάστατες σχέσεις με τις τράπεζες και επιλέγουν ελεύθερα εκεί που πιστεύουν ότι μεγιστοποιούν την προσδοκώμενη αξία. Ειδικότερα για τους πελάτες επιχειρηματικές τραπεζικής, η […] υποστηρίζει ότι βασικό κριτήριο επιλογής ενός τραπεζικού ιδρύματος, είναι το επίπεδο εξυπηρέτησης, η ευελιξία και η δυνατότητα και ταχύτητα ανταπόκρισης στις ανάγκες τους[308].

Ζ.3.5. Τιμολόγηση

190. Αναφορικά με την τιμολόγηση των προϊόντων χορηγήσεων και καταθέσεων, η πλειοψηφία των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων επισημαίνει ότι αυτή επηρεάζεται πρωτίστως από εξωγενείς παράγοντες που σχετίζονται με το κόστος άντλησης ρευστότητας και τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης, ήτοι από παράγοντες που δεν

---

[306] Βλ. σχετικά […]. Αντίστοιχη θέση εξέφρασε και η […] η οποία στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […]απαντητική επιστολή της σημείωσε ότι *«[τ]ο σήμα και η φήμη διαδραματίζουν σημαντικό, αλλά όχι απαραίτητα αποφασιστικό ρόλο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών […]»* καθώς και η […] αναφέρει ότι «*[σ]την αγορά των χρηματοδοτήσεων, που διακρίνεται από έντονη ύφεση και στασιμότητα, το σήμα και η φήμη κάθε τράπεζας δεν φαίνεται να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο. Προκειμένου να εξεύρουν χρηματοδότηση, οι πελάτες απευθύνονται σε όποια τράπεζα εμφανίζεται πρόθυμη να την παράσχει. Σε επίπεδο καταθετικών προϊόντων, ρόλο δεν διαδραματίζουν η φήμη και το σήμα αυτά καθ΄ αυτά, αλλά η φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος, η υγιής και ισχυρή κεφαλαιακή του βάση και ο σύστημα εγγύησης καταθέσεων στο οποίο συμμετέχει»*.

[307] Βλ. σχετικά […].

[308] Βλ. […] που επιπλέον αναφέρει ότι «*Οι πελάτες, όταν είναι ικανοποιημένοι από τις παρεχόμενες υπηρεσίες, παραμένουν πιστοί στην Τράπεζα συνεργασίας τους. Με ευκολία, ωστόσο, και χωρίς να συνεκτιμούν το «σήμα», μεταφέρουν τη συνεργασία τους σε όποια τράπεζα ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους.*»

σχετίζονται με τον υποψήφιο πελάτη[309]. Πέρα των παραγόντων αυτών, η […]υποστηρίζει ότι ως προς την τιμολόγηση των χρηματοδοτήσεων επιχειρηματικής λαμβάνονται πρόσθετα υπόψη τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά κριτήρια του «εν δυνάμει» πελάτη της τράπεζας[310].

191. Από τη μεριά της η Πειραιώς αναφέρει σε σχετική απαντητική επιστολή[311] της ότι για τις μεν **καταθέσεις λιανικής και επιχειρηματικής** *«[ο]ι παράγοντες που προσδιορίζουν την τιμολόγηση των καταθετικών προϊόντων κι όχι περιοριστικά είναι η διάρκεια της κατάθεσης (τακτής ή μη τακτής λήξης), το προϊόν (όψεως, ταμιευτήριο, τρεχούμενος), το υπόλοιπο του λογαριασμού κατάθεσης, το νόμισμα, η συχνότητα και κλίμακα εκτοκισμού»* ενώ για τα χορηγητικά προϊόντα *«[ο]ι παράγοντες που προσδιορίζουν την τιμολόγηση των προϊόντων χρηματοδότησης και όχι περιοριστικά είναι το είδος της χρηματοδότησης (στεγαστικό, επιχειρηματικό, καταναλωτικό), το είδος του επιτοκίου (σταθερό, κυμαινόμενο), ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος για την Τράπεζα, οι παρεχόμενες εγγυήσεις/εξασφαλίσεις, η διάρκεια και το νόμισμα της χρηματοδότησης [...]»*. Ουσιαστικά, με τον τρόπο αυτό, η Πειραιώς υποδεικνύει ότι ειδικά τα προσφερόμενα προϊόντα καταθέσεων από την τράπεζα είναι τυποποιημένα, καθώς η τιμολόγησή τους βασίζεται πρωτίστως στα χαρακτηριστικά των προϊόντων και σε μικρότερο βαθμό, ενδεχομένως και καθόλου, στα χαρακτηριστικά του πελάτη.

192. Επιπρόσθετα, από την έρευνα της ΓΔΑ προκύπτει ότι η τιμολόγηση στα προϊόντα και υπηρεσίες **χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής** γίνεται κατά κύριο λόγο βάσει των συνθηκών του ανταγωνισμού, καθώς και του κόστους των τραπεζών για όλη τη διάρκεια παροχής του προϊόντος/υπηρεσίας[312]. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη […] που σημειώνει ότι η τιμολογιακή της πολιτική καθορίζεται, μεταξύ άλλων, και από τις συνθήκες της αγοράς, τη χρηματοοικονομική συγκυρία, το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον και τον εντονότατο διατραπεζικό ανταγωνισμό[313]. Ωστόσο, από την έρευνα της ΓΔΑ, προκύπτει επιπλέον ότι σε κάποιες υπηρεσίες/προϊόντα, όπως τα στεγαστικά δάνεια, η τιμολόγηση γίνεται βάσει και των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των πελατών[314] και το επιτόκιο μπορεί να διαφοροποιείται, σε πολύ μικρά όρια, ανάλογα με το προφίλ του κάθε πελάτη, την ίδια συμμετοχή, τα χαρακτηριστικά των εμπράγματων και λοιπών εξασφαλίσεων και τη διάρκεια του δανείου.

---

[309] Βλ. ενδεικτικά […],[…] και […].
[310] Βλ. […].
[311] Πρόκειται για την υπ’ αριθ. πρωτ. 5201/27062013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[312] Η εκάστοτε τράπεζα συμπεριλαμβάνει στην τιμολογιακή της πολιτική το σύνολο του κόστους παραγωγής της, το οποίο με τη σειρά του περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το κόστος άντλησης ρευστότητας, το διοικητικό κόστος, το πιστωτικό κόστος καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας.
[313] Βλ. στοιχεία που προσκόμισε η […].
[314] Βλ. ενδεικτικά και […] στο πλαίσιο της συγκέντρωσης Εθνική/Eurobank. Εν προκειμένω αναφέρεται ότι η τιμολόγηση των προσφερόμενων προϊόντων βασίζεται σε χαρακτηριστικά όπως: α) μέγεθος πελατειακής ομάδας β) οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των μελών κάθε ομάδας γ) εκτιμώμενη προοπτική ανάπτυξης της ομάδας δ) ανταγωνιστική θέση Τράπεζας - διείσδυση στην εν λόγω ομάδα πελατών ε) λοιπά επιμέρους χαρακτηριστικά της ομάδας. Η τιμολογιακή προσέγγιση καθορίζεται από την ελαστικότητα κάθε ομάδας με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά και στο πλαίσιο της συνολικής τιμολογιακής πολιτικής της Τράπεζας.

193. Εξάλλου, η τιμολόγηση των υπηρεσιών **επιχειρηματικής τραπεζικής** είναι σε κάποιο βαθμό εξατομικευμένη, όσον αφορά στην επιτοκιακή επιβάρυνση και στις τυχόν προμήθειες. Ιδίως το επιτόκιο χορηγήσεων ή/και καταθέσεων των επιχειρήσεων μπορεί να διαφοροποιείται (με πολύ μικρές διακυμάνσεις) ανάλογα με το ύψος του ποσού που αφορά το δάνειο ή η κατάθεση, το σκοπό και την ίδια συμμετοχή (ως προς τα δάνεια), τη διάρκεια του δανείου ή της κατάθεσης, τη φύση των εξασφαλίσεων, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά/πιστοληπτικό προφίλ του πελάτη κ.ά. Αντίστοιχα, είναι δυνατόν να παρέχεται εξατομικευμένη, βάσει συμφωνίας, χρέωση για τραπεζικές υπηρεσίες προς συγκεκριμένους εταιρικούς πελάτες, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους[315]. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη σχετική απάντηση της […], η τιμολόγηση των χορηγητικών προϊόντων επιχειρηματικής, καθορίζεται από *«τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά κριτήρια, όπως ενδεικτικά: Ποσοτικά κριτήρια: εξέλιξη πωλήσεων τελευταίας 3ετίας, λογιστικά κέρδη, τραπεζικές υποχρεώσεις/πωλήσεις, ακίνητη περιουσία φορέων και εταιρείας, τραπεζικός δανεισμός, δείκτες (ξένα/ίδια κεφάλαια, ρευστότητας κτλ). Ποιοτικά κριτήρια: έτη συνεργασίας με την Τράπεζα ή Νέος πελάτης, δυσμενή στοιχεία (αξιολόγηση αυτών), πιστοδοτική συνέπεια των φορέων και εγγυητών, εμπειρία της διοίκησης και τεχνογνωσία αναφορικά με το προϊόν, την αγορά κτλ, ενεργή διάδοχη κατάσταση, χρόνια παρουσίας της εταιρείας στην αγορά, μερίδιο αγοράς, ανταγωνιστικότητα προϊόντων, εμπορική πολιτική εταιρείας, ποιότητα ανθρωπίνου δυναμικού, σχέσεις με προμηθευτές, στοιχεία κλάδου δραστηριότητας»*[316].

194. Λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω θέση της Πειραιώς ότι η τιμολόγηση των χορηγήσεων εξαρτάται από *«το είδος της χρηματοδότησης (στεγαστικό, επιχειρηματικό, καταναλωτικό), το είδος επιτοκίου (σταθερό, κυμαινόμενο), [τον] αναλαμβανόμενο κίνδυνο για την Τράπεζα, [τις] παρεχόμενες εγγυήσεις/εξασφαλίσεις, [τη] διάρκεια και το νόμισμα της χρηματοδότησης […]»,* συνάγεται ότι, για τη γνωστοποιούσα, το επιτόκιο προσδιορίζεται από το κόστος του κεφαλαίου, το διαχειριστικό κόστος και το κόστος κάλυψης του κινδύνου κάθε δανειζόμενου. Η ύπαρξη εξασφαλίσεων μειώνει τον πιστωτικό κίνδυνο του πελάτη και συνεπώς επηρεάζει την τελική επιτοκιακή επιβάρυνση. Δεδομένου ότι το σύνολο σχεδόν των χρηματοδοτήσεων εκτοκίζεται με κυμαινόμενα επιτόκια, η διάρκεια του δανείου δεν αποτελεί κατ' ανάγκη καθοριστικό παράγοντα προσδιορισμού της τιμολόγησης. Τέλος, παρατηρείται ότι υφίστανται πάγιες χρεώσεις, οι οποίες επιβαρύνονται κατά περίπτωση, με βάση το ισχύον τιμολόγιο τραπεζικών εργασιών της εκάστοτε τράπεζας.

---

[315] Τα στοιχεία που αφορούν στη διαμόρφωση της τιμολόγησης προέκυψαν από την έρευνα της Γ.Δ.Α. στο πλαίσιο εξέτασης προηγούμενων γνωστοποιήσεων συγκεντρώσεων, βλ. αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank,* 549/VII/2012 *Πειραιώς/Αγροτική* και 553/VII/2012 *Πειραιώς/Γενική.*

[316] Βλ. σχετικά […].

Ζ.3.6. Διαφάνεια

195. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις, τόσο της Πειραιώς [317] όσο και του συνόλου σχεδόν των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων [318], οι επηρεαζόμενες αγορές και υπο-αγορές χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό διαφάνειας ως προς την τιμολόγηση και τους όρους συναλλαγών. Ειδικότερα, στις επηρεαζόμενες υπο-αγορές των καταθέσεων λιανικής και επιχειρηματικής, της καταναλωτικής πίστης και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, των στεγαστικών δανείων και των χορηγήσεων επιχειρηματικής, δεν υφίσταται ασύμμετρη πληροφόρηση, καθώς οι πίνακες επιτοκίων, εξόδων και λοιπών χρεώσεων αναρτώνται στην ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος[319], ενώ η πληροφόρηση είναι επιπροσθέτως εύκολα διαθέσιμη μέσω επίσκεψης σε οποιοδήποτε υποκατάστημα τράπεζας ή στις ιστοσελίδες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Σχετική δε πληροφόρηση παρέχει σε σημαντικό βαθμό και ο οικονομικός τύπος.

196. Η διαφάνεια ως προς την τιμολόγηση ενδέχεται να μετριάζεται σε κάποιο βαθμό στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, όπου παρέχονται εξειδικευμένες και στοχευμένες υπηρεσίες, και η τιμολόγηση εξαρτάται από παράγοντες που εξατομικεύονται βάσει του προφίλ της κάθε υποψήφιας για δανειοδότηση επιχείρησης, όπως το μέγεθός της και η συνεργασία με την τράπεζα σε πολλαπλά επίπεδα. Ωστόσο, η γνωστοποιούσα δηλώνει ότι υπάρχει πλήρης διαφάνεια ως προς την εκάστοτε τιμολογιακή πολιτική η οποία αφορά

[317] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς. Εν προκειμένω η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι: *«Στο πλαίσιο της ισχύουσας εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, αλλά και των εσωτερικών κανονισμών και της πολιτικής της, η Τράπεζα Πειραιώς μεριμνά για την έγκαιρη, σαφή και πλήρη ενημέρωση των πελατών σχετικά με τους όρους που διέπουν την παροχή των υπηρεσιών της και της τιμολόγησής τους. Η Τράπεζα Πειραιώς έχει θεσμοθετήσει μηχανισμούς μέτρησης και παρακολουθεί σε τακτά χρονικά διαστήματα το βαθμό ικανοποίησης πελατών ως προς την «παροχή πλήρους ενημέρωσης, με ξεκάθαρες διευκρινίσεις εξ αρχής», καθώς το 86% των πελατών δηλώνει σε σχετική ερώτηση «απόλυτα ικανοποιημένο». Σημειώνεται ότι σε όλα τα καταστήματα της Τράπεζα Πειραιώς είναι διαθέσιμο σε εμφανή χώρο το τιμολόγιο προμηθειών και επιτοκίων των προϊόντων της, ενώ σχετική αναφορά υπάρχει για όλες τις τράπεζες στον διαδικτυακό τόπο της Τράπεζας της Ελλάδας, http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/transactionsinfo/rates.aspx ».*

[318] Βλ. ενδεικτικά υπ' αριθμ. πρωτ. [...]απαντητική επιστολή της [...] η οποία για την αγορά **λιανικής τραπεζικής** αναφέρει: «*Η συγκεκριμένη αγορά χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια ως προς τις προϋποθέσεις διενέργειας συναλλαγών. Στα καταστήματα ή/και στις ιστοσελίδες των τραπεζών βρίσκονται διαθέσιμα τα ισχύοντα:*

- *Τιμολόγιο Εργασιών*
- *Επιτόκια δανείων και καταθέσεων*
- *Όροι Συμβάσεων*
- *Προσυμβατική ενημέρωση»*

*Για την **επιχειρηματική τραπεζική** αναφέρει: «Η συγκεκριμένη αγορά χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια ως προς τις προϋποθέσεις διενέργειας συναλλαγών. Στην ιστοσελίδα της τράπεζας [...] στην ιστοσελίδα [...] και στα καταστήματα της [...] βρίσκονται αναρτημένα τα ισχύοντα:*

- *Τιμολόγιο Βασικών Εργασιών,*
- *Επιτόκια δανείων και καταθέσεων*

Στην αγορά Επιχειρηματικών Χρηματοδοτήσεων το σύνολο των σχετικών προϊόντων, τα επιτόκια και οι λοιπές παρεχόμενες υπηρεσίες γνωστοποιούνται στην ενδιαφερόμενη πελατεία μέσω του δικτύου των καταστημάτων, των εξειδικευμένων στελεχών, που λειτουργούν ως Υπεύθυνοι Σχέσεων και βρίσκονται ανηρτημένα στην ιστοσελίδα της Τράπεζας [...]. Επιπλέον οι επιχειρήσεις, λόγω του μεγέθους και των εξειδικευμένων αναγκών τους, διαθέτουν αντίστοιχα εξειδικευμένα στελέχη (οικονομικούς διευθυντές κλπ), τα οποία αναλαμβάνουν την επικοινωνία με τις τράπεζες συνεργασίας». Επίσης βλ . [...]και [...].

[319] < http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/deps-epitokia-sygkentrotika.xls >.

στην ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη διαφάνεια για τον καταναλωτή και τον ανταγωνισμό.

Ζ.3.7. Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών

197. Από τις σχετικές απαντήσεις πολλών εκ των ερωτηθεισών τραπεζών προκύπτει ότι κατά την εκτίμησή τους στις επηρεαζόμενες αγορές και υπο-αγορές οι αγοραστές/πελάτες έχουν σημαντική διαπραγματευτική ισχύ.
198. Αντίθετη άποψη εκφέρει η […] αφού στην απάντησή της σημειώνει ότι «*Η μείωση του αριθμού των τραπεζικών ιδρυμάτων αφενός και η συγκέντρωση πιστοδοτικών ορίων αφετέρου, οδηγεί σε ολιγοπωλιακές καταστάσεις όπου η δυνατότητα των πελατών* [αναφερόμενη στις μικρές επιχειρήσεις] *να διαπραγματεύονται την τιμολόγηση από τις τράπεζες, μειώνεται σημαντικά. Δεδομένου δε, του προαναφερθέντος προβλήματος στις χρηματοδοτήσεις, η εν λόγω κατάσταση φαίνεται να οδηγείται, όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σε επιβολή τιμολόγησης παρά διαπραγμάτευση*»[320].
199. Κατά την κρίση της Επιτροπής, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι στις υπό-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής, οι όροι παροχής υπηρεσιών και τιμολόγησης καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό μεμονωμένα από τα τραπεζικά ιδρύματα, οι δε σχετικές συμβάσεις είναι εν γένει προδιατυπωμένες και δεν υπόκεινται σε εκτεταμένη διαπραγμάτευση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των πελατών τους. Σημαντικότερη διαπραγματευτική ισχύς των αγοραστών έναντι της τράπεζας φαίνεται να υφίσταται στην υπό-αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, και δη των μεγάλων επιχειρήσεων, όπου οι αγοραστές δύνανται να χρησιμοποιήσουν ως διαπραγματευτικά όπλα το μέγεθος του όγκου των εργασιών που επιτυγχάνεται μέσω αυτών και το αντίστοιχο ύψος του κέρδους που οι πελάτες αυτοί συνεπάγονται για την τράπεζα[321].

Ζ.3.8. Κόστος μεταστροφής

200. Όσον αφορά στο κόστος μεταστροφής (switching cost) σε νέους προμηθευτές/τράπεζες, […] υιοθετούν την άποψη ότι αυτό είναι εν γένει αμελητέο ενώ οι απαιτούμενες διαδικασίες είναι εξαιρετικά άμεσες[322]. Ειδικότερα, η μετακίνηση των πελατών από τράπεζα σε τράπεζα, κύριος λόγος της οποίας φαίνεται να είναι η ισχύουσα τιμολόγηση, είναι εφικτή και υλοποιείται αυθημερόν ή την επόμενη εργάσιμη μέρα[323] με όλους τους διαθέσιμους τρόπους που μπορούν να υποστηριχθούν από κάθε τράπεζα.

---

[320] Βλ. […].
[321] Βλ. και σχετικές απαντητικές επιστολές […],[…] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς /Αγροτική.
[322] Βλ. ενδεικτικά […],[…],[…],[…]και […].
[323]Βλ. […] στην οποία αναφέρει ότι η διαδικασία μεταφοράς σε άλλη τράπεζα στην Ελλάδα είναι άμεση. Πέρα από την ανάληψη μετρητών, η μεταστροφή σε άλλη τράπεζα πραγματοποιείται με αυθημερόν έκδοση τραπεζικής επιταγής ή μέσω αποστολής εμβάσματος στο λογαριασμό του πελάτη στην Τράπεζα που επιθυμεί και ο πελάτης επιβαρύνεται με τα νόμιμα έξοδα για τις ανωτέρω υπηρεσίες. Ειδικότερα για τους πελάτες της επιχειρηματικής τραπεζικής ισχύει ότι σε περίπτωση που υπάρχουν δεσμεύσεις (π.χ. collateral για χορήγηση δανείου) θα πρέπει πρώτα να διευθετηθούν αυτές και στη συνέχεια να πραγματοποιηθεί η αιτούμενη μεταφορά σε άλλη Τράπεζα.

201. Εξάλλου, σύμφωνα με τη σχετική απάντηση της Πειραιώς [324], η μετακίνηση των πελατών από μία τράπεζα σε άλλη κρίνεται ιδιαίτερα εύκολη λόγω αφενός του σημαντικού αριθμού των εν λειτουργία τραπεζών στην Ελλάδα και αφετέρου του υψηλού βαθμού τυποποίησης των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων (καταθετικών και χορηγητικών). Συγκεκριμένα, η Πειραιώς αναφέρει ότι *«[η] μετακίνηση πελατών από Τράπεζα σε Τράπεζα κρίνεται ιδιαίτερα εύκολη, καθώς στην ελληνική αγορά λειτουργεί σημαντικός αριθμός τραπεζών, ενώ η τυποποίηση των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων είναι σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο.[…] Στο τιμολόγιο της τράπεζας που είναι αναρτημένο σε εμφανές σημείο σε όλα τα καταστήματα του Δικτύου αποτυπώνονται τα σχετικά κόστη ανά κατηγορία προϊόντος που υφίσταται και τιμολογούνται από την Τράπεζα Πειραιώς αναφορικά με μετακίνηση πελατών προς άλλη Τράπεζα. Ειδικότερα για τις καταθέσεις μη τακτής λήξης (ταμιευτήριο, όψεως, τρεχούμενος) ισχύει η υπόθεση ότι η μετακίνηση πελατών μπορεί να υλοποιηθεί μέσω των υπηρεσιών της κίνησης κεφαλαίων ή της έκδοσης τραπεζικής επιταγής η οποία παρέχεται χωρίς έξοδα ή προμήθειες. Αναφορικά με την εκτίμηση του χρόνου υλοποίησης για την κατά τα ανωτέρω μετακίνηση αυτή είναι συνάρτηση του είδους της πελατειακής σχέσης και της διάρθρωσής της. Στις πιο απλές περιπτώσεις όπως αυτή της ανάληψης καταθέσεων, ο χρόνος υλοποίησης είναι ισοδύναμος με το χρόνο εκτέλεσης των κατά περίπτωση συναλλαγών, π.χ. έκδοσης τραπεζικής επιταγής και παράδοσης στον πελάτη, χρόνος που διαρκεί μερικά λεπτά της ώρας. Ωστόσο οι πιο σύνθετες περιπτώσεις όπως αυτές της μετακίνησης των δανειακών σχέσεων έχουν μεγαλύτερη διάρκεια. Ιδιαίτερη μέριμνα έχει ληφθεί για την αποτύπωση ολοκληρωμένης εικόνας του πελάτη (φυσικού και νομικού προσώπου) στο πελατοκεντρικό σύστημα* […] *της Τράπεζα Πειραιώς. Οι σχετικές εργασίες ενισχύουν την εικόνα που έχει η Τράπεζα και το δίκτυο των καταστημάτων για κάθε πελάτη, επιτρέποντας την αποτελεσματικότερη διαχείριση της σχέσης μαζί του και εξασφαλίζοντας αυξημένη προστασία, τόσο για την Τράπεζα, όσο και για τον πελάτη στη διάρκεια της συνεργασίας τους αλλά και κατά την διακοπή της»*.

202. Από τα στοιχεία του φακέλου φαίνεται να προκύπτει ότι, ιδίως ως προς τις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και ταμιευτηρίου λιανικής, η διαδικασία μεταφοράς μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων είναι αμελητέα και τα συνδεόμενα με αυτή κόστη είναι περιορισμένα, κατόπιν του υιοθετηθέν σχετικού φάσματος ρυθμίσεων, ήτοι ο υιοθετηθείς το 2009 από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών Κώδικας Συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων[325,326].

---

[324] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[325] Ο Κώδικας Συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων υιοθετήθηκε από τον τραπεζικό κλάδο το 2008, μέσω αυτορρύθμισης, σε συνέχεια πρόσκλησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με στόχο την ενίσχυση της κινητικότητας των δικαιούχων ατομικών λογαριασμών και τέθηκε σε ισχύ από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών το Νοέμβριο 2009. Βλ. ηλεκτρονικό έντυπο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών < http://www.hba.gr/5Ekdosis/kodikes/Metafora-2Preview.pdf >. Δυνάμει αυτού τα πιστωτικά ιδρύματα υπέχουν υποχρέωση πληροφόρησης, μέσω αναλυτικών οδηγών και υποδειγμάτων, των δικαιούχων προσωπικών λογαριασμών όψεως (τρεχούμενους) και ταμιευτηρίου που επιθυμούν τη διακοπή της συνεργασίας τους με το παλαιό πιστωτικό ίδρυμα και τη μεταφορά του λογαριασμού τους σε νέο, ενώ παράλληλα εισάγεται η έννοια του νέου πιστωτικού ιδρύματος ως Πρωταρχικού Σημείου Επικοινωνίας, το οποίο διαμεσολαβεί μεταξύ του παλαιού πιστωτικού ιδρύματος και του δικαιούχου του λογαριασμού, για τη μεταφορά τυχόν διαθέσιμων υπολοίπων και αυτόματων πληρωμών στο νέο

203. Εντούτοις, εκτιμάται ότι το κόστος μεταστροφής είναι υψηλότερο όσον αφορά στις υπό-αγορές των **καταθέσεων προθεσμίας λιανικής, της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, των στεγαστικών δανείων και των χορηγήσεων επιχειρήσεων**. Και αυτό διότι οι μεν καταθέσεις προθεσμίας δεσμεύουν τα κεφάλαια του καταθέτη για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (συνήθως από 1 έως και 12 μήνες), και η αποδέσμευσή τους πριν από τη λήξη του προσυμφωνημένου χρονικού διαστήματος πραγματοποιείται με την επιβολή στον καταθέτη χρηματικής ποινής (penalty)[327], ενώ ως προς τα δάνεια, η μεταστροφή του δανειολήπτη σε νέα τράπεζα είναι σύνθετη διαδικαστικά (π.χ. από απόψεως απαιτούμενου για τη μεταφορά χρόνου, λήψης εγκρίσεως από τον εκδοχέα/ νέο πιστωτικό ίδρυμα).

204. Ενδεικτικά, η […] αναφέρει σχετικά ότι «*[τ]ο κόστος μεταστροφής, όσον αφορά στη μετακίνηση των καταναλωτών μεταξύ ανταγωνιστών, αλλά και από/προς την τράπεζά μας προς/από άλλη ανταγωνίστρια τράπεζα ή θυγατρικές αυτής, επηρεάζεται από πληθώρα παραμέτρων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα έτη συνεργασίας, η τιμολογιακή πολιτική, η συνέπεια και ταχύτητα ανταπόκρισης, ο όγκος της εργασίας που απαιτείται προκειμένου να ανοιχθεί ή να κλείσει μια σχέση, οι επαγγελματικές σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων και πολλές άλλες παράμετροι, καθεμία εκ των οποίων προσθέτει ή αφορά κόστος. Συνεπώς, ο ρόλος του κόστους μεταστροφής αποκτά βαρύνουσα σημασία και δε δύναται να ποσοτικοποιηθεί, παρά μόνο στα πλαίσια αυστηρά διμερών σχέσεων*»[328].

205. Από την πλευρά της η […] υποστηρίζει ότι «*Το κόστος μεταστροφής των δανείων με κάλυμμα «εμπράγματες εξασφαλίσεις» εκτιμάται υψηλότερο, καθότι αφενός αποτελεί εργώδη και σύνθετη διαδικασία και αφετέρου επισύρει επιπλέον κόστος λόγω της εκ νέου εγγραφής βαρών και άρσης των προηγούμενων*»[329].

Ζ.3.9. Άμεσοι ανταγωνιστές

206. Σύμφωνα με τις απαντήσεις κάποιων εκ των ερωτηθέντων τραπεζικών ιδρυμάτων[330], δεν διακρίνεται με σαφήνεια κάποιος ανταγωνιστής του νέου σχήματος, ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως «στενότερος», καθώς υπάρχουν τόσο εγχώρια όσο και ξένα τραπεζικά ιδρύματα με ευρύ δίκτυο καταστημάτων, ισχυρό σήμα και σημαντική φήμη, που

λογαριασμό, την απενεργοποίηση/«κλείσιμο» του παλαιού (προαιρετικά), κ.λπ., με αποτέλεσμα ο δικαιούχος να απαλλάσσεται από τα σχετικά διαδικαστικά «βάρη».

[326] Και στις οποίες έχει προσχωρήσει το σύνολο των δραστηριοποιούμενων στην υπό κρίσιν σχετική αγορά εγχώριων τραπεζών (βλ. και ηλεκτρονικό έντυπο ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, < http://www.hba.gr/5Ekdosis/kodikes/Katalogos.pdf >).

[327] Ήτοι κόστος πρόωρης απόδοσης κεφαλαίου (προεξοφλητικό επιτόκιο), το οποίο συνήθως ανέρχεται έως και το σύνολο/ύψος των δεδουλευμένων τόκων και υπολογίζεται ως ποσοστό επί του κεφαλαίου πρόωρης ρευστοποίησης, επί τις ημέρες που απομένουν έως την αρχικά συμφωνηθείσα ημερομηνία λήξης της προθεσμιακής κατάθεσης. Το κόστος αυτό αντικατοπτρίζει το κόστος χρήματος της τράπεζας κατά την πρόωρη απόδοση μιας προθεσμιακής κατάθεσης. Ο τρόπος υπολογισμού της πρόωρης απόδοσης κεφαλαίου στις προθεσμιακές καταθέσεις περιγράφεται συνήθως σε αναρτητέα στις διαδικτυακές σελίδες των πιστωτικών ιδρυμάτων έντυπα, τα οποία ανευρίσκονται και στα κατά τόπους καταστήματα.

[328] Βλ. σχετικά […].

[329] Βλ. σχετικά […].

[330] Ενδεικτικά, βλ. […] και […]

στην πλειοψηφία τους παρέχουν παρόμοιο φάσμα προϊόντων ή παρεχόμενων υπηρεσιών και τιμολόγησης και ανταγωνίζονται ισότιμα ασκώντας αξιόλογες ανταγωνιστικές πιέσεις.

207. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η […], *«[η] αγορά στην Ελλάδα είναι απολύτως ανταγωνιστική και υπάρχουν καθημερινές αποδείξεις ότι όλοι οι ανταγωνιστές έχουν μία δίκαιη ευκαιρία να κατακτήσουν μερίδια αγοράς. […] Όλες οι τράπεζες παρέχουν πλήρες φάσμα τραπεζικών εργασιών με τη μορφή της universal bank και άρα δεν υπάρχει κανένα τραπεζικό ίδρυμα που έχει στρατηγικό μειονέκτημα λόγω της μη – πλήρους παροχής υπηρεσιών και προϊόντων. […] Στην αγορά της επιχειρηματικής Τραπεζικής Χορηγήσεων και Καταθέσεων και σε ό,τι αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το σύνολο των τραπεζικών επιχειρήσεων που διαθέτουν σχετικά προϊόντα ανταγωνίζονται έντονα μεταξύ τους, τόσο σε επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και στη διαμόρφωση της τιμής, ανάλογα και με τη διαθεσιμότητα των σχετικών κεφαλαίων (σε ό,τι αφορά τα δάνεια)»*[331].

208. Όπως υποστηρίζει η γνωστοποιούσα, κατά την ίδια, *«[δ]εν αναγνωρίζεται κάποιο συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα ως πολύ στενός ανταγωνιστής της Τράπεζας Πειραιώς σε αρκετές από τις εν γένει παραδοσιακές τραπεζικές αγορές […], καθώς δεν παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση στο φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η όποια διαφοροποίηση ενδέχεται να υπάρξει στα χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων και στο επίπεδο της παρεχόμενης εξυπηρέτησης. Έτσι η Τράπεζα Πειραιώς ανταγωνίζεται με όλες τις Τράπεζες στην Ελληνική αγορά. Αναφορικά με το σήμα, οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες είναι οι κύριοι ανταγωνιστές της Τράπεζας Πειραιώς»*[332].

209. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τις σχετικές απαντητικές επιστολές των λοιπών ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, ως «στενότεροι» ανταγωνιστές συνήθως θεωρούνται οι αντίστοιχου μεγέθους τράπεζες[333]. Όσον αφορά την Πειραιώς και τα πιστωτικά ιδρύματα του Ομίλου αυτής, οι τράπεζες […] και […] τη χαρακτηρίζουν ως έναν εκ των «στενότερων» ανταγωνιστών τους[334].

---

[331] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […]απαντητική επιστολή της […].

[332] Βλ. σχετικά […] και 5201/27.06.2013 απαντητικές επιστολές της Πειραιώς.

[333] Για παράδειγμα, η […] αναγνωρίζει ως στενότερο ανταγωνιστή της τις τράπεζες […] και […] ενώ η […] στην υπ' αριθμ. πρωτ. […] χαρακτηρίζει ως «στενότερο» ανταγωνιστή της τις […] και […].

[334] Βλ. […] και […]. Ειδικότερα, σύμφωνα με την απάντηση της […], […]. Η δε […] αναφέρει ότι *«[ο]ι Τράπεζες […], Τράπεζα Πειραιώς παραμένουν οι βασικοί ανταγωνιστές της […]στις υπό εξέταση αγορές [ήτοι καταθέσεων λιανικής]»*.

Ζ.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Ζ.4.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες ΗΗΙ

Ζ.4.1.1. Καταθετικά προϊόντα λιανικής τραπεζικής

210. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς των καταθέσεων λιανικής, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη ΗΗΙ πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία των ετών 2012 και 2011[335].

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium Bank	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

[335] Για τις υπο-αγορές των καταθέσεων λιανικής (ήτοι καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας), βλ. τους πίνακες του Παραρτήματος Ε της υπ' αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης (όπου περιλαμβάνονται αφενός το συνολικό μέγεθος των αγορών αυτών, αφετέρου τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη ΗΗΙ πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του 2012 και του 2011) της υπ' αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
	2010		**2011**		**2012**	
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[336]	**173.510,40**		**145.370,05**		**135.063,00**	
Όμιλος Πειραιώς (μετά)	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[25-35]%

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1500-1.700]	Προ της συγκέντρωσης	[1500-1.700]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]
Μεταβολή (Δ)	[400-450]	**Μεταβολή (Δ)**	[400-450]

Ζ.4.1.2 Προϊόντα χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής

211. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της αγοράς των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών) και της αγοράς καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία των ετών 2012 και 2011.

α) Στεγαστικά δάνεια

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ σε εκ €						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[15-25]%

---

[336] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς λιανικής συνολικού ύψους 5 εκ € για το 2010, 4 εκ € για το 2011 και 19 εκ € για το 2012.

Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	-	-	-	-	-	-
Λοιπές	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[337]	**80.507,00**		**78.393,00**		**74.634,00**	
Όμιλος Πειραιώς	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ - ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]	Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]
Μεταβολή (Δ)	[200-250]	**Μεταβολή (Δ)**	[200-250]

β) Καταναλωτική πίστη (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών)

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΙΔΙΩΤΩΝ (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών)						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%

[337] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[338]	**29.211,00**		**27.346,00**		**25.425,00**	
Όμιλος Πειραιώς (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[15-25]%

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΙΔΙΩΤΩΝ (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών) - ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.500-1700]	Προ της συγκέντρωσης	[1.500-1700]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]
Μεταβολή (Δ)	[350-400]	**Μεταβολή (Δ)**	[300-350]

γ) Καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικών καρτών

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ σε εκ €						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

[338] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα .	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA	[…]		[…]		[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	[…]	Μ.Δ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	-	[…]	-	[…]	-
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[339]	[…]		[…]		[…]	
Όμιλος Πειραιώς (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΙΔΙΩΤΩΝ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]	Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]
Μεταβολή (Δ)	[200-260]	**Μεταβολή (Δ)**	[200-250]

Ζ.4.2. Επίπτωση στο δίκτυο διανομής των προϊόντων καταθέσεων/χορηγήσεων

212. Αναφορικά με το δίκτυο των καταστημάτων της και τα σχετικά αποτελέσματα της υπό κρίση συγκέντρωσης, η Πειραιώς έχει ήδη επισημάνει ότι *«[μ]ε την απόκτηση των εγχώριων καταστημάτων των κυπριακών τραπεζών (Κύπρου, CPB και Ελληνικής) το πλήθος των καταστημάτων του Ομίλου Πειραιώς στην Ελλάδα ανήλθε στο τέλος του Μαρτίου σε […] καταστήματα, ενώ αν συμπεριληφθούν και οι μονάδες δικτύου της Millennium Bank Ελλάδας ([…]) το δίκτυο ανέρχεται σε […]καταστήματα. Συνεπακόλουθα, μεγαλύτερη μερίδα πληθυσμού έχει πρόσβαση σε καταστήματα του νέου Ομίλου. Αξίζει να σημειωθεί ότι*

[339] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

ορισμένα καταστήματα που βρίσκονται σε μη αστικές ή αραιοκατοικημένες περιοχές αποτελούν και τη μοναδική τραπεζική παρουσία σε τοπικό επίπεδο εξυπηρετώντας τους τοπικούς πληθυσμούς, όπως π.χ. τα καταστήματα Ζαγκλιβερίου Βόλβης, Σοχού Λαγκαδά, Συκουρίου Τεμπών Λαρίσης, ή ακόμα και σε επίπεδο δήμου, όπως π.χ. το κατάστημα Παξών. Μέριμνα της Τράπεζας αποτέλεσε η απρόσκοπτη λειτουργία του νέου ευρύτερου σχήματος του δικτύου και η άμεση παροχή στους πελάτες ακόμα μεγαλύτερων δυνατοτήτων εξυπηρέτησης. Έτσι στις 24 Ιουνίου 2013 ολοκληρώθηκε η ενοποίηση των συστημάτων της πρώην ATEBank στο ενιαίο περιβάλλον συστημάτων πληροφορικής της Τράπεζας Πειραιώς. Όλοι οι πελάτες της πρώην ATEBank εξυπηρετούνται πλήρως στις συναλλαγές τους, από κοινό πληροφοριακό σύστημα και ενιαίες διαδικασίες της Τράπεζας Πειραιώς. Η ομαλή ενσωμάτωση όλων των αποκτηθεισών δραστηριοτήτων και εταιρειών του χρηματοπιστωτικού τομέα από την Τράπεζα Πειραιώς συνιστά προτεραιότητα προς όφελος μετόχων, πελατών και εργαζομένων σε όλο τον Όμιλο, παράλληλα με την επίτευξη των επιδιωκόμενων συνεργιών κόστους και εσόδων, οι οποίες θα του προσδώσουν πρόσθετη αξία»[340].

213. Σε κάθε περίπτωση επισημαίνεται ότι με την υπό κρίση πράξη και σύμφωνα με τα στοιχεία ημερομηνίας 31/12/2012, η Πειραιώς αποκτά άλλα […]καταστήματα στο δίκτυό της.

214. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται τα υποκαταστήματα και ΑΤΜ που διατηρούν οι συμμετέχουσες στην υπό κρίση πράξη καθώς και οι σημαντικότεροι εκ των ανταγωνιστών τους στην εγχώρια τραπεζική αγορά, κατά τις 31/12/2012[341]:

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ 31/12/2012		ΑΤΜ 31/12/2012	
	Αριθμός	Μερίδιο	Αριθμός	Μερίδιο
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
Τράπεζα Πειραιώς & Αγροτική Τράπεζα	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA BANK	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
Alpha Bank	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

340 Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

341 Στο υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, η Πειραιώς αναφέρει ότι με στοιχεία ημερομηνίας 2012, υπήρχαν στην ελληνική επικράτεια συνολικά […] καταστήματα και […] ATMs Πειραιώς (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων ΑΤΕ) και […] καταστήματα και […] ATMs Γενικής. Τα αντίστοιχα μεγέθη για τη Millennium είναι […] καταστήματα και […] ATMs. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και ενότητες Α και Β.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ 31/12/2012		ATM 31/12/2012	
	Αριθμός	Μερίδιο	Αριθμός	Μερίδιο
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ[342]	[…]		[…]	
ΠΕΙΡΑΙΩΣ (Μετά)	[…]	**[30-40]%**	[…]	**[30-40]%**

215. Με βάση τον αριθμό των **υποκαταστημάτων** η νέα οντότητα αποκτά σημαντικά ενισχυμένη θέση έναντι των ανταγωνιστών της, ξεπερνώντας το [30-40]% των υποκαταστημάτων και το [30-40]% των ATMs στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

216. Όσον αφορά σε επιμέρους νομούς, με εξαίρεση το νομό Ευρυτανίας, στους υπόλοιπους η νέα οντότητα θα κατέχει βάσει αριθμού υποκαταστημάτων μερίδιο πάνω από [20-30]%. Μάλιστα, στους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Βοιωτίας, Φθιώτιδος, Αργολίδος, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Λευκάδος, Άρτας, Θεσπρωτίας, Λάρισας, Τρικάλων, Γρεβενών, Δράμας, Ημαθίας, Καβάλας, Κιλκίς, Κοζάνης, Πέλλας, Πιερίας, Χαλκιδικής, Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Λέσβου, Σάμου, Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου καθώς και Χανίων, το μερίδιο της νέας οντότητας ξεπερνά το [30-40]. Στους δε νομούς Πρέβεζας, Καρδίτσας, Φλώρινας, Σερρών και Καστοριάς ο όμιλος Πειραιώς θα ανέρχεται ή θα ξεπερνά, έστω οριακά, το [40-50]% των τραπεζικών καταστημάτων.

217. Στην περιοχή της Αττικής, η νέα οντότητα θα κατέχει το [25-35]% του συνόλου των υποκαταστημάτων της περιοχής, ενώ στις επιμέρους νομαρχίες και νομούς τα μερίδιά της θα διαμορφωθούν ως εξής: [30-40]% στο σύνολο των υποκαταστημάτων στη Νομαρχία Αν. Αττικής, [25-35]% στη Νομαρχία Αθηνών, [25-35]% στη Νομαρχία Πειραιά και [40-50]% στη Νομαρχία Δυτικής Αττικής. Στο σύνολο της Αττικής, ο νέος Όμιλος Πειραιώς θα κατέχει, […], την πρώτη θέση έναντι […] (με συνολικό μερίδιο [15-25]%). Στο δε νομό Θεσσαλονίκης, ο νέος Όμιλος θα κατέχει την πρώτη θέση με μερίδιο [30-40]% έναντι του […] με μερίδιο [15-25]%.

218. Όσον αφορά τη θέση της Πειραιώς, μετά τη συγκέντρωση, με βάση τον αριθμό ATMs, τα μερίδιά της είναι σημαντικά υψηλότερα έναντι άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων σε

[342] Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που παρασχέθηκαν από τις ίδιες τις τράπεζες, κατόπιν ερωτηματολογίου της ΓΔΑ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών για τα 19 μέλη της, τα 2 συνδεδεμένα μέλη της και 5 επιπλέον πιστωτικά ιδρύματα που δεν τυγχάνουν μέλη της, το σύνολο των υποκαταστημάτων στον ελλαδικό χώρο ανέρχεται σε 4.163 το 2009, σε 3.743 το 2010, σε 3.575 το 2011 και τέλος σε 3.453 το 2012, παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2009 της τάξης του 17% (βλ. < http://www.hba.gr/ >). Σύμφωνα δε με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το σύνολο των τραπεζικών υποκαταστημάτων στον ελλαδικό χώρο ανέρχεται για το 2009 σε 4.098, για το 2010 σε 4.005 υποκαταστήματα και για το 2011 σε 3.845 υποκαταστήματα.

πολλούς νομούς της Ελλάδας. Ειδικότερα, με στοιχεία 31/12/2012, το μερίδιο του νέου Ομίλου Πειραιώς ξεπερνά το [20-30]% σε όλους τους νομούς πλην της Ευρυτανίας, της Ανατολικής Αττικής και της Δυτικής Αττικής που είναι χαμηλότερο. Επίσης, στους νομούς Ηλείας, Λακωνίας, Καρδίτσας και Ηρακλείου, το μερίδιο αγοράς ATMs της νέας οντότητας φτάνει ή ξεπερνά οριακά το [40-50]%. Τέλος, στην περιοχή της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας ανέρχεται σε [35-45]% και [35-45]% αντίστοιχα.

219. Ωστόσο, τα όποια συμπεράσματα, εν προκειμένω, είναι πιθανόν να μην επιβεβαιωθούν τις από μελλοντικές εξελίξεις στην περίπτωση που πραγματοποιηθούν τα όσα αναφέρει σχετικά η γνωστοποιούσα, και συγκεκριμένα ότι *«η Τράπεζα έχει στόχο τον εξορθολογισμό του πλήθους του ανθρώπινου δυναμικού της με σκοπό τη βέλτιστη αξιοποίησή του και την άριστη εξυπηρέτηση του πελατολογίου της. Αντίστοιχη πολιτική εξορθολογισμού θα εφαρμοστεί και για το πλήθος των μονάδων δικτύου, το οποίο σταδιακά θα μειωθεί ώστε να καλύπτει απόλυτα και σε πανελλαδικό επίπεδο τη δραστηριότητα της Τράπεζας και τις πελατειακές ανάγκες, χωρίς ωστόσο τις σημερινές επικαλύψεις μεταξύ μονάδων από τις διαφορετικές εξαγορές που πραγματοποίησε η Τράπεζα»*[343].

Ζ.4.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Ζ.4.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

220. Η Πειραιώς εντάσσει την υπό κρίση συγκέντρωση στο πλαίσιο των γενικότερων συγκεντρωτικών τάσεων που παρατηρούνται στο ελληνικό τραπεζικό χώρο αποσκοπώντας στον εξορθολογισμό και τη βιωσιμότητά του. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η γνωστοποιούσα, *«[τ]ο ελληνικό τραπεζικό σύστημα μετέρχεται μιας διαδικασίας σημαντικών εξελίξεων που θα καθορίσουν την επόμενη ημέρα και θα θέσουν τις βάσεις για την ομαλή συνέχειά του. Η περαιτέρω συγκέντρωση εκτιμάται ότι δεν επηρεάζει ουσιωδώς την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού κλάδου αλλά έχει σαν επακόλουθο τη μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μετά την ολοκλήρωση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, προβλέπεται ότι θα λειτουργεί ένας ικανοποιητικός αριθμός τόσο μεγάλων τραπεζών όσο και μικρότερων που θα μπορεί να διασφαλίσει ένα ιδιαίτερα ικανοποιητικό επίπεδο ανταγωνισμού στην αγορά»*[344].

221. Συγκεκριμένα για τα αποτελέσματα της υπό κρίση πράξης, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, *«η επίδραση της Συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά [ήτοι ευρύτερη αγορά καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής] δεν είναι ουσιώδης [...]»*[345]. Επιπλέον, κατά την Πειραιώς, *«[η] διαφορά του δείκτη HHI προ και μετά τη συγκέντρωση, τόσο στην αγορά δανείων όσο και καταθέσεων τεκμηριώνει τη μη συγκέντρωση μετά την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων των Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα στην Πειραιώς. Επισημαίνεται ότι ο δείκτης είναι χαμηλότερος των 2.000 μονάδων. Συνεπώς, πρέπει να σημειωθεί ότι δεν δημιουργείται επηρεασμός της αγοράς που να πιθανολογεί δημιουργία δεσπόζουσας θέσης ή*

[343] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[344] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[345] Βλ. και υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

διακινδύνευσης της δομής της αγοράς ή οποιοσδήποτε άλλος λόγος που να πιθανολογεί την ανάγκη απαγόρευσης της συγκέντρωσης με βάση και τα μερίδια αγοράς του ανταγωνισμού»[346]. Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποιούσα υπογραμμίζει ότι η επουσιώδης επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης ενισχύεται εάν ληφθούν υπόψη άλλες πρόσφατες επιχειρηματικές κινήσεις συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο στην Ελλάδα. Επιπλέον και λαμβάνοντας υπόψη την ομοιογένεια των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων, *«[δ]εν υφίσταται κίνδυνος επηρεασμού, παρεμπόδισης ή μόχλευσης του ανταγωνισμού και ως εκ τούτου δεν θίγεται κάποιους από τους υφιστάμενους ανταγωνιστές, ούτε περιορίζεται η δυνατότητα εισόδου δυνητικών ανταγωνιστών στις σχετικές αγορές»*[347] ως αποτέλεσμα της υπό κρίση πράξης.

222. Υπό αυτό το πρίσμα, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι η υπό κρίση πράξη *«χωρίς να δημιουργεί δεσπόζουσα θέση ή να ενισχύει προϋποθέσεις δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης και χωρίς να περιορίζει τον ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές, εξυπηρετεί απολύτως αυτό που η παρούσα οικονομική συγκυρία όσο και η διασφάλιση του ελληνικού δημοσίου συμφέροντος επιβάλλουν»*[348].

Ζ.4.3.2. Η άποψη των ανταγωνιστών των μερών

223. Σύμφωνα με κάποια εκ των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, η υπό κρίση πράξη δεν πρέπει να εξεταστεί αυτόνομα αλλά στο γενικότερο πλαίσιο των τάσεων συγκέντρωσης που υπάρχουν στην ελληνική τραπεζική αγορά και λαμβάνοντας υπόψη τις λοιπές αποκτήσεις της Πειραιώς το τελευταίο διάστημα. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται από τις ανταγωνίστριες τράπεζες, αφενός η μεγάλη μείωση των εν λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων που οδηγεί σε συγκεντρωτική δομή του κλάδου, αφετέρου η εξαιρετικά ενισχυμένη θέση της Πειραιώς, ιδιαίτερα εάν ληφθούν υπόψη οι τελευταίες εξαγορές αυτής καθώς και το σημαντικά πλέον διευρυμένο δίκτυό της[349]. Συμπληρωματικά στα

---

346 Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης. Διευκρινίζεται ότι η Πειραιώς έχει προσκομίσει δικούς της υπολογισμούς όσον αφορά το δείκτη HHI προ και μετά της υπό κρίση συγκέντρωσης.

347 Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή Πειραιώς.

348 Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

349 Βλ. σχετικά […], η οποία αναφέρει ότι: *«Το νέο σχήμα οδηγεί σε περαιτέρω συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου και αναπόφευκτα σε συρρίκνωση του ανταγωνισμού σε όλες τις επί μέρους τραπεζικές αγορές (καταθέσεις λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής, χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής, χρηματοδοτικής μίσθωσης, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων – factoring, έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών και υπηρεσιών αποδοχής καρτών και διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων) για τον επιπλέον λόγο ότι αμφότερα τα πιστωτικά ιδρύματα που συμμετέχουν στην υπό εξέταση συγκέντρωση διέθεταν ήδη σεβαστό μερίδιο της αγοράς των προαναφερομένων τραπεζικών υπηρεσιών. Ειδικότερα και όσον αφορά στα παρεχόμενα ανταγωνιστικά προϊόντα αμφότερων των τραπεζών που απευθύνονταν στο ίδιο πελατειακό κοινό αναμένεται να επικρατήσουν τα πλέον προσοδοφόρα για τη νέα συγκέντρωση, με αποτέλεσμα να περιορισθούν ενδεχομένως οι δυνατότητες επιλογής υπηρεσιών των πελατών. Παράλληλα, η ουσιαστική ολοκλήρωση της υπό κρίση συγκέντρωσης καθώς και η εκπλήρωση των επιδιωκομένων σκοπών προϋποθέτει τον εκ των ουκ άνευ συγκερασμό των διαφορετικών ενδεχομένως εταιρικών φιλοσοφιών που χαρακτήριζαν τα συνθετικά μέρη, κάτι το οποίο πιθανολογείται ότι θα έχει επιπτώσεις και θα επιφέρει αλλαγές και επαναπροσδιορισμό θέσεων σε μετόχους, πελάτες και εργαζόμενους[…]»*. Η δε […] αναφέρει ότι *«[η] αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης από πλευράς ανταγωνισμού αποτελεί συνάρτηση της διαπίστωσης των μεριδίων αγοράς του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς και των μεταβιβαζόμενων εργασιών των ελληνικών υποκαταστημάτων των κυπριακών τραπεζών, τόσο συνολικά στην εγχώρια τραπεζική αγορά όσο και σε κάθε μία από τις επιμέρους σχετικές αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται. Ειδικότερα, κρίσιμο είναι κατά πόσο η υπό κρίση συγκέντρωση θα οδηγήσει σε*

ανωτέρω, η […] υπογραμμίζει ότι οι κυπριακές τράπεζες [ενν. ιδίως η Κύπρου και Λαϊκή] *«διέθεταν ήδη σεβαστό μερίδιο της αγοράς»* στις εδώ εξεταζόμενες αγορές, γεγονός που ενισχύει περαιτέρω τη θέση της Πειραιώς[350].

224. Όπως σημειώνει η […], η υπό κρίση πράξη θα δημιουργήσει μεν μια νέα και ισχυρή τράπεζα με μειωμένο λειτουργικό κόστος, ωστόσο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή *«έτσι ώστε η υπό εξέταση συγκέντρωση να μην αποτελέσει την απαρχή μιας ολιγοπωλιακής*

ενίσχυση ή δημιουργία δεσπόζουσας θέσης [...] Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπό [ενν. υπόψη] τα ακόλουθα: (α) Η εγχώρια τραπεζική αγορά διακρίνεται από έντονη μεταβλητότητα κατά τα τελευταία δύο (2) έτη. Η πρωτοφανής οικονομική κρίση και η βαθειά οικονομική ύφεση, σε συνδυασμό με την ανακεφαλαιοποίηση των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων, έχει ως αποτέλεσμα ριζικές αλλαγές στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των δραστηριοποιούμενων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ήδη μειωθεί, ενώ βαίνει περαιτέρω μειούμενος καθώς:

- *Σειρά τραπεζών έχει ήδη τεθεί σε εκκαθάριση και έχει γίνει μεταβίβαση στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού τους σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα,*
- *Έχουν ήδη λάβει χώρα εξαγορές πιστωτικών ιδρυμάτων από άλλα και επίκεινται οι διαδικασίες συγχώνευσής τους,*
- *Αρκετά αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα έχουν εξέλθει της εγχώριας τραπεζικής αγοράς , ή έχουν μειώσει δραστικά τον κύκλο εργασιών τους σε αυτή.*

Τα παραπάνω καταδεικνύουν τις έντονες τάσεις συγκέντρωσης που επικρατούν στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, ως μορφή αντίστασης στη τρέχουσα δυσμενή οικονομική συγκυρία και ύφεση. Η ολοκλήρωση των συγκεντρώσεων αυτών θα οδηγήσει μοιραία σε δραστικό περιορισμό του αριθμού των ανταγωνιστών στην εγχώρια τραπεζική αγορά και θα συντελέσει αναμφίβολα στη σημαντική ενίσχυση των υφιστάμενων μεριδίων αγοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα προκύψουν από τις συγκεντρώσεις. (β) Στα πλαίσια αυτά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Τράπεζα Πειραιώς έχει ήδη αποκτήσει:

- *στοιχεία ενεργητικού και παθητικού της υπό εκκαθάριση τελούσας Αγροτικής Τράπεζας,*
- *τον αποκλειστικό έλεγχο της Γενικής Τράπεζας,*
- *τον αποκλειστικό έλεγχο της Millennium Bank,*
- *το σύνολο των δανείων, καταθέσεων και υποκαταστημάτων των κυπριακών τραπεζών (Cyprus Popular Bank, Τράπεζα Κύπρου. Ελληνική Τράπεζα) στην Ελλάδα.*

Συνεπώς, κατά τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς της Τράπεζας Πειραιώς θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι παραπάνω συγκεντρώσεις, συνέπεια των οποίων αναμφίβολα αποτελεί η αξιοσημείωτη αύξηση των εργασιών, των υποκαταστημάτων και των μεριδίων αγοράς του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. (γ) Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω (υπό β) συγκεντρώσεων, ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς κατέχει σήμερα σημαντικά μερίδια στις σχετικές αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται (βλ. σχετ. υπ' αρ. 549/VI1/2012 απόφαση ΟλΕπΑντ). Λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους της εγχώριας τραπεζικής αγοράς και του μεγάλου σχετικά αριθμού ανταγωνιστών που εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται σε αυτή με σημαντικά μερίδια αγοράς (ALPHA, ΕΘΝΙΚΗ, EUROBANK - βλ. σχετ. υπ' αρ. 549/VII/20I2 απόφαση ΟλΕπΑντ), εκτιμάται ότι ο 'Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς δεν κατέχει σήμερα δεσπόζουσα θέση στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Περαιτέρω, το μερίδιο αυτοτελώς κάθε μίας από τις κυπριακές τράπεζες σε κάθε μία από τις επιμέρους σχετικές αγορές εκτιμάται ότι είναι μικρό (βλ. σχετ. υπ' αρ. 549/VI1/2012 απόφαση ΟλΕπΑντ). Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το δίκτυο καταστημάτων των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα είναι αριθμητικά και γεωγραφικά περιορισμένο, εκτεινόμενο κατά κανόνα σε περιοχές στις οποίες ήδη διαθέτει υποκαταστήματα ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς. (δ) Σε κάθε περίπτωση, το κατά πόσο τίθεται ζήτημα δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς από τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση θα κριθεί με βάση το συνδυασμό των μεριδίων σε κάθε μία από τις σχετικές αγορές αφενός μεν του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς (λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω υπό β συγκεντρώσεων) αφετέρου δε των υποκαταστημάτων των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα, τα οποία δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε. Αναμφίβολα, μετά την ολοκλήρωση και της υπό εξέταση συγκέντρωσης ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς συγκαταλέγεται μεταξύ των «μεγάλων παικτών» στην εγχώρια τραπεζική αγορά, αποκτώντας ενδεχομένως ακόμα και πρωταγωνιστικό ρόλο. Ωστόσο, η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν φαίνεται πιθανό να οδηγήσει στη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης συνολικά στην εγχώρια τραπεζική αγορά, δεδομένης της παρουσίας ανταγωνιστών με σημαντικά μερίδια στις επιμέρους αγορές. Τυχόν δημιουργία δεσπόζουσας θέσης σε κάποια από τις επιμέρους σχετικές αγορές θα κριθεί με βάση τα μερίδια αγοράς».

[350] Βλ. σχετικά […].

αγοράς». Συρρίκνωση του ανταγωνισμού, κατά τη […] θα προκληθεί και λόγω του αυξημένου κόστους χρήματος και της εκ μέρους των καταναλωτών νοοτροπίας «μεγάλου» έναντι «μικρού» πιστωτικού ιδρύματος που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι μικρές τράπεζες. Οι επιπτώσεις στους τελικούς καταναλωτές αφορούν, κατά την τράπεζα, στα μειωμένα επιτόκια καταθέσεων και τις περιορισμένες εναλλακτικές δυνατότητες για την επίτευξη μεγαλύτερων αποδόσεων λόγω της ολιγοπωλιακής αγοράς στον τραπεζικό χώρο[351].

225. Από τη μεριά της, η […] εκτιμά ότι όσον αφορά τις καταθέσεις λιανικής, *«[π]ριν την κρίση στην Κύπρο η συγκέντρωση καταθέσεων λιανικής και στην περίπτωση που δεν θα υπάρξουν αυξημένες αναλήψεις μετά την εξαγορά θα βελτίωνε σημαντικά τους δείκτες ρευστότητας της ενοποιημένης Τράπεζας. Το γεγονός όμως ότι μειώνεται δραστικά το μέγεθος των διαθέσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα για το μέγεθος της εγγύησης των καταθέσεων, θα οδηγήσει τους καταθέτες σε διασπορά των διαθεσίμων τους εκτός των καταθετικών προϊόντων μέσα στην ίδια τράπεζα, είτε σε ανάληψη από την Τράπεζα μέρους των καταθέσεων τους και τοποθέτησή τους σε κάποιο από τα εναπομείναντα Πιστωτικά Ιδρύματα. Το ίδιο πιστεύουμε ότι θα συμβεί και στις άλλες συστημικές Τράπεζες με αποτέλεσμα την «ανταλλαγή» καταθετών μεταξύ τους. Ένα πολύ πιθανό σενάριο θεωρούμε ότι θα είναι η στροφή των καταθετών σε επενδυτικά προϊόντα όπως μετοχές, αμοιβαία κεφάλαια, ομόλογα κλπ. Σε αυτήν την περίπτωση θα υπάρχει μείωση των Καταθέσεων Λιανικής, αύξηση όμως των καταθέσεων από θεσμικούς»*, υπονοώντας ουσιαστικά ότι ακόμα και εάν βραχυπρόθεσμα σημειωθούν υψηλές συγκεντρωτικές τάσεις σε λίγα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα, οι μακροπρόθεσμες επιδράσεις θα εξαρτηθούν από τη συμπεριφορά των πελατών των τραπεζών. Για τις δε χορηγήσεις λιανικής, η τράπεζα επισημαίνει ότι *«[ο]ι συγκεντρώσεις των Τραπεζών και με δεδομένο το «overlap» πελατών θα οδηγήσει σε αύξηση του ρίσκου συγκέντρωσης ανά πελάτη. Πιστεύουμε ότι η Τράπεζα αρχικά θα οδηγηθεί σε συγκέντρωση οφειλών σε ένα δανειακό προϊόν και στην συνέχεια θα αναζητήσει προπληρωμές που για να επιτευχθούν θα χρειαστεί να μειώσει το οφειλόμενο κεφάλαιο. Η [οι] προπληρωμές θα μειώσουν το σύνολο των καταθέσεων ή θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από άλλες Τράπεζες οι οποίες όμως θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από άλλες Τράπεζες οι οποίες όμως θα πρέπει να διαχειριστούν τα ίδια προβλήματα»*[352]. Σύμφωνα λοιπόν με την […], η υπό κρίση συγκέντρωση θα περιορίσει, εν τέλει, τις δυνατότητες λήψης δανείων από τους καταναλωτές γεγονός που

[351] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: *«Η υπό κρίση συγκέντρωση κατά την εκτίμησή σας μπορεί μεν να αποτελέσει συστατικό στοιχείο ικανό για τη δημιουργία ισχυρών πιστωτικών ιδρυμάτων με μειώσεις λειτουργικού κόστους και κεφαλαιακής ενίσχυσης, αλλά θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε η υπό εξέταση συγκέντρωση να μην αποτελέσει την απαρχή μιας ολιγοπωλιακής αγοράς. Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του ανταγωνισμού, οι μικρές Τράπεζες, ίσως όχι άμεσα αλλά μελλοντικά, θα έχουν, κατά την εκτίμησή μας, υψηλότερο κόστος χρήματος. Για τις μικρές Τράπεζες εμπόδιο εισόδου και ανάπτυξης εκτιμούμε ότι θα αποτελέσει το ακριβότερο κόστος χρήματος και η ανάπτυξη νοοτροπίας εκ μέρους των καταναλωτών «μεγάλου» έναντι «μικρού» πιστωτικού ιδρύματος. Για τους τελικούς καταναλωτές, η υπό κρίση συγκέντρωση μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ό,τι αφορά μειωμένα επιτόκια και περιορισμένες εναλλακτικές δυνατότητες για την επίτευξη μεγαλύτερων αποδόσεων λόγω της πιθανόν διαμορφούμενης ολιγοπωλιακής αγοράς στον τραπεζικό χώρο»*.

[352] Βλ. σχετικά […].

δεν θα αφορά μόνο την εν προκειμένω νέα οντότητα αλλά και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα.

226. Στο ίδιο σκεπτικό η […] [353] επισημαίνει τη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων με τάσεις περαιτέρω μείωσης που θα οδηγήσει σε δραστικό περιορισμό των ανταγωνιστών στην εγχώρια τραπεζική αγορά.

227. Αντιθέτως, οι τράπεζες […],[…],[…] και […] εκτιμούν ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα έχει δυσμενείς συνέπειες στη λειτουργία του ανταγωνισμού στις εδώ εξεταζόμενες αγορές, αν και, όπως επισημαίνει η […], *«[β]έβαια, μακροπρόθεσμα, και μετά την σταθεροποίηση της τραπεζικής αγοράς είναι άγνωστο το πώς θα διαμορφωθεί η αγορά»*[354].

228. Ειδικότερα, η […] σημειώνει ότι *«ο Όμιλος που προκύπτει από την υπό εξέταση συγκέντρωση δεν έχει την δυνατότητα να δυσχεράνει την επέκταση μικρότερων εταιρειών στη σχετική αγορά ή να περιορίσει την ικανότητα των αντιπάλων επιχειρήσεων να την ανταγωνιστούν»*[355]. Επιπλέον, η τράπεζα υπογραμμίζει τη σημαντική διαπραγματευτική ισχύ των πελατών και τις υψηλές δυνατότητες υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των εταιριών που δραστηριοποιούνται στις εν λόγω αγορές και υπο-αγορές ως ουσιαστικούς αντισταθμιστικούς παράγοντες στην ενίσχυση της θέσης του Ομίλου Πειραιώς.

229. Αντίστοιχα, η […] υποστηρίζει ότι *«[ο] ανταγωνισμός με την ευρεία έννοια δεν θα δεχθεί καμία απολύτως αλλοίωση για μία σειρά από λόγους:*

- *η οικονομική κρίση έχει καταστήσει τους πελάτες πολύ πιο επιφυλακτικούς και με τάσεις αναζήτησης ενημέρωσης πριν από κάθε νέα απόφαση για επιλογή τραπεζικού ιδρύματος.*
- *Η αγορά, παρά τη συγκέντρωσή της, εξακολουθεί να είναι ανταγωνιστική και σε κάθε προϊοντική περιοχή υπάρχουν πάνω από 6-8 εναλλακτικές προτάσεις για τον πελάτη. […]*
- *Δεν θα πρέπει να παραβλέπει κανείς και το γεγονός της εξοικονόμησης ενέργειας αλλά και πόρων από την πλευρά των πελατών, όταν από 10-14 εναλλακτικές λύσεις που είχαν μέχρι σήμερα θα έχουν 7-10 για κάθε τραπεζικό προϊόν. Η διαφάνεια και η αποδοτικότητα της αναζήτησης ενδέχεται να καταστήσει ακόμη πιο εύκολη τη σύγκριση μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων και άρα ο ανταγωνισμός να βγει και ενισχυμένος*
- *[…] η περίοδος μετά από την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική στην αναζήτηση κερδοφόρων σχέσεων με νέους πελάτες αλλά και στη διακράτηση των υφιστάμενων πελατών.[…]*

230. *Ειδικότερα στις καταθέσεις [ενν. λιανικής], έχουμε από το 2008 και μετά μία έντονη ανταγωνιστική κούρσα μεταξύ των τραπεζών η οποία θα συνεχισθεί αμείωτη και στα επόμενα έτη, διότι η αύξηση της ρευστότητας είναι για τις τράπεζες καίρια ανάγκη …]στην Ελλάδα οι καταθέσεις πλέον είναι διάσπαρτες σε πολλαπλά τραπεζικά ιδρύματα είτε λόγω*

---

[353] Βλ. […].

[354] Βλ. σχετικά […],[…],[…] και […] απαντητικές επιστολές αντίστοιχα.

[355] Βλ .σχετικά […].

του περιορισμού εγγυήσεως των καταθέσεων στις 100 χιλ. ευρώ, είτε και γιατί πελάτες που έχουν δάνειο σε μία τράπεζα θέλουν να διατηρούν τις καταθέσεις τους σε άλλη τράπεζα για προφανείς λόγους σε περίπτωση που η εξέλιξη της αποπληρωμής του δανείου τους δεν είναι θετική.»[356].

231. Για τις δε επιπτώσεις στην αγορά των χορηγήσεων λιανικής, η τράπεζα σημειώνει ότι *«[τ]ο σημερινό οικονομικό περιβάλλον-στην Ευρώπη και με επιμέρους ιδιαιτερότητες και στην Ελλάδα- χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για συγκέντρωση του χρηματοοικονομικού κλάδου με κύριο στόχο την εξυγίανση των τραπεζικών ισολογισμών και δευτερεύοντα την επίτευξη οικονομιών κλίμακας.[…] Σε αυτό το περιβάλλον, η υπό εξέταση συγκέντρωση:*

- *Αναμένεται να έχει περιορισμένες βραχυπρόθεσμες συνέπειες στην λειτουργία του ανταγωνισμού για δύο κυρίως λόγους: α) ο αποκτών Όμιλος αποτελούσε ούτως ή άλλως ανταγωνιστικό πυλώνα, β) κύριο μέλημα θα συνεχίσει να είναι η εξυγίανση των εσωτερικών χαρτοφυλακίων. Μακροπρόθεσμα όμως, μετά την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού συστήματος, αναμένεται ομογενοποίηση των τιμολογιακών πολιτικών μεταξύ κυρίως των συστημικών τραπεζών, με συμπίεση περιθωρίων χορηγήσεων, που θα προέλθει τόσο από τη συμπίεση του κόστους όσο και από την κοινή βούληση για διοχέτευση λελογισμένης ρευστότητας στην αγορά. […]*
- *Η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν αναμένεται να επιφέρει εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης νέων τραπεζικών ιδρυμάτων στην ελληνική αγορά, απεναντίας ανοίγουν-θεωρητικά τουλάχιστον-παράθυρα για μελλοντική παρουσία εκ νέου μικρότερων και ευέλικτων τραπεζών. Εντούτοις τα εμπόδια μιας τέτοιας εισόδου προέρχονται σήμερα από την κατάσταση της οικονομίας και είναι αρκετά.*
- *Οι τελικοί καταναλωτές, σε μία περισσότερο συγκεντρωμένη αγορά, αν και θεωρητικά θα είχαν λιγότερες επιλογές προϊόντων, τιμολογίων και εξυπηρέτησης, αναμένεται να παρουσιάσουν προθυμία να ενταχθούν σε ένα τέτοιο περιβάλλον, καθώς θα αντιληφθούν σπουδαία οφέλη από την αύξηση του κύρους και της αξιοπιστίας των μεγαλύτερων και πιο αξιόπιστων τραπεζικών ιδρυμάτων».*

232. Επίσης, η […] εκτιμά ότι η υπό κρίση συγκέντρωση όχι μόνο δεν θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού, αλλά *«η επικείμενη συγκέντρωση αναμένεται να έχει θετικά αποτελέσματα για τον καταναλωτή και στους λοιπούς πελάτες των σχετικών υπηρεσιών δεδομένων των συνεργειών που θα επιτευχθούν από την εν λόγω συγκέντρωση».*

Ζ.4.3.3. Συμπεράσματα

Ζ.4.3.3.1. Επιπτώσεις στις αγορές καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

233. Στην **ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής,** η ενιαία οντότητα θα κατέχει, συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης, την πρώτη θέση, με μερίδιο περίπου [25-35]% με βάση στοιχεία έτους 2012, ενώ έπονται η ΕΤΕ με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%

---

[356] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […].

και η Eurobank με μερίδιο αγοράς περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα κατείχε τη δεύτερη θέση στην ευρύτερη αγορά, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε πολύ χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) (με στοιχεία του έτους 2012) είναι πέραν των ασφαλών ορίων ([400-450] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[357].

234. Στην **υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως (τρεχούμενων)** η ενιαία οντότητα θα κατέχει, δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου, την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο περίπου[25-35]%), ενώ έπονται ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [25-35]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, η Eurobank με μερίδιο περίπου [15-25]% και η Εθνική με ποσοστό περίπου [15-25]%. Προ της υπό κρίση πράξης, η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στη δεύτερη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε αρκετά χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, η μεταβολή του δείκτη (Δ) (με στοιχεία του έτους 2012) είναι πέραν των ασφαλών ορίων ([350-400] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[358].

235. Στην **υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου,** την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η ΕΤΕ, την οποία και διατηρεί και μετά την υπό εξέταση πράξη, κατέχοντας μερίδιο αγοράς περίπου [25-35]%. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει τη δεύτερη θέση με μερίδιο αγοράς περίπου [25-35]%, χωρίς να μεταβάλλεται η θέση της στην εν λόγω υπο-αγορά, ενώ έπονται με διαφορά περίπου [5-15] και [15-25] ποσοστιαίων μονάδων από τη δεύτερη επιχείρηση, ο Όμιλος Alpha και η Eurobank. Χαρακτηριστικό είναι, επί πλέον, ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (με στοιχεία του έτους 2012) κείται εντός του ασφαλούς ορίου ([200-250] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[359].

236. Στην **υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής,** η ενιαία οντότητα θα κατέχει δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο περίπου[25-35]%), ενώ έπονται ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, η ΕΤΕ με μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]% και η Eurobank με ποσοστό περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στη δεύτερη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε αρκετά χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, η μεταβολή του δείκτη (Δ) (με στοιχεία του έτους 2012) είναι πέραν των ασφαλών ορίων ([450-500] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[360].

237. Συμπερασματικά, παρά το γεγονός ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία της υπό κρίση πράξης την πρώτη θέση, στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων

[357] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 19-21.
[358] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π. παρ. 19-21.
[359] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π. παρ. 19-21.
[360] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π. παρ. 19-21.

λιανικής, στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως (τρεχούμενων) και στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής, το μερίδιό της στην ενιαία αγορά και τις υπο- διακρίσεις της δεν συνιστά ικανή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκτά σε κάποια εξ αυτών μερίδιο αγοράς με σημαντική διαφορά από τον επόμενο ανταγωνιστή.

238. Επιπλέον, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής πλην αυτής των καταθέσεων ταμιευτηρίου δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η ΕΤΕ και ο Όμιλος Alpha, με μερίδια που απέχουν λιγότερο από [15-25]ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας, ενώ διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα αν και μικρότερης πλέον εμβέλειας και ισχύος του δικτύου αυτής[361].

239. Στη δε υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου η νέα οντότητα καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση με διαφορά [5-10] περίπου ποσοστιαίων μονάδων από την πρώτη σε κατάταξη ΕΤΕ. Συνεπώς, ενώ σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές πλην αυτής των καταθέσεων ταμιευτηρίου πραγματοποιείται ανακατανομή της θέσης των παικτών, δεν δημιουργείται συνεπεία της υπό κρίση πράξης μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να είναι σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών.

240. Εξάλλου, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[362], ενώ οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές[363].

241. Με τη στάθμιση όλων των ανωτέρω παραγόντων, δεν αναμένεται η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης .

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

242. Στο επίπεδο της ευρύτερης αγοράς των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, καθώς και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας λιανικής, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (Όμιλος ΕΤΕ, Όμιλος Alpha και ενιαία οντότητα) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: α)

---

[361] Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές, βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank*, σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

[362] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 36.

[363] Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 204. Η σημασία της ύπαρξης παρόμοιας δυναμικής ανταγωνιστών αξιολογήθηκε ως αντισταθμιστικός παράγοντας της δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης και στις αποφάσεις της Ε.Επ. Μ.3146 *Smith &Nephew Centerpulse*, σκ. 17-22, Μ.3060 *UCB/Solutia*, σκ. 41-43

σύνολο καταθετικών προϊόντων λιανικής περίπου [65-75]%, β) σύνολο καταθέσεων όψεως περίπου [65-75]%, γ) σύνολο καταθέσεων ταμιευτηρίου περίπου [70-80]% και δ) σύνολο καταθέσεων προθεσμίας περίπου [55-65]%. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση ευρύτερη αγορά και οι υπο-αγορές της παρουσιάζουν, όπως εξάλλου προεκτέθηκε, υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[364]. Συγκεκριμένα, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές πλην αυτής των καταθέσεων ταμιευτηρίου, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης κινείται πέραν των ασφαλών ορίων που προεκτέθηκαν. Επιπροσθέτως, η πορεία των μεριδίων αγοράς της πλειονότητας των ανταγωνιστών είναι κατά βάση φθίνουσα σε χρονικό διάστημα τριών ετών, με μικρές αποκλίσεις ανά υπο-αγορά, ενδεικτικά αναφερομένου του μεριδίου της προπορευόμενης Εθνικής στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου.

243. Ωστόσο, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις (ΕΤΕ, Όμιλος Alpha και νέα οντότητα), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή[365,366], λόγω και της ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με δυναμική παρουσία (Eurobank) αλλά και ενός ικανού, για τις κρατούσες συνθήκες, αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών, με όχι ανεπαίσθητη παρουσία στις εν λόγω εξεταζόμενες αγορές. Εξάλλου, στην αγορά των καταθέσεων προθεσμίας το μερίδιο αγοράς των τριών μεγαλύτερων τραπεζών θα κυμανθεί οριακά άνω του 60% (περίπου [60-70]%), με αποτέλεσμα στην λόγω αγορά να παραμένει σημαντικό ανταγωνιστικό περιθώριο (ύψους περίπου [30-40]%).

244. Επιπροσθέτως, σχετική συμμετρία μεριδίων αγοράς παρατηρείται μόνο στην ευρύτερη αγορά καταθετικών προϊόντων λιανικής μεταξύ των μεριδίων των τριών προπορευόμενων επιχειρήσεων, με το μερίδιο του τέταρτου ανταγωνιστή να εμφανίζει ουσιώδη απόκλιση, η οποία φτάνει τις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από τον πρώτο και τις [5-15] περίπου από τον δεύτερο ανταγωνιστή.

245. Στις υπόλοιπες αγορές παρατηρείται έντονη ασυμμετρία μεταξύ των μεριδίων αγοράς τόσο των τριών όσο και των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών. Συγκεκριμένα, στην υπο-

---

[364] Απόφαση Ε. Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2),* σκ. 92.

[365] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016, *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand*, σκ. 103, όπου αναφέρεται: «*Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια*».

[366] Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ. 2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β].

αγορά των καταθέσεων όψεως υφίσταται μία απόσταση […] περίπου ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ πρώτου και δεύτερου ανταγωνιστή, με το μερίδιο του τρίτου και τέταρτου αντίστοιχα να απέχει περίπου [5-15] και [10-20] ποσοστιαίες μονάδες από τον πρώτο ανταγωνιστή. Ομοίως, στις υπο-αγορές των καταθέσεων ταμιευτηρίου και προθεσμίας ο τρίτος και τέταρτος ανταγωνιστής υπολείπονται κατά [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες της προπορευόμενης επιχείρησης.

246. Επιπλέον, οι δύο πρώτες επιχειρήσεις θα κατέχουν α) στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής μερίδιο ύψους [45-55]% περίπου, β) στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως περίπου [50-60]%, γ) στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου περίπου [50-60]% και δ) στην υπο-αγορά καταθέσεις προθεσμίας περίπου [40-50]%. Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο πρώτων σε κάθε υπο εξέταση αγορά δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εν λόγω αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου[367], λαμβανομένου υπόψη α)του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο κάθε φορά επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ υφίσταται και τουλάχιστον άλλος ένας παρεμφερούς δυναμικής ανταγωνιστής αλλά ικανός αριθμός μικρότερων επιχειρήσεων και β) του σημαντικού ανταγωνιστικού περιθωρίου που απομένει.

247. Εξάλλου, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α., δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω σχετικές αγορές επιχειρήσεων, που να δύνανται να αμβλύνουν τα αποτελέσματα της ως άνω ασυμμετρίας και να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού.

248. Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν δύναται να άρει η υφιστάμενη διαφάνεια, η οποία είναι σε ένα βαθμό επιβεβλημένη λόγω της ρυθμιστικής εποπτείας που ασκείται στην παροχή των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών στις ως άνω σχετικές αγορές, η οποία δεν συνιστά καθαυτή επαρκή ένδειξη για την θεμελίωση πιθανής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Εξάλλου, σύμφωνα με τις επιταγές της ενωσιακής νομολογίας η εκτίμηση της διαφάνειας σε δεδομένη αγορά δεν μπορεί να γίνεται αυτοτελώς και αφηρημένως, αλλά υπό το πρίσμα του μηχανισμού ενός υποθετικού σιωπηρού συντονισμού, που δεν υφίσταται εν προκειμένω με βάση τα τεθέντα στη διάθεση της ΓΔΑ στοιχεία[368].

---

[367] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][α], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[368] Ήτοι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά.

249. Επιπροσθέτως, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις[369], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

250. Εξάλλου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπό Ενότητα Ζ.3.8. της παρούσας, η μη ύπαρξη σημαντικού οικονομικού κόστους μεταστροφής των πελατών παρέχει δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών, στην περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες στην πλειοψηφία των υπό εξέταση αγορών. Μοναδική εξαίρεση συνιστά η υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας, κόστος όμως το οποίο ανάγεται στην ίδια τη φύση του παρεχόμενου προϊόντος και δεν είναι ικανό να προσδώσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις τρεις μεγάλες επιχειρήσεις εν προκειμένω.

251. Επιπλέον, εκ των διαθεσίμων στοιχείων και των προαναφερομένων ανταγωνιστικών συνθηκών δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η προκείμενη συγκέντρωση εξαλείφει μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγοράς παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν μπορεί να θεμελιωθεί επί τη βάσει οικονομικής ανάλυσης ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών[370]. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι δεν υφίστανται ενδείξεις ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην αποτροπή συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών, ώστε να πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση τους από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[371].

252. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς και δεδομένης της ύπαρξης ενός τουλάχιστον παρόμοιας δυναμικής αλλά και διαφόρων μικρότερων ανταγωνιστών δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

253. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Ζ.4.3.2. Επιπτώσεις στις αγορές προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 206 -210, όπου γίνεται μνεία στην απόφαση ΔΕΕ, C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (υπόθεση *Impala*), σκ. 121-126.

[369] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Ενότητα Ε.

[370] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.3287, *Agco/Valtra*, σκ. 27-44.

[371] Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets,* σκ. 162.

254. Στην **αγορά των στεγαστικών δανείων** την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η ΕΤΕ, την οποία και διατηρεί και κατόπιν της υπό εξέταση πράξης, κατέχοντας μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει τη δεύτερη θέση με μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%, ενώ έπονται ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την δεύτερη θέση και η Eurobank με μερίδιο αγοράς περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στην τρίτη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε αρκετά χαμηλότερες θέσεις […]. Χαρακτηριστικό είναι, επί πλέον, ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI για το έτος 2012 κείται εντός του ασφαλούς ορίου ([200-250] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[372].

255. Στην **αγορά της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών)** η ενιαία οντότητα θα κατέχει δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο περίπου [15-25]%), ενώ έπονται η Eurobank με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, η ΕΤΕ με μερίδιο περίπου [15-25]% καθώς και ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%. Προ της υπό κρίσης πράξης η αποκτώσα κατείχε την τέταρτη θέση, ενώ οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε χαμηλότερες θέσεις […], με μερίδια που απείχαν από [15-25] έως [15-25] μονάδες περίπου από την προπορευόμενη προ της συγκέντρωσης επιχείρηση. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) για το έτος 2012 είναι πέραν των ασφαλών ορίων ([300-350] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[373].

256. Στην **αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών,** η ενιαία οντότητα θα κατέχει δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης, με το αθροιστικό μερίδιο αγοράς των συμμετεχουσών να ανέρχεται σε ποσοστό περίπου [25-35]%, ενώ έπονται η Eurobank με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, η ΕΤΕ με μερίδιο περίπου [15-25]% καθώς και ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%. Πριν από την υπό κρίση πράξη η αποκτώσα κατείχε την τρίτη θέση, ενώ οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε χαμηλότερες θέσεις […] με μερίδια που απείχαν από [15-25] έως [15-25] μονάδες περίπου από την προπορευόμενη προ της συγκέντρωσης επιχείρηση. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης ξεπερνά οριακά το ασφαλές όριο των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) για το έτος 2012 είναι σε ποσοστά χαμηλότερα των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

257. Συμπερασματικά, παρά το γεγονός ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία της υπό κρίση πράξης την πρώτη θέση στις υπο-αγορές των χορηγήσεων λιανικής, πλην της υπο-αγοράς των στεγαστικών δανείων, το συνδυαστικό μερίδιό της συνεπεία της υπό εξέταση

[372] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ.19-21.
[373] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 19-21.

συγκέντρωσης δεν συνιστά ικανή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκτά σε κάποια υπο-αγορά μερίδιο με σημαντική διαφορά από τον επόμενο ανταγωνιστή (η διαφορά από τους επόμενους δύο ανταγωνιστές σε εκάστη αγορά δεν ξεπερνά τις [0-5] ποσοστιαίες μονάδες). Εξάλλου, ενώ πραγματοποιείται ανακατανομή της θέσης των παικτών στις ως άνω αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής, δεν δημιουργείται λόγω της υπό κρίση πράξης μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να είναι σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών.

258. Επιπλέον, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[374]. Ειδικότερα, αναφορικά με την αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών εκτιμάται ότι το συγκεκριμένο προϊόν δεν απαιτεί κάποιου είδους ιδιαίτερη τεχνογνωσία για την ανάπτυξή του, την οποία πιθανώς να κατέχουν μόνο οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις και δεν υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου στη σχετική αγορά, πέραν των γενικών για τη δραστηριοποίηση στον τραπεζικό κλάδο[375]. Τα αυτά εκτιμώνται και για την αγορά καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών.

259. Μάλιστα, οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές[376]. Οι επόμενοι ανταγωνιστές που δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, είναι παρεμφερούς δυναμικής (ΕΤΕ και Eurobank ή Όμιλος Alpha στην αγορά στεγαστικών δανείων) με μερίδια που απέχουν λιγότερο από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας, ενώ διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα αν και μικρότερης πλέον εμβέλειας και ισχύος του δικτύου αυτής[377].

260. Με τη στάθμιση όλων των ανωτέρω παραγόντων, δεν αναμένεται η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στις αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής.

[374] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 36.
[375] Βλ. και υπ' αριθμ. 534/VI/2012 απόφαση Ε.Α., σκ. 290.
[376] Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 204. Η σημασία της ύπαρξης παρόμοιας δυναμικής ανταγωνιστών αξιολογήθηκε ως αντισταθμιστικός παράγοντας της δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης και στις αποφάσεις της Ε.Επ. Μ.3146, *Smith &Nephew/Centerpulse*, σκ. 17-22, Μ.3060, *UCB/Solutia,* σκ. 41-43.
[377] Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων, ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές. Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank*, σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

261. Στα προϊόντα χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και συγκεκριμένα στις αγορές των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, οι τρεις μεγαλύτερες ανά αγορά τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: α) στεγαστικά δάνεια περίπου [60-70]% (Όμιλος ΕΤΕ, Όμιλος Alpha και ενιαία οντότητα), β) καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικών καρτών [60-70]% (ενιαία οντότητα, Eurobank, Εθνική) και γ) καταναλωτική πίστη εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών περίπου [60-70]% (ενιαία οντότητα, Eurobank, Εθνική). Ως εκ τούτου, οι εν λόγω αγορές παρουσιάζουν σχετικά υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[378].

262. Επιπρόσθετα, υφίσταται έντονη συμμετρία μεριδίων αγοράς σε όλες τις ως άνω αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής, τόσο μεταξύ των μεριδίων αγοράς των τριών πρώτων επιχειρήσεων (όπου η συμμετρία είναι έντονη) όσο και μεταξύ των μεριδίων αγοράς των τεσσάρων πρώτων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, και στις τρεις υπο-αγορές τα μερίδια αγοράς των τριών πρώτων εκάστοτε επιχειρήσεων απέχουν μεταξύ τους το περισσότερο τεσσερις ποσοστιαίες μονάδες, χωρίς όμως να αποκλίνει σημαντικά το μερίδιο του τέταρτου ανταγωνιστή, το οποίο απέχει από [0-5] περίπου έως [5-15] το πολύ ποσοστιαίες μονάδες από τον προπορευόμενο ανταγωνιστή.

263. Επιπλέον, υφίσταται κόστος μεταστροφής για τους καταναλωτές ιδίως στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων, όπου το κόστος μεταστροφής αξιολογείται ως υψηλό, και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, όπου το σχετικό κόστος δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως αμελητέο, ενώ και το επίπεδο δυνητικού ανταγωνισμού αξιολογείται ως χαμηλό σε συνδυασμό και με τα υφιστάμενα νομικά και πραγματικά εμπόδια εισόδου. Εξάλλου, η αυστηριοποίηση των πιστοδοτικών κριτηρίων των εγχώριων τραπεζών, ο περιορισμός της διάρκειας και του ύψους των χορηγούμενων δανείων, συνεπεία της οικονομικής ύφεσης, η αναδιάρθρωση του δημοσιονομικού χρέους και οι διαδικασίες ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών είχαν ως αποτέλεσμα την αισθητή μείωση της προσφοράς στα προϊόντα χορηγήσεων.

264. Ωστόσο, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή[379,380], λόγω και της

---

[378] Απόφαση Ε.Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2)*, σκ. 92.

[379] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016, *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand*, σκ. 103 όπου αναφέρεται: «*Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια*».

ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με δυναμική παρουσία (της Eurobank στα στεγαστικά δάνεια και του Ομίλου Alpha στην καταναλωτική πίστη εξαιρουμένων ή μέσω πιστωτικών καρτών), ενώ σε μία από τις προαναφερόμενες αγορές, αυτή της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, δραστηριοποιείται και τέταρτος ανταγωνιστής (Citibank) με μερίδιο άνω του [5-15]%. Εξάλλου, για τις κρατούσες συνθήκες παραμένει ικανό ανταγωνιστικό περιθώριο, οριακά μεγαλύτερο του [25-35]%.

265. Ως ασταθής αξιολογείται ο συντονισμός και στην περίπτωση των τεσσάρων επιχειρήσεων, αν και υπό το σενάριο αυτό δεν υφίστανται ικανοί μικρότεροι ανταγωνιστές που δύνανται να ασκήσουν επαρκή ανταγωνιστική πίεση στις τέσσερεις μεγαλύτερες επιχειρήσεις με την εξαίρεση τη Citibank στην αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, ενώ και το εναπομείνον ανταγωνιστικό περιθώριο αξιολογείται ως μικρό (μικρότερο των [15-25] ποσοστιαίων μονάδων σε όλες τις εδώ εξεταζόμενες αγορές).

266. Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α., δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω σχετικές αγορές επιχειρήσεων, που να δύνανται να συμβάλλουν στη σταθεροποίηση και διατήρηση σε μακροχρόνια βάση των όρων συντονισμού και να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού[381] και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού[382].

267. Επιπροσθέτως, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων και της συμμετρίας των μεριδίων αγοράς, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών παρουσιάζουν, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές αποκλίσεις[383], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού

---

380 Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ε. Επ., παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ. 2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β].

381 Συλλογική δεσπόζουσα θέση παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή σε σημαντικό τμήμα αυτής μπορεί, επομένως, να δημιουργηθεί κατόπιν μιας συγκεντρώσεως όταν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς και της μεταβολής που θα επιφέρει στα χαρακτηριστικά της η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως, η τελευταία θα έχει ως αποτέλεσμα ότι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 122.

382 Η πειθαρχία επιβάλλει να υπάρχει μία μορφή αξιόπιστου αποτρεπτικού μηχανισμού δυνάμενου να τεθεί σε λειτουργία αν εντοπισθεί παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Άλλωστε οι αντιδράσεις των επιχειρήσεων που δεν μετέχουν στον συντονισμό, όπως είναι οι σημερινοί ή μελλοντικοί ανταγωνιστές καθώς και οι αντιδράσεις των πελατών, δεν θα έπρεπε να μπορούν να ανατρέψουν τα αποτελέσματα που αναμένονται από τον συντονισμό. Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala)*, σκ. 123.

383 Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Ενότητα Ε.

μεταξύ των τραπεζών και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

268. Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν δύναται να άρει η υφιστάμενη διαφάνεια, η οποία είναι σε ένα βαθμό επιβεβλημένη λόγω της ρυθμιστικής εποπτείας που ασκείται στην παροχή των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών[384] και η οποία δεν συνιστά καθαυτή επαρκή ένδειξη για την θεμελίωση πιθανής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Εξάλλου, σύμφωνα με τις επιταγές της ενωσιακής νομολογίας η εκτίμηση της διαφάνειας σε δεδομένη αγορά δεν μπορεί να γίνεται αυτοτελώς και αφηρημένως, αλλά υπό το πρίσμα του μηχανισμού ενός υποθετικού σιωπηρού συντονισμού, που δεν υφίσταται με βάση τα τεθέντα στη διάθεση της ΓΔΑ στοιχεία[385].

269. Τέλος, δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων δεν πιθανολογείται ούτε μεταξύ των δύο προπορευόμενων ανά αγορά τραπεζών. Συγκεκριμένα, οι δύο πρώτες επιχειρήσεις θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: α) στεγαστικά δάνεια περίπου [40-50]%, β) καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικών καρτών [40-50]% και γ) καταναλωτική πίστη εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών περίπου [40-50]%. Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο πρώτων επιχειρήσεων σε κάθε υπο εξέταση αγορά δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εν λόγω αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου, λαμβανομένου υπόψη α) του γεγονότος ότι τουλάχιστον οι επόμενοι δύο ανταγωνιστές έχουν σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ υφίσταται και ικανός αριθμός μικρότερων επιχειρήσεων και β) του εξαιρετικά υψηλού εναπομείναντος ανταγωνιστικού περιθωρίου.

270. Επιπλέον, από τα διαθέσιμα στοιχεία και τις προαναφερόμενες ανταγωνιστικές συνθήκες, δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η προκείμενη συγκέντρωση εξαλείφει μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγοράς παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν μπορεί να θεμελιωθεί επί τη βάσει οικονομικής ανάλυσης ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών[386]. Από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν μπορούν να καταδειχθούν ενδείξεις ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην αποτροπή συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών, ώστε να πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση τους από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των

---

[384] Η τιμολόγηση είναι διαφανής (χρεώσεις, επιτόκια) στις υπό κρίση υπο-αγορές, καθώς οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος).

[385] Ήτοι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 206-210, όπου γίνεται μνεία στην απόφαση ΔΕΕ, C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (υπόθεση *Impala*), σκ. 121-126.

[386] Βλ. απόφαση Ε. Επ. Μ.3287, *Agco/Valtra*, σκ. 27-44.

εναπομεινάντων ανταγωνιστών[387]. Επίσης, δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις διέθεταν χαρακτηριστικά τέτοια και εμπορική και τιμολογιακή πολιτική τέτοιου είδους που η αποχώρησή της από την αγορά να οδηγεί στην εξάλειψη μιας σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης για τα μέλη της ολιγοπωλιακά διαρθρωμένης αγοράς παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών.

271. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια συμπέρασμα για τη δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

272. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Ζ.5. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΠΙΧ/ΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Ζ.5.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

Ζ.5.1.1. Καταθετικά προϊόντα επιχειρηματικής τραπεζικής

273. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς των καταθέσεων επιχειρηματικής τραπεζικής, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του 2012 και του 2011.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		

[387] Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 162.

CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…][388]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK A.E.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[389]	**36.096,00**		**28.856,00**		**26.388,00**	
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.400-1.600]	Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.600-1.800]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2000]
Μεταβολή (Δ)	**[300-350]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[200-250]**

274. Όσον αφορά και τις υπο-αγορές των καταθέσεων επιχειρηματικής τραπεζικής (ήτοι καταθέσεων όψεως και προθεσμίας), στους πίνακες του Παραρτήματος ΣΤ της υπ’ αριθμ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης περιλαμβάνονται το μέγεθος των αγορών αυτών καθώς και τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010, 2011 και 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του 2012 και του 2011.

Ζ.5.1.2. Χορηγήσεις επιχειρηματικής

275. Οι ακόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς των χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2010 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του 2012 και του 2011.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**

388 Σύμφωνα με την […], η […]. Η μεταβολή αυτή αντανακλάται και στο σύνολο καταθέσεων επιχειρηματικής.

389 Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς επιχειρηματικής συνολικού ύψους 78 εκ για το 2010, 85 εκ € για το 2011 και 59 εκ € για το 2012.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	Μ.Δ.	Μ.Δ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[390]	**139.727,00**		**135.485,00**		**121.125,00**	
Όμιλος Πειραιώς (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.400-1.600]	Προ της συγκέντρωσης	[1.400-1.600]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.800-2.000]
Μεταβολή (Δ)	**[450-500]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[450-500]**

276. Επιπροσθέτως, στους ακόλουθους πίνακες παρατίθενται αντίστοιχα με τους ανωτέρω πίνακες στοιχεία για τις χορηγήσεις μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων.

α) Χορηγήσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΙΚΡΩΝ-ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (κ.ε. < 50 εκ €) σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[25-35]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		

[390] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	Μ.Δ.	Μ.Δ.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	[…]	[0-5]%
Επιμέρους άθροισμα[391]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Λοιπές (βάσει επιμερισμού)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[392] με επιμερισμό υπολοίπου	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%

β) Χορηγήσεις μεγάλων επιχειρήσεων

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (κ.ε. > 50 εκ €) σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[25-35]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
EUROBANK - ERGASIAS.	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

[391] Η […] είχε δηλώσει σε προηγούμενες επιστολές της τα ποσά σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του ακολουθούσε, δηλαδή με κριτήριο τα 30 εκ. Ωστόσο, η […] στη σχετική απάντησή της αναφορικά με τα στοιχεία […], υπέβαλε τα ποσά προφανώς ακολουθώντας τη κατηγοριοποίηση των 50 εκ € όπως και είχε ζητηθεί από τη Γ.Δ.Α. Η διαφορά μεταξύ των ποσών που είχε δηλώσει η […] αντιστοιχεί στην μετακίνηση της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών από 30 εκ € έως 50 εκ € από τη κατηγορία ων μεγάλων επιχειρήσεων στη κατηγορία των μικρομεσαίων.

[392] Οι λοιπές Τράπεζες στην χρηματοδότηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων προκύπτουν από επιμερισμό σταθμισμένων βάσει ποσοστιαίας συμμετοχής των σχετικών υποσυνόλων στο σύνολο χρηματοδότησης (βλ. πίνακα «Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων»), όπως αυτό προκύπτει από το Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας της ΤτΕ για τα αντίστοιχα έτη.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON			[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	Μ.Δ.	Μ.Δ.
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	**Μ.Δ**	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Επιμέρους άθροισμα[393]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Λοιπές (βάσει επιμερισμού)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[394] με επιμερισμό υπολοίπου	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

Ζ.5.2. Δίκτυο καταστημάτων

277. Βλ. ανωτέρω υπό Ζ.4.2.

Ζ.5.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Ζ.5.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

278. Αντίστοιχα και με τις αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής, η γνωστοποιούσα κρίνει ότι *«η επίδραση της Συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά [ήτοι ευρύτερη αγορά καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής] δεν είναι ουσιώδης […]»*[395].

279. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ και σημείο υπό Ζ.4.3.1.

Ζ.5.3.2. Η άποψη των ανταγωνιστών

---

[393] Η […] είχε δηλώσει σε προηγούμενες επιστολές της τα ποσά σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του ακολουθούσε, δηλαδή με κριτήριο τα 30 εκ. Ωστόσο η […] στη σχετική απάντησή της αναφορικά με τα στοιχεία […], υπέβαλε τα ποσά προφανώς ακολουθώντας τη κατηγοριοποίηση των 50 εκ € όπως και είχε ζητηθεί από τη Γ.Δ.Α. Η διαφορά μεταξύ των ποσών που είχε δηλώσει η […] αντιστοιχεί στην μετακίνηση της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών από 30 εκ € έως 50 εκ € από τη κατηγορία ων μεγάλων επιχειρήσεων στη κατηγορία των μικρομεσαίων.

[394] Οι λοιπές Τράπεζες στην χρηματοδότηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων προκύπτουν από επιμερισμό σταθμισμένων βάσει ποσοστιαίας συμμετοχής των σχετικών υποσυνόλων στο σύνολο χρηματοδότησης (βλ. πίνακα «Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων»), όπως αυτό προκύπτει από το Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας της ΤτΕ για τα αντίστοιχα έτη.

[395] Βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

280. Αντίστοιχα με τις επιπτώσεις της υπό κρίση συγκέντρωσης στις ευρύτερες αγορές καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής καθώς και στις υπο-αγορές τους, αρκετές εκ των ερωτηθεισών τραπεζών υποστηρίζουν ότι οι ενδεχόμενες επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού πρέπει να εξεταστούν στο γενικότερο πλαίσιο των τάσεων συγκέντρωσης που υπάρχουν στην ελληνική τραπεζική αγορά και λαμβάνοντας υπόψη τις λοιπές αποκτήσεις της Πειραιώς το τελευταίο διάστημα.

281. Όπως αναφέρει η […] σε σχετική απάντησή της, όσον αφορά την υπό-αγορά των χορηγήσεων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων *«[ο]ι επικείμενες ή ήδη πραγματοποιηθείσες εξελίξεις στον ελληνικό τραπεζικό χώρο, κατά την γνώμη μας, θα επηρεάσουν τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ως εξής:*

- *ο πραγματικός ανταγωνισμός θα υποστεί μείωση τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Βραχυπρόθεσμα σε μικρότερο βαθμό έως ότου υπάρξει πλήρης ενσωμάτωση και εναρμόνιση των λειτουργιών των συνεργαζόμενων πλέον τραπεζών, αλλά και μακροπρόθεσμα, καθώς θα υπάρξει κοινή γραμμή πλεύσης σε θέματα λειτουργίας, κόστους και τιμολόγησης.*
- *Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα υποστούν μείωση του αριθμού και του ύψους των τραπεζικών τους ορίων, πιθανώς με επικείμενη μείωση του συνόλου τους, (π.χ. τα 4 όρια θα μειωθούν σε 2), για λόγους συγκέντρωσης κινδύνου σε κάθε νέο σχήμα και κυρίως λόγω αδυναμίας πρόσβασης σε άλλες τράπεζες για την εξασφάλιση νέων ορίων. Επιπλέον, η διαπραγματευτική τους δύναμη θα μειωθεί τόσον όσον αφορά την τιμολόγηση όσο και τη χρήση του χορηγούμενου κεφαλαίου. Εάν τα νέα τραπεζικά σχήματα επιδιώξουν περαιτέρω συγκέντρωση εργασιών, θα μπορούν να επιβάλλουν λόγω της θέσης του στην αγορά, τόσο την τιμολόγηση όσο και τον όγκο των εργασιών που ζητούν.*
- *Η συγκέντρωση της αγοράς θα οδηγήσει αρκετές επιχειρήσεις στην αναζήτηση συνεργασίας σε κάποιο από τα μεγάλα τραπεζικά σχήματα, ώστε να μπορούν [να] διεξάγουν απρόσκοπτα τις εργασίες τους με πελάτες και προμηθευτές. Επιπρόσθετα, η επίτευξη συνεργασίας με τα ως άνω σχήματα θα είναι απαραίτητη και λόγω ουσιαστικών δυσκολιών διείσδυσης στην αγορά»*[396].

282. Κατά την ίδια τράπεζα, οι επιπτώσεις στην υπό-αγορά των χορηγήσεων μεγάλων επιχειρήσεων θα είναι επίσης σημαντικές. Ειδικότερα, όπως υποστηρίζει η […], *«[ε]πί της ουσίας η δημιουργία λιγότερων σε αριθμό διαθέσιμων τραπεζικών σχημάτων θα οδηγήσει σε μείωση του ανταγωνισμού. Σήμερα, με την πληθώρα των διαθέσιμων τραπεζών, ο πελάτης έχει πολλές επιλογές και άρα μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη. Επιπρόσθετα, η συγκέντρωση του τραπεζικού τομέα σε λίγα σχήματα, θα μειώσει τις δυνατότητες των πελατών για εύρεση χρηματοδότησης, αναλόγως με την πολιτική που θα θεσπίσει το κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Η επίπτωση αυτή θα είναι μεγαλύτερη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και λιγότερη στις μεγάλες επιχειρήσεις. Με την ίδια λογική θα μειωθούν και οι ευκαιρίες των*

[396] Βλ. σχετικά […].

επιχειρήσεων για αναχρηματοδότηση των δανείων τους, με μεταφορά σε άλλο Πιστωτικό Ίδρυμα»[397].

283. Κατά την […], η επίπτωση της υπό κρίση πράξης στην αγορά των καταθέσεων επιχειρηματικής, είναι η συγκέντρωση και περαιτέρω αύξηση του μεριδίου της νέας οντότητας στην αγορά αυτή. Αυτό, ωστόσο, θα επιτευχθεί έμμεσα, καθώς θα προέλθει από τη συγκέντρωση των χορηγήσεων στη νέα οντότητα η οποία θα οδηγηθεί σε αυξημένη ανάγκη εγγυήσεων και κατ' επέκταση μεταφορά εκ μέρους των δανειοληπτριών επιχειρήσεων των καταθέσεών τους από άλλες τράπεζες στην Πειραιώς ως «cash collateral»[398]. Για τις επιπτώσεις στην αγορά των χορηγήσεων επιχειρηματικής, η […] αναφέρει ότι *«[η] συγκέντρωση δανεισμού σε μία Τράπεζα θα οδηγήσει σε ανάγκη αύξησης των εγγυήσεων από την πλευρά της επιχείρησης [...] με μείωση όμως των ταμειακών διαθεσίμων τους. Οι επιχειρήσεις θα αναζητήσουν άλλες πηγές χρηματοδότησης που αν εξευρεθούν θα βοηθήσουν στην αποπληρωμή των δανείων τους και την ταυτόχρονη μείωση του κινδύνου συγκέντρωσης για την Πειραιώς»*[399].

284. Σχετικά με τις επιπτώσεις των τραπεζικών συγκεντρώσεων γενικά και κατ' επέκταση της υπό κρίση πράξης, […] υποστηρίζει ότι βραχυπρόθεσμα μπορούν να επηρεάσουν τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων όχι απαραίτητα μέσω της αύξησης των επιτοκίων αλλά και μέσα από τους λοιπούς όρους των συμβάσεων, όπως οι παροχές εγγυήσεων, οι όροι αποζημίωσης και ο αριθμός των υπηρεσιών επί πληρωμή. Μακροπρόθεσμα, όμως, θα δημιουργηθούν μεγάλες συνέργειες κυρίως από πλευράς λειτουργικού κόστους και κόστους άντλησης χρήματος από τις τράπεζες. Συνεπώς οι στρατηγικές κινήσεις διαμορφώνουν συνθήκες εξοικονόμησης σημαντικών πόρων. Σε κάθε περίπτωση, καταλήγει η τράπεζα, *«[ο] πολύ μεγάλος βαθμός συγκέντρωσης του συστήματος δημιουργεί σίγουρα και επί της ουσίας συνθήκες «δεσπόζουσας θέσης», πιθανώς με αρνητικές επιπτώσεις στους πελάτες τους»*[400].

---

[397] Βλ. σχετικά […].

[398] Βλ. σχετικά […]. Η πλήρης απάντηση της […] έχει ως εξής: *«Ο κίνδυνος συγκέντρωσης του «overlap» των ίδιων πελατών θα οδηγήσει στην ανάγκη να διεκδικηθούν από την Τράπεζα μεγαλύτερες εγγυήσεις για τον συγκεντρωμένο δανεισμό που προσφέρει σε αυτές τις επιχειρήσεις. Αυτό απαιτείται και από τις οδηγίες της Τράπεζας της Ελλάδος. Είναι πιθανό λοιπόν οι επιχειρήσεις αυτές να μεταφέρουν καταθέσεις από άλλες Τράπεζες στην Πειραιώς για να χρησιμοποιηθούν ως 'cash collateral'».*

[399] Βλ. σχετικά […].

[400] Βλ. σχετικά […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: *«Οι τραπεζικές ενοποιήσεις μπορούν να επηρεάσουν τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της αύξησης του μεριδίου και της ισχύος στην αγορά. Πιο συγκεκριμένα, οι συγχωνεύσεις δεν είχαν σημαντική επίδραση στις μεταβολές των επιτοκίων των χορηγούμενων δανείων, αλλά λοιποί όροι σύμβασης όπως οι παροχές εγγυήσεων, όροι αποζημίωσης, ο αριθμός των υπηρεσιών επί πληρωμή, εξελίχθηκαν σε πιο επαχθείς και πιο περιοριστικοί για τις επιχειρήσεις. Ακόμη η ενοποίηση δύο τραπεζών μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένο κόστος κεφαλαίου, αυξημένες χρηματοοικονομικές δαπάνες και λειτουργικό κόστος και αυστηρότερα πιστωτικά πρότυπα, κάτι το οποίο μπορεί να μειώσει την καθαρή παρούσα αξία ορισμένων καταναλωτικών επιλογών, αλλά αντισταθμίζεται από τις ανταγωνιστικές προσφορές με αποτέλεσμα να μην είναι ευδιάκριτη η επίδραση στο δανεισμό των μικρών επιχειρήσεων. Ωστόσο ένα υψηλότερο κόστος το οποίο λαμβάνει τη μορφή είτε υψηλότερου επιτοκίου είτε περισσότερων εγγυητικών προϋποθέσεων, μπορεί να αναληφθεί από τις επιχειρήσεις που θέλουν να δημιουργήσουν μια νέα επιχειρηματική σχέση με τη νέα τράπεζα για την εξασφάλιση ευνοϊκότερων όρων δανείων στο μέλλον. Συνήθως μικρού και μεσαίου μεγέθους συγχωνεύσεις τραπεζών, συνδέονται με μία αύξηση στο συνολικό ποσό δανείων που χορηγείται στις μικρές επιχειρήσεις ενώ αντιθέτως οι μεγαλύτερες τραπεζικές συγχωνεύσεις, συνοδεύονται από μια μείωση των υπό συγχώνευση τραπεζών και των σχετικών μεγεθών της μεγαλύτερης κυρίως τράπεζας, με την απόκλιση να είναι*

285. Από τη μεριά της, ωστόσο, η […] σημειώνει ότι *«[η] υπό εξέταση συγκέντρωση δεν αναμένεται να επιφέρει συνέπειες στην λειτουργία του ανταγωνισμού τόσο για τις εγχώριες χορηγήσεις όσο και για τις καταθέσεις. Οι πελάτες μπορούν σε κάθε περίπτωση, χωρίς ιδιαίτερο κόστος ή συμβατικούς περιορισμούς να μεταφέρουν την σχέση τους (χορηγητική ή καταθετική) σε οποιαδήποτε από τις τράπεζες του εγχώριου ανταγωνισμού ή σε τράπεζες του εξωτερικού. Οι υπό εξέταση αγορές είναι και θα παραμείνουν ιδιαίτερα ανταγωνιστικές, καθώς ο κάθε πελάτης έχει τη δυνατότητα να συνεργαστεί με όσες τράπεζες επιθυμεί. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε, ότι το σύνολο σχεδόν των πελατών της επιχειρηματικής τραπεζικής διατηρούν ενεργή σχέση με τουλάχιστον δύο ή και περισσότερες τράπεζες»*[401]. Ωστόσο, αυτό δεν έρχεται κατ' ανάγκη σε αντίθεση με τη σημαντική μείωση των εν λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων και κατ' επέκταση τη συρρίκνωση των διαθέσιμων επιλογών για τον καταναλωτή και του ανταγωνισμού που αναφέρουν οι άλλες τράπεζες.

286. Για την άποψη των λοιπών ανταγωνιστριών τραπεζών, βλ. και ανωτέρω υπό-ενότητα Ζ.4.3.2.

Ζ.5.3.3 Συμπεράσματα

Επιπτώσεις στις αγορές καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

287. Στην **ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής,** την πρώτη θέση πριν από την υπό κρίση συγκέντρωση κατέχει ο Όμιλος Alpha, την οποία και διατηρεί και κατόπιν της υπό εξέταση πράξης, κατέχοντας μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει τη δεύτερη θέση με μερίδιο ύψους [15-25]%, ενώ έπονται η ΕΤΕ με μερίδιο ύψους [15-25]% και η Eurobank με ποσοστό περίπου [15-25]%. Πριν από την υπό κρίση πράξη η αποκτώσα επιχείρηση βρίσκονταν στην τέταρτη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε αρκετά χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον ως άνω πίνακα, ο δείκτης HHI (με στοιχεία έτους 2012) αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης κείται κάτω του ορίου των 2.000 μονάδων

θετικά συσχετισμένη με τη μείωση του συνολικού δανεισμού. Τελικά: Οι συγχωνεύσεις θα δημιουργήσουν, μακροπρόθεσμα, μεγάλες συνέργειες, κυρίως από πλευράς λειτουργικού κόστους και κόστους άντλησης χρήματος από τις τράπεζες, δηλαδή θα ενισχύσουν σημαντικά τα λειτουργικά αποτελέσματα των τραπεζών, επομένως και τα ίδια κεφάλαιά τους. Μεσοπρόθεσμα, δεν αναμένεται μεταβολή στην κερδοφορία, καθώς το πρόσθετο λειτουργικό κόστος αντισταθμίζεται από την αύξηση των εσόδων από την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών. Ο ρυθμός αύξησης των περιουσιακών στοιχείων εξακολουθεί και σε μακροπρόθεσμη βάση να φθίνει αλλά με διαφορετικό ποσοστό μακροχρόνια, ενώ μακροπρόθεσμα η οικονομική αποδοτικότητα (ROE) αυξάνεται συνήθως κατά ένα ποσοστό μεγαλύτερου του 6%, καθώς αυξάνονται τα έσοδα από τους πιστωτικούς τόκους τα οποία υπερκαλύπτουν τα λειτουργικά έξοδα. Οι αποκτηθείσες τράπεζες εμφανίζουν μια πτώση στο δείκτη οικονομικής αποδοτικότητας κατά το έτος της συναλλαγής της τάξης του 7%, πιθανώς ως αποτέλεσμα της αύξησης στις απώλειες δανείων σε συνδυασμό με την επανεξέταση του χαρτοφυλακίου δανείων για την βελτιστοποίηση των επιλογών. Μακροπρόθεσμα όμως, ο δείκτης αυξάνεται στο μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών κατά 13% σε μακροπρόθεσμη βάση παρά τη μείωση που μπορεί να αγγίζει και το 10% κατά το έτος εξαγοράς. Οι στρατηγικές κινήσεις διαμορφώνουν συνθήκες εξοικονόμησης σημαντικών πόρων. Ο πολύ μεγάλος βαθμός συγκέντρωσης του συστήματος δημιουργεί σίγουρα και επί της ουσίας συνθήκες «δεσπόζουσας θέσης», πιθανώς με αρνητικές επιπτώσεις στους πελάτες τους».

[401] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […].

και αντίστοιχα η μεταβολή του δείκτη (Δ) δεν ξεπερνά τα ασφαλή όρια που προβλέπει η ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

288. Στην **υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής,** την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει ο Όμιλος Alpha, την οποία και διατηρεί και κατόπιν της υπό εξέταση πράξης, κατέχοντας μερίδιο αγοράς περίπου [25-35]%. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει τη δεύτερη θέση με μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%, ενώ έπονται η ΕΤΕ με μερίδιο περίπου [15-25]% και η Eurobank με ποσοστό περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στην τρίτη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε αρκετά χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ), με βάση τα στοιχεία του έτους 2012, κείται εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

289. Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στην **υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας επιχειρηματικής,** όπου τόσο πριν όσο και μετά τη συγκέντρωση την πρώτη θέση κατέχει ο Όμιλος Alpha κατέχοντας μερίδιο αγοράς [15-25]%, ενώ έπεται η ΕΤΕ με μερίδιο [15-25]%, μη μεταβαλλόμενων των θέσεών τους στην υπό κρίση αγορά. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει την τρίτη θέση με μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%, και ακολουθεί η Eurobank με ποσοστό περίπου [15-25]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στην τέταρτη θέση, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων και αντίστοιχα και η μεταβολή του δείκτη (Δ) με βάση τα στοιχεία του έτους 2012 κείται εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

290. Συμπερασματικά, στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής καθώς στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας επιχειρηματικής, οι συμμετέχουσες δεν αποκτούν την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης. Επιπλέον, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Εθνική και ο Όμιλος Alpha, με μερίδια που προπορεύονται (αυτά του Ομίλου Alpha σε όλες τις αγορές και της ΕΤΕ στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας) ή απέχουν ελάχιστες ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας, ενώ διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα επαρκούς εμβέλειας και ισχύος[402].

---

[402] Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484*, Danske Bank/Sampo Bank*, σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές

291. Συνεπεία των ανωτέρω, δεν αναμένεται η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στην ευρύτερη αγορά καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής ή στις υπο-αγορές της.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

292. Στο επίπεδο της ευρύτερης αγοράς των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, καθώς και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας επιχειρηματικής, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαίο σχήμα, ΕΤΕ, Όμιλος Alpha) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα περίπου σε ποσοστό [60-70]% και συγκεκριμένα στο α) σύνολο καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής [60-70]%, β)σύνολο καταθέσεων όψεως [60-70]% και γ) σύνολο καταθέσεων προθεσμίας [60-70]%. Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν σχετικά υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[403].

293. Επιπροσθέτως, παρατηρείται έντονη συμμετρία των μεριδίων αγοράς και στην ευρύτερη αγορά αλλά και στις υπο-αγορές των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής μεταξύ των μεριδίων των τριών προπορευόμενων επιχειρήσεων, ενώ και το ποσοστό του τέταρτου ανταγωνιστή εμφανίζει μόνο σε μία αγορά, αυτή των καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής, απόκλιση από τον πρώτο, μεγαλύτερη των [5-15] ποσοστιαίων μονάδων. Επιπλέον, παρατηρείται ύπαρξη εμποδίων εισόδου, ενώ παράλληλα η τιμολόγηση (χρεώσεις, επιτόκια) στην υπό κρίση ευρύτερη αγορά και στις υπο-αγορές αυτής είναι διαφανής, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος).

294. Ωστόσο, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις (ΕΤΕ, Όμιλος Alpha και νέα οντότητα), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή[404,405], λόγω και της ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με

αγορές), Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

[403] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333, *Sony/BMG (2),* σκ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Ενότ.Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[404] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016, *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand*, σκ. 103 όπου αναφέρεται: «*Ωστόσο, η Επιτροπή δεν έχει πειστικές ενδείξεις ότι υπάρχει πράγματι παρόμοια δεσπόζουσα θέση σήμερα στην αγορά των "έξι μεγάλων". Κατά την έρευνά της, η Επιτροπή δεν συγκέντρωσε στοιχεία που επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις πελάτες των "έξι μεγάλων" πιστεύουν ότι υπάρχει σήμερα συλλογική δεσπόζουσα θέση. Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και*

δυναμική παρουσία (Eurobank) αλλά και ενός ικανού, για τις κρατούσες συνθήκες, αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών, με όχι ανεπαίσθητη παρουσία στις εν λόγω εξεταζόμενες αγορές. Εξάλλου, το εναπομείναν ανταγωνιστικό περιθώριο, που ανέρχεται σε 30%, αξιολογείται ικανό υπό τις κρατούσες συνθήκες.

295. Ως ασταθής αξιολογείται ο συντονισμός και στην περίπτωση των τεσσάρων επιχειρήσεων, αν και υπό το σενάριο αυτό δεν υφίστανται ικανοί μικρότεροι ανταγωνιστές που δύνανται να ασκήσουν επαρκή ανταγωνιστική πίεση στις τέσσερεις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, ενώ και το εναπομείναν ανταγωνιστικό περιθώριο αξιολογείται ως μικρό (μικρότερο των [15-25] ποσοστιαίων μονάδων σε όλες τις εδώ εξεταζόμενες αγορές).

296. Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α., δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω σχετικές αγορές επιχειρήσεων, που να δύνανται να αμβλύνουν την πιθανολογούμενη αστάθεια και να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού[406] και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού[407].

297. Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν δύναται να άρει η υφιστάμενη διαφάνεια, η οποία είναι σε ένα βαθμό επιβεβλημένη λόγω της ρυθμιστικής εποπτείας που ασκείται στην παροχή των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, στις ως άνω σχετικές αγορές, και η οποία δεν συνιστά καθαυτή επαρκή ένδειξη για την θεμελίωση πιθανής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Εξάλλου, σύμφωνα με τις επιταγές της ενωσιακής νομολογίας η εκτίμηση της διαφάνειας σε δεδομένη αγορά δεν μπορεί να γίνεται αυτοτελώς και αφηρημένως, αλλά υπό το πρίσμα του μηχανισμού ενός υποθετικού σιωπηρού συντονισμού, που δεν υφίσταται με βάση τα τεθέντα στη διάθεση της ΓΔΑ στοιχεία[408].

των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια».

[405] Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ. 2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β].

[406] Κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή σε σημαντικό τμήμα αυτής μπορεί, επομένως, να προκύψει κατόπιν μιας συγκεντρώσεως όταν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς και της μεταβολής που θα επιφέρει στα χαρακτηριστικά της η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως, η τελευταία θα έχει ως αποτέλεσμα ότι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. ανωτ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 122.

[407] Η πειθαρχία επιβάλλει να υπάρχει μία μορφή αξιόπιστου αποτρεπτικού μηχανισμού δυνάμενου να τεθεί σε λειτουργία αν εντοπισθεί παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Άλλωστε οι αντιδράσεις των επιχειρήσεων που δεν μετέχουν στον συντονισμό, όπως είναι οι σημερινοί ή μελλοντικοί ανταγωνιστές καθώς και οι αντιδράσεις των πελατών, δεν θα έπρεπε να μπορούν να ανατρέψουν τα αποτελέσματα που αναμένονται από τον συντονισμό. Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 123.

[408] Ήτοι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά

298. Εξάλλου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπό Ενότητα Ζ.3.8. της παρούσας, η μη ύπαρξη κόστους μεταστροφής στην αγορά των καταθέσεων όψεως και το μετριασμένο κόστος μεταστροφής στην αγορά καταθέσεων προθεσμίας, η διαμόρφωση της τιμολόγησης ως ένα βαθμό σε εξατομικευμένη βάση και η αντισταθμιστική ισχύς την οποία χαίρουν ιδίως οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν στραφεί λόγω της οικονομικής κρίσης σε παρόχους εκτός της ελληνικής επικράτειας και εν γένει έχουν τη δυνατότητα, αλλά και το έμπειρο προσωπικό, για τη διαπραγμάτευση των όρων συναλλαγής και την αναζήτηση νέων προμηθευτών και προϊόντων εκτός της ελληνικής επικράτειας, συντείνουν στην πιθανολογούμενη αστάθεια του όποιου συντονισμού.

299. Επιπροσθέτως, η τρέχουσα δυσμενής οικονομική συγκυρία, η ρευστότητα του οικονομικού περιβάλλοντος, η αστάθεια της ζήτησης των καταθετικών προϊόντων, η συνεχιζόμενη μείωση των καταθέσεων, ακόμα και το πρώτο τρίμηνο του 2012, και οι διαρκείς αυξομειώσεις του μέσου επιτοκίου καταθέσεων για την περίοδο από το 2008 και εφεξής, λόγω των διακυμάνσεων του κόστους χρηματοδότησης των εγχώριων τραπεζών, δυσχεραίνουν σημαντικά το συντονισμό μεταξύ των ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά. Αν και πιθανολογείται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων θα λειτουργήσει ως ένα βαθμό εξισορροπιστικά και θα συμβάλλει στη σταδιακή εξομάλυνση των ανωτέρω συνθηκών, εκτιμάται ότι η συνεχιζόμενη προσπάθεια των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων να προσελκύσουν καταθέσεις δε θα επιτρέψει το μεταξύ τους συντονισμό. Κατά την αξιολόγηση αυτή λαμβάνεται υπόψη και η θέση έκαστου εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος στις αγορές χρηματοδότησης επιχειρήσεων και η ανάγκη εξορθολογισμού του σχετικού χαρτοφυλακίου από έκαστο πιστωτικό ίδρυμα, που επιβάλει τη διαμόρφωση διαφοροποιούμενων πολιτικών και στρατηγικής διαχείρισης των σχετικών κινδύνων.

300. Επιπλέον, εκτιμάται ότι το σχετικά υψηλότερο μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας στην αγορά χορηγήσεων επιχειρήσεων και στην υπο-αγορά χορηγήσεων μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η μη έντονη συμμετρία των μεριδίων των ανταγωνιστών στην υπο-αγορά χορηγήσεων μεγάλων επιχειρήσεων διαμορφώνει αποκλίνοντα κίνητρα μεταξύ των ανταγωνιστών και στις αγορές καταθέσεων επιχειρήσεων: η νέα οντότητα θα προκρίνει είτε να στραφεί στη διαμόρφωση πολιτικών προσέλκυσης καταθέσεων στο σύνολο των ανωτέρω αγορών ώστε να εξισορροπήσει το διευρυμένο δανειακό της χαρτοφυλάκιο και να δύναται να συνεχίσει να χρηματοδοτεί τους πελάτες της, είτε να μειώσει την αξία του εν λόγω χαρτοφυλακίου αποδεσμεύοντας σταδιακά πελάτες, οι οποίοι εκ του λόγου τούτου θα στραφούν για το σύνολο των αναγκών τους σε τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των καταθετικών προϊόντων, σε άλλους παρόχους, ώστε να επιτύχουν κατά τη διαπραγμάτευση με αυτούς τους βέλτιστους δυνατούς όρους. Συνεπώς, και υπό τα δύο ανωτέρω σενάρια, πιθανολογείται ότι δυσχεραίνεται ο συντονισμός μεταξύ των

με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 206 -210, όπου γίνεται μνεία στην απόφαση ΔΕΕ, C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (υπόθεση *Impala*), σκ. 121-125.

ανταγωνιστών και διαμορφώνονται αποκλίνοντα κίνητρα κατά τη διαχείριση και διαμόρφωση των πολιτικών τους στις αγορές καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής.

301. Στο πλαίσιο αυτό συνεκτιμάται αφενός το εν γένει διαφοροποιημένο κόστος και διαρθρωτική δομή των ανταγωνιστών, βάσει των διαθεσίμων στοιχείων, και αφετέρου η σχετική αστάθεια των μεριδίων αγοράς των ανταγωνιστών κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις στην αγορά καταθέσεων επιχειρηματικής, ενδεικτική του ως άνω περιγραφόμενου περιβάλλοντος και συνθηκών, με το μερίδιο της Εθνικής να παρουσιάζει […] περίπου ποσοστιαίων μονάδων από το 2010, τον Όμιλο Alpha να […] το μερίδιο αγοράς του κατά […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες το 2012 και το μερίδιο της Eurobank […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες από το 2010.

302. Τέλος, δεν πιθανολογείται ούτε η δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ των δύο πρώτων ανταγωνιστών στην αγορά καταθέσεων επιχειρηματικής τραπεζικής και στην υπο-αγορά καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής, καθώς οι δύο πρώτες επιχειρήσεις (Όμιλος Alpha και νέα οντότητα) θα κατέχουν α) στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής μερίδιο ύψους [40-50]% περίπου και β) στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως περίπου [40-50]%. Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο πρώτων σε κάθε υπό εξέταση αγορά δεν επαρκεί για να προσδώσει στις εν λόγω αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[409], λαμβανομένου υπόψη α) του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ υφίσταται και τουλάχιστον άλλος ένας παρεμφερούς δυναμικής ανταγωνιστής αλλά ικανός αριθμός μικρότερων επιχειρήσεων και β) του εναπομείναντος ανταγωνιστικού περιθωρίου που ανέρχεται σε [40-50]%.

303. Επιπλέον, εκ των διαθεσίμων στοιχείων και των προαναφερομένων ανταγωνιστικών συνθηκών, δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η προκείμενη συγκέντρωση εξαλείφει μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγορά παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν μπορεί να θεμελιωθεί επί τη βάσει οικονομικής ανάλυσης ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών[410]. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι δεν υφίστανται ενδείξεις ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην αποτροπή συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών, ώστε να πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση τους από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[411].

304. Συνεπεία των ανωτέρω, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης σε καμία εκ των (υπο-) αγορών αυτών ούτε και στον αισθητό επηρεασμό του ανταγωνισμού σε αυτές.

---

[409] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[410] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.3287, *AGCO/Valtra*, σκ. 27-44.

[411] Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ.4844 *Fortis/ ABN AMRO Assets*, σκ. 162.

Ζ.5.3.4. Επιπτώσεις στις αγορές χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

305. Στην **αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων,** η ενιαία οντότητα θα κατέχει δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο περίπου[25-35]%), ενώ έπονται ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, η Eurobank με μερίδιο περίπου [15-25]% και η ΕΤΕ, το ποσοστό της οποίας ανέρχεται σε [5-15]% περίπου. Προ της υπό κρίσης πράξης η αποκτώσα κατείχε τη δεύτερη θέση στην ευρύτερη αγορά, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης ΗΗΙ (επί τη βάσει στοιχείων έτους 2012) αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστά πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.
306. Στην **υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών- μεσαίων επιχειρήσεων**, αν κι ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς εκάστου μέρους δεν γίνεται επί κοινή βάση ως αναφέρεται ανωτέρω, δεν παρατηρείται ανακατανομή της θέσεως των παικτών συνεπεία της παρούσης συγκέντρωσης. Η αποκτώσα παραμένει στην πρώτη θέση αυξάνοντας το μερίδιό της κατά [5-15] περίπου ποσοστιαίες μονάδες, ανερχόμενο πλέον σε περίπου [30-40]%, ενώ ακολουθούν με διαφορά που κυμαίνεται από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες περίπου ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]%, η ΕΤΕ με μερίδιο περίπου [5-15]% και η Eurobank με ποσοστό της τάξης του [5-15]% περίπου. Οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις προ της υπό κρίση πράξης κατατάσσονταν σε χαμηλότερες […].
307. Στην **υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων**, όπου παρατηρείται και εδώ διαφορετική οριοθέτηση της αγοράς από τα δραστηριοποιούμενα πιστωτικά ιδρύματα, διαπιστώνεται σχετική ανακατανομή των θέσεων, καθώς ο Όμιλος Πειραιώς, που κατείχε την τέταρτη θέση προ της υπό κρίση πράξης, θα κατέχει πλέον τη δεύτερη θέση με μερίδιο περίπου [15-25]%. Ο Όμιλος Alpha εξακολουθεί να προπορεύεται στην εν λόγω υπο-αγορά με μερίδιο περίπου [25-35]%, ενώ έπονται η Eurobank με[15-25]% περίπου και η ΕΤΕ με [15-25]% περίπου.
308. Συμπερασματικά, παρά το γεγονός ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία της υπό κρίση πράξης την πρώτη θέση στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων (και στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών- μεσαίων επιχειρήσεων) το μερίδιό της δεν συνιστά ικανή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργείται συνεπεία της υπό κρίση πράξης μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να είναι σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών και να εμποδίσει την περαιτέρω επέκτασή τους ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[412].

[412] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 36.

309. Και τούτο διότι στις δύο ανωτέρω αγορές δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι ο Όμιλος Alpha (και στις δύο) και είτε η Eurobank (στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων) είτε η ΕΤΕ (στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών- μεσαίων επιχειρήσεων), με μερίδια που απέχουν λιγότερο από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας, ενώ διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα και αντίστοιχης δυναμικής και ισχύος φήμη και σήμα[413]. Ισχυρή εξάλλου και στις δύο προαναφερόμενες αγορές είναι και η παρουσία του εκάστοτε τέταρτου σε θέση ανταγωνιστή.
310. Ως εκ τούτου, οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές[414], αν και η παρούσα οικονομική συγκυρία έχει επηρεάσει σε καθοριστικό βαθμό τη δυνατότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγούν τις εδώ σχετικές υπηρεσίες, συνθήκη ωστόσο που επηρεάζει την παραγωγική δυναμικότητα του συνόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων.
311. Συνεπεία των ανωτέρω, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας σε καμία εκ των (υπο-)αγορών αυτών ούτε και στον αισθητό επηρεασμό του ανταγωνισμού σε αυτές.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

312. Στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στις υπο-αγορές της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων και χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, οι τρεις εκάστοτε μεγαλύτερες τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε [60-70]% περίπου στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, [60-70]% περίπου στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων και [60-70]% περίπου στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω[415], οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται ότι, όπως

---

[413] Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank*, σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

[414] Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 204. Η σημασία της ύπαρξης παρόμοιας δυναμικής ανταγωνιστών αξιολογήθηκε ως αντισταθμιστικός παράγοντας της δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης και στις αποφάσεις της Ευρ.Επιτροπής Μ.3146, *Smith &Nephew/Centerpulse*, σκ. 17-22, Μ.3060, *UCB/Solutia,* σκ.41-43.

[415] Βλ. αναλυτικά τους πίνακες της Ενότητας Ζ.5.1. και Παράρτημα Ζ της υπ' αριθμ. πρωτ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης.

προαναφέρθηκε, όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[416].

313. Ωστόσο, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) θα κατέχουν τρεις εκάστοτε επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή[417,418], λόγω αφενός της ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με δυναμική παρουσία (Eurobank ή Εθνική ανάλογα με την αγορά) και αφετέρου του αξιόλογου υπό τις παρούσες συνθήκες εναπομείναντος ανταγωνιστικού περιθωρίου.

314. Επιπλέον, οι δύο πρώτες επιχειρήσεις θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: α) χρηματοδότηση επιχειρήσεων περίπου [45-55]%, β) χρηματοδότηση μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων [45-55]% και γ) χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων περίπου [40-50]%. Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο πρώτων επιχειρήσεων σε κάθε υπο εξέταση αγορά δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εν λόγω αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι επόμενοι δύο ανταγωνιστές έχουν σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ εναπομένει και υψηλό ανταγωνιστικό περιθώριο ύψους περίπου [45-55]%.

315. Περαιτέρω, τα μερίδια των εκάστοτε τριών μεγαλύτερων επιχειρήσεων εμφανίζουν ιδιαίτερη ασυμμετρία, στην ευρύτερη αγορά χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων, όπου η απόσταση του πρώτου από τον δεύτερο ανταγωνιστή ξεπερνά τις [5-15] ποσοστιαίες μονάδες στην ευρύτερη αγορά και τις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες στην υπο-αγορά των μικρομεσαίων.

316. Αντίθετα, στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, τα μερίδια αγοράς των τριών πρώτων ανταγωνιστών είναι σχετικά συμμετρικά, με την απόσταση του τρίτου ανταγωνιστή από τον πρώτο να ανέρχεται σε [5-10] ποσοστιαίες μονάδες (το μερίδιο του τέταρτου ανταγωνιστή από τον πρώτο αγγίζει τις [5-15] ποσοστιαίες μονάδες περίπου και ως εκ τούτου δεν διαπιστώνεται σχετική συμμετρία και πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των τεσσάρων πρώτων επιχειρήσεων). Επιπροσθέτως, υφίσταται υψηλό κόστος μεταστροφής των πελατών, ενώ η υφιστάμενη οικονομική συγκυρία, που

[416] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.3333 *Sony/BMG* (2), σκ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Ενότ.Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[417] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016 *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand*, σκ. 103 όπου αναφέρεται: «*Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια*».

[418] Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β].

έχει οδηγήσει σε μείωση της προσφοράς, σε συνδυασμό με τον ασθενή δυνητικό ανταγωνισμό επιτείνει τα αποτελέσματα της διαπιστούμενης σχετικής συμμετρίας.

317. Ωστόσο, εκτιμάται ότι η αντισταθμιστική ισχύς που διαθέτουν οι μεγάλες επιχειρήσεις έναντι των τραπεζών, καθώς έχουν τις γνώσεις αλλά και τα μέσα να αναζητήσουν χρηματοδότηση σε προμηθευτές εκτός της ελληνικής αγοράς, η δυνατότητά τους ως εκ τούτου να χρησιμοποιήσουν ως διαπραγματευτικά όπλα το μέγεθος του όγκου των εργασιών που επιτυγχάνεται μέσω αυτών και το αντίστοιχο ύψος του κέρδους που οι πελάτες αυτοί συνεπάγονται για την τράπεζα, ο ως ένα βαθμό εξατομικευμένος τρόπος με τον οποίο καθορίζονται οι όροι παροχής χρηματοδότησης, που επιβεβαιώνει εν μέρει την ανωτέρω δυνατότητα, και η μετριασμένης, σε σχέση με τις αγορές που εξετάσθηκαν σε προηγούμενα υπο-κεφάλαια του παρόντος, διαφάνεια ως προς τους όρους τιμολόγησης (χρεώσεις, επιτόκια) τείνουν υπέρ της μη διαπίστωσης κινήτρου συντονισμού μεταξύ των τριών μεγάλων επιχειρήσεων.

318. Επιπροσθέτως, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α., δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω σχετικές αγορές επιχειρήσεων, που να δύνανται να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού[419] και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού[420]. Περαιτέρω, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές αποκλίσεις, γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών και συνιστά ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

319. Επιπλέον, εκ των διαθεσίμων στοιχείων και των προαναφερομένων ανταγωνιστικών συνθηκών, δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η προκείμενη συγκέντρωση εξαλείφει μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγοράς παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν μπορεί να θεμελιωθεί επί τη βάσει οικονομικής ανάλυσης ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις

[419] Κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή σε σημαντικό τμήμα αυτής μπορεί, επομένως, να προκύψει κατόπιν μιας συγκεντρώσεως όταν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς και της μεταβολής που θα επιφέρει στα χαρακτηριστικά της η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως, η τελευταία θα έχει ως αποτέλεσμα ότι κάθε μέλος του οικείου ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και χωρίς οι σημερινοί ή οι μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Βλ. ανωτ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 122.

[420] Η πειθαρχία επιβάλλει να υπάρχει μία μορφή αξιόπιστου αποτρεπτικού μηχανισμού δυνάμενου να τεθεί σε λειτουργία αν εντοπισθεί παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Άλλωστε οι αντιδράσεις των επιχειρήσεων που δεν μετέχουν στον συντονισμό, όπως είναι οι σημερινοί ή μελλοντικοί ανταγωνιστές καθώς και οι αντιδράσεις των πελατών, δεν θα έπρεπε να μπορούν να ανατρέψουν τα αποτελέσματα που αναμένονται από τον συντονισμό, βλ. απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 123.

συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών[421]. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι δεν υφίστανται ενδείξεις ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην αποτροπή συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών σε εκάστη εκ των ως άνω αγορών, ώστε να πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση τους από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[422].

320. Συμπερασματικά, υπό το φως των συνθηκών της παρούσας συγκέντρωσης, δεν προκύπτουν ικανές ενδείξεις ότι αυτή θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στις ως άνω αγορές με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Ζ.5.3.5. Επιπτώσεις ως προς το δίκτυο

321. Ως προς την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των καταθετικών προϊόντων λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής και των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής κα επιχειρηματικής τραπεζικής, η νέα οντότητα θα κατέχει την πρώτη θέση αναφορικά με τα καταστήματα και τα ATMs αντίστοιχα, με μερίδια που στην πλειοψηφία των νομών, όπως προαναφέρθηκε, ξεπερνούν το [30-40]%. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, δραστηριοποιούνται αντίπαλοι τραπεζικοί όμιλοι με ευρείας εμβέλειας ανταγωνιστικά δίκτυα, που διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρία, ειδίκευση και τα χρηματοοικονομικά μέσα για την άσκηση ανταγωνιστικής πίεσης στην οντότητα που θα προκύψει μετά τη συγκέντρωση, περιλαμβανομένων των νομών εκείνων που το μερίδιο της νέας οντότητας ξεπερνά το [30-40]%. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία […], το δίκτυο της νέας οντότητας (υποκαταστημάτων και ATMs) […][423], καθιστώντας οποιαδήποτε συμπεράσματα επισφαλή.

322. Συνεπώς, εκτιμάται υπό το πρίσμα των εν λόγω συνθηκών, αφενός μεν ότι σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας η νέα οντότητα δεν αποκτά από απόψεως δικτύου ισχύ σε τέτοιο βαθμό ώστε να είναι σε θέση να δρα σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, αφετέρου δε ότι σε τοπικό επίπεδο, τα σχετικώς υψηλά μερίδια της νέας οντότητας από απόψεως δικτύου εντός ορισμένων Νομών, δεν ενισχύουν σε αισθητό βαθμό τη δύναμη της (προκύπτουσας από τη συγκέντρωση) οντότητας στις εν λόγω αγορές, ενώ παραμένουν για τους καταναλωτές εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Επιπλέον, το γεγονός της ενίσχυσης του ήδη εδραιωμένου και εκτενούς δικτύου της αποκτώσας συνεπεία της υπό κρίση συγκέντρωσης στις ανωτέρω αγορές, αντισταθμίζεται εκτός από την ύπαρξη ισχυρών δικτύων του Ομίλου Alpha και της Εθνικής, και από την παρουσία του δικτύου της Eurobank, που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέα

---

[421] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.3287, *Agco/Valtra*, σκ. 27-44.
[422] Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 162
[423] Βλ. και Ενότητα Ζ.4.2.

Ζ.6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

323. Ενόψει όλων των ανωτέρω, εκτιμάται ότι δεν προκαλούνται σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της υπό κρίση συγκέντρωσης με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού σε καμία εκ των ανωτέρω εξεταζόμενων επηρεαζόμενων αγορών και υπο-αγορών.

Η. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΡΤΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Η.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Η.1.1. Εισαγωγικά

324. Οι υπηρεσίες πληρωμών μέσω πιστωτικών και χρεωστικών καρτών δίνουν τη δυνατότητα στον καταναλωτή – κάτοχο της κάρτας (cardholder) ανάληψης μετρητών και πληρωμής αγαθών ή υπηρεσιών χωρίς άμεση χρήση μετρητών. Όταν η κάρτα χρησιμοποιείται ως μέσο πληρωμής, η πληρωμή του επιχειρηματία (merchant) από τον κάτοχο της κάρτας λαμβάνει χώρα με τη διαμεσολάβηση των τραπεζικών ιδρυμάτων και των εταιριών που κατέχουν τα διεθνή σήματα (scheme owners). Ο κάτοχος της κάρτας λαμβάνει υπηρεσίες πληρωμών και πίστωσης από την τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα (εκδότρια τράπεζα - issuer), ενώ ο επιχειρηματίας διασφαλίζει την πληρωμή του διαμέσου της εκκαθαρίστριας τράπεζας (acquirer), με την οποία συνεργάζεται. Η εκδότρια τράπεζα μπορεί να ταυτίζεται με την εκκαθαρίστρια τράπεζα (on-us transactions).
325. Επιπλέον, οι τραπεζικές κάρτες παρέχουν τη δυνατότητα στους κατόχους τους να διενεργούν τραπεζικές πράξεις μέσω των Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ATM), ευκολία στις συναλλαγές σε όσες περιπτώσεις ο κάτοχος της κάρτας δεν έχει ή δε θέλει να έχει μαζί του μετρητά, εξασφάλιση περιόδου χάριτος αρκετών ημερών χωρίς τόκο από την ημερομηνία έκδοσης του λογαριασμού έως την ημερομηνία πληρωμής, εξυπηρέτηση στις συναλλαγές μέσω Internet ή σε συναλλαγές εξ αποστάσεως, κ.λπ.
326. Οι κάρτες πληρωμής διακρίνονται σε:

α) Χρεωστικές κάρτες, οι οποίες προσφέρουν άμεση πρόσβαση στον τραπεζικό λογαριασμό του χρήστη κάθε στιγμή, αντικαθιστώντας την ανάγκη συναλλαγής με μετρητά ή συνάλλαγμα, και δίνουν τη δυνατότητα ανάληψης μετρητών στην Ελλάδα και το εξωτερικό με απευθείας χρέωση του τραπεζικού λογαριασμού[424]. Σε περίπτωση συναλλαγής μέσω χρεωστικής κάρτας, το ποσό της συναλλαγής μεταφέρεται αυτόματα από το λογαριασμό του κατόχου στο λογαριασμό του εμπόρου και δεν πιστώνεται στο λογαριασμό του χρήστη της κάρτας, όπως συμβαίνει στις πιστωτικές κάρτες. Αν δεν υπάρχει διαθέσιμο ποσό στο λογαριασμό, με τον οποίο είναι συνδεδεμένη η χρεωστική κάρτα, η συναλλαγή δεν πραγματοποιείται. Οι περισσότερες χρεωστικές κάρτες μπορούν να συνδεθούν με παραπάνω από έναν τραπεζικούς λογαριασμούς της ίδιας πάντοτε τράπεζας και να χρησιμοποιηθούν για να εξοφλούνται πάγιες μηνιαίες χρεώσεις, όπως λογαριασμοί, αλλά και για την πληρωμή δανείων και πιστωτικών καρτών με αυτόματη χρέωση του τραπεζικού λογαριασμού. Επίσης, με τις χρεωστικές κάρτες μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω των ATM κατάθεση

---

[424] Σύμφωνα με την […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Εθνική-Eurobank, οι χρεωστικές κάρτες στην ελληνική αγορά χρησιμοποιούνται σε ποσοστό άνω του 95% των συναλλαγών ως μέσο ανάληψης μετρητών και γενικότερης διαχείρισης των συνδεδεμένων καταθετικών λογαριασμών (ερώτηση υπολοίπου, ιστορικό συναλλαγών).

μετρητών, μεταφορά ποσών μεταξύ λογαριασμών, ενημέρωση υπολοίπου και εκτύπωση των τελευταίων κινήσεων λογαριασμών.

β) Πιστωτικές κάρτες, οι οποίες επιτρέπουν στον κάτοχο να πραγματοποιεί αγορές μέχρι ενός συγκεκριμένου ορίου. Το υπόλοιπο εξοφλείται είτε πλήρως εντός συγκεκριμένης προθεσμίας είτε μερικώς, και στην περίπτωση αυτή ο κάτοχος χρεώνεται με τόκους επί του ανεξόφλητου υπολοίπου. Ουσιαστικά, η εκδότρια τράπεζα (issuer) δημιουργεί ένα λογαριασμό ανακυκλούμενης πίστωσης και παρέχει μια ανοικτή πίστωση στον καταναλωτή, την οποία ο κάτοχος της κάρτας δύναται να χρησιμοποιήσει είτε για αγορές είτε για ανάληψη μετρητών. Οι κάρτες αυτές θεωρούνται ένα πολύπλοκο χρηματοπιστωτικό εργαλείο, καθώς η χρήση τους περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό διαφορετικών χαρακτηριστικών και κινήτρων (εύρος συναλλαγών, πίστωση, παροχές), ένα μεγάλο αριθμό συνδεδεμένων τιμών (επιτόκια, επιτόκια υπερημερίας, περίοδος χάριτος, ποινή υπέρβασης ορίου, ετήσια συνδρομή κ.ά.) και ποσοτικούς περιορισμούς (πιστωτικά όρια, ελάχιστες καταβολές). Επί πλέον, τα χαρακτηριστικά αυτά και οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται όχι μόνο από τράπεζες αλλά από πληθώρα οργανισμών και επιχειρήσεων[425]. Σήμερα κυκλοφορούν πάρα πολλές παραλλαγές του βασικού μοντέλου της κάρτας με ανοικτή πίστωση[426].

---

425 *B. Scholnick, N. Massoud, A. Saunders, S. Carbo-Valverde, F. Rodriguez-Fernandez,* The Economics of Credit Cards, Debit Cards and ATMs: A Survey and Some New Evidence, April 2006, Invited Paper Submitted to the 30th Annual Journal of Banking and Finance Conference, Beijing, China, June 6-8 2006.

426 Οι σημαντικότερες εξ' αυτών είναι:

- **Πιστωτική Κάρτα Affinity.** Πιστωτική κάρτα, η οποία εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και ενός συλλόγου ή σωματείου ή μη κερδοσκοπικού οργανισμού και η οποία συνήθως έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Μέσω της χρήσης της υποστηρίζει τις δραστηριότητες του εκάστοτε οργανισμού.
- **Πιστωτική Κάρτα Συνεργατών (Co-Branded).** Πιστωτική κάρτα που εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας. Οι κάτοχοι μιας πιστωτικής κάρτας co-branded δικαιούνται διάφορα είδη προνομίων στις συναλλαγές τους με την εμπορική εταιρία που έχει συνεκδώσει την πιστωτική κάρτα. Η κάρτα co-branded μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε οποιαδήποτε άλλη εμπορική επιχείρηση που αποδέχεται πληρωμές μέσω πιστωτικών καρτών, όπως και κάθε άλλη πιστωτική κάρτα.
- **Πιστωτική Κάρτα Ιδιωτικής Ετικέτας (Private Label).** Πιστωτική κάρτα που εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας. Η διαφορά της από την πιστωτική κάρτα Co-branded είναι ότι η πιστωτική κάρτα Private Label μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στη συγκεκριμένη επιχείρηση, η οποία την έχει συνεκδώσει.
- **Πιστωτική Κάρτα Business Credit.** Η κάρτα αυτή εκδίδεται αποκλειστικά σε επιχειρηματίες, με ξεχωριστό πιστωτικό όριο εξασφαλίζοντας στον κάτοχο πρόσθετη αγοραστική δύναμη, πάρα πολλές διευκολύνσεις και οφέλη.
- **Πιστωτικές Κάρτες Επιστροφής Χρημάτων.** Οι πιστωτικές κάρτες επιστροφής χρημάτων έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την επιστροφή ενός ποσοστού της αξίας των συναλλαγών που πραγματοποιεί με την κάρτα ο κάτοχός της, ως πίστωση στο λογαριασμό του.
- **Φοιτητικές Πιστωτικές Κάρτες.** Η κύρια διαφορά μιας φοιτητικής πιστωτικής κάρτας από μια κοινή πιστωτική κάρτα είναι ότι απαιτούνται περιορισμένα δικαιολογητικά για την έκδοσή της (αστυνομική ταυτότητα, φοιτητική ταυτότητα και Α.Φ.Μ.), έχει χαμηλό πιστωτικό όριο, συνήθως όχι μεγαλύτερο από 800 ευρώ, και έχει συνήθως δωρεάν συνδρομή για όσο διαρκεί η φοιτητική ιδιότητα.
- **Πιστωτικές Κάρτες Μεταφοράς Υπολοίπου.** Τα προγράμματα μεταφοράς υπολοίπου καρτών προβλέπουν μηδενικό επιτόκιο για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, που συνήθως διαρκεί μέχρι 12 μήνες, ή πολύ χαμηλό επιτόκιο για κάποια ορισμένη περίοδο, συνήθως μέχρι την αποπληρωμή του μεταφερόμενου ποσού, ή χαμηλότερο επιτόκιο σε σχέση με αυτό της κάρτας που ήδη κατέχει ο καταναλωτής.
- **Πιστωτικές Κάρτες Χωρίς Συνδρομή.** Σχεδόν όλες οι τράπεζες διαθέτουν τις βασικές πιστωτικές τους κάρτες χωρίς συνδρομή για τον πρώτο χρόνο ή και για πάντα, στα πλαίσια ειδικών προσφορών.

Η.1.2. Η αγορά της έκδοσης τραπεζικών καρτών

327. Η έκδοση των πιστωτικών και χρεωστικών καρτών (card issuing) περιλαμβάνει ιδίως τη διάθεση αυτών στους καταναλωτές και την εξυπηρέτηση πελατών και πραγματοποιείται (συνήθως) με τη χρήση του διεθνούς σήματος και των εμπορικών όρων ιδιωτικών εταιριών κατοχής των ανωτέρω σημάτων (Visa, Mastercard, Diners, American Express)[427].

328. Η έκδοση τραπεζικών καρτών διακρίνεται ανάλογα με το είδος των εκδιδόμενων καρτών **στις επιμέρους υπο-αγορές της έκδοσης πιστωτικών καρτών και της έκδοσης χρεωστικών καρτών**. Η συγκεκριμένη διάκριση της αγοράς έκδοσης τραπεζικών καρτών βασίζεται στα χαρακτηριστικά των εν λόγω καρτών, ιδίως στο γεγονός ότι, σε αντίθεση με τις πιστωτικές κάρτες, η χρήση των χρεωστικών καρτών για τις συναλλαγές του κατόχου είναι δυνατή εφόσον υφίσταται υπόλοιπο στον τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου με τον οποίο είναι συνδεδεμένες, η δε εκταμίευση των αντίστοιχων χρεώσεων είναι άμεση[428]. Συνεπώς, οι πιστωτικές κάρτες ομοιάζουν περισσότερο, όπως προελέχθη, με ανοιχτά καταναλωτικά δάνεια, ενώ οι χρεωστικές κάρτες αποτελούν απλώς μια μέθοδο πληρωμής διάφορη των μετρητών, στο πλαίσιο τήρησης τραπεζικού λογαριασμού.

329. Εξάλλου, διερευνήθηκε το ενδεχόμενο διάκρισης της αγοράς έκδοσης τραπεζικών καρτών σε:

α) κάρτες προς ιδιώτες (personal cards) και

β) κάρτες προς επιχειρήσεις (corporate cards),

καθώς και ειδικότερα της υπο-αγοράς των πιστωτικών καρτών, σε:

α) πιστωτικές κάρτες γενικής χρήσης (general cards) και

β) πιστωτικές κάρτες ειδικής χρήσης (selective - pure store cards)[429]

ή σε

α) πιστωτικές κάρτες διεθνούς εμβέλειας (με διεθνή αποδοχή -international cards) και

β) πιστωτικές κάρτες εθνικής – εγχώριας εμβέλειας (national cards).

- **Προπληρωμένες Κάρτες**. Πολλές τράπεζες διαθέτουν προπληρωμένες κάρτες, οι οποίες προσφέρουν ασφάλεια στις συναλλαγές (ιδιαίτερα εκείνες που πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου), δεν υπόκεινται σε πιστωτικό έλεγχο και δεν επιβαρύνουν τον κάτοχό τους με επιτόκιο. Μοναδική προϋπόθεση για να εκδοθούν είναι η κατάθεση χρημάτων σε αυτές, ενώ κατά τη «φόρτισή» τους απαιτείται μια μικρή εισφορά.

[427] Η εταιρία διεθνούς σήματος (scheme owner) είναι υπεύθυνη για:

- την αδειοδότηση και εγγραφή ως μελών ανεξάρτητων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων προκειμένου για τη χρήση του διεθνούς σήματος της κάρτας, καθώς και την έκδοση και αποδοχή καρτών διαμέσω του δικτύου συναλλαγών,
- την πιστοποίηση μη χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων για την παροχή τεχνικών υπηρεσιών όπως εκκαθάριση και επεξεργασία των συναλλαγών και
- τον καθορισμό των δικτυακών εντολών και των τεχνικών προδιαγραφών για τη χρήση της κάρτας και τη διεξαγωγή ελέγχων σε τράπεζες μέλη, την πιστοποίηση των κατόχων και τη διαμεσολάβηση σε περίπτωση διαφωνιών επί της εκκαθάρισης.

[428] Εκτός εάν έχει συμφωνηθεί χρηματοδότηση μέσω υπεραναλήψεων από τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως.

[429] Βλ. απόφαση Ε. Επ. Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis*, σκ. 16, όπου γίνεται επίσης αναφορά σε προηγούμενη νομολογία της Ε. Επ. που αφήνει το ζήτημα ανοιχτό.

330. Όσον αφορά στις ως άνω διακρίσεις σημειώνεται καταρχάς ότι, όπως έχει υποστηριχθεί και από τα σχετικά ερωτηθέντα πιστωτικά ιδρύματα σε προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α. υπάρχει έρεισμα για την αντιμετώπισή τους ως διακριτές (υπό) αγορές, δεδομένης της περιορισμένης μεταξύ τους εναλλαξιμότητας από πλευράς ζήτησης[430]. Οι κάρτες προς ιδιώτες και οι κάρτες προς επιχειρήσεις απευθύνονται σε διαφορετική κατηγορία πελατών και αναμένεται να καλύπτουν διαφορετικό είδος καταναλωτικών αναγκών. Επιπλέον, σύμφωνα με την έρευνα της Γ.Δ.Α., οι όροι έκδοσης καρτών προς επιχειρήσεις διαφέρουν από αυτούς των καρτών προς ιδιώτες, στο βαθμό που διαφέρει η λειτουργία τους[431].

331. Αντίστοιχα, οι κάρτες ειδικής χρήσης εκδίδονται μετά από συμφωνία μεταξύ της εκδότριας τράπεζας και ενός εμπορικού καταστήματος (ή αλυσίδας εμπορικών καταστημάτων), με στόχο την παροχή εκπτώσεων και άλλων παροχών από το κατάστημα προς το συναλλασσόμενο ή/και την παροχή ευνοϊκών πιστωτικών όρων από την εκδότρια τράπεζα προς τους πελάτες του συγκεκριμένου καταστήματος. Η κάρτα αυτή δεν εκδίδεται σε συνεργασία με κάποιο από τα διεθνή σήματα (π.χ. Visa, Mastercard, κ.λπ.) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στο συνεργαζόμενο κατάστημα, αντίθετα με τις κάρτες γενικής χρήσης, οι οποίες χρησιμοποιούνται σε όλες τις συμβεβλημένες με τα διεθνή σήματα επιχειρήσεις, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό[432]. Δεδομένου συνεπώς ότι στην ελληνική αγορά οι κάρτες ειδικής χρήσης αντικατοπτρίζουν και το σύνολο των καρτών εθνικής εμβέλειας, παρέλκει η διάκριση των καρτών ανά εμβέλεια χρήσης (εθνική/διεθνή).

332. Ωστόσο, ανεξάρτητα από την κατηγοριοποίηση των καρτών, οι τράπεζες χρησιμοποιούν ενιαία κριτήρια για την παροχή της υπηρεσίας έκδοσης καρτών προς τους καταναλωτές, τα οποία βασίζονται στην πιστοληπτική ικανότητα και τα λοιπά χαρακτηριστικά των τελευταίων. Όπως επισημαίνει η[…], *«[ο]ποιαδήποτε διαφοροποίηση ενέχει κίνδυνο*

---

[430] Βλ. και απαντήσεις […],[…],[…],[…]και […].[…] θεωρεί ότι διακριτές αγορές είναι μόνο αυτές της ειδικής και γενικής χρήσης καθώς *«οι κάρτες ειδικής χρήσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο σε συγκεκριμένες εμπορικές επιχειρήσεις ή για συγκεκριμένους σκοπούς»*, ενώ η […] αναφέρει ότι οι ευρύτερες αγορές έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών θα πρέπει να διακριθούν μόνο ως προς την κατηγορία πελάτη (ιδιώτες/επιχειρήσεις). Οι ως άνω απαντήσεις δόθηκαν στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ' αριθμ. πρωτ. 6599/27.08.2012 γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής. Επιπλέον, σύμφωνα με την […] (βλ. απαντητική επιστολή υπ' αριθμ. πρωτ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Εθνική/Eurobank) *«…τόσο η έκδοση πιστωτικών όσο και χρεωστικών καρτών δύναται να διακριθεί σε ειδικότερα προϊόντα… χωρίς αυτό να επηρεάζει την εναλλαξιμότητα των εν λόγω προϊόντων»*.

[431] Συγκεκριμένα, υπάρχουν οι εξής βασικές διαφορές :

- τα κριτήρια αρχικής χορήγησης και οι όροι ανανέωσης διαφέρουν, δεδομένου ότι πρόκειται για χορήγηση σε νομικό πρόσωπο με κριτήρια επιχειρηματικής πίστης,
- δεν προσφέρεται η δυνατότητα ελάχιστης καταβολής και δόσεων,
- δεν προβλέπεται εκτοκισμός των συναλλαγών δεδομένου του γεγονότος ότι, τα ποσά των συναλλαγών εξοφλούνται ολοσχερώς στο τέλος κάθε μήνα,
- καθορίζεται συνολικό όριο ανά επιχείρηση το οποίο και ανανεώνεται/επανακαθορίζεται περιοδικά και
- το πιστωτικό όριο της εκάστοτε κάρτας καθορίζεται από την ίδια την επιχείρηση.

(βλ. […])

[432] Επισημαίνεται ότι οι κάρτες ειδικής χρήσης δεν θα πρέπει να συγχέονται με τις κάρτες που εκδίδονται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας (co-branded cards) οι οποίες ναι μεν εξασφαλίζουν στους κατόχους διάφορα είδη προνομίων στις συναλλαγές τους με την εμπορική εταιρία που έχει συνεκδώσει την πιστωτική κάρτα, φέρουν ωστόσο κάποιο διεθνές σήμα καρτών και μπορούν συνεπώς να χρησιμοποιηθούν, όπως και οι γενικής χρήσης, σε οποιαδήποτε άλλη εμπορική επιχείρηση που εξυπηρετεί πληρωμές μέσω καρτών υπό το συγκεκριμένο σήμα.

διακριτικής μεταχείρισης μεταξύ των πελατών με παρόμοια χαρακτηριστικά»[433]. Εξάλλου, από πλευράς υποκατάστασης προσφοράς, η εναλλαξιμότητα μεταξύ καρτών διάφορων κατηγοριών είναι απόλυτη: η τράπεζα δύναται, με αμελητέο κόστος, να στρέψει την παραγωγή της από τη μία κατηγορία καρτών στην άλλη[434].

333. Εν προκειμένω παρέλκει η ακριβής οριοθέτηση των αγορών, δεδομένου ότι από την αξιολόγηση των διαθέσιμων στοιχείων, προέκυψε ότι τα μερίδια των επιχειρήσεων στις κατά τα ανωτέρω επιμέρους (ενδεχόμενες) υπο-αγορές δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τη γενικότερη εικόνα που αυτά παρουσιάζουν στις ευρύτερες αγορές έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών. Αντίστοιχη θέση εκφράζεται και μέσω της πρακτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[435], όπου παρόλο που διερευνήθηκε η περαιτέρω κατάτμηση της αγοράς, τελικά η εν λόγω διάκριση δεν εξετάστηκε.

Η.1.3. Η αγορά της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών

334. Οι υπηρεσίες αποδοχής τραπεζικών καρτών συνιστούν διακριτή αγορά σε σχέση με τις υπηρεσίες έκδοσης καρτών, σύμφωνα και με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[436]. Οι συγκεκριμένες υπηρεσίες παρέχονται εκ μέρους του εκκαθαριστή/αποδέκτη (acquirer), συνήθως πιστωτικού ιδρύματος[437], προς μια συμβεβλημένη εμπορική επιχείρηση (merchant), προκειμένου η τελευταία να είναι σε θέση να δέχεται την καταβολή του αντιτίμου των αγαθών ή/και υπηρεσιών της δια της χρήσης τραπεζικών καρτών (πιστωτικών ή χρεωστικών). Οι εν λόγω υπηρεσίες συνήθως ενέχουν:

- την προσέλκυση της εμπορικής επιχείρησης από τον εκκαθαριστή ώστε η εμπορική επιχείρηση να δέχεται πληρωμή μέσω καρτών που κατά κύριο λόγο φέρουν διεθνές σήμα πληρωμών (π.χ. Visa, Mastercard, κ.λπ.),

---

[433] Βλ. […] στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ' αριθ. πρωτ. 6599/27.08.2012 γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής.

[434] Βλ. […] στο πλαίσο της εξέτασης της υπ' αριθ. πρωτ. 6599/27.08.2012 γνωστοποίησης συγκέντρωσης των Τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής. Με την άποψη ότι οι ως άνω κατηγορίες προϊόντων δεν συνιστούν διακριτές αγορές συντάσσεται η […], η […], η […], η […]και η […]. Οι ως άνω απαντήσεις δόθηκαν στο πλαίσιο της εξέτασης της ίδιας γνωστοποίησης συγκέντρωσης (Πειραιώς/Αγροτική). Την ίδια θέση εξέφρασε εκ νέου η […] με την υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική της επιστολή στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς-Γενική.

[435] Απόφαση Ε.Επ.Μ.5384, ό.π.

[436] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2567, *Nordbanken/Postgirot*, σκ. 6, Μ.5241, *American Express/Fortis/Alpha Card*, σκ. 23, Μ.3740, *Barclays Bank/ForeningssParbanken/JV,* σκ. 12 και Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets,* σκ. 42-60.

[437] Στην ελληνική αγορά αποδοχής καρτών (merchant acquiring) δραστηριοποιούνται μόνο πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, περίπτωση ε΄ του Ν. 3862/2010 για την «*Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις Οδηγίες 2007/64 /ΕΚ,2007/44/ ΕΚ, 2010/16 /ΕΕ που αφορούν υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, προληπτική αξιολόγηση προτάσεων απόκτησης συμμετοχής σε επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, κ.α.»,* στην αγορά παροχής υπηρεσιών έκδοσης ή/και απόκτησης μέσων πληρωμών (μεταξύ των οποίων και οι τραπεζικές κάρτες) δύνανται να δραστηριοποιηθούν και μη τραπεζικοί οργανισμοί, όπως εταιρίες παροχής πιστώσεων και ιδρύματα πληρωμών, εφόσον έχουν αδειοδοτηθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος. Με τον ως άνω νόμο, επιβάλλονται ως βασικές προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών πληρωμών η αδειοδότηση από την αρμόδια εποπτική αρχή (την Τράπεζα της Ελλάδος), η ύπαρξη εγκατάστασης στην Ελλάδα (άρθρο 10, παρ. 1 του Ν. 3862/2010) και η κατοχή αρχικού κεφαλαίου, το ύψος του οποίου, στην περίπτωση παροχής υπηρεσιών αποδοχής μέσων πληρωμής, δεν πρέπει να υπολείπεται του ποσού των € 125.000 (άρθρο 6 στ. γ΄ σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 3, στ. ε΄ του Ν. 3862/2010).

- την ανάληψη από τον εκκαθαριστή του κινδύνου μη είσπραξης του αντιτίμου των προϊόντων/υπηρεσιών που καταρχήν φέρει η πωλήτρια εμπορική επιχείρηση,
- την πώληση ή εκμίσθωση και εγκατάσταση στις συμβεβλημένες εμπορικές επιχειρήσεις τερματικών μηχανημάτων (Points-of-Sale, POS), μέσω των οποίων λαμβάνει χώρα η συναλλαγή και τη σύνδεσή τους με το ηλεκτρονικό σύστημα του εκκαθαριστή438 και
- την επεξεργασία των συναλλαγών, τη διόδευσή τους στην εκδότρια της κάρτας τράπεζα (issuer), την εκκαθάριση και το συμψηφισμό των λογαριασμών εκδοτών / αποδεκτών των εν λόγω συναλλαγών.

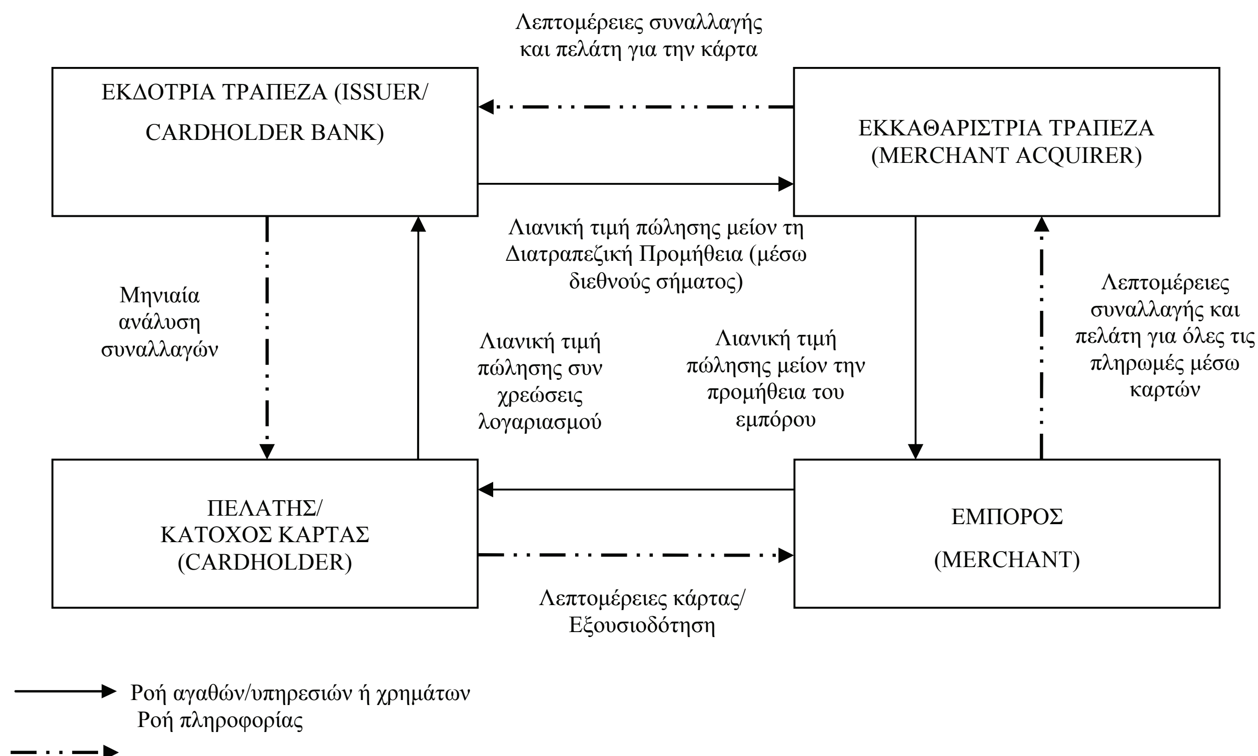
335. Η διαδικασία αποδοχής τραπεζικών καρτών μπορεί να περιγραφεί συνοπτικά ως εξής:

- Ο πελάτης/κάτοχος της τραπεζικής κάρτας (cardholder) χρησιμοποιεί την τραπεζική κάρτα για την αγορά ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας σε ένα σημείο πώλησης.
- Η τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα (issuer) χρεώνει το λογαριασμό του κατόχου αυτής με το κόστος της αγοράς, το οποίο αντιστοιχεί στη λιανική τιμή πώλησης.
- Ακολούθως, η εκδότρια τράπεζα (issuer) καταβάλλει, μέσω του εκάστοτε διεθνούς σήματος που φέρει η κάρτα που χρησιμοποιήθηκε για τη συναλλαγή, στην εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer), με την οποία συνεργάζεται η πωλήτρια εμπορική επιχείρηση (merchant), ποσό ίσο με την ανωτέρω λιανική τιμή πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (διατραπεζική προμήθεια - interchange fee), το ύψος του οποίου διαφέρει ανάλογα με το διεθνές σήμα της κάρτας (π.χ. Visa, Mastercard).
- Τέλος, η εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer) καταβάλλει στην πωλήτρια εμπορική επιχείρηση την αξία της λιανικής τιμής πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (merchant service charge).

336. Επισημαίνεται ότι δεν αποκλείεται η εκδότρια και η εκκαθαρίστρια τράπεζα (issuer - acquirer) να ταυτίζονται (on-us transactions). Κατωτέρω παρατίθεται η σχηματική απεικόνιση του συστήματος λειτουργίας αποδοχής τραπεζικών καρτών[439]:

[438] Σημειώνεται ότι εφόσον το τερματικό POS έχει τοποθετηθεί στην πωλήτρια εμπορική επιχείρηση από συγκεκριμένη εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer) βάσει σχετικής σύμβασης παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών, τότε συνδέεται μόνο με το δίκτυο της συγκεκριμένης τράπεζας. Αντίθετα, εάν έχει τοποθετηθεί σε εμπορική επιχείρηση από τρίτες εταιρίες - διαβιβαστές μηνυμάτων συναλλαγών (switch centers), εξυπηρετεί όλες τις εκκαθαρίστριες τράπεζες (acquirers), με τις οποίες έχει τυχόν συμβληθεί η εμπορική επιχείρηση (common POS). Μεταξύ των επιχειρήσεων - μη τραπεζικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά διαβίβασης δεδομένων συναλλαγών συγκαταλέγονται οι εταιρίες […],[…],[…].. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή της εκκαθαρίστριας τράπεζας (acquirer) για κάθε συναλλαγή γίνεται από την πωλήτρια εμπορική επιχείρηση.

[439] Σημειώνεται ότι εκτός των κατωτέρω συστημάτων, στα οποία εμπλέκονται τέσσερα μέρη (εκδότης, κάτοχος κάρτας, εκκαθαριστής, έμπορος), υφίστανται και τριμερή συστήματα πληρωμών μέσω τραπεζικών καρτών, όπου εκδότης και εκκαθαριστής ταυτίζονται πάντοτε, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αυτά των καρτών American Express και Diners club. Βλ. ΟΟΣΑ Competition and Efficient Usage of Payment Cards, DAF/COMP (2006) 32, σελ. 23.

337. Η συνολική προμήθεια που η εκκαθαρίστρια τράπεζα χρεώνει τον έμπορο (merchant service charge) ως αμοιβή για την αποδοχή καρτών, απαρτίζεται από:

α) την αμοιβή στην εταιρία του διεθνούς σήματος,

β) την αμοιβή στην εκδότρια τράπεζα (issuer's reimbursement fee)[440] και

γ) την αμοιβή της εκκαθαρίστριας τράπεζας με την οποία καλύπτει τα λειτουργικά κυρίως κόστη που συνεπάγεται η κάθε συναλλαγή και εξασφαλίζει το τυχόν επιθυμητό περιθώριο κέρδους[441].

338. Σημειώνεται ότι είναι δυνατό το τεχνικό τμήμα των υπηρεσιών αποδοχής καρτών, ήτοι η επεξεργασία/διόδευση των συναλλαγών, καθώς και η εκκαθάριση και ο συμψηφισμός των λογαριασμών εκδοτών/αποδεκτών, όπως εξάλλου και η εγκατάσταση και σύνδεση των τερματικών μηχανημάτων POS στις εμπορικές επιχειρήσεις, να μην παρέχεται απευθείας από τους εκκαθαριστές, αλλά να ανατίθεται από αυτούς σε τρίτες εταιρίες, μέσω συμβάσεων εξωπορισμού (outsourcing). Οι ως άνω **υπηρεσίες παροχής εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικών και άλλων τερματικών μηχανημάτων (POS Network Service Provision)** και **παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή τραπεζικών καρτών δεδομένων (Card Acquiring Processing)** συνιστούν

[440] Πρόκειται για τη διατραπεζική προμήθεια (interchange fee) που δίδεται από την εκκαθαρίστρια τράπεζα στην εκδότρια τράπεζα και καθορίζεται από το εκάστοτε διεθνές σήμα που φέρει η κάρτα που χρησιμοποιήθηκε στην συναλλαγή. Επισημαίνεται ότι η εν λόγω προμήθεια αποδίδεται από την εκκαθαρίστρια τράπεζα στην εταιρία διεθνούς σήματος η οποία εν συνεχεία την καταβάλει στην εκδότρια τράπεζα.

[441] Όπως για παράδειγμα κόστος διαχείρισης και επεξεργασίας, κόστος υποδομής κ.ά.

διακριτές αγορές[442] και βρίσκονται σε προηγούμενο στάδιο σε σχέση με τις υπηρεσίες αποδοχής καρτών, εφόσον παρέχονται από τρίτες εταιρίες και όχι από τις ίδιες τις εκκαθαρίστριες τράπεζες.

339. Περαιτέρω, και σε σχέση με το ενδεχόμενο διάκρισης της αγοράς παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών σε επιμέρους υπο-αγορές ανάλογα με:

α) την κατηγορία του πελάτη (ιδιώτες/επιχειρήσεις),

β) τον τύπο της κάρτας (χρεωστική/πιστωτική),

γ) την εμβέλεια χρήσης της κάρτας (εγχώρια/διεθνής), καθώς και

δ) το διεθνές σήμα που φέρει η κάρτα (VISA, MASTERCARD κ.λπ.)[443], σημειώνεται ότι:

340. Σχετικά με την πρώτη διάκριση, δεν υπάρχει οιοδήποτε έρεισμα που να συνηγορεί υπέρ της διάκρισης υπο-αγορών. Η κατηγορία του πελάτη της εμπορικής επιχείρησης στην οποία γίνεται η αγορά είναι αδιάφορη υπό το πρίσμα της αποδοχής καρτών.

341. Επίσης, η κατάτμηση της υπό εξέταση αγοράς ανάλογα με τον τύπο της κάρτας[444], δεν θεωρείται απαραίτητη λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τους παράγοντες που επηρεάζουν την υποκατάσταση ζήτησης στην αγορά αποδοχής καρτών, ήτοι τους παράγοντες που λαμβάνουν υπόψη τους οι επιχειρήσεις προκειμένου να επιλέξουν την εκκαθαρίστρια τράπεζα με την οποία θα συνεργαστούν, όπως:
- το επίπεδο εξυπηρέτησης πελατών,
- την προμήθεια που η εκκαθαρίστρια τράπεζα θα τις χρεώνει,
- τη δυνατότητα παροχής πρόσθετων υπηρεσιών διευκόλυνσης από τις εκκαθαρίστριες τράπεζες[445],
- το δίκτυο των υποκαταστημάτων της τράπεζας (π.χ. την υφιστάμενη συνεργασία με γειτονικά της επιχείρησης υποκαταστήματα),

[442] Βλ. απόφαση Ε.Επ.Μ.4316, *Atos Origin/Banksys/BCC*, σκ. 19, 34.

[443] Βλ. αποφάσεις της Ε.Επ. Μ.4814, *AIB/FDC/JV*, σκ. 13, Μ.4316, *Atos Origin/Banksys/BCC*, σκ. 21, 22, 23, Μ.5241, *American Express/Fortis/Alpha Card*, σκ. 24-29 και Μ.5968, *Advent/Bain Capital/RBS Worldpay*, σκ. 12, 13. Οι εν λόγω αποφάσεις όμως αφήνουν το ζήτημα της περαιτέρω διάκρισης ανοιχτό.

[444] Βλ. σχετ. […] στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ' αριθ. πρωτ. 6599/27.08.2012 γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς/Αγροτική, η οποία υποστηρίζει ότι *«τόσο οι χρεωστικές όσο και οι πιστωτικές κάρτες αποτελούν εργαλεία πληρωμής, επιτελούν την ίδια λειτουργία (payment instruments) και διευκολύνουν την εκκαθάριση συναλλαγών σε επίπεδο ασφάλειας και ταχύτητας»*. Αντίστοιχα η […] με την υπ' αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική εξέφρασε τη θέση ότι στην αγορά αποδοχής καρτών η όποια διαφοροποίηση είναι μικρού βαθμού καθώς τα τερματικά POS προσφέρουν τις ίδιες δυνατότητες ανεξαρτήτως τύπου κάρτας,

[445] Αναφορικά με πρόσθετες παροχές που προσφέρονται από τις εκκαθαρίστριες τράπεζες στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών, επισημαίνεται ότι, όπως προέκυψε από την εξέταση εκ μέρους της Γ.Δ.Α. της υπ' αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», οι τράπεζες […],[…],[…],[…] και […], που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά δεν παρέχουν επιπλέον προνόμια στις επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζονται. Αντιθέτως, άλλες τράπεζες, παρέχουν ως επιπρόσθετη παροχή τη δυνατότητα προεξόφλησης άτοκων δόσεων. Επιπρόσθετα, η […] σε σχετική ερώτηση ανέφερε μεταξύ των επιπρόσθετων παροχών προς τις επιχειρήσεις και το προαιρετικό άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού με καρνέ επιταγών, καθώς και τις on line υπηρεσίες εμβασμάτων με χρήση της […].

- την υφιστάμενη συνεργασία με την εκάστοτε τράπεζα σε άλλους τομείς δραστηριότητας,
- την παροχή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών από την τράπεζα[446].

342. Οι επιχειρήσεις προτιμούν να συνεργάζονται με εκκαθαρίστριες τράπεζες οι οποίες αναλαμβάνουν την αποδοχή καρτών με τη μεγαλύτερη ζήτηση και καλύπτουν κατ' επέκταση το μεγαλύτερο όγκο συναλλαγών στην αγορά προκειμένου να είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν όσο το δυνατόν περισσότερους πελάτες. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. προέκυψε ότι το σύνολο των εκκαθαριστριών τραπεζών εξυπηρετεί όλους τους τύπους των καρτών (συνεπώς δεν είναι απαραίτητο ο επιχειρηματίας να στραφεί σε διαφορετικό προμηθευτή για την εκκαθάριση των πιστωτικών και των χρεωστικών καρτών), ενώ η προμήθεια της εκκαθαρίστριας τράπεζας δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τον τύπο της κάρτας (χρεωστική/πιστωτική) που χρησιμοποιείται στη συναλλαγή, ή τουλάχιστον όχι σε μεγάλο βαθμό[447].

343. Σχετικά δε με τους λοιπούς παράγοντες επιλογής εκ μέρους των επιχειρήσεων της συνεργαζόμενης εκκαθαρίστριας τράπεζας, επισημαίνεται ότι αυτοί δεν σχετίζονται με τον τύπο της κάρτας και συνεπώς δεν θεωρούνται κρίσιμοι για την περαιτέρω κατάτμηση της αγοράς με βάση την προαναφερθείσα ανάλυση. Από πλευράς υποκατάστασης προσφοράς, η υποκαταστασιμότητα είναι απόλυτη: από τη στιγμή που η εκκαθαρίστρια τράπεζα εκκαθαρίζει τις πιστωτικές κάρτες ενός σήματος, αυτόματα είναι σε θέση να εκκαθαρίζει και τις χρεωστικές κάρτες που έχουν εκδοθεί υπό το συγκεκριμένο σήμα. Συνεπώς, από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η παροχή υπηρεσίας αποδοχής πιστωτικών και χρεωστικών καρτών ανήκουν εν προκειμένω στην ενιαία αγορά αποδοχής καρτών.

344. Αντίστοιχα, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εμβέλεια της κάρτας οριοθετεί διακριτές αγορές, δεδομένου ότι τόσο από την άποψη της υποκατάστασης ζήτησης, όσο και από αυτήν της προσφοράς, η εμβέλεια της κάρτας ουδόλως επηρεάζει τις ανταγωνιστικές συνθήκες, αρκεί αφενός ο επιχειρηματίας κι αφετέρου ο εκκαθαριστής να συμμετέχουν στο «σχήμα» συνεργασίας.

345. Όσον αφορά τη διάκριση των αγορών ανάλογα με το σήμα, επισημαίνεται καταρχάς ότι οι επιχειρήσεις, από τη στιγμή που συμμετέχουν στην αγορά της αποδοχής καρτών, προκειμένου να προσελκύσουν όσο δυνατόν περισσότερους πελάτες που προτιμούν την αγορά αγαθών και υπηρεσιών μέσω καρτών και όχι μέσω μετρητών, «υποχρεούνται» να συνεργάζονται και με τα δύο δημοφιλέστερα σήματα, τη VISA και τη MASTERCARD[448]. Απουσία ενός από τα δύο σήματα σημαίνει, κατά κανόνα, απώλεια κρίσιμης μάζας πελατείας. Όλες δε οι εκκαθαρίστριες τράπεζες, σύμφωνα με την έρευνα της Γ.Δ.Α., προκειμένου να παρέχουν την υπηρεσία εκκαθάρισης προς όσο το δυνατόν περισσότερες

---

446 Όπως, λ.χ. η τεχνολογία ανέπαφων συναλλαγών.

447 Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, όπως προέκυψε από την εξέτασης της υπ' αριθμ. πρωτ. […]γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», στην περίπτωση των τραπεζών […],[…],[…]και […] δεν υφίσταται διαφοροποίηση της τελικής προμήθειας ανάλογα με τον τύπο της κάρτας.

448 Πάνω από 80% της αποδοχής καρτών αφορά στα σήματα VISA και MASTERCARD.

επιχειρήσεις, εκκαθαρίζουν συναλλαγές και των δύο σημάτων[449], αποτέλεσμα αναμενόμενο σε μία αγορά με ισχυρά φαινόμενα δικτύου.

346. Συνεπώς, η διάκριση μεταξύ αγορών που καθορίζονται από τα δύο βασικά σήματα παρέλκει[450], δεδομένου ότι αντιμετωπίζονται από τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις ως must-have υπηρεσίες με ίδια χαρακτηριστικά, ενώ οι εμπορικές επιχειρήσεις στρέφονται, για λόγους αποτελεσματικότητας (συνήθως) προς μία τράπεζα για την εκκαθάριση τόσο της VISA όσο και της MASTERCARD. Παράγοντες όπως η τιμολόγηση του σήματος και οι λοιποί όροι εξυπηρέτησης δεν αφορούν εν προκειμένω, διότι η ζήτηση δεν καθορίζεται ενδογενώς από την αλληλεπίδραση μεταξύ εκκαθαρίστριας και επιχείρησης, αλλά εξαρτάται και κατευθύνεται από τη χρήση του εκάστοτε σήματος από τους καταναλωτές[451], οι οποίοι, λαμβάνοντας υπόψη τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που τους προσφέρει το διεθνές σήμα και η εκδότρια της κάρτας τράπεζα, επιλέγουν την κάρτα που προσαρμόζεται στις ανάγκες τους. Έτσι, η ζήτηση των επιχειρήσεων αντανακλά επακριβώς τη ζήτηση των καταναλωτών, οι οποίοι θεωρούν τις κάρτες VISA και MASTERCARD μεταξύ τους εναλλάξιμες[452]. Τα λοιπά διεθνή σήματα καταλαμβάνουν πολύ μικρότερο μερίδιο στη σχετική αγορά[453], επομένως παρέλκει η εξέταση του ενδεχομένου μη συμπερίληψής τους στη σχετική αγορά.

347. Σε κάθε περίπτωση, δεν απαιτείται εν προκειμένω δεσμευτική οριοθέτηση των αγορών, δεδομένου ότι με οιοδήποτε εναλλακτικό ορισμό της αγοράς, δε θα μεταβάλλονταν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της επίπτωσης της γνωστοποιηθείσας πράξης στον ανταγωνισμό. Επομένως, η αγορά της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης οριοθετείται κατά τα ανωτέρω, λαμβάνοντας υπόψη και την πρακτική της Επιτροπής Ανταγωνισμού[454] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[455].

---

[449] Ενδεικτικά, σύμφωνα με τις σχετικές απαντήσεις τραπεζών στο πλαίσιο της εξέτασης της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», η […] και η […] εκκαθαρίζουν ή/και διοδεύουν συναλλαγές με κάρτες που φέρουν και το σήμα […], ενώ η […] εκκαθαρίζει αποκλειστικά συναλλαγές με κάρτα που φέρουν το σήμα της […].

[450] Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η άποψη της γνωστοποιούσας […] στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης Πειραιώς/Αγροτική επισημαίνει ότι στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών προσφέρονται οι ίδιες δυνατότητες συναλλαγών ανεξαρτήτως σήματος. Αντίστοιχη θέση έχει εκφράσει και η […] στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης Εθνική/Eurobank, σύμφωνα με την οποία τα διαφορετικά σήματα αποτελούν εναλλακτικά εργαλεία πληρωμής τόσο για την επιχείρηση όσο και για τον κάτοχο της κάρτας/πελάτη και δύναται να υποκατασταθούν/αντικατασταθούν μεταξύ τους .

[451] Εξάλλου, ενισχυτικά, σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι από την έρευνα της Γ.Δ.Α. στο πλαίσιο της εξέτασης της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.» προέκυψε ότι η τιμολόγηση των διεθνών σημάτων ποικίλει, η ίδια αποτελεί ένα μικρό ποσοστό της συνολικής προμήθειας που παρακρατείται από τον έμπορο.

[452] Βλ. ανάλυση ανωτέρω που αφορά στην αγορά έκδοσης καρτών.

[453] Συγκεκριμένα, με βάση την αξία των συναλλαγών οι κάρτες που φέρουν το σήμα της […] έχουν μερίδιο που κυμαίνεται από […]έως […], ενώ το αντίστοιχο μερίδιο της […]δεν ξεπερνάει το […]

[454] Βλ. απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012, *Alpha/Eurobank.*

[455] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2567, *Nordbanken/Postgirot*, σκ. 17-18, Μ.5241, *American Express/Fortis/Alpha Card*, σκ. 28-31, Μ.3740, *Barclays Bank/ForeningsSparbanken/JV,* σκ. 12-15, Μ.4814, *AIB/FDC/JV*, σκ. 13-14, Μ.4316, *Atos Origin/Banksys/BCC*, σκ. 23 και Μ.5968, *Advent/Bain Capital/RBS Worldpay*, σκ. 12-13, στις οποίες η Ε.Επ. έκρινε ότι το ζήτημα της περαιτέρω διάκρισης μπορούσε να παραμείνει ανοιχτό εφόσον με τη γνωστοποιηθείσα πράξη δεν εγείρετο ανησυχία ως προς την απρόσκοπτη λειτουργία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά.

Η.1.4. Γεωγραφικές αγορές

348. Αναφορικά με την ευρύτερη αγορά των καρτών, όπως προσδιορίστηκε και επιμερίστηκε ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αξιολογώντας την εν λόγω αγορά υπό οποιαδήποτε υποδιάκριση την έχει χαρακτηρίσει ως εθνική κατά βάση, ακόμη και εάν πιθανολογείται περιθώριο για διεύρυνση των αγορών στο εγγύς μέλλον λόγω των παγκόσμιων εξελίξεων στο χρηματοπιστωτικό τομέα[456] . Η θέση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι ζητήματα σχετικά με τη χορήγηση μέσων πληρωμής και την επεξεργασία των συναλλαγών διέπονται κυρίως από την οικεία εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους περί προστασίας του καταναλωτή και καταναλωτικής πίστης. Συνεπώς, η ευρύτερη σχετική γεωγραφική αγορά είναι εθνική, καλύπτοντας το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Η.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΡΤΩΝ

Η.2.1. Υφιστάμενες ανταγωνιστικές συνθήκες

349. Από προηγούμενη έρευνα της ΓΔΑ και όπως έχει υποστηριχθεί από τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά τράπεζες[457], οι ανταγωνιστικές συνθήκες στις εν λόγω αγορές ομοιάζουν, εν πολλοίς, με αυτές που ισχύουν στις αγορές της λιανικής τραπεζικής. Όλες οι τράπεζες προσφέρουν εφάμιλλα παρεμφερή τραπεζικά προϊόντα[458], ενώ πολλοί καταναλωτές χρησιμοποιούν περισσότερες της μιας τράπεζες και για τις κάρτες πληρωμών τους και ως εκ τούτου ο βαθμός διασποράς των πελατών είναι πολύ μεγάλος. Επιπλέον, οι προτιμήσεις των καταναλωτών καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό από τη σχέση τους με την τράπεζα, ενώ τα τελευταία χρόνια, η τιμολογιακή πολιτική και τα προγράμματα πελατειακής πίστης έχουν παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη. Κατά την κρίση της Επιτροπής, οι υφιστάμενες ανταγωνιστικές συνθήκες στις εν λόγω αγορές έχουν ως εξής:

α) Ωριμότητα αγοράς

350. Οι τραπεζικοί οργανισμοί προχώρησαν, ιδιαίτερα στο παρελθόν, σε μια προσπάθεια αύξησης της κυκλοφορίας (ιδιαίτερα) των πιστωτικών καρτών, για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται:

- Το περιθώριο κέρδους που προκύπτει από τη διαφορά επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων. Είναι γεγονός ότι τα επιτόκια των πιστωτικών καρτών είναι πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες (π.χ. στεγαστικά, απλά καταναλωτικά), ωστόσο αυξημένα είναι τόσο τα έξοδα του προϊόντος, όσο συχνά και οι επισφάλειες.

---

[456] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.5384 *BNP Paribas/Fortis*, σκ. 73, Μ.2567 *Nordbanken/Postgirot*, σκ. 37, Μ.4844 *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 87 και Μ.5241, *American Express/Fortis/Alpha Card*, σκ. 26, 30.
[457] Βλ. σχετικά προσκομισθέντα στοιχεία από την […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Εθνικής/Eurobank.
[458] Βλ. και υπ' αριθ. πρωτ. 35789/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μάλιστα η […] επιστολή παροχής στοιχείων κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium, στην ελληνική αγορά υφίσταται υψηλό επίπεδο τυποποίησης των προσφερόμενων προϊόντων από τις Τράπεζες.

- Οι προμήθειες που εισπράττουν οι τράπεζες, τόσο από τις συνδρομές, όσο και από τους εμπόρους, ανάλογα με το ύψος των αγορών που πραγματοποιούνται.
- Η πρόθεση των τραπεζών, μέσω των πιστωτικών καρτών, να προχωρήσουν και σε πωλήσεις άλλων προϊόντων τους, όπως για παράδειγμα ασφαλιστικών προϊόντων, καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, κ.λπ.

351. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, η ευρεία διάδοση των καρτών έχει οδηγήσει σε μια συνεχή επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών, διευρύνοντας έτσι την κλασική λειτουργία της κάρτας ως μέσου πληρωμών. Έτσι, προστέθηκαν ασφαλιστικές καλύψεις (ταξιδιωτική ασφάλιση, ιατρική και νομική βοήθεια) και καταρτίστηκαν ειδικά προγράμματα συνεργασίας τραπεζών με επιχειρήσεις, ώστε να παρέχονται εκπτώσεις για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών. Η προσπάθεια εμπλουτισμού των καρτών (κυρίως των πιστωτικών) με στοιχεία που δε σχετίζονται άμεσα με την κύρια λειτουργία τους αποσκοπεί κυρίως στη διεύρυνση της πελατείας του τραπεζικού φορέα, στην εξυπηρέτηση και ικανοποίηση του πελάτη και στην προβολή του συνεργαζόμενου φορέα.

352. Παραταύτα, η αγορά έκδοσης των πιστωτικών καρτών για την πλειονότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων[459] βρίσκεται σε φάση κάμψης και συρρίκνωσης, παρουσιάζοντας αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης τα τελευταία έτη. Εκτιμάται ότι το αποτέλεσμα αυτό έχει επέλθει λόγω της παρατηρούμενης έλλειψης ρευστότητας και της εν γένει υφεσιακής πορείας της οικονομίας, αλλά και της αύξησης των επισφαλειών από την πλευρά των τραπεζών και της επιβράδυνσης της κατανάλωσης από πλευράς νοικοκυριών. Με την άποψη αυτή συμφωνεί και η γνωσοποιούσα η οποία επισημαίνει ότι *«[σ]ε ό,τι αφορά την αγορά έκδοσης των πιστωτικών, χρεωστικών καρτών και υπηρεσιών αποδοχής καρτών διέρχεται φάση ωρίμανσης και συρρίκνωσης»*[460].

353. Όσον αφορά την αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών, αν και υπήρξε ένα αναπτυξιακό διάστημα της αγοράς κυρίως λόγω της φύσης τους ως εργαλείο πληρωμών που δεν απαιτεί πιστοληπτική και πιστοδοτική ικανότητα, όπως προκύπτει από την πλειονότητα των απαντήσεων των σχετικά ερωτηθέντων τραπεζών και της γνωστοποιούσας καθώς και από τα διαθέσιμα στοιχεία, πλέον βρίσκεται σε φάση ωρίμανσης και συρρίκνωσης[461].

354. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η […], η έκδοση πιστωτικών καρτών παρουσιάζει μεν φθίνουσα πορεία κατά την τελευταία τετραετία αλλά *«[π]αράλληλα τόσο η έκδοση όσο και το πλήθος των συναλλαγών χρεωστικών καρτών εμφανίζει αυξητική τάση που αγγίζει το 10% ετησίως»*[462].

β) Εμπόδια Εισόδου-Δυνητικός Ανταγωνισμός

[459] Βλ. ενδεικτικά […],[…],[…],[…]. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται και από τα στοιχεία που τηρεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όπου όσον αφορά στον αριθμό πιστωτικών καρτών παρουσιάζεται μία μέση ετήσια μείωση της τάξης του 7,5% κατά την τριετία 2007-2011.

[460] Βλ. απαντητική επιστολή υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 της Πειραιώς. Αντίστοιχη άποψη εκφράζει και η […] απαντητική επιστολής της κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/ΑΤΕ, καθώς και στην […] απαντητική επιστολή της στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium.

[461] Βλ. ενδεικτικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή Πειραιώς, […],[…],[…],[…] και […]

[462] Βλ. σχετικά […].

355. Στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται κυρίως τραπεζικά ιδρύματα. Εντούτοις, η πρόσφατη υιοθέτηση νέου νομοθετικού πλαισίου (Ν. 3862/2010), με το οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία της Ε.Ε. περί Υπηρεσιών Πληρωμών (PSD), επιτρέπει τη δραστηριοποίηση στην αγορά παροχής υπηρεσιών έκδοσης μέσων πληρωμών μη τραπεζικών οργανισμών (π.χ. ιδρυμάτων πληρωμών) και διευκολύνει την είσοδο δυνητικών ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά, καθώς επιτρέπει την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και από μη πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, παραμένουν οι εξής προϋποθέσεις δραστηριοποίησης:
- η αδειοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος,
- η ύπαρξη εγκατάστασης στην Ελλάδα και
- η κατοχή αρχικού κεφαλαίου, ύψους τουλάχιστον € 125.000.

356. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ο υψηλός βαθμός τυποποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων σε συνδυασμό με την ευκολία μετακίνησης πελατών μεταξύ τραπεζών μέσω αλλαγής εκδότριας τράπεζας συνεπάγονται μια ανταγωνιστική αγορά όπου δεν υφίστανται περιορισμοί στην είσοδο νέων ανταγωνιστών[463]. Σημειώνεται ωστόσο, ότι παρόλο που δεν εντοπίζονται νομικά εμπόδια για τη δραστηριοποίηση νέων ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά, την τελευταία πενταετία δεν έχει εισέλθει νέος ανταγωνιστής[464]. Το γεγονός αυτό εκτιμάται ως απόρροια της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας η οποία δεν ευνοεί την είσοδο νέων ανταγωνιστών[465], καθώς πέραν του νομοθετικού πλαισίου θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κάποιοι βασικοί παράγοντες όπως:
- η τεχνογνωσία και η εκπλήρωση προδιαγραφών τεχνικού και κανονιστικού χαρακτήρα, όπως αυτές τίθενται από τους διεθνείς οργανισμούς,
- το αρχικό κόστος επένδυσης και κόστος συντήρησης αυτής και
- η γνώση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου της εγχώριας αγοράς[466].

γ) Συνθήκες ζήτησης

357. Όπως έχει προκύψει από προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α., η επιλογή μεταξύ (πιστωτικών) καρτών που κυκλοφορούν στην αγορά εξαρτάται κυρίως από τα εξής χαρακτηριστικά τους:
- Εκδότρια τράπεζα και δίκτυο αυτής
- Ονομαστικό επιτόκιο
- Ετήσια συνδρομή

---

[463] Βλ σχετικά προσκομισθέντα στοιχεία με το υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, καθώς και υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium.

[464] Βλ. και […],[…],[…]και […].

[465] Σύμφωνα με την […] στην αγορά πιστωτικών/χρεωστικών καρτών θα μπορούσε να θεωρηθεί πιθανή η είσοδος διεθνών financial institutions τα οποία δύνανται να εκδίδουν καρτικά προϊόντα.

[466] Βλ. και […] η οποία επισημαίνει ότι στην εν λόγω αγορά *«[δ]εν θεωρούμε ότι υπήρξαν σημαντικές μεταβολές τα τελευταία χρόνια στο χώρο της έκδοσης καρτών πληρωμών. Εκτιμούμε ότι σημαντικό ρόλο την [στη] διαμόρφωση της εικόνας των εν λόγω αγορών [ενν. αγορά έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών και αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών] στο άμεσο μέλλον θα έχει η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, οι οποίες θα υλοποιηθούν είτε από τις υπάρχουσες επιχειρήσεις είτε από νέες που θα ενταχθούν στο χώρο»*.

- ΣΕΠΠΕ (Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Ποσοστό Επιβάρυνσης, στο οποίο έχουν συνυπολογιστεί και επιπρόσθετες χρεώσεις και έξοδα, πέραν του βασικού επιτοκίου)
- Όριο αγορών
- Όριο ανάληψης μετρητών
- Επιτόκιο ανάληψης μετρητών
- Επιτόκιο μεταφοράς υπολοίπου
- Περίοδος χάριτος
- Ελάχιστη μηνιαία καταβολή
- Άλλα χαρακτηριστικά και προσφορές, για παράδειγμα έξοδα ανάληψης μετρητών, έξοδα χρήσης στο εξωτερικό, προγράμματα επιβράβευσης, συλλογή πόντων, συλλογή αεροπορικών μιλίων, ειδικές εκπτώσεις, προγράμματα επιβράβευσης κ.ο.κ.

358. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από προηγούμενη σχετική έρευνα της MasterCard και της FocusBari[467], η επιλογή της κύριας κάρτας συναλλαγών, είτε αυτή είναι πιστωτική, είτε χρεωστική, μοιάζει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κύρια τράπεζα που έχουν επιλέξει οι καταναλωτές, καθώς και με τη σχέση συνεργασίας που έχουν αναπτύξει μαζί της[468]. Δεύτερο πιο σημαντικό κριτήριο επιλογής κάρτας εμφανίζεται να είναι το εύρος του δικτύου/σημείων αποδοχής[469], ενώ ακολουθούν τα χαρακτηριστικά αλλά και οι χρεώσεις των σχετικών προϊόντων[470, 471]. Επιπλέον, οι καταναλωτές δεν φαίνεται να επηρεάζονται τόσο από τις επί πλέον προσφορές/προνόμια[472].

359. Με βάση τους ανωτέρω παράγοντες, η γνωστοποιούσα συνάγει ότι το σημαντικό στοιχείο που διαμορφώνει τη θέση της κάθε μιας τράπεζας σε όλες τις αγορές, είναι η φήμη της. Ειδικότερα, όπως υπογραμμίζει η […], *«[κ]αθώς τα τραπεζικά προϊόντα είναι σε*

---

[467] Πρόκειται για την 9η έρευνα MasterCardBarometer που αφορά το διάστημα Μαρτίου – Ιουνίου 2011 και αποκλειστικά την ελληνική αγορά.

[468] Στην εν λόγω έρευνα παρατηρείται ότι σημαντικό ποσοστό συμμετεχόντων (32%) όχι μόνο επιλέγει την κάρτα συναλλαγών του βάσει του συγκεκριμένου κριτηρίου, αλλά θεωρεί ότι αποτελεί και τον πλέον καθοριστικό παράγοντα (29%). Το κριτήριο αυτό, αν και σε κάθε περίπτωση σημαντικό, διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα των καταναλωτών. Οι μεγαλύτερης ηλικίας ερωτηθέντες (ηλικίας 55-70) δίνουν μεγαλύτερο βάρος στο κριτήριο αυτό ως βασικό κριτήριο επιλογής κάρτας (σε ποσοστό 38%), ενώ τα άτομα νεότερης ηλικίας (25-34) ενδιαφέρονται περισσότερο για τα διαθέσιμα σημεία αποδοχής (23%). Ενδιαφέρον επίσης είναι το σχετικό εύρημα που αφορά στους νεαρότερους ακόμα ενήλικες συμμετέχοντες στην έρευνα (ηλικίας 18-24), οι οποίοι δηλώνουν πως δεν έχουν συγκεκριμένα κριτήρια (40%) ως προς την επιλογή της κάρτας συναλλαγών τους, γεγονός που πιθανόν συνδέεται με περιορισμένη γνώση του θέματος ή έλλειψη ενδιαφέροντος για αντίστοιχα προϊόντα.

[469] Με ποσοστό 20%. Στην περιφέρεια, οι καταναλωτές ενδιαφέρονται περισσότερο για το μέγεθος του δικτύου και τον αριθμό των διαθέσιμων υποκαταστημάτων (28%).

[470] Με ποσοστό 13%.

[471] Σύμφωνα με την […] (βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. πρωτ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Εθνικής/Eurobank και […]), τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής συγκυρίας, το πελατειακό κοινό έχει αποκτήσει ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής, με αποτέλεσμα την αύξηση της ελαστικότητας ζήτησης στην εν λόγω αγορά σε σχέση με την τιμή.

[472] Με ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 53% να μην έχει ξεχωρίσει κάποια συγκεκριμένα προνόμια ή προσφορές που θα μπορούσαν πιθανότατα να επηρεάσουν την επιλογή της κάρτας τους. Οι (συνδεδεμένες με την κάρτα) παρεχόμενες εκπτώσεις σε λιανικά σημεία πώλησης (κυρίως supermarket), είναι το τελευταίο κριτήριο επιλογής της κάρτας από τους καταναλωτές (11%). Το κριτήριο αυτό φαίνεται να έχει μεγαλύτερη σημασία για τους κατοίκους της περιφέρειας (15%).

μεγάλο βαθμό τυποποιημένα ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά και τη τιμολόγηση, ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί τις τράπεζες και στην ουσία διαμορφώνει τη θέση της καθεμίας στην αγορά, είναι η επωνυμία και η αναγνωρισιμότητα των εμπορικών σημάτων της από τον πελάτη. Η επωνυμία και τα εμπορικά σήματα ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη φήμη του, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του, την εμπιστοσύνη και την ασφάλεια που εμπνέει στους πελάτες» [473].

360. Με τα ανωτέρω συντάσσεται σε μεγάλο βαθμό και η […], η οποία επισημαίνει ότι *«[σ]την αγορά έκδοσης καρτών, καθώς και στην αγορά αποδοχής καρτών πληρωμής, η επιλογή τράπεζας από τους πελάτες επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά αναφέρονται,*
    - *Τα ειδικά προνόμια και χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών*
    - *Η συνολική σχέση με την τράπεζα*
    - *Η φήμη της τράπεζας*
    - *Το δίκτυο διανομής και πώλησης προϊόντων/υπηρεσιών*
    - *Το προσφερόμενο τιμολόγιο*

    Ειδικότερα, η φήμη και το σήμα κάθε τράπεζας αποτελούν ενδεικτικούς και όχι αποκλειστικούς παράγοντες επιλογής τράπεζας από τον κάτοχο. Τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής συγκυρίας, το πελατειακό κοινό έχει αποκτήσει ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής, με αποτέλεσμα την αύξηση της ελαστικότητας ζήτησης στις εν λόγω αγορές σε σχέση με την τιμή[...]»[474].

δ) Κόστος μεταστροφής

361. Κατά την εκτίμηση της πλειοψηφίας των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων[475], στις εν λόγω αγορές δεν υφίσταται κόστος μεταστροφής ή δεν είναι σημαντικό. Στο ίδιο πλαίσιο επισημαίνει η γνωστοποιούσα ότι, καθώς στην ελληνική αγορά λειτουργεί σημαντικός αριθμός τραπεζών και τα προσφερόμενα τραπεζικά προϊόντα είναι σε υψηλό βαθμό τυποποιημένα, η ενδεχόμενη μετακίνηση των κατόχων των καρτών κρίνεται ιδιαίτερα εύκολη[476]. Επιπρόσθετα, αναφορικά με την εκτίμηση του χρόνου υλοποίησης της κατά τα ανωτέρω μετακίνησης υποστηρίζει ότι αυτή είναι συνάρτηση του είδους της πελατειακής σχέσης και της διάρθρωσής της[477]. Συνεπώς, ο χρόνος υλοποίησης της μετακίνησης των καταναλωτών δεν αποτελεί παράγοντα επηρεασμού μίας ενδεχόμενης μετακίνησης των κατόχων των καρτών.
362. Σε κάθε περίπτωση, κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, το όποιο κόστος μεταστροφής είναι μικρό και αφορά κυρίως τη μεταφορά πιστωτικού υπολοίπου[478]. Άλλωστε, οι

---

[473] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[474] Βλ. σχετικά […].
[475] Βλ. ενδεικτικά […],[…]και […]. Όπως δε έχει αναφέρει η […]στο παρελθόν, (βλ. […]) *«το χρονικό και χρηματικό κόστος μεταστροφής δεν είναι αποτρεπτικό για ενδεχόμενη απόφαση αλλαγής τραπεζικού ιδρύματος».*
[476] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή Πειραιώς.
[477]Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, καθώς και […] απαντητική επιστολή Πειραιώς κατά την εξέταση της της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium.
[478] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή παροχής στοιχείων της Πειραιώς,, κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium, όπου αναφέρει η τράπεζα ότι η συγκεκριμένη ενέργεια προϋποθέτει την

καταναλωτές στην πράξη έχουν στην κατοχή τους κάρτες από διαφορετικές τράπεζες, οι οποίες χρησιμοποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες τους. Οι χρεωστικές κάρτες εκδίδονται με απλή αίτηση του ενδιαφερόμενου, ο οποίος, ως προαπαιτούμενο, αρκεί απλώς να διατηρεί καταθετικό λογαριασμό στην οικεία τράπεζα, χωρίς να διενεργείται έλεγχος εκ μέρους της τελευταίας εάν διατηρεί κάρτες από άλλες τράπεζες. Ουσιαστικά, οι χρεωστικές κάρτες αποτελούν μία προέκταση των καταθετικών λογαριασμών, όπως είναι το βιβλιάριο καταθέσεων ή η αναλυτική κατάσταση κίνησης λογαριασμού ή οι κωδικοί πρόσβασης στο διαδίκτυο. Εξίσου εύκολη είναι και η διακοπή λειτουργίας της κάρτας.

363. Η έκδοση πιστωτικής κάρτας εξαρτάται από το πιστοληπτικό προφίλ του ενδιαφερόμενου, ο οποίος μπορεί να συνεργαστεί με όσες τράπεζες επιθυμεί, χωρίς μάλιστα να είναι απαραίτητη οποιαδήποτε άλλη σχέση του πελάτη με την τράπεζα (π.χ. καταθετική). Εξάλλου, συχνά (ιδιαίτερα στο πρόσφατο παρελθόν, όταν η πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών ήταν αυξημένη), δίδονται κίνητρα (switching benefits) μέσω προσφορών π.χ. προνομιακού επιτοκίου για μεταφορά υπολοίπου ή/ και έκδοσης κάρτας χωρίς ετήσια συνδρομή.

ε) Τιμολόγηση

364. Οι χρεωστικές κάρτες δεν ενέχουν για τον κάτοχο άμεσες χρεώσεις. Ωστόσο, μετακυλίονται σε αυτόν επιβαρύνσεις από τη χρήση τρίτων δικτύων και επιβάλλονται χρεώσεις για αναλήψεις μετρητών από ATM τρίτων δικτύων: μέσω του δικτύου ΔΙΑΣ, από ATM σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης[479] και από ATM εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

365. Σχετικά με τις πιστωτικές κάρτες, σημειώνεται ότι πέραν των ανωτέρω χρεώσεων, ενδεχομένως χρεώνεται (άμεσα) συνδρομή[480]. Επιπλέον, ο κάτοχος επιβαρύνεται με ένα συμβατικό κυμαινόμενο επιτόκιο επί του εκάστοτε ανεξόφλητου υπολοίπου, με επιτόκιο υπερημερίας σε περίπτωση καθυστέρησης κατά περίπτωση και με διάφορες επιβαρύνσεις που αφορούν στην εφαρμογή των όρων της σύμβασης πίστωσης και που περιγράφονται αναλυτικά τόσο στους όρους της σύμβασης όσο και στα προσυμβατικά έγγραφα. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η πλειονότητα πλέον των πιστωτικών καρτών συνδέεται με προγράμματα επιβράβευσης, τα οποία παρέχονται χωρίς κόστος για τον πελάτη, ενώ προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία. Δεν υπάρχει καμία διαφοροποίηση στους όρους των συγκεκριμένων καρτών και ουδεμία δέσμευση υφίσταται για τον πελάτη, στου οποίου την απόλυτη διακριτική ευχέρεια είναι η χρήση των προγραμμάτων επιβράβευσης.

366. Σύμφωνα με τη γνωσοποιούσα, η τιμολόγηση των υπηρεσιών δεν διαφοροποιείται βάσει των χαρακτηριστικών του πελάτη αλλά διαμορφώνεται από τα κόστη εξυπηρέτησης, λειτουργικής υποστήριξης της πίστωσης καθώς και διακίνησης της κάρτας[481].

ύπαρξη πιστωτικής κάρτας σε άλλη Τράπεζα, διαθέσιμο πιστωτικό όριο και τη μεσολάβηση εγκριτικής διαδικασίας,

[479] Ίδιες βάσει των κανονισμών SEPA.

[480] Αν και στη πράξη η συγκεκριμένη πρακτική τείνει να εκλείψει.

[481] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή Πειραιώς. Συγκεκριμένα όπως αναφέρεται στην ίδια επιστολή οι ίδιοι όροι τιμολόγησης προσφέρονται σε όλους τους πελάτες της Τράπεζας (βλ και <http://www.piraeusbank.gr/el/idiotes/kartes/pistotiki-karta?=A2|A1|A3>).

367. Συμπληρωματικά στα παραπάνω, κάποια ακόμη βασικά ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την τιμολόγηση στην αγορά έκδοσης καρτών είναι[482]:

- η ύπαρξη προγραμμάτων επιβράβευσης,
- το πακέτο ειδικών προνομίων ή προσφορών της κάρτας, πέραν των βασικών χαρακτηριστικών,
- το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των μελών κάθε ομάδας,
- το κόστος χρήματος,
- τα γενικά λειτουργικά κόστη,
- οι όροι σύμφωνα με τους οποίους ανταγωνίστριες τράπεζες προσφέρουν ομοειδή προϊόντα,
- η επιλογή για την τοποθέτηση (positioning) του προϊόντος σε σχέση με τα εναλλάξιμα με αυτό προϊόντα.

368. Τα ανωτέρω υιοθετούνται και από αρκετές ανταγωνίστριες τράπεζες όπως […], η οποία επισημαίνει ότι η τιμολόγηση των εν προκειμένω υπηρεσιών *«βασίζεται στο κόστος υποστήριξης από την τράπεζα της ανάπτυξης και διατήρησης των προϊόντων και της διεκπεραίωσης των συναλλαγών. Το κόστος αφορά τιμολογήσεις προμηθευτών της Τράπεζας σχετικά με την ανάπτυξη και προσαρμογή των συστημάτων και τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, έξοδα προσωπικού και άλλα λειτουργικά έξοδα του οργανισμού. Για τον καθορισμό της τιμολόγησης λαμβάνεται επίσης υπόψη και η τιμολόγηση των ίδιων υπηρεσιών από τον ανταγωνισμό τον οποίο η τράπεζα […] θα πρέπει να παρακολουθεί»*[483]. Επίσης, λόγω του μεγάλου ποσοστού υπολοίπων καρτών που βρίσκονται σε καθυστέρηση, τα υπόλοιπα ρυθμίζονται όπως στην περίπτωση των καταναλωτικών δανείων με σημαντική μείωση του επιτοκίου στη βάση της δυνατότητας αποπληρωμής του πελάτη[484].

369. Σχετικά με τους παράγοντες καθορισμού της τιμολόγησης, η […]αναφέρει και *«το πλήθος και το ύψος των διενεργούμενων μέσω καρτών συναλλαγών»*[485] ενώ σύμφωνα με την […], *«ως προς τις κάρτες πληρωμών θα μπορούσαμε να πούμε ότι προκύπτουν μικρές διαφοροποιήσεις ανά προϊόν καθώς και σε συγκεκριμένες ομάδες πελατών βάσει εμπορικών συμφωνιών (φερ' ειπείν οι κάρτες που εκδίδονται σε πελάτες λογαριασμών μισθοδοσίας έχουν ελαφρά μειωμένο επιτόκιο). Επιπλέον, η τιμολόγηση δύναται να διαφοροποιείται στο πλαίσιο επιμέρους προωθητικών ενεργειών (π.χ. περίοδος πωλήσεως καρτών χωρίς χρέωση συνδρομής)»*[486].

στ) Διαφάνεια

370. Όπως υπογραμμίζεται από όλες τις σχετικά ερωτηθείσες τράπεζες, η αγορά έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών είναι απόλυτα **διαφανής**. Ειδικότερα, η […] επισημαίνει ότι *«[σ]το πλαίσιο της ισχύουσας εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, αλλά και των εσωτερικών κανονισμών και της πολιτικής της, η* […]*μεριμνά για την έγκαιρη, σαφή και*

[482] Βλ. και […].
[483] Βλ. σχετικά […]. Αντίστοιχα βλ. […]και […].
[484] Βλ. […].
[485] Βλ. σχετικά […].
[486] Βλ. σχετικά […].

πλήρη ενημέρωση των πελατών σχετικά με τους όρους που διέπουν την παροχή των υπηρεσιών της και της τιμολόγησής τους»[487]. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της η […] αναφέρει στη συνέχεια ότι *«σε όλα τα καταστήματα της […] είναι διαθέσιμο σε εμφανή χώρο το τιμολόγιο προμηθειών και επιτοκίων των προϊόντων της, ενώ σχετική αναφορά υπάρχει για όλες τις τράπεζες στον διαδικτυακό τόπο της Τράπεζας Ελλάδας»*.

371. Αντίστοιχα, η […] σημειώνει ότι *«[σ]το βαθμό που η τιμολογιακή πολιτική απεικονίζεται στα δημοσιευμένα έντυπα προσυμβατικής ενημέρωσης, θεωρούμε ότι υπάρχει διαφάνεια μεταξύ του οργανισμού και των καταναλωτών, αλλά και μεταξύ των ανταγωνιστών»*[488]. Στο ίδιο σκεπτικό, και με την υπόθεση ότι η υποχρεωτική δημοσίευση της τιμολογιακής πολιτικής των τραπεζών κατ' εφαρμογή των εν ισχύ οδηγιών και νόμων εξασφαλίζει τη διαφάνεια στην αγορά τάσσεται το σύνολο των σχετικά ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων[489].

Η.2.2. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

372. Τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών και των ανταγωνιστών τους στις αγορές έκδοσης πιστωτικών[490] και χρεωστικών καρτών[491] κατά την περίοδο 2010-2012 έχουν ως εξής:

α) Έκδοση πιστωτικών καρτών

ΕΚΔΟΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Αρ. Καρτών	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[25-35]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		

[487] Βλ. σχετικά […].
[488] Βλ. σχετικά […].
[489] Βλ. ενδεικτικά […],[…],[…],[…]καθώς και […].
[490] Σύμφωνα με την έρευνα της Γ.Δ.Α. κατά την εξέταση των συγκεντρώσεων Πειραιώς/Αγροτική, Πειραιώς/Γενική, Alpha/Εμπορική, Εθνική/Eurobank καθώς και της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», στην έκδοση πιστωτικών καρτών δραστηριοποιούνται, οι εξής εταιρίες: Εθνική Τράπεζα, Eurobank Ergasias Alpha Bank, Εμπορική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Alpha Bank), Τράπεζα Πειραιώς, Αγροτική Τράπεζα, Γενική Τράπεζα και Millennium Bank (πλέον Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς), Marfin Egnatia Bank (πλέον Cyprus Popular Bank), First Business Bank, Τράπεζα Κύπρου, Citibank, Πανελλήνια Τράπεζα, Hellenic Post Credit, Νέα Proton Τράπεζα, Ελληνική Τράπεζα, Diners Club, Attica Bank, Probank, Tbank.
[491] Σύμφωνα με την έρευνα της Γ.Δ.Α. κατά την εξέταση των συγκεντρώσεων Πειραιώς/Αγροτική, Πειραιώς/ Γενική, Alpha/Εμπορική, Εθνική/Eurobank καθώς και της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», στην έκδοση χρεωστικών καρτών δραστηριοποιείται η συντριπτική πλειοψηφία των τραπεζικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα.

ΕΚΔΟΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Αρ. Καρτών	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**
Γενική Τράπεζα.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	Μ.Δ.	Μ.Δ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[492]	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

ΕΚΔΟΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]	Προ της συγκέντρωσης	[1.600-1.800]
Μετά τη συγκέντρωση	[1.700-1.900]	Μετά τη συγκέντρωση	[1.700-1.900]
Μεταβολή (Δ)	[150-200]	**Μεταβολή (Δ)**	[100-150]

β) Έκδοση χρεωστικών καρτών

ΕΚΔΟΣΗ ΧΡΕΩΣΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Αρ. Καρτών	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μ.Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ (πριν)					[…]	[15-25]%

[492] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Τράπεζα Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK plc	-	-	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	Μ.Δ.	Μ.Δ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK[493]	-	-	-	-	[…]	[0-5]%
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[494]	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%

ΕΚΔΟΣΗ ΧΡΕΩΣΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[2.000-2.200]	Προ της συγκέντρωσης	[1.900-2.100]
Μετά τη συγκέντρωση	[2.200-2.400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2.200-2.400]
Μεταβολή (Δ)	[300-350]	**Μεταβολή (Δ)**	[350-400]

Η.2.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Η.2.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

[493] […]
[494] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

373. Σύμφωνα με την Πειραιώς[495], η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν επηρεάζει τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών, δεδομένης της μη ουσιώδους επίδρασής της στην αγορά. Οι ελληνικές τράπεζες, όπως αναφέρει η γνωστοποιούσα, διέρχονται φάση σημαντικής συγκέντρωσης η οποία ωστόσο θέτει τις βάσεις για την ομαλή συνέχεια του τραπεζικού συστήματος. Η υπό εξέταση συγκέντρωση συμβάλλει στη διασφάλιση της σταθερότητας και ασφάλειας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, χωρίς να επηρεάζει το επίπεδο ανταγωνισμού στις εν λόγω αγορές.

Η.2.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

374. Εν προκειμένω, η πλειοψηφία των ανταγωνιστριών τραπεζών εκτιμά ότι οι επιπτώσεις στον ανταγωνισμό θα είναι πολύ μικρές ή και αμελητέες. Μάλιστα κάποιες εκ των τραπεζών υποστηρίζουν ότι η υπό κρίση πράξη και οι γενικότερες εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο θα λειτουργήσουν υπέρ του ανταγωνισμού.

375. Ειδικότερα, όπως αναφέρει η […], *«[ο]ι τελευταίες εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδου εκτιμούμε ότι θα λειτουργήσουν υπέρ του ανταγωνισμού δεδομένου του γεγονότος ότι θα επιφέρουν αλλαγές στους ακόλουθους τομείς:*

- *δημιουργία οικονομιών κλίμακας, αλλαγή προς όφελος του τελικού καταναλωτή. Συγκεκριμένα, η εξοικονόμηση πόρων δύναται να αποτελέσει κεφάλαιο για νέες επενδύσεις, δραστηριοποίηση σε νέες αγορές, περαιτέρω ανάπτυξη υφιστάμενων αγορών κ.ο.κ. Ως συνέπεια εκτιμούμε, ότι οι εν λόγω ευκαιρίες θα λειτουργήσουν προς όφελος της ανάπτυξης και της τεχνολογικής αναβάθμισης της αγοράς και κατ' επέκταση θα αποτελέσουν την αφετηρία μίας πιο ελκυστικής αγοράς, τόσο για είσοδο νέων ανταγωνιστών όσο και περαιτέρω ενεργοποίησης των υφιστάμενων.*
- *Συγχωνεύσεις προϊόντων, γεγονός το οποίο θα διευκολύνει τον τελικό πελάτη να ενημερωθεί, συγκρίνει και τελικά να επιλέξει το καλύτερο για αυτόν προϊόν, επιφέροντας πίεση στις τράπεζες για προσφορά καλύτερων προϊόντων ή δημιουργία νέων προϊόντων/υπηρεσιών για κάλυψη είτε γενικών είτε ειδικών αναγκών.*
- *Η ενοποίηση της τραπεζικής σχέσης του κοινού πελατολογίου στα ενιαία σχήματα, θα δημιουργήσει την ανάγκη εξεύρεσης εναλλακτικής τραπεζικής σχέσης σε ανταγωνιστικά πιστωτικά ιδρύματα»*[496].

376. Η δε […]αναφέρει ότι *«η επικείμενη συγκέντρωση δεν πρόκειται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την εν γένει βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη λειτουργία του ανταγωνισμού. Ο λόγος είναι ότι τόσο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών, όσο και στις επιμέρους αγορές, όπως αυτές αναφέρονται στο ερώτημα, ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σήμερα είναι ιδιαιτέρως έντονος και σημαντικοί παράγοντες, όπως η πρόσβαση ή μη σε πηγές χρηματοδοτήσεως, η φήμη και αξιοπιστία καθώς και η προσφορά παρομοίων παρεχομένων υπηρεσιών ή προϊόντων στην πλειοψηφία των ανωτέρω αγορών, ικανοποιούνται από πολλές επιχειρήσεις του κλάδου με αποτέλεσμα*

[495] Βλ. υπ. αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[496] Βλ. σχετικά […].

το νέο σχήμα να έχει να αντιμετωπίσει σημαντικούς ανταγωνιστές σε όλες τις ανωτέρω αγορές. Σημειώνουμε περαιτέρω ότι σε πολλές από τις ανωτέρω αγορές δραστηριοποιούνται και ξένα τραπεζικά ιδρύματα ή εταιρίες τα οποία επίσης ικανοποιούν τους παραπάνω παράγοντες. Επίσης εκτιμούμε ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου στις ανωτέρω αγορές. Όσον αφορά τυχόν εμπόδια αναπτύξεως, εκτιμούμε ότι αυτά σχετίζονται κυρίως με την υφιστάμενη οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες και δυσκολίες που αυτή έχει επιφέρει στο σύνολο του τραπεζικού κλάδου και των επιμέρους αγορών […]»[497].

377. Με την άποψη των […] και […] συμφωνούν και οι τράπεζες […],[…] και […][498].

378. Σύμφωνα με την […], με την υπό κρίση πράξη *«[θ]α υπάρξει μείωση των χρεωστικών και πιστωτικών καρτών λόγω του γεγονότος ότι ο πελάτης 2 ή 3 Τραπεζών που συγχωνεύονται θα χρειάζεται μία χρεωστική/πιστωτική κάρτα»*[499].

379. Τέλος, σύμφωνα με τη […], *«[η] επικείμενη συγκέντρωση θα δημιουργήσει μία Τράπεζα, η οποία θα έχει σημαντική θέση στην Ελληνική Τραπεζική αγορά. Η συγκέντρωση μεγαλύτερου αριθμού τερματικών αποδοχής καρτών πληρωμής υπό το ίδιο επιχειρηματικό κέντρο, επιτρέπει στον εκδότη αυξημένο ποσοστό συναλλαγών καρτών του σε ίδια τερματικά (on-us), όπου έχει δυνατότητα αύξησης του αριθμού (και υπολοίπων) των συναλλαγών του, είτε λόγω προνομιακής μεταχείρισης των καρτών του από τον έμπορο, είτε λόγω μειωμένου κόστους των μοντέλων επιστροφής αξίας προς τον καταναλωτή»*[500].

Η.2.2.3. Συμπεράσματα

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

380. Στην **αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών,** την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει ο Όμιλος Alpha, την οποία και διατηρεί και κατόπιν της υπό εξέταση πράξης, κατέχοντας μερίδιο αγοράς περίπου [25-35]%. Η ενιαία οντότητα θα κατέχει τη δεύτερη θέση με μερίδιο αγοράς περίπου [15-25]%, ενώ έπεται η Eurobank με αντίστοιχο περίπου μερίδιο αγοράς και η ΕΘΝΙΚΗ με ποσοστό [5-15]% περίπου. Προ της υπό κρίσης πράξης, η αποκτώσα κατείχε την τρίτη θέση στην υπό εξέταση αγορά, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε πολύ χαμηλότερες θέσεις […]. Χαρακτηριστικό είναι, επί πλέον, ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (με στοιχεία έτους 2012) κείται εντός του ασφαλούς ορίου που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

381. Με βάση τα ανωτέρω, οι συμμετέχουσες δεν αποκτούν την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης, καθώς ηγετική θέση εξακολουθεί να έχει ο Όμιλος Alpha. Εξάλλου, οποιαδήποτε πιθανή παρεμπόδιση του ανταγωνισμού θα μπορούσε να ανακύψει μόνο στην περίπτωση που θα συνδεόταν αιτιωδώς με την υπό εξέταση πράξη συγκέντρωσης. Εν προκειμένω, η επαύξηση του μεριδίου της αποκτώσας επιχείρησης,

[497] Βλ. σχετικά […].
[498] Βλ. και […],[…]και […]απαντητικές επιστολές αντίστοιχα.
[499] Βλ. σχετικά […].
[500] Βλ. σχετικά […].

συνεπεία της γνωστοποιηθείσας πράξης στην ως άνω σχετική αγορά, κρίνεται μη σημαντική, καθώς κυμαίνεται κάτω του [0-5]% και συνεπώς δεν μεταβάλλει ουσιωδώς τις ανταγωνιστικές συνθήκες και τη δομή της αγοράς σε σύγκριση με την κρατούσα προ της συγκέντρωσης κατάσταση, σύμφωνα και με τα ορισθέντα στην ενωσιακή πρακτική[501]. Το αυτό εξάλλου συνάγεται και από τη μεταβολή του δείκτη HHI, η οποία βρίσκεται κάτω των εκτιθέμενων με τη σχετική Ανακοίνωση της Ε.Ε ασφαλών ορίων, ενώ δεν συντρέχει εν προκειμένω οιαδήποτε εκ των εξαιρετικών περιστάσεων που προβλέπονται στην παρ. 20 της εν λόγω Ανακοίνωσης.

382. Τέλος, στην υπό αξιολόγηση αγορά δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και της προπορευόμενης οντότητας, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Eurobank και η Εθνική με μερίδια που απέχουν λιγότερο από [10-20] ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας και καθιερωμένα δίκτυα. Ως σημαντική εξάλλου αξιολογείται και η παρουσία της Citibank, με μερίδιο αγοράς μεγαλύτερο του [5-15]%.

383. Στην **αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών,** η ενιαία οντότητα θα κατέχει, δυνάμει του συνδυαστικού της μεριδίου, την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης, με μερίδιο περίπου [25-35]% με βάση στοιχεία έτους 2012, ενώ έπονται η Εθνική με μερίδιο περίπου [25-35]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, καθώς και ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]% και η Eurobank με μερίδιο αγοράς περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίσης πράξης η αποκτώσα κατείχε τη δεύτερη θέση στην αγορά, ενώ οι έτερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις κατατάσσονταν σε πολύ χαμηλότερες θέσεις (έκτη έως δέκατη τρίτη). Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι οριακά κατώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστά πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

384. Παρά το γεγονός ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία της υπό κρίση πράξης την πρώτη θέση στην εν λόγω αγορά, αυτό δεν συνιστά ικανή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης. Επιπροσθέτως, ενώ πραγματοποιείται ανακατανομή της θέσης των παικτών στην υπό εξέταση αγορά, δεν δημιουργείται συνεπεία της υπό κρίση πράξης μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να είναι σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιούνται πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Εθνική και ο Όμιλος Alpha, με μερίδια που απέχουν περίπου [5-15] ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας και καθιερωμένα δίκτυα[502].

---

501 Η Ε. Επ. έχει αποφανθεί σε πληθώρα αποφάσεών της ότι, όταν η επαύξηση του μεριδίου μίας απορροφώσας/ αποκτώσας συμμετοχή επιχείρησης στη σχετική αγορά κυμαίνεται μεταξύ 0-5%, θεωρείται κατά την κείμενη ορολογία «οριακή» ή «αμελητέα». Βλ. σχετ. αποφάσεις Ε.Επ. αναφορικά με συγκεντρώσεις επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 137-140, 155-156, 193, Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis*, σκ. 89-90 και 95-96. Αντίστοιχα έχει κρίνει και σε άλλες υποθέσεις συγκεντρώσεων, ενδεικτικά αναφερομένων των Μ.2495, *Haniel/Fels*, Μ. 6704, *Rewe Touristik GMBH/Ferid Nasr/Ecim Holding SA*, σκ. 30-32 και 39, Μ.6132, *Cargill/KVB*, σκ. 52-53 και 60, Μ.5717, *The Stanley Works/The Black& Decker Corporation*, σκ. 32, 37, 46 και 59.

502 Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49,

385. Επιπροσθέτως, υφίσταται και τέταρτος ανταγωνιστής (Eurobank) με μερίδιο αγοράς που απέχει περίπου [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από τη νέα οντότητα. Συνεπώς, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[503], ενώ οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές[504].

386. Σε κάθε περίπτωση, τα ανωτέρω αξιολογούνται υπό το πρίσμα του είδους της παρεχόμενης υπηρεσίας μέσω χρεωστικών καρτών και της παρακολουθηματικής σχέσης που υφίσταται μεταξύ της εν λόγω υπηρεσίας και των αγορών καταθετικών προϊόντων. Όπως προαναφέρθηκε, οι χρεωστικές κάρτες εξυπηρετούν τις ανάγκες των πελατών των τραπεζών σε καταθετικά προϊόντα και συνιστούν απλώς μια προέκταση των καταθετικών λογαριασμών.

387. Συνεπεία των ανωτέρω, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας σε καμία εκ των αγορών αυτών ούτε και στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

388. Στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (Όμιλος Alpha, ενιαία οντότητα, Eurobank) θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδιο ανερχόμενο σε ποσοστό [60-70]% περίπου (με βάση στοιχεία έτους 2012), ενώ αντίστοιχα στην αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών το συνδυαστικό ποσοστό των τριών μεγαλύτερων επιχειρήσεων (ενιαία οντότητα, Εθνική, Όμιλος Alpha) θα ανέρχεται σε [70-80]% περίπου. Ως εκ τούτου, και οι δύο υπό κρίση αγορές παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[505].

389. Ειδικότερα ως προς την αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών σημειώνονται τα ακόλουθα: Όπως προαναφέρθηκε, η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI συνεπεία της υπό κρίση συγκέντρωσης κυμαίνεται εντός των ασφαλών ορίων στην εν λόγω αγορά. Επί πλέον, η επαύξηση του μεριδίου αγοράς του Ομίλου Πειραιώς συνεπεία της εξαγοράς των κυπριακών τραπεζών υπολείπεται του [0-5]%, ενώ δεν οδηγεί σε μεταβολή της θέσης των

59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank*, σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), Μ.3191, *Philip Morris/Papastratos*, σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

[503] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 36.

[504] Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 204. Η σημασία της ύπαρξης παρόμοιας δυναμικής ανταγωνιστών αξιολογήθηκε ως αντισταθμιστικός παράγοντας της δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης και στις αποφάσεις της Ε.Επ. Μ.3146, *Smith &Nephew/Centerpulse*, σκ. 17-22, Μ.3060, *UCB/Solutia*, σκ. 41-45.

[505] Απόφαση Ε.Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2),* σκ. 92.

τριών πρώτων επιχειρήσεων, με συνέπεια να μην υφίστανται ενδείξεις περί ουσιώδους μεταβολής των ανταγωνιστικών συνθηκών στη συγκεκριμένη αγορά λόγω της πραγματοποίησης της υπό εξέταση συγκέντρωσης[506]. Επιπροσθέτως, η κατοχή του ως άνω συνολικού ποσοστού ύψους [60-70]% περίπου από **τρεις** επιχειρήσεις (Όμιλος Alpha, ενιαία οντότητα, Eurobank) και η σχετική ασυμμετρία των μεριδίων αγοράς των τριών πρώτων επιχειρήσεων με το μερίδιο του δεύτερου και του τρίτου ανταγωνιστή να απέχουν περίπου [5-15] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του πρώτου, σε συνδυασμό με α) τη δραστηριοποίηση δύο τουλάχιστον ακόμη ανταγωνιστών με αισθητή παρουσία στην αγορά (Εθνική, Citibank), εκ των οποίων τουλάχιστον η Εθνική με καθιερωμένο δίκτυο, σήμα και φήμη, β) τη δυνατότητα και τη συνήθεια των καταναλωτών να προμηθεύονται τις σχετικές υπηρεσίες από περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα χωρίς να τηρούν απαραιτήτως οποιαδήποτε άλλη σχέση με αυτά και γ) το σχετικά χαμηλό κόστος μεταστροφής δεν ευνοούν την ανάπτυξη και διατήρηση ενός σταθερού και μακροχρόνιου συντονισμού.

390. Ως προς την αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών σημειώνονται τα ακόλουθα: Το ως άνω υψηλό ποσοστό του [70-80]% περίπου θα κατέχουν από κοινού **τρεις** επιχειρήσεις (ενιαία οντότητα, Εθνική, Όμιλος Alpha) γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή, λόγω επιπροσθέτως: α) της ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με δυναμική παρουσία, καθιερωμένο δίκτυο και αντίστοιχη φήμη (Eurobank), β) της μείωσης της συμμετρίας των μεριδίων αγοράς των ανωτέρω τριών ανταγωνιστών συνεπεία της συγκέντρωσης (προ αυτής η απόσταση μεταξύ του πρώτου και του τρίτου ανταγωνιστή ανερχόταν σε πέντε περίπου ποσοστιαίες μονάδες, ενώ μετά από αυτή θα ανέρχεται σε δέκα περίπου ποσοστιαίες μονάδες) και γ) της έλλειψης σημαντικών διαρθρωτικών δεσμών (πλην της συμμετοχής τους στις διατραπεζικές πλατφόρμες) μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, που να δύνανται να αμβλύνουν τα αποτελέσματα της ως άνω ασυμμετρίας και να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού.

391. Σημειώνεται εξάλλου ότι όλα τα ανωτέρω θα πρέπει να εκτιμηθούν: α) υπό το πρίσμα της φύσης και των χαρακτηριστικών της εν λόγω αγοράς, ήτοι του παρακολουθηματικού χαρακτήρα αυτής σε σχέση με τις αγορές καταθετικών προϊόντων και τις διαμορφούμενες εκεί συνθήκες ζήτησης των σχετικών υπηρεσιών καθώς και ανάπτυξης συντονισμού, β) της μη τιμολόγησης των καταναλωτών κατά τη χρήση των χρεωστικών καρτών στο δίκτυο της εκδότριας τράπεζας και γ) της επέκτασης των ιδίων δικτύων ATMs των πιστωτικών ιδρυμάτων συνεπεία των συγκεντρώσεων στον τραπεζικό κλάδο.

392. Τέλος, οι δύο πρώτες επιχειρήσεις θα κατέχουν συνδυαστικό μερίδιο ύψους [40-50]% περίπου στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών και [50-60]% περίπου στην αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών, συνολικά μερίδια που δεν επαρκούν για να προσδώσουν στις

[506] Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση IV/M.202, *Thorn EMI/Virgin Music,* σκ. 40, όπου παρόλο που διαπιστώθηκε η κατοχή ποσοστού περίπου 80% στη σχετική αγορά από πέντε επιχειρήσεις, δεν θεωρήθηκε ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση από μόνη της επαύξησε το συνολικά κατεχόμενο ποσοστό σε τέτοιο βαθμό που να θεμελιώνεται η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. και M.4865, *ENEL/Acciona/Endesa*, σκ. 30-43. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτό ότι η μικρή αύξηση του μεριδίου αγοράς που προέκυπτε από την συγκέντρωση δεν ενίσχυε την πιθανότητα συντονισμού.

εν λόγω αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[507], λαμβανομένου υπόψη α) του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο εκάστοτε επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ υφίσταται και τουλάχιστον άλλος ένας παρεμφερούς δυναμικής ανταγωνιστής και β) του εναπομείναντος ανταγωνιστικού περιθωρίου.

393. Συμπερασματικά, υπό το φως των συνθηκών της παρούσας συγκέντρωσης, δεν προκύπτουν ενδείξεις ότι αυτή θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στις ως άνω αγορές με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης: παρότι το επίπεδο της συγκέντρωσης αυξάνει σε ορισμένη έκταση, προκύπτει ωστόσο ότι η αύξηση που προκύπτει εκ της παρούσας πράξης, δεν πρόκειται, αφ' εαυτής, να οδηγήσει στη δημιουργία ή την ενδυνάμωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Η.3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΡΤΩΝ

394. Ενόψει της ανάλυσης που ακολουθεί, η διερεύνηση των ανταγωνιστικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά παρέλκει.

Η.3.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες ΗΗΙ

395. Τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών και των ανταγωνιστών τους[508] στην αγορά αποδοχής καρτών κατά την περίοδο 2010-2012 έχουν ως εξής:

ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (σε χιλιάδες €) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ[509]						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Ύψος Συν/γων	**Μερ.Αγ.**	**Ύψος Συν/γων**	**Μερ.Αγ.**	**Ύψος Συν/γων**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ Alpha					[…]	[35-45]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[25-35]%	[…]	[35-45]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
EUROBANK-ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%

[507] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][α], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[508] Σύμφωνα με την έρευνα της Γ.Δ.Α. οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά αποδοχής πιστωτικών και χρεωστικών καρτών είναι οι εξής: Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Eurobank-Ergasias, Alpha Bank, Εμπορική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Alpha Bank), Τράπεζα Πειραιώς, Γενική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς), Cyprus Popular Bank, Citibank, Millennium Bank (πλέον Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς), Νέα Proton Bank, Probank, Πανελλήνια Τράπεζα, Tbank. Επιπλέον, ως ήδη έχει αναφερθεί, στην ελληνική αγορά αποδοχής καρτών δραστηριοποιούνται και οι εταιρίες Barclays και JCC.

[509] Επισημαίνεται ότι όπως προέκυψε από την έρευνα της Γ.Δ.Α. οι Τράπεζες Κύπρου, Ελληνική, Επενδυτική, Νέα Proton, Probank και HSBC δεν δραστηριοποιούνται στην αγορά αποδοχής καρτών. Επισημαίνεται επίσης ότι σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία και την έρευνα της ΓΔΑ κατά την εξέταση της απόκτησης ελέγχουσας συμμετοχής από την εταιρία Edgepay στην εταιρία Cardlink, η Cyprus Popular Bank έχει σταματήσει τη δραστηριοποίηση της στην σχετική αγορά από την 1η Οκτωβρίου 2012.

ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (σε χιλιάδες €) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ[509]						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Ύψος Συν/γων	**Μερ.Αγ.**	**Ύψος Συν/γων**	**Μερ.Αγ.**	**Ύψος Συν/γων**	**Μερ.Αγ.**
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[510]	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%

Η.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Η.3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

396. Σύμφωνα με την Πειραιώς[511], η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν επηρεάζει τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά αποδοχής καρτών (merchant acquiring), δεδομένης της μη ουσιώδους επίδρασής της στην αγορά.

Η.3.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

397. Σύμφωνα με τις ληφθείσες απαντήσεις των ερωτηθεισών τραπεζών, ισχύουν εν πολλοίς αυτά που αναφέρθηκαν και στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών. Ήτοι, οι επιπτώσεις κρίνονται ως μη σημαντικές ή ακόμη και αμελητέες.

398. Συμπληρωματικά, μόνο, η […] υποστηρίζει ότι *«[σ]την αγορά των υπηρεσιών αποδοχής πιστωτικών καρτών, λαμβανομένων υπόψη της ισχυρής παρουσίας της* […]*, καθώς και της σημαντικής παρουσίας της* […]*και της* […]*, δεν αναμένεται να υπάρξουν ιδιαίτερες επιπτώσεις από τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση. Παρατηρείται, όμως, σταδιακά σημαντική συρρίκνωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην αγορά των υπηρεσιών αποδοχής πιστωτικών καρτών στην Ελλάδα. Από την τιμολογιακή πολιτική που θα εφαρμόσουν θα εξαρτηθεί κατά πόσο η εξέλιξη αυτή θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του κόστους των εκδοτών πιστωτικών καρτών που δεν δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά»*[512].

Η.3.2.3. Συμπεράσματα

399. Στην εν λόγω σχετική αγορά οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις θα κατέχουν, κατόπιν της πραγματοποίησης της γνωστοποιηθείσας πράξης, μερίδιο αγοράς που ανέρχεται σε

[510] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.
[511] Βλ. υπ. αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[512] Βλ. σχετικά […].

ποσοστό [5-15]% περίπου με αποτέλεσμα να καθίσταται η εν λόγω αγορά μη επηρεαζόμενη για τους σκοπούς της παρούσης και να παρέλκει οιαδήποτε περαιτέρω διερεύνησή της.

Θ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

Θ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

400. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1665/1986 περί «Συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει[513], με τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, ο εκμισθωτής υποχρεούται να παραχωρεί έναντι μισθώματος τη χρήση κινητού ή ακινήτου πράγματος ή και των δύο μαζί, που προορίζεται αποκλειστικά για επαγγελματική χρήση του αντισυμβαλλόμενου, παρέχοντας συγχρόνως στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα είτε να αγοράσει το πράγμα είτε να ανανεώσει τη σύμβαση για ορισμένο χρόνο.

401. Πρόκειται ουσιαστικά για μεσομακροπρόθεσμη χρηματοδότηση επιχειρήσεων και επαγγελματιών η οποία είναι «στοχευμένη», υπό την έννοια ότι δεν παρέχεται μια αόριστη χρηματοδότηση στην επιχείρηση αλλά χρηματοδοτείται συγκεκριμένη κεφαλαιουχική της ανάγκη. Επιπλέον, αυτού του τύπου η χρηματοδότηση χορηγείται με σκοπό τη μεταβίβαση του δικαιώματος της χρήσης και, τελικά, τη μεταβίβαση της κυριότητας, ή ανανέωση του χρόνου του δικαιώματος χρήσης, παγίων στοιχείων (εξοπλισμού[514] και ακινήτων) τα οποία προορίζονται αυστηρά για επαγγελματική χρήση[515]: Η Εταιρεία Χρηματοδοτικών Μισθώσεων, αντί να χορηγεί τα αιτούμενα χρηματικά κεφάλαια απ' ευθείας στον υποψήφιο επενδυτή (εν προκειμένω στον μισθωτή), προβαίνει η ίδια - με εντολή και υπόδειξή του - στην αγορά του επενδυτικού αγαθού, εξοφλεί τον πωλητή καθιστώντας την ίδια ιδιοκτήτρια του αγαθού και, στη συνέχεια, το εκμισθώνει στον επενδυτή έναντι των συμφωνημένων όρων μίσθωσης (οριστική αξία μίσθωσης, ύψος μισθώματος, χρονική διάρκεια και συχνότητα καταβολής μισθώματος). Στο τέλος της συμφωνημένης χρονικής διάρκειας, ο μισθωτής έχει το δικαίωμα (option) είτε να αγοράσει το μισθωμένο αγαθό σε προκαθορισμένη τιμή[516], ή να ανανεώσει για ορισμένο χρόνο τη μίσθωση. Ο χρόνος χρηματοδοτικής μίσθωσης καλύπτει το χρόνο ωφέλιμης ζωής του, ενώ τα συμφωνηθέντα μισθώματα επαρκούν για την ανάκτηση του πλήρους κόστους του από τον εκμισθωτή[517].

---

[513] Ο Ν. 1665/86 (ΦΕΚ Α' 194) θέσπιζε τη χρηματοδοτική μίσθωση κινητών πραγμάτων που προορίζονται για την επαγγελματική χρήση του μισθωτή. Τροποποιήθηκε από τους Ν. 2367/95 (κεφ. Δ΄ άρθρο.11), 2682/99 (άρθρο 27) και 3483/2006, δυνάμει των οποίων ο θεσμός επεκτάθηκε και στα ακίνητα.

[514] Σύμφωνα με […], κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική αναφορικά με τον εξοπλισμό που χρηματοδοτείται μέσω financial leasing, εξαιρούνται (βάσει νομοθεσίας) κάποια περιουσιακά στοιχεία, όπως ιδίως τα πλοία και πλωτά ναυπηγήματα, οι εργασίες και τα οικόπεδα.

[515] Άρθρο 1 παρ. 1 Ν. 1665/86, όπως ισχύει. Σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, εξαιρείται η μίσθωση πλοίων και πλωτών ναυπηγημάτων, ενώ στην έννοια των ακινήτων συμπεριλαμβάνονται αγροτικές εκτάσεις, κάθετες και οριζόντιες ιδιοκτησίες. Σύμφωνα με την […] εξαιρείται η παροχή υπηρεσιών και αναλώσιμων.

[516] Σημειώνεται ότι οι συμβαλλόμενοι έχουν την ευχέρεια να ορίσουν ότι το δικαίωμα αγοράς μπορεί να ασκηθεί και πριν από τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης.

[517] Βλ. απαντητική επιστολή […].

402. Από την προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α.[518] και σύμφωνα με την άποψη δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων, το κύριο πλεονέκτημα της χρηματοδοτικής μίσθωσης σε σχέση με το απλό τραπεζικό δάνειο, συνίσταται στο μειωμένο κίνδυνο κακής χρήσης της πίστωσης: εφόσον ο πιστωτής είναι ουσιαστικά σε θέση να ελέγξει τη χρήση και αξιοποίηση της χρηματοδότησής του, εξασφαλίζεται η παραγωγική χρήση της επένδυσης και κατά συνέπεια σε μεγάλο βαθμό η αποπληρωμή της πίστωσης από τον πελάτη.

Θ.1.1. Διάκριση χρηματοδοτικής-λειτουργικής μίσθωσης

403. Με τον όρο *«λειτουργική μίσθωση»* νοείται η παραχώρηση έναντι μισθώματος της χρήσης παντός είδους κινητού ή ακινήτου πράγματος σε επιχειρήσεις, επαγγελματίες ή ιδιώτες για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι βασικές διαφορές μεταξύ λειτουργικής και χρηματοδοτικής μίσθωσης συνίστανται στα εξής:

α) Στη λειτουργική μίσθωση το μισθωμένο «πράγμα» μισθώνεται διαδοχικά κατά τη διάρκεια ζωής του από πλήθος μισθωτών, κανείς από τους οποίους δεν αποκτά δικαίωμα κυριότητος επ’ αυτού. Αντίθετα, στη χρηματοδοτική μίσθωση ο μισθωτής αποκτά δικαίωμα κυριότητος επί του «πράγματος», εφ’ όσον καταβάλλει το προκαθορισμένο τίμημα εξαγοράς κατά τη λήξη ή και πριν από τη λήξη της σύμβασης.

β) Αντικείμενο χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να είναι κινητά ή ακίνητα πράγματα τα οποία πρόκειται να αποτελέσουν (direct leasing) ή είναι ήδη (sale & lease back) πάγια περιουσιακά στοιχεία για την επιχείρηση ή το επάγγελμα του αντισυμβαλλομένου (μισθωτή). Επιπλέον πάγιος εξοπλισμός εκτεταμένης χρήσης μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο χρηματοδοτικής μίσθωσης μέσω του vendor leasing[519], δυνάμει του οποίου προσφέρονται υπηρεσίες leasing από την τράπεζα στους πελάτες της προμηθεύτριας εταιρίας/πελάτη της για την εξυπηρέτηση των πρώτων. Αντίθετα, αντικείμενο της λειτουργικής μίσθωσης δύνανται να είναι και καταναλωτικά αγαθά, ενώ η υπηρεσία απευθύνεται και σε ιδιώτες.

γ) Συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να συνάπτουν ως εκμισθωτές μόνο ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης[520], πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοδοτικά ιδρύματα[521]. Αντιθέτως, στη λειτουργική μίσθωση δεν υφίστανται αντίστοιχοι περιορισμοί με αποτέλεσμα στην παροχή λειτουργικών μισθώσεων να δραστηριοποιούνται, κατά βάση, νομικά πρόσωπα εκτός τραπεζικού συστήματος (εταιρείες ενοικίασης – χρονομίσθωσης αυτοκινήτων, ενοικίασης μηχανημάτων έργων, Η/Υ και πληροφορικής, ακινήτων κλπ).

---

[518] Βλ. σχετικά και απόφαση ΕΑ 534/VI/2012.
[519] Βλ. ενδεικτικά ιστοσελίδα Πειραιώς < http://www.piraeusleasing.gr >.
[520] Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 1665/1986 όπως ισχύει και την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009.
[521] Χρηματοδοτικό ίδρυμα: επιχείρηση η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων όπως αναφέρονται στο άρθρο 11 Ν. 3601/2007 σε αντίθεση με τα Πιστωτικά Ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις ή άλλα επιστρεπτέα ποσά (βλ. άρθρο 1 Ν. 3601/2007).

δ) Η χρονική διάρκεια της λειτουργικής μίσθωσης είναι συνήθως μικρότερη από αυτή της χρηματοδοτικής μίσθωσης και κυμαίνεται συνήθως από δύο μήνες έως πέντε έτη[522], σε αντίθεση με τη χρηματοδοτική μίσθωση, όπου ο χρόνος της μίσθωσης δεν μπορεί να είναι μικρότερος των τριών ετών για τα κινητά, των πέντε ετών για τα αεροσκάφη και των δέκα ετών για τα ακίνητα[523].

ε) Στην περίπτωση της λειτουργικής μίσθωσης, οι νομικοί κίνδυνοι της μίσθωσης παραμένουν στον εκμισθωτή, αντίθετα με την περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης που τους επωμίζεται ο μισθωτής[524].

Θ.1.2. Ορισμός αγορών

404. Από τα ανωτέρω συνάγεται σαφώς ότι η αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι διακριτή από την αγορά της λειτουργικής μίσθωσης, συμπέρασμα που συνάδει με τη σχετική πρακτική της Ε.Α.[525] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[526]. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι από πλευράς υποκατάστασης ζήτησης, η χρηματοδοτική μίσθωση εξοπλισμού, ακινήτων και οχημάτων ενδεχομένως αποτελούν διακριτές υπο-αγορές εντός της ευρύτερης αγοράς χρηματοδοτικής μίσθωσης. Ωστόσο, παρέλκει η ακριβής οριοθέτηση της αγοράς της χρηματοδοτικής μίσθωσης ειδικά ως προς το ενδεχόμενο περαιτέρω κατάτμησής της, δεδομένου ότι από την αξιολόγηση των διαθέσιμων στοιχείων, προέκυψε ότι τα μερίδια των επιχειρήσεων στις κατά τα ανωτέρω επιμέρους (ενδεχόμενες) υπο-αγορές δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τη γενικότερη εικόνα που αυτά παρουσιάζουν στην ευρύτερη αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης[527].

405. Σχετικά με τη γεωγραφική αγορά πρέπει να σημειωθεί ότι είναι κατά βάση εθνική, όπως έχει κριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή[528] και την Ε.Α.[529], χωρίς να αποκλείεται, στην

[522] Βλ. ενδεικτικά […], κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium, η οποία, αναφερόμενη στις μισθώσεις της θυγατρικής εταιρίας της «[…]» αναφέρει ότι *«[η] βραχυχρόνια μίσθωση αφορά μισθώσεις αυτοκινήτων για 1-30 μέρες σε όλη την Ελλάδα μέσω του πανελλαδικού δικτύου σταθμών που διατηρεί η εταιρεία. […] Η μακροχρόνια μίσθωση, αφορά μίσθωση αυτοκινήτων ΙΧ και προσφάτως και επαγγελματικών υπό προϋποθέσεις, με διάρκεια 36 έως 108 μήνες. Η δραστηριότητα αυτή δεν χαρακτηρίζεται εποχική, αλλά εξαρτάται από την γενικότερη οικονομική δραστηριότητα, δεδομένου ότι οι πελάτες είναι κυρίως εταιρείες και επαγγελματίες»*.

[523] Άρθρο 3 παρ. 1 Ν. 1665/1986. Αν συμφωνηθεί μεταξύ των μερών διάρκεια σύμβασης μικρότερη των ως άνω κατώτατων χρονικών ορίων, η σύμβαση ισχύει για την ως άνω καθοριζόμενη νομοθετικά διάρκεια.

[524] Σύμφωνα με το «Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 17 – Μισθώσεις»: *«Ως χρηματοδοτική μίσθωση χαρακτηρίζεται η μίσθωση που μεταβιβάζει ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη που συνεπάγεται η ιδιοκτησία ενός περιουσιακού στοιχείου. Ο τίτλος (ιδιοκτησίας) μπορεί τελικά είτε να μεταβιβαστεί είτε όχι. Λειτουργική μίσθωση είναι μία μίσθωση που δεν είναι χρηματοδοτική»*. Βλ. και απόφαση Ε.Επ. Μ 5263, *Deutsche Bank London/Lloyds TSB Bank /Antininfrastructure Partners (BNP Paribas)/Porterbrook Leasing*.

[525] Βλ. αποφάσεις Ε.Α. 67/ΙΙ/1999 *Πίστεως/Ιονική*, 89/ΙΙ/1999 *Consolidated Eurofinance/Εργασίας*, 201/2001 *Πειραιώς Leasing/ΟΤΕ-Leasing* και 534/VI/2012 *Alpha/Eurobank*.

[526] Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.2380, *Foreningssparbanken/SEB*, Μ.3090, *Volkswagen/Offset /Crescent /LeasePlan JV*, Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, Μ 5263, *Deutsche Bank London/Lloyds TSB Bank/Antininfrastructure Partners (BNP Paribas)/Porterbrook Leasing*.

[527] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Η της υπ' αριθμ. 6566/23.8.2013 Έκθεσης. Τα μερίδια της νέας οντότητας δεν διαφοροποιούνται σημαντικά στις επιμέρους υπο-αγορές της χρηματοδοτικής μίσθωσης. Σημειώνεται επικουρικά ότι η […].

[528] Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.5384, *BNP Paribas*, σκ. 76 και Μ.5263, *Deutsche Bank London/Lloyds TSB Bank/Antininfrastructure Partners (BNP Paribas)/Porterbrook Leasing*. Επίσης, Μ.4199, *De*

περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης, ένας ευρύτερος ορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, καθώς οι συνθήκες σε διάφορα κράτη μέλη έχουν εξομοιωθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία έτη και η αγορά αποκτά όλο και περισσότερο ευρωπαϊκή διάσταση. Για τις ανάγκες της παρούσας, η σχετική γεωγραφική αγορά για τις υπηρεσίες χρηματοδοτικών και λειτουργικών μισθώσεων ορίζεται ως εθνικής εμβέλειας.

Θ.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Θ.2.1. Νομικό πλαίσιο

406. Σύμφωνα με το Ν. 1665/86 και την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009, συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να συνάπτουν ως εκμισθωτές μόνο:

- ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι οποίες συνιστώνται με σκοπό τη διενέργεια εργασιών του άρθρου 1 του Ν. 1665/1986,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν.3601/2007[530] , τα οποία έχουν συσταθεί και λειτουργούν στην Ελλάδα,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την παραπάνω έννοια, τα οποία εδρεύουν σε κράτος-μέλος του ΕΟΧ και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος ή παρέχουν στην Ελλάδα διασυνοριακώς υπηρεσίες, κατά την έννοια των άρθρων 13 και 15 του Ν. 3601/2007,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την παραπάνω έννοια, που εδρεύουν σε τρίτο κράτος και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος,
- χρηματοδοτικά ιδρύματα, κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 11 του Ν. 3601/2007, τα οποία εδρεύουν σε κράτος - μέλος του ΕΟΧ και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος ή παρέχουν στην Ελλάδα διασυνοριακώς υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 18 του Ν. 3601/2007, και
- χρηματοδοτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν στην αλλοδαπή και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος.

407. Για τη σύσταση και λειτουργία μίας εταιρίας χρηματοδοτικής πίστωσης απαιτείται ειδική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος[531] και ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο, καταβληθέν σε μετρητά, ίσο προς το ήμισυ του εκάστοτε ισχύοντος για τα πιστωτικά ιδρύματα, ήτοι, σήμερα, εννέα εκατομμύρια ευρώ[532].

Θ.2.2. Ωριμότητα αγοράς

408. Η πλειονότητα των δραστηριοποιούμενων στην αγορά του leasing επιχειρήσεις εκτιμούν ότι παρουσιάζει πτωτικές τάσεις[533,534]. Όπως επισημαίνει η […], οι επιπτώσεις της

LageLanden/Athlon, M.5568 *Volkswagen/Fleet Investments/Leaseplan Corporation JV*, M.4199, *De LageLanden/Athlon*, και M.3090, *Volkswagen/Offset/Crescent/Leaseplan JV*.

[529] Απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 *Alpha/Eurobank*, σκ. 97.

[530] Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 3601/2007, όπως ισχύει και αντικατέστησε το άρθρο 2 παρ 1α του Ν.2076/1992, το Πιστωτικό Ίδρυμα ορίζεται ως «[…] *η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της.*»

[531] Βλ. άρθρο 2 του Ν. 1665/1986.

[532] Βλ. ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009.

[533] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […], […] ,[…], […].

οικονομικής κρίσης και ειδικότερα η μειωμένη ρευστότητα και η απουσία επενδυτικών σχεδίων συνέβαλλαν ώστε ο κλάδος του leasing να *«έχει παρουσιάσει κάθετη πτώση άνω του 25% την τελευταία τριετία»*[535].

409. Στο ίδιο πλαίσιο και συμπληρωματικά στα ανωτέρω, η […] αναφέρει ότι η εγχώρια αγορά του leasing βρισκόταν σε περίοδο ωριμότητας μετά την περίοδο ανάπτυξής της κατά την περίοδο 2000-2010. Η αστάθεια όμως στη χρηματοπιστωτική αγορά σε συνδυασμό με την παρατεταμένη ύφεση διαμορφώνουν ένα περιβάλλον με αρνητικούς ρυθμούς πιστωτικής επεκτάσεως και κάμψης, όσον αφορά στην αξία των νέων συμβάσεων που υλοποιούνται την τελευταία τετραετία συγκριτικά με τα αντίστοιχα μεγέθη πριν το 2009[536]. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα πλέον οι εταιρείες leasing να επιδιώκουν κυρίως την είσπραξη των υφιστάμενων απαιτήσεών τους και λιγότερο την ανάπτυξη μέσω νέων εργασιών[537].

410. Στο ίδιο σκεπτικό με τους ανταγωνιστές της, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι *«η αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης μετά από μια 30ετία ανάπτυξης βρίσκεται σε ώριμη φάση και επειδή στην Ελλάδα είναι συνδεδεμένη με τον τραπεζικό κλάδο, βρίσκεται σε συρρίκνωση»*[538], γεγονός που επιβεβαιώνεται κι απ' την έρευνα της Γ.Δ.Α. (βλ. Ενότητα Θ.3.1.).

Θ.2.3. Εμπόδια εισόδου – Δυνητικός ανταγωνισμός

411. Το βασικό εμπόδιο εισόδου στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης για επιχείρηση που εδρεύει στον ΕΟΧ είναι το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τη δραστηριοποίηση στην εν λόγω αγορά και απαιτεί την τήρηση αυστηρών προϋποθέσεων, όπως συγκεκριμένης νομικής μορφής εταιρίες, άδεια και εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο κλπ. Η παροχή υπηρεσιών leasing από τράπεζα που εδρεύει εκτός ΕΟΧ καθίσταται ακόμα δυσχερέστερη, δεδομένου ότι πρέπει να αποσαφηνιστούν περισσότερες λεπτομέρειες για τη δραστηριοποίησή της, όπως καθορισμός αρμόδιων δικαστηρίων σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης, ελέγχου καλής χρήσης μισθίου, ασφάλιση μισθίου κ.ο.κ[539]. Εξ άλλου, επισημαίνεται ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο αναγνωρίζεται ως το μοναδικό εμπόδιο εισόδου στην αγορά και από τη γνωσοποιούσα[540].

412. Σύμφωνα με τη […], τα δύο βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς που θα προσδιορίσουν και τη μελλοντική πορεία της είναι *«η συρρίκνωση των εργασιών του κλάδου, με μεγάλη*

---

[534] Η […]αναφέρει ότι η τραπεζική αγορά εν γένει και κατ' επέκταση η αγορά του leasing βρίσκεται σε φάση στασιμότητας ενώ η […] απαντητική επιστολή την περιγράφει ως *«επαρκώς αναπτυγμένη (ώριμη φάση)»*.
[535] Βλ. […].
[536] Βλ. […].
[537] Βλ. […] που αναφέρει ότι *«[η] αγορά leasing έχει εισέλθει σε τροχιά καμπής, με τάση συρρίκνωσης και συγκέντρωσης. Οι εκμισθωτές (εταιρίες ή διευθύνσεις leasing) επιδιώκουν την είσπραξη των απαιτήσεων τους και λιγότερο την ανάπτυξη μέσω νέων εργασιών»*.
[538] Βλ. […] 5201/27.06.2013.
[539] Βλ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης ΕΤΕ-Eurobank.
[540] Βλ απαντητική επιστολή Πειραιώς υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013, όπου αναφέρει ότι *«[δ]εν υπάρχουν νομικά και πραγματικά εμπόδια εισόδου στην παροχή της υπηρεσίας αν πληρούνται οι όροι και προϋποθέσεις του Ν. 1665/1986 και του ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009.[…] με το ισχύον νομικό πλαίσιο, απαιτείται σημαντικό ποσό (€9 εκ μετοχικό κεφάλαιο) για την αρχική επένδυση σε νέες εταιρείες leasing»*.

μείωση των νέων εργασιών και [η] μεγάλη αύξηση των επισφαλειών (λόγω γενικότερης χρηματοοικονομικής κατάστασης)»[541].

413. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. προέκυψε πως τα τελευταία πέντε έτη εισήχθησαν στον κλάδο δύο πιστωτικά ιδρύματα, η Ελληνική Τράπεζα και η FBB, με σχετικά μικρά ωστόσο μερίδια. Όσον αφορά την είσοδο νέων ανταγωνιστών στο μέλλον, αυτή δεν κρίνεται από τα σχετικά ερωτηθέντα πιστωτικά ιδρύματα ιδιαιτέρως πιθανή, δεδομένου ότι ο κλάδος είναι εντάσεως κεφαλαίου και η οικονομική συγκυρία έχει οδηγήσει σε μείωση των επενδύσεων σε πάγια περιουσιακά στοιχεία[542,543]. Η […] μάλιστα επισημαίνει ότι *«[ο] χάρτης των εταιρειών leasing δεν έχει μεταβληθεί τα τελευταία 5 έτη. Ο κλάδος γνώρισε άνθιση μετά το 1999, οπότε η χρηματοδοτική μίσθωση επετράπη και σε ακίνητα και ακόμη περισσότερο μετά το 2004, με συμβάσεις sale & lease back ακινήτων»*[544]. Κατά την ίδια τράπεζα, λόγω της οικονομικής ύφεσης και δεδομένου ότι στην εγχώρια αγορά του leasing δραστηριοποιείται ήδη η πλειονότητα των υφιστάμενων πιστωτικών ιδρυμάτων, είτε άμεσα είτε έμμεσα, η είσοδος νέων εταιρειών στη συγκεκριμένη αγορά αναμένεται να σημειωθεί μόνο σε περίπτωση οικονομικής ανάκαμψης και ανάγκης για επενδύσεις κυρίως σε πάγιο εξοπλισμό[545].

414. Σύμφωνα με την […] στην παρούσα χρονική περίοδο δύσκολα θα υπάρξει ενδιαφέρον εισόδου ξένων εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης στην Ελλάδα λόγω *«κινδύνου χώρας (country risk) και της γενικότερης οικονομικής κρίσης»*[546]. Ως προς αυτό το σημείο, η Πειραιώς υπογραμμίζει ότι *«[θ]εωρούμε ότι δεν υπάρχουν επιχειρήσεις που είναι πιθανόν να εισέλθουν στην αγορά στο άμεσο μέλλον όπως αφενός δείχνει η προϊστορία του κλάδου (σήμερα υπάρχουν μόνο θυγατρικές τραπεζών) και αφετέρου, με το ισχύον νομικό πλαίσιο, απαιτείται σημαντικό ποσό (€9 εκατ. μετοχικό κεφάλαιο) για την αρχική επένδυση σε νέες εταιρείες leasing. Επιπρόσθετα, η παρούσα φάση του οικονομικού κύκλου δεν ευνοεί νέα επένδυση καθώς ο κλάδος βρίσκεται σε συρρίκνωση»* [547].

Θ.2.4. Παραγωγή

415. Όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., οι υπηρεσίες χρηματοδοτικής μίσθωσης διαμορφώνονται είτε εσωτερικά, από τα πιστωτικά ιδρύματα, είτε από θυγατρικές αυτών, από εξειδικευμένες ομάδες που αναλαμβάνουν τον εντοπισμό των υφιστάμενων ή αναδυόμενων αναγκών των πελατών, το σχεδιασμό, τη δημιουργία και την παράδοση των προϊόντων/υπηρεσιών στα δίκτυα διανομής με τη χρήση δημογραφικών, οικονομικών και ποιοτικών αναλύσεων. Τα προϊόντα καλύπτουν τις χρηματοοικονομικές ανάγκες των πελατών εντός των αποδεκτών ορίων κινδύνου και απόδοσης που η κάθε τράπεζα επιλέγει.

---

541 Βλ σχετικά […].
542 Βλ. απαντητικές επιστολές, […] και […]
543 Ενδεικτικά, η […] αναφέρει ότι *«[ε]κτιμάται ότι στην Ελληνική αγορά δεν υπάρχει έντονο ενδιαφέρον εισόδου νέων εταιρειών τόσο στις χρηματοδοτικές όσο και στις λειτουργικές μισθώσεις, δεδομένου ότι ο κλάδος είναι εντάσεως κεφαλαίου και η αγορά γενικά, παρουσιάζει σημαντική ύφεση σε επενδύσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων»*.
544 Βλ. σχετικά […].
545 Βλ. απαντητική επιστολή […].
546 Βλ υπ’ αριθμ. πρωτ. […].
547 Βλ. απαντητική επιστολή Πειραιώς υπ’ αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013.

416. Θεωρητικά, η παραγωγική ικανότητα των εταιριών leasing είναι απεριόριστη. Στην πράξη, η παραγωγή και διάθεση (όπως και στην πλειοψηφία των περισσοτέρων τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) εξαρτάται ουσιαστικά από τη διαθέσιμη ρευστότητά τους, από τη ζήτηση και την εν γένει κατάσταση της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, από τους ισχύοντες κανονιστικούς περιορισμούς (ύψος ιδίων κεφαλαίων, επίπεδα ανάληψης ρίσκου, επενδυτικό ενδιαφέρον κ.α.).

Θ.2.5. Τιμολόγηση - Δίκτυα πωλήσεων

417. Όπως αναφέρει η Πειραιώς, οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά παροχής υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης *«τιμολογούν το προϊόν κυρίως με βάση το εξεταζόμενο πάγιο και την εμπορευσιμότητά του, τον πιστοληπτικό κίνδυνο του πελάτη με το αντίστοιχο rating, την διάρκεια της σύμβασης και το εκάστοτε μακροοικονομικό-χρηματοοικονομικό περιβάλλον»*[548]. Υπό αυτή τη λογική, κατά την εκτίμηση της Ε.Α., το παρεχόμενο προϊόν δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «τυποποιημένο», αλλά φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά που καθορίζονται ανά περίπτωση και σύμφωνα με τις εκάστοτε κάθε φορά ανάγκες.

418. Σε παρόμοιο σκεπτικό η […] και η […] αναφέρουν ως βασικούς παράγοντες καθορισμού τιμολογιακής πολιτικής για όλες σχεδόν τις αγορές δραστηριοποίησής τους και κατ' επέκταση την αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης το κόστος χρήματος, που προσδιορίζεται από το κόστος άντλησης κεφαλαίου, το λειτουργικό κόστος, την παροχή εξασφαλίσεων και τη φερεγγυότητα των πελατών[549].

419. Η […] και η […] θεωρούν ότι η τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών μπορεί μεν να διαφέρει από τράπεζα σε τράπεζα και από προϊόν σε προϊόν, αλλά σε κάθε περίπτωση φαίνεται να διατηρείται σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπ' όψιν τόσο τις εξωγενείς συνθήκες ανταγωνισμού όπως και το κόστος των εταιριών leasing για όλη τη διάρκεια του προϊόντος (όπως για παράδειγμα το λειτουργικό κόστος, το κόστος άντλησης κεφαλαίου και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας). Επιπλέον το επιτόκιο των χρηματοδοτικών μισθώσεων μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το ύψος του ποσού, την ιδία συμμετοχή του πελάτη, τη διάρκειά της, τη φύση και την ποιότητα των εξασφαλίσεων, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και την πιστοληπτική διαβάθμιση του πελάτη[550].

---

[548] Βλ. απαντητική επιστολή Πειραιώς υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013.

[549] Βλ. απαντητικές επιστολές: […],[…].

[550] Βλ. απαντητικές επιστολές: […],[…]. Η πλήρης απάντηση της […] έχει ως εξής: *«Η τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών γίνεται λαμβάνοντας υπ' όψιν, κυρίως τις εξωγενείς συνθήκες ανταγωνισμού, όπως και το κόστος των τραπεζών για όλη την διάρκεια του προϊόντος. Η Ελληνική αγορά χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό και βάθος, στο σύνολο των υπό εξέταση αγορών [ενν. το σύνολο των σχετικών αγορών και υπο-αγορών αυτών]. Συνεπώς, οι τιμές μπορεί μεν να διαφέρουν από τράπεζα σε τράπεζα και από προϊόν σε προϊόν, διατηρούνται όμως σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, η κάθε τράπεζα οφείλει να συμπεριλάβει στην τιμολογιακή της πολιτική το σύνολο του κόστους παραγωγής της. Σ' αυτό περιλαμβάνεται το κόστος αντλήσεως ρευστότητας, το διοικητικό κόστος, το πιστωτικό κόστος, καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, η τιμολόγηση για κάποιες υπηρεσίες/προϊόντα γίνεται βάσει και των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών του κάθε πελάτη. […] Η τιμολόγηση των υπηρεσιών Leasing προσδιορίζεται ως μίσθωμα του παγίου που αποτελεί αντικείμενο της χρηματοδοτικής μισθώσεως και περιλαμβάνει τόσο την αποπληρωμή του κεφαλαίου όσο και των αναλογούντων τόκων. Επί των μισθωμάτων αυτών επιβάλλεται ΦΠΑ όπου προβλέπεται*

420. Αντίστοιχα με τα ανωτέρω, κατά τη […] η χρηματοοικονομική κατάσταση του μισθωτή, η φήμη του και ο ανταγωνισμός που επικρατεί στον κλάδο σε συνδυασμό με τις δυνατότητες χρηματοδότησης της κάθε εταιρείας leasing αποτελούν τους βασικότερους παράγοντες τιμολόγησης στην αγορά αυτή[551].

421. Επιπρόσθετα, από προηγούμενες έρευνες της Γ.Δ.Α προκύπτει ότι το μέγεθος του δικτύου του εκάστοτε εκμισθωτή και η γνώση του αντικειμένου της χρηματοδοτικής μίσθωσης από το στελεχιακό δυναμικό αποτελεί σημαντική πηγή προσέλκυσης πωλήσεων και συμβάλει στην καλύτερη και ευκολότερη εξυπηρέτηση του μισθωτή.

Θ.2.6. Κόστος μεταστροφής

422. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα[552], το κόστος μεταστροφής είναι σχεδόν αμελητέο, και σε κάθε περίπτωση δεν είναι σημαντικό σε βαθμό που να επηρεάζει ενδεχόμενη μετακίνηση της πελατείας από τράπεζα σε τράπεζα. Κατά τη γνωστοποιούσα, το κόστος μεταστροφής δεν είναι ικανό να παρεμποδίσει τον ήδη υπάρχοντα ανταγωνισμό ούτε να περιορίσει τη δυνατότητα εισόδου δυνητικών ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά[553]. Αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι η μετακίνηση του πελάτη γίνεται εφόσον *«ο πελάτης ειδοποιήσει εγγράφως, και με τους όρους που περιγράφονται στην εκάστοτε σύμβαση οι οποίοι ενδεχομένως να περιλαμβάνουν επιβαρύνσεις κατά περίπτωση»*[554]. Ανάλογη άποψη εξέφρασε (χωρίς ωστόσο να την τεκμηριώνει) και η […], η οποία υποστηρίζει ότι το κόστος μεταστροφής μεταξύ των τραπεζών σε όλες τις σχετικές αγορές και κατ' επέκταση στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν είναι σημαντικό[555].

423. Ωστόσο, αρκετά εκ των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων εκτιμούν ότι το κόστος μεταστροφής εν προκειμένω δεν είναι μηδενικό και λαμβάνεται υπόψη από τους πελάτες κατά τη μετακίνησή τους, λειτουργώντας για το σκοπό αυτό ανασταλτικά. Ειδικότερα, η […] υποστηρίζει ότι *«[υ]πάρχει δυνατότητα άμεσης αλλαγής προμηθευτή από τον πελάτη της εταιρείας leasing με την οποία έχει συνάψει αντίστοιχη σύμβαση ακινήτου ή εξοπλισμού, σε σύντομο σχετικά χρόνο και με συμφωνημένο συμβατικά τίμημα πρόωρης λήξης. Η αλλαγή αυτή προϋποθέτει και τη μεταβίβαση του μισθίου (ακινήτου ή εξοπλισμού), επομένως*

από τον νόμο». Αντίστοιχα, η πλήρης απάντηση της […] έχει ως εξής: *«Η τιμολόγηση των προϊόντων γίνεται λαμβανομένων υπόψη, κυρίως, των εξωγενών συνθηκών ανταγωνισμού, όπως και του κόστους των εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης για όλη τη διάρκεια του προϊόντος. Η ελληνική αγορά leasing χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό, συνεπώς οι τιμές μπορεί μεν να διαφέρουν από εταιρεία σε εταιρεία, διατηρούνται όμως σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο. Η κάθε εταιρεία συμπεριλαμβάνει στην τιμολογιακή της πολιτική το κόστος δανεισμού της, το διοικητικό κόστος, καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον το επιτόκιο των χρηματοδοτικών μισθώσεων μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το ύψος του ποσού, την ίδια συμμετοχή, τη διάρκειά της, τη φύση και την ποιότητα των εξασφαλίσεων, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και την πιστοληπτική διαβάθμιση του πελάτη»*.

[551] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[552] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

[553] Βλ. σχετικά και υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

[554] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[555] Βλ. απαντητική επιστολή […] όπου η τράπεζα αναφέρει ότι *«[δ]εν θεωρούμε ότι υπάρχει σημαντικό κόστος μεταστροφής ούτε από την […]προς άλλη Τράπεζα ή θυγατρικές αυτής αλλά και ούτε από άλλη Τράπεζα ή θυγατρικές αυτής προς την […] […]»*.

συνεπάγεται και φορολογικό κόστος με το οποίο επιβαρύνεται ο πελάτης (ΦΠΑ για εξοπλισμό και φόρος μεταβίβασης για ακίνητο)»[556].

424. Από τη μεριά της, η […] αναφέρει ότι *«[τ]ο κόστος μεταστροφής λειτουργεί ανασταλτικά στην επιλογή τυχόν νέου εκμισθωτή και ενδεικτικά αναφέρουμε τα διπλά συμβολαιογραφικά κόστη, τα νέα διαχειριστικά έξοδα, διάφορα έξοδα που επιβαρύνουν συμβάσεις ακινήτου (φόρος μεταβίβασης/τέλη συναλλαγής, έξοδα υποθηκοφυλακείου κοκ)»*[557], ενώ με το ίδιο σκεπτικό η […] εκτιμά ότι *«[π]ράξεις μετακίνησης των καταναλωτών από το ένα πιστωτικό ίδρυμα σε ένα άλλο δεν παρατηρούνται σε μεγάλη έκταση διότι σχετίζονται με κόστος που επιβαρύνει τον καταναλωτή που θα αποφασίσει σχετικά (π.χ. ειδικά στην κατηγορία των ακινήτων, μία ενδεχόμενη μεταφορά σύμβασης έχει κόστος σε χρήμα και χρόνο)»*[558].

425. Συμπληρωματικά στα ανωτέρω, η […] επισημαίνει ότι το κόστος μεταστροφής πιθανά θα διαφοροποιηθεί ως αποτέλεσμα των συγκεντρωτικών τάσεων της αγοράς. Ειδικότερα, σημειώνει η τράπεζα ότι *«[σ]ε ομαλές συνθήκες αγοράς και με δεδομένο τον αυξημένο ανταγωνισμό λόγω του αριθμού των Πιστωτικών Ιδρυμάτων το κόστος μεταστροφής το αναλάμβανε κυρίως η Τράπεζα αφού για να προσελκύσει δανειακούς πελάτες προσέφερε χαμηλότερο επιτόκιο και για να προσελκύσει καταθέσεις προσέφερε αυξημένο επιτόκιο. Το κόστος αυτό θεωρητικά καλυπτόταν από το cross selling στον νέο πελάτη. Πιστεύουμε ότι η μείωση του αριθμού των Τραπεζικών Ιδρυμάτων θα περιορίσει την ανάγκη για προσέλκυση πελατών με αυτό τον τρόπο και συνεπώς τα επιτόκια θα σταθεροποιηθούν για όσο στην αγορά παραμένουν οι ίδιοι παίκτες. Είναι δεδομένο ότι η συγκέντρωση των ίδιων πελατών σε μία αντί για περισσότερες Τράπεζες, θα βοηθήσει στην σταθεροποίηση των τιμών θεωρητικά σε χαμηλότερα από τα τωρινά επίπεδα, εάν οι Τράπεζες μειώσουν γρήγορα το λειτουργικό τους κόστος ή τα χρηματοδοτικά κενά τους καλυφθούν από φθηνότερο χρήμα»*[559].

Θ.2.7. Διαφάνεια αγοράς

426. Αναφορικά με τη διαφάνεια των τραπεζικών συναλλαγών στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, τα Πιστωτικά Ιδρύματα υποχρεούνται εν γένει να συμμορφώνονται με ένα φάσμα κανόνων που έχουν θεσπιστεί από την Τράπεζα της Ελλάδος[560]. Επισημαίνεται ότι το τιμολόγιο έκαστου πιστωτικού ιδρύματος τελεί στη διάθεση των συναλλασσομένων, είτε μέσω των καταστημάτων του δικτύου, είτε μέσω της ιστοσελίδας έκαστης Τράπεζας στην οποία αναρτάται[561].

427. Οι περισσότερες εκ των ερωτηθεισών τραπεζών συμμορφώνονται με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο που διασφαλίζει τη διαφάνεια ως προς την τιμολογιακή πολιτική και

---

[556] Βλ. σχετικά […]
[557] Βλ. σχετικά […].
[558] Βλ. σχετικά […].
[559] Βλ. σχετικά […].
[560] Συγκεκριμένα, πρόκειται για την ΠΔ/ΤΕ 2501/2002.
[561] Βλ. ενδεικτικά την […].

τους όρους των παρεχόμενων υπηρεσιών στη συγκεκριμένη αγορά. Ως εκ τούτου, οι ερωτηθείσες τράπεζες εκτιμούν ότι η αγορά χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια[562].

428. Παρομοίως και η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης υπάρχει πλήρης διαφάνεια αφού *«[η] τιμολογιακή πολιτική της εταιρείας ανακοινώνεται δημοσίως μηνιαίως με βάση τις οδηγίες της Τράπεζας της Ελλάδας, η πελατεία επιλέγει ελεύθερα την εταιρεία leasing με την οποία θα συνεργασθεί, και οι λοιποί όροι των σχετικών υπηρεσιών - συμβάσεων υπόκεινται στον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδας και στο θεσμικό πλαίσιο των χρηματοδοτικών μισθώσεων του νόμου 1665/86 και των τροποποιήσεών του»*[563].

Θ.2.8. Σημασία φήμης-σήματος

429. Το σήμα συντελεί στην αναγνωρισιμότητα της κάθε τράπεζας και μαζί με τη φήμη δημιουργούν ισχυρούς δεσμούς με την πελατεία, χωρίς ωστόσο οι παράμετροι αυτές να αποτελούν τους μοναδικούς παράγοντες επιλογής εκ μέρους του καταναλωτή. Σύμφωνα με την […], προσδιοριστικός παράγοντας για τη διατήρηση και προσέλκυση πελατείας είναι κυρίως η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου εκ μέρους της Τράπεζας[564]. Αντίστοιχα, μέρος των ερωτηθεισών δραστηριοποιούμενων στην εν λόγω αγορά εταιριών εκτιμούν ότι το σήμα και η φήμη διαδραματίζουν σημαντικό, αλλά όχι αποφασιστικό ρόλο καθώς μεγάλη σχετικά αξία παίζουν οι χρεώσεις, το κόστος δηλαδή του εκμισθωτή[565].

430. Σύμφωνα με την […], η πίστη στο σήμα ισχύει για κάποιον αριθμό πελατών, ωστόσο η παρατηρούμενη μετακίνηση πελατείας αλλά και το γεγονός ότι πολλοί πελάτες εξυπηρετούνται ταυτόχρονα από περισσότερες της μίας Τράπεζας αποδεικνύει ότι πιστή πελατεία υπό την έννοια της μη αλλαγής προμηθευτή υφίσταται σε σχετικά μικρό βαθμό[566].

431. Σύμφωνα με τη […], στην ευρύτερη αγορά των χρηματοδοτήσεων το σήμα και η φήμη κάθε Τράπεζας δεν φαίνεται να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο αφού οι πελάτες προκειμένου

---

[562] Βλ ενδεικτικά απαντητικές επιστολές: […],[…],[…]

[563] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[564] Βλ. απαντητική επιστολή […]

[565] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […],[…]. Η […] αναφέρει ότι *«[ε]ίναι γεγονός ότι το παρεχόμενο «κόστος» από τον εκμισθωτή είναι ένα από τα βασικά κριτήρια επιλογής από πλευράς του μισθωτή. Επιπλέον, μεγάλη σημασία έχει και η φήμη της εκάστης τράπεζας/εταιρίας leasing, η βιωσιμότητά της, το μέγεθός της και η φερεγγυότητά της, καθώς αυτά αποτελούν επιθυμητά κριτήρια που χτίζουν 'πιστή πελατεία'»*. Η δε […] υποστηρίζει ότι *«[τ]ο σήμα και η φήμη διαδραματίζουν σημαντικό, αλλά όχι απαραίτητα αποφασιστικό ρόλο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών […]. Στις αγορές των καταθέσεων, υπηρεσιών χρηματοδοτικής μισθώσεως και πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων το σήμα και η φήμη έχουν μεγαλύτερη σχετικά αξία. Ωστόσο, αυτή η αξία δεν είναι καθοριστική, καθώς σημαίνοντα ρόλο παίζουν τόσο οι χρεώσεις για τις σχετικές υπηρεσίες όπως επίσης και διότι οι ανωτέρω αγορές εποπτεύονται από αρμόδιες αρχές (ενδεικτικά αναφέρουμε την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς καθώς και ότι οι καταθέσεις σε τραπεζικά ιδρύματα είναι σε σημαντικό βαθμό νομοθετικά προστατευμένες)»*.

[566] Βλ. απαντητική επιστολή […]όπου η τράπεζα αναφέρει ότι *«[ω]ς προς το ζήτημα της πιστής πελατείας, πράγματι παρατηρείται ότι για κάποιον, όχι όμως ποσοστιαία σημαντικό αριθμό πελατών, λειτουργεί ο παράγοντας πίστη σε κάποιον βαθμό (π.χ. προσωπική σχέση με στελέχη, ικανοποίηση από εξυπηρέτηση κλπ). Ωστόσο, η παρατηρούμενη μετακίνηση πελατείας αλλά και το γεγονός ότι πολλοί πελάτες, ιδιώτες και επιχειρήσεις, εξυπηρετούνται ταυτόχρονα από περισσότερες της μίας επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις ανωτέρω αγορές [ενν. οι σχετικές αγορές που εξετάζονται με την υπό κρίση πράξη] αποδεικνύει ότι πιστή πελατεία, υπό την έννοια της μη αλλαγής προμηθευτή, υφίσταται σε σχετικά μικρό βαθμό»*.

να *«εξεύρουν χρηματοδότηση, […] απευθύνονται σε όποια Τράπεζα εμφανίζεται πρόθυμη να την παράσχει»*[567]. Σε παρόμοιο σκεπτικό η […] θεωρεί ότι η επιλογή της όποιας εταιρείας leasing γίνεται από τους πελάτες με βάση τις ανάγκες τους και τις αντίστοιχες προσφορές των εταιρειών και όχι με βάση το σήμα και τη φήμη αυτών[568]. Αντίστοιχα, η […] σημειώνει ότι η φήμη και το σήμα δεν αποτελούν το μοναδικό κριτήριο επιλογής του πελάτη[569].

432. Αντιθέτως, ως προς τη σημασία του σήματος και της φήμης, η Πειραιώς επισημαίνει ότι εφόσον τα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες εν γένει και κατ' επέκταση οι υπηρεσίες leasing, φέρουν τα ίδια χαρακτηριστικά, *«ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί τις τράπεζες και στην ουσία διαμορφώνει τη θέση της καθεμίας στην αγορά, είναι η επωνυμία και η αναγνωρισιμότητα των εμπορικών σημάτων της από τον πελάτη. Η επωνυμία και τα εμπορικά σήματα ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη φήμη του, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του, την εμπιστοσύνη και την ασφάλεια που εμπνέει στους πελάτες»*[570].

Θ.2.9. Διαφοροποίηση προϊόντων – Στενοί ανταγωνιστές

433. Αν και αναγνωρίζει ότι η τιμολόγηση των υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης διαφοροποιείται *«με βάση το εξεταζόμενο πάγιο και την εμπορευσιμότητά του, τον πιστοληπτικό κίνδυνο του πελάτη με το αντίστοιχο rating, τη διάρκεια της σύμβασης και το εκάστοτε μακροοικονομικό-χρηματοοικονομικό περιβάλλον»*[571], η γνωστοποιούσα θεωρεί, ότι τα προσφερόμενα προϊόντα και οι υπηρεσίες στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένα ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Κατά συνέπεια, η όποια διαφοροποίηση των ανταγωνιστών συντελείται με βάση το επίπεδο και την ποιότητα της εξυπηρέτησης της πελατείας καθώς και την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών[572].

434. Σύμφωνα με την […], το προϊόν της χρηματοδοτικής μίσθωσης δύναται να διαφοροποιηθεί όσον αφορά όχι μόνο την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας αλλά και την τιμή, παρόλο που η διαφοροποίηση στο κόστος χρηματοδότησης κατά τα δύο-τρία τελευταία χρόνια έχει αμβλυνθεί λόγω της στενότητας χρήματος. Δεδομένου, όμως, του στενού ανταγωνισμού μεταξύ των δραστηριοποιούμενων εταιριών ως προς το φάσμα των

---

[567] Βλ. απαντητική επιστολή […]

[568] Βλ. απαντητική επιστολή […] η οποία αναφέρει ότι *«[ο]ι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης υπόκεινται σε πολλούς ρυθμιστικούς κανόνες και στενή εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, γεγονός που επιτρέπει στους πελάτες να κάνουν τις όποιες επιλογές με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες τους και τις αντίστοιχες προσφορές των εταιρειών leasing και όχι με βάση το σήμα και τη φήμη των εταιρειών αυτών»*.

[569] Βλ. απαντητική επιστολή […] η οποία αναφέρει ότι *«[η] ελαστικότητα στη ζήτηση σε σχέση με την τιμή έχει μειωθεί λόγω των δυσμενών συνθηκών στην αγορά χρήματος, αλλά παραμένει υπαρκτή. Η φήμη και το σήμα της κάθε τράπεζας ενδεχομένως θα μπορούσε να αποτελέσει κριτήριο επιλογής, χωρίς όμως να αποτελεί και το μοναδικό»*.

[570] Βλ. απαντητική επιστολή Πειραιώς υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013.

[571] Βλ. απαντητική επιστολή Πειραιώς υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013.

[572] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

παρεχόμενων υπηρεσιών και την τιμή, όλες οι εταιρίες leasing αποτελούν «στενό» ανταγωνιστή της νέας οντότητας[573].

435. Με το ανάλογο σκεπτικό η […] θεωρεί ότι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα και οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, στη πλειοψηφία τους παρέχουν παρόμοιο φάσμα υπηρεσιών και τιμολόγησης και ασκούν αξιόλογη ανταγωνιστική πίεση χωρίς κάποια από αυτές να συνιστά το «στενότερο» ανταγωνιστή των συμμετεχουσών εταιρειών στην εν λόγω συγκέντρωση[574].

436. Ωστόσο, σύμφωνα με την […], μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί ο «στενός» ανταγωνιστής των συμμετεχουσών στην υπό κρίση πράξη επιχειρήσεων. Ειδικότερα, υποστηρίζει η […] ότι *«[κ]ατά την άποψή μας, ο στενότερος ανταγωνιστής της Τράπεζας Πειραιώς στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων, όσον αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, την τιμή και το σήμα είναι η* […]. *Κατά την άποψή μας, οι στενότεροι ανταγωνιστές της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων, όσον αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, την τιμή και το σήμα είναι η* […]*και η* […]*»*[575].

437. Επίσης, η […]σε σχετική απαντητική επιστολή της, αναφέρει ότι *«[ο] στενότερος ανταγωνιστής της Τράπεζας [ενν.* […]*] στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, σε ότι αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, την τιμή και το σήμα, θεωρούμε ότι είναι η μέχρι πρόσφατα δραστηριοποιούμενη στην Ελλάδα Ελληνική Τράπεζα»*[576] υποδεικνύοντας ότι για τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις «στενός» ανταγωνιστής είναι οι αντίστοιχου μεγέθους και αναγνωρισιμότητας εταιρίες.

Θ.2.10. Δραστηριοποίηση στην αγορά

438. Όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α, ο χάρτης των εταιρειών leasing δεν έχει μεταβληθεί τα τελευταία 10-15 έτη. Ο κλάδος γνώρισε άνθιση μετά το 1999, οπότε η χρηματοδοτική μίσθωση επετράπη και σε ακίνητα και ακόμη περισσότερο μετά το 2004, με συμβάσεις sale & lease back ακινήτων[577].

439. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Εταιριών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, κατά τον Ιανουάριο του 2013, στην αγορά δραστηριοποιούντο 14 συνολικά νομικά

---

573 Βλ. απαντητική επιστολή […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: *«Δεδομένου του έντονου ανταγωνισμού που υπάρχει μεταξύ των εταιρειών leasing στην ελληνική αγορά χρηματοδοτικών μισθώσεων, τόσο ως προς το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και ως προς την τιμή (επιτόκιο χρηματοδοτικής μίσθωσης), όλες οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά μπορούν να θεωρηθούν ως στενοί ανταγωνιστές του νέου σχήματος. Το προϊόν της χρηματοδοτικής μίσθωσης δύναται να διαφοροποιηθεί όσον αφορά στην ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας αλλά και την τιμή, παρόλο που η διαφοροποίηση στο κόστος χρηματοδότησης κατά τα δύο-τρία τελευταία έτη έχει αμβλυνθεί λόγω της στενότητας χρήματος».*

574 Βλ. απαντητική επιστολή […] η οποία αναφέρει ότι *«[σ]ημαντικοί ανταγωνιστές των συμμετεχουσών εταιριών είναι τόσο τα εγχώρια και ξένα τραπεζικά ιδρύματα όσο και οι πολλές και σημαντικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται [...], οι οποίες διαθέτουν σημαντική φήμη και ισχυρό σήμα και στην πλειοψηφία τους παρέχουν παρόμοιο φάσμα προϊόντων ή παρεχόμενων υπηρεσιών και τιμολόγηση και ασκούν αξιόλογη ανταγωνιστική πίεση. Ως προς το ζήτημα του «στενότερου ανταγωνιστή», υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η* […] *εκτιμά ότι δεν υφίσταται σε οποιαδήποτε σχετική αγορά τραπεζικό ίδρυμα ή άλλη επιχείρηση που να συνιστά αυτό και μόνο τον στενότερο ανταγωνιστή των συμμετεχουσών εταιριών».*

575 Βλ. σχετικά […].

576 Βλ. σχετικά […].

577 Βλ. απαντητική επιστολή […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης ΕΤΕ/Eurobank.

πρόσωπα μέλη της, εκ των οποίων 11 είναι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης και 3 διευθύνσεις/υπηρεσίες τραπεζών:

Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (θυγατρικές Τραπεζικών Ιδρυμάτων)	
Alpha Leasing	A.T.E Leasing[578]
Πειραιώς Leasing	Εθνική Leasing
Εμπορική (Credit Agricole) Leasing[579]	Eurobank Ergasias Leasing
Γενική Leasing	Marfin Leasing
Κύπρου Leasing	T – Leasing
Probank Leasing	
Τράπεζες	
Νέα Proton	Ελληνική Τράπεζα
Τράπεζα Αττικής	

440. Παράλληλα, από την έρευνα της Γ.Δ.Α. προέκυψε πως στην αγορά δραστηριοποιούνται, χωρίς να είναι μέλη της Ένωσης Leasing, η Τράπεζα Millennium, που ανήκει πλέον στον όμιλο Πειραιώς, η Πανελλήνια Τράπεζα, καθώς, επίσης, και η εταιρία HVBFF, θυγατρική της Unicredit Bank AG. Μέχρι δε και το 2009 στην αγορά δραστηριοποιούταν και η BNP Paribas, η οποία έχει πλέον αποχωρήσει από την Ελλάδα (μετά από 30έτη λειτουργίας) κάνοντας run-off του χαρτοφυλακίου της.

441. Υπογραμμίζεται ότι ο Όμιλος Πειραιώς δραστηριοποιείται, τόσο στη χρηματοδοτική όσο και στη λειτουργική μίσθωση. Ειδικότερα, στη μεν χρηματοδοτική μίσθωση δραστηριοποιείται μέσω των Πειραιώς Leasing Χρηματοδοτικές Μισθώσεις ΑΕ και Γενική Χρηματοδοτικής Μίσθωσης ΑΕ καλύπτοντας όλο το φάσμα παροχής υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης (πχ εξοπλισμός γραφείου, ακίνητα, μηχανήματα, οχήματα επιβατηγά, οχήματα επαγγελματικά κλπ). Στην αγορά της λειτουργικής μίσθωσης η γνωστοποιούσα δραστηριοποιείται μέσω της κατά 94,98% θυγατρικής της «Olympic Εμπορικές & Τουριστικές Επιχειρήσεις ΑΕ».

442. Όσον αφορά τις τρεις κυπριακές τράπεζες, αυτές δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης οι μεν Κύπρου και Λαϊκή μέσω θυγατρικών τους[580], η δε Ελληνική μέσω εσωτερικής διεύθυνσης της τράπεζας. Επιπλέον, η Λαϊκή δραστηριοποιείται και στη διακριτή αγορά της λειτουργικής μίσθωσης μέσω της εμμέσως θυγατρικής της Dynamic Asset Operating Leasing SA[581]. Ωστόσο, ως προς την απόκτηση εκ μέρους της Πειραιώς και των εν λόγω εργασιών, η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι

---

[578] Υπενθυμίζεται ότι δεν συμπεριλαμβανόταν στα μεταβιβαζόμενα στοιχεία της ΑΤΕ προς την Τράπεζα Πειραιώς.

[579] Θυγατρική της Credit Agricole, δεν συμπεριλαμβανόταν στα εξαγοραζόμενα στοιχεία της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank. Άλλαξε επωνυμία σε Credit Agricole Leasing στις 8/3/2013.

[580] Ήτοι μέσω των Κύπρου Χρηματοδοτικές Μισθώσεις ΑΕ και Marfin Leasing ΑΕ αντίστοιχα.

[581] Η εταιρία είναι 100% θυγατρική της Marfin Leasing ΑΕ η οποία είναι με τη σειρά της 100% θυγατρική της Λαϊκής Τράπεζας.

«[…]»[582] ενώ σύμφωνα […] με την από 26/3/2013 Σύμβαση μεταξύ Πειραιώς και Λαϊκής […].

Θ.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

Θ.3.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

443. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της αγοράς της χρηματοδοτικής μίσθωσης, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωσης επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους, για τα έτη 2009 – 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του 2011 και 2012.

Χρηματοδοτική Μίσθωση *(Υπολειπόμενο Κεφάλαιο σε εκ €)*								
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LEASING και ΤΡΑΠΕΖΕΣ	**31/12/2009**		**31/12/2010**		**31/12/2011**		**31/12/2012**	
	Υπολειπόμενο Κεφάλαιο	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**
EFG-EUROBANK-ERGASIAS LEASING	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΚΥΠΡΟΥ LEASING	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ							[…]	[15-25]%
Πειραιώς Leasing	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Γενική Leasing	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Τράπεζα Millennium (Εκτός Ένωσης)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
ALPHA LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΘΝΙΚΗ LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ (Credit Agricole) LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
MARFIN LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…][583]	[5-15]%
ATTICA BANK (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATE LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ASPIS LEASING / T-LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON BANK (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ (εκτός Ένωσης)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
BNP PARIBAS LEASING	[…]	[0-5]%	-	-	-	-	-	-

[582] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[583] […].

ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Χρηματοδοτική Μίσθωση *(Υπολειπόμενο Κεφάλαιο σε εκ €)*								
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LEASING και ΤΡΑΠΕΖΕΣ	**31/12/2009**		**31/12/2010**		**31/12/2011**		**31/12/2012**	
	Υπολειπόμενο Κεφάλαιο	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	[…]		[…]		[…]		[…]	
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.200-1.400]	Προ της συγκέντρωσης	[1.200-1.400]
Μετά τη συγκέντρωση	[2.100-2.300]	Μετά τη συγκέντρωση	[2.100-2.300]
Μεταβολή (Δ)	**[850-900]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[850-900]**

444. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν στον ανωτέρω πίνακα αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην υπό εξέταση σχετική αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των συμμετεχουσών (ήτοι της Πειραιώς και των τριών Κυπριακών Τραπεζών) θα ανέρχεται μετά την υπό κρίση πράξη σε [35-45]**%** (στοιχεία 2012). Συγκεκριμένα, ο όμιλος Πειραιώς μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης θα καταλαμβάνει την πρώτη θέση, με σημαντική αύξηση -κατά [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες -του μεριδίου αγοράς που προκύπτει μετά τη συγκέντρωση. Επιπροσθέτως, ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 2.000 μονάδων, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) **σημαντικά υψηλότερη** του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([850-900] σύμφωνα με τα στοιχεία 2012).

Θ.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Θ.4.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

445. Κατά τη γνωστοποιούσα, η επίδραση της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό δεν θα είναι ουσιώδης, δεδομένου ότι τα μερίδια αγοράς των τριών Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα είναι μικρά. Σύμφωνα δε με εκτιμήσεις της, το μερίδιο της Τράπεζας Πειραιώς με την προσθήκη των ελληνικών δραστηριοτήτων των τριών Κυπριακών Τραπεζών θα αυξηθεί κατά [15-25]% και θα ανέρχεται στο [35-45]%[584].

Θ.4.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

446. Σύμφωνα με τις ληφθείσες απαντήσεις των ερωτηθεισών τραπεζών, οι επιπτώσεις κρίνονται ως μη σημαντικές από μερικούς ανταγωνιστές, εντούτοις άλλοι εκφράζουν την άποψη ότι κρίνεται αναγκαίο να μελετηθεί κατά πόσο η συγκέντρωση θα οδηγήσει, λόγω ενίσχυσης της θέσης του νέου σχήματος στη συγκεκριμένη αγορά, στον αναπόφευκτο δραστικό περιορισμό του αριθμού των ανταγωνιστών και την πιθανή κατοχή δεσπόζουσας θέσης από τη νέα οντότητα.

447. Συγκεκριμένα, η […] και η […], που λογίζονται στους σημαντικούς παίκτες στην αγορά λόγω θέσης και φάσματος παρεχόμενων υπηρεσιών, θεωρούν ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν φαίνεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην εδώ εξεταζόμενη αγορά[585]. Σύμφωνα με τη […] ο όμιλος που θα προκύψει από την υπό εξέταση συγκέντρωση δεν θα δυσχεράνει την επέκταση μικρότερων εταιρειών στη σχετική αγορά ούτε θα εμποδίσει τις αντίπαλες επιχειρήσεις να την ανταγωνιστούν αφού υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά. Κατά την τράπεζα η διαπραγματευτική ισχύς των πελατών και η δυνατότητά τους να στραφούν σε εναλλακτικά

---

[584] Βλ. σχετικά […] του υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 εντύπου γνωστοποίησης.

[585] Η […] αναφέρει ότι *«[δ]εν θεωρούμε ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση θα έχει ιδιαίτερη επίπτωση σε κάποια από τις ως άνω αγορές και τις υπο-αγορές αυτών [ενν. σύνολο σχετικών αγορών που αφορά η υπό κρίση πράξη εκ των οποίων και η αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης]. Ενδεικτικά, ο Όμιλος που προκύπτει από την υπό εξέταση συγκέντρωση δεν έχει την δυνατότητα να δυσχεράνει την επέκταση μικρότερων εταιρειών στη σχετική αγορά ή να περιορίσει την ικανότητα των αντιπάλων επιχειρήσεων να την ανταγωνιστούν. Επίσης δεν δύναται να περιορίσει σημαντικά την διαπραγματευτική ισχύ των πελατών και την ικανότητά τους να στραφούν σε εναλλακτικά προϊόντα και σε εναλλακτικές επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, η δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στις σχετικές αγορές διευκολύνει τον ανταγωνισμό μεταξύ τους στις αγορές αυτές».* Αντίστοιχα, η […] υποστηρίζει ότι *«[η] εκτίμηση της […] είναι ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν πρόκειται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την εν γένει βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη λειτουργία του ανταγωνισμού. Ο λόγος είναι ότι τόσο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών, όσο και στις επιμέρους αγορές, […] ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σήμερα είναι ιδιαιτέρως έντονος και σημαντικοί παράγοντες, όπως η πρόσβαση ή μη σε πηγές χρηματοδοτήσεως, η φήμη και αξιοπιστία καθώς και η προσφορά παρομοίων παρεχόμενων υπηρεσιών ή προϊόντων στην πλειοψηφία των ανωτέρω αγορών, ικανοποιούνται από πολλές επιχειρήσεις του κλάδου με αποτέλεσμα το νέο σχήμα να έχει να αντιμετωπίσει σημαντικούς ανταγωνιστές σε όλες τις ανωτέρω αγορές. Σημειώνουμε περαιτέρω ότι σε πολλές από τις ανωτέρω αγορές δραστηριοποιούνται και ξένα τραπεζικά ιδρύματα ή εταιρίες τα οποία επίσης ικανοποιούν τους παραπάνω παράγοντες. Επίσης εκτιμούμε ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου στις ανωτέρω αγορές. Όσον αφορά τυχόν εμπόδια αναπτύξεως, εκτιμούμε ότι αυτά σχετίζονται κυρίως με την υφιστάμενη οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες και δυσκολίες που αυτή έχει επιφέρει στο σύνολο του τραπεζικού κλάδου και των επιμέρους αγορών […] Τέλος εκτιμούμε ότι η επικείμενη συγκέντρωση αναμένεται να έχει θετικά αποτελέσματα για τον καταναλωτή και τους λοιπούς πελάτες των σχετικών υπηρεσιών δεδομένων των συνεργειών που θα επιτευχθούν από την εν λόγω συγκέντρωση».*

προϊόντα και επιχειρήσεις δεν περιορίζεται λόγω της υπό κρίση πράξης[586]. Αντίστοιχα, η εκτίμηση της […] είναι ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα επηρεάσει αρνητικά τον ανταγωνισμό και ο λόγος είναι ότι τόσο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών, όσο και στις επιμέρους αγορές ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σήμερα είναι ιδιαιτέρως έντονος[587]. Επισημαίνεται ότι με την άποψη των ανωτέρω τάσσεται και η […] η οποία υποστηρίζει ότι η *«υπό κρίση πράξη δεν έχει επίδραση στην εν γένει λειτουργία του ανταγωνισμού ούτε έμμεση επίπτωση στα τυχόν επιγενόμενα εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης ή και στους τελικούς καταναλωτές και λοιπούς πελάτες της αγοράς αυτής»*[588].

448. Από την πλευρά της η […] σημειώνει ότι «*[ό]σον αφορά στο βαθμό που η υπό εξέταση συγκέντρωση θα επηρεάσει την ανταγωνιστική θέση της* […], *προς το παρόν δεν υπάρχουν ενδείξεις που να τείνουν προς την κατεύθυνση ότι αυτή επιδεινώνεται. Εκτιμάται ότι, μετά την ολοκλήρωση των διεργασιών της υπό εξέταση συγκέντρωσης, η Τράπεζα Πειραιώς αποκτά ένα εξαιρετικά εκτεταμένο δίκτυο, το οποίο σε αρχικό στάδιο ενδεχομένως να της δίνει ένα σχετικό προβάδισμα έναντι των λοιπών τραπεζών, αλλά αναμένεται ότι σταδιακά το δίκτυο θα εξορθολογικοποιηθεί συναρτήσει των μεγεθών και εργασιών, στα πλαίσια της επιβαλλόμενης αναδιοργάνωσης»*[589]. Ωστόσο, επισημαίνει ότι *«[β]έβαια, μακροπρόθεσμα, και μετά την σταθεροποίηση της τραπεζικής αγοράς είναι άγνωστο το πώς θα διαμορφωθεί η αγορά»*[590].

449. Προβληματισμούς ως προς την περαιτέρω συγκέντρωση του κλάδου και κατ' επέκταση της αγοράς της χρηματοδοτικής μίσθωσης θέτουν η […], η […], και η […]. Ειδικότερα, η μεν […] υποστηρίζει ότι *«[τ]ο νέο σχήμα οδηγεί σε περαιτέρω συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου και αναπόφευκτα σε συρρίκνωση του ανταγωνισμού στις επιμέρους τραπεζικές αγορές (καταθέσεις λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής, χορηγήσεων λιανικής και τραπεζικής, χρηματοδοτικής μίσθωσης, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων/factoring, έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών και υπηρεσιών αποδοχής καρτών και διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων) για τον επιπλέον λόγο ότι [...] τα πιστωτικά ιδρύματα που συμμετέχουν στην υπό εξέταση συγκέντρωση διέθεταν ήδη σεβαστό μερίδιο της αγοράς των προαναφερομένων τραπεζικών υπηρεσιών. Ειδικότερα και όσον αφορά στα παρεχόμενα ανταγωνιστικά προϊόντα [...] των τραπεζών που απευθύνονταν στο ίδιο πελατειακό κοινό αναμένεται να επικρατήσουν τα πλέον προσοδοφόρα για τη νέα συγκέντρωση, με αποτέλεσμα να περιορισθούν ενδεχομένως οι δυνατότητες επιλογής υπηρεσιών πελατών»*[591].

450. Σε ανάλογο σκεπτικό, η […] επισημαίνει ότι *«οι εξελίξεις στον κλάδο των τραπεζών θα συμβάλλουν στη συγκέντρωση του κλάδου Leasing, καθώς λιγότερες εταιρίες/τράπεζες αναλαμβάνουν μεγαλύτερο ενεργό (και ανενεργό) χαρτοφυλάκιο. Τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο και σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, θα σημειωθεί μείωση στον ανταγωνισμό των εταιριών/τραπεζών του εν λόγω κλάδου με κοινές πολιτικές σε τιμολογήσεις κ.ο.κ. Η*

[586] Βλ ως άνω […]
[587] Βλ. ως άνω […].
[588] Βλ. […].
[589] Βλ απαντητική επιστολή […].
[590] Βλ. ως άνω […].
[591] Βλ. σχετικά […].

διαπραγματευτική δύναμη των μισθωτών περιορίζεται σημαντικά, καθώς οι δυνατότητες επιλογής Εκμισθωτή περιορίζονται λόγω συγκέντρωσης των εργασιών του κλάδου σε λιγότερα σχήματα»[592], υποδεικνύοντας ουσιαστικά αρνητικές επιπτώσεις από τις γενικότερες συγκεντρωτικές τάσεις του κλάδου και όχι αποκλειστικά λόγω της υπό κρίση συγκέντρωσης.

451. Η […] από τη μεριά της αναφέρει ότι η επίπτωση της συγκέντρωσης στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, *«[ε]ξαρτάται από την δυνατότητα της Τράπεζας [ενν. η νέα οντότητα] να βελτιώσει την ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκειά της»*. Ωστόσο, αν και υπογραμμίζει ότι η συγκέντρωση καθεαυτή δεν επηρεάζει τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, ωστόσο αναφέρει ότι αυτή θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ως μέρος του συνόλου των εξαγορών της Πειραιώς και όχι μεμονωμένα από τη στιγμή που στην αγορά θα υπάρξει συγκέντρωση με μείωση των πηγών χρηματοδότησης λόγω της μείωσης των τραπεζικών ιδρυμάτων[593].

452. Συμπληρωματικά στα ανωτέρω, η […] αναφέρει ότι ο όμιλος Πειραιώς μετά την συγκέντρωση με τις τρείς Κυπριακές Τράπεζες θα καταλάβει την πρώτη θέση στο κλάδο των χρηματοδοτικών μισθώσεων επισημαίνοντας το μεγάλο μερίδιο που θα συγκεντρώσει καθώς και την πρώτη θέση που θα αποκτήσει. Ωστόσο, δεν προβαίνει σε αξιολόγηση των επιπτώσεων από αυτή την ανακατάταξη στη δομή της αγοράς[594].

Θ.4.3. Συμπεράσματα

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

453. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους στην υπό εξέταση σχετική αγορά, την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης θα κατέχει η ενιαία οντότητα με μερίδιο αγοράς περίπου [35-45]% (με βάση τα στοιχεία του έτους 2012), ενώ έπονται η Eurobank (μέσω της θυγατρικής της Eurobank Leasing) με μερίδιο περίπου [15-25]%, που προηγουμένως κατείχε την πρώτη θέση, ο Όμιλος Alpha (μέσω της Alpha Leasing) με μερίδιο περίπου [5-15]% και η Εθνική (μέσω της Εθνική Leasing) με μερίδιο αγοράς περίπου [5-15]%. Προ της υπό κρίση πράξης η αποκτώσα επιχείρηση βρισκόταν στην τρίτη θέση, ενώ η Κύπρου (μία εκ των μεταβιβαζόμενων επιχειρήσεων μέσω της θυγατρικής της Κύπρου Leasing) κατείχε την δεύτερη θέση και οι έτερες συμμετέχουσες κατατάσσονταν σε χαμηλότερες θέσεις […]. Επιπροσθέτως, η μεταβολή του δείκτη (Δ) (με στοιχεία του έτους 2012) είναι σε ποσοστά πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[595].

---

[592] Βλ. σχετικά […].
[593] Βλ. και […].
[594] Βλ απαντητική επιστολή […]. Η πλήρης απάντηση της […] έχει ως εξής: *«Η απόκτηση από τον Όμιλο Πειραιώς του συνόλου των καταθέσεων, δανείων και υποκαταστημάτων των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα, δημιουργεί στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων έναν Όμιλο ο οποίος θα έχει πλέον μερίδιο αγοράς που θα προσεγγίζει, βάσει του υπολειπόμενου κεφαλαίου, το* [25-35]% *περίπου. Θα καταλαμβάνει δηλαδή την πρώτη θέση στον κλάδο των χρηματοδοτικών μισθώσεων»*.
[595] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π, παρ. 19-21.

454. Παρά το γεγονός ότι η υπό κρίση πράξη οδηγεί στην έξοδο από την αγορά του δεύτερου μεγαλύτερου ανταγωνιστή και η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία αυτής την πρώτη θέση, στην υπό εξέταση αγορά, το μερίδιό της δεν συνιστά *per se* επαρκή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκτά μερίδιο αγοράς με δυσανάλογη απόκλιση από τον επόμενο ανταγωνιστή[596]. Εξάλλου, ενώ πραγματοποιείται ανακατανομή της θέσης των παικτών στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, δεν δημιουργείται συνεπεία της υπό κρίση πράξης μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να είναι σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών.

455. Συγκεκριμένα, αν και δεν αναμένεται η είσοδος νέων ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά λόγω των υφιστάμενων νομικών εμποδίων εισόδου και της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, δραστηριοποιούνται σε αυτή πέραν των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Eurobank Leasing (το μερίδιο της οποίας απέχει λιγότερο από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας), και η Alpha Leasing, οι οποίοι διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα διανομής των προϊόντων τους[597]. Επιπροσθέτως, στην υπό εξέταση αγορά δραστηριοποιούνται και άλλοι δύο ανταγωνιστές, των οποίων η ασκούμενη ανταγωνιστική πίεση δεν μπορεί να παραβλεφθεί, καθώς διαθέτουν μερίδια αγοράς που κυμαίνονται μεταξύ [5-10]% (Εμπορική/Credit Agricole Leasing και Εθνική Leasing).

456. Εξάλλου, λόγω της φήμης και της αναγνωρισιμότητας του σήματος των ανταγωνιστών της νέας οντότητας αλλά και των καθιερωμένων δικτύων διανομής των προϊόντων τους και του εξειδικευμένου προσωπικού που διαθέτουν για το σχεδιασμό και την πώληση αυτών δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[598].

457. Ταυτόχρονα, οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές[599]. Παρά την ύπαρξη σχετικού κόστους μεταστροφής, είναι δυνατή η στροφή του πελάτη σε άλλες

---

[596] Βλ. και Απόφαση Ε.Επ. Μ.6458, *Universal/EMI*, σκ. 302-303 και 372 όπου το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των επιχειρήσεων στις εξετασθείσες αγορές θα ήταν κατά πολύ μεγαλύτερο, ήτοι διπλάσιο ή και τριπλάσιο αυτού του επόμενου ανταγωνιστή, γεγονός που κρίθηκε ότι συνιστά αυτοτελή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

[597] Συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB,* σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank,* σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), Μ.3191 *Philip Morris/Papastratos,* σκ. 17-19 (όπου η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%).

[598] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π. παρ. 36.

[599] Βλ. σχετ. απόφαση της Ε.Επ. Μ.5907, *Votorantim/Fischer/JV*, σκ. 204. Η σημασία της ύπαρξης παρόμοιας δυναμικής ανταγωνιστών αξιολογήθηκε ως αντισταθμιστικός παράγοντας της δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης και στις αποφάσεις της Ε.Επ. Μ.3146, *Smith &Nephew/Centerpulse*, σκ. 17-22, Μ.3060, *UCB/Solutia,* σκ. 41-43.

τράπεζες (και διαφορετικές λύσεις λόγω της εξατομικευμένης τιμολόγησης που ακολουθείται αλλά και της ομοιογένειας των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών) σε περίπτωση αύξησης των τιμών εκ μέρους της νέας οντότητας. Τέλος, τόσο οι περισσότεροι εκ των ανταγωνιστών όσο και η […], εκτιμούν ότι δεν πρόκειται να υπάρξει καμία επίπτωση από την υπό εξέταση συγκέντρωση στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων, παρά τα εμπόδια που διαπιστώθηκαν ανωτέρω.

458. Με τη στάθμιση όλων των ανωτέρω παραγόντων, δεν αναμένεται η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

459. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι λόγω της συγκέντρωσης, η ενιαία οντότητα δεν θα αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

460. Στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδιο ανερχόμενο σε ποσοστό [65-75]% περίπου (με βάση στοιχεία έτους 2012). Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αγορά παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[600].

461. Ωστόσο, στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, το ως άνω ποσοστό θα κατέχουν από κοινού **τρεις** επιχειρήσεις (ενιαία οντότητα, Όμιλος Alpha και Eurobank), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή[601,602], λόγω και της ύπαρξης τουλάχιστον ενός ανταγωνιστή με δυναμική παρουσία (Εθνική Leasing) αλλά και ενός ικανού, για τις κρατούσες συνθήκες, αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών, με όχι ανεπαίσθητη παρουσία στην υπό αξιολόγηση αγορά.

462. Επιπλέον, οι δύο πρώτες επιχειρήσεις θα κατέχουν συνδυαστικό μερίδιο ύψους [50-60]% περίπου, το οποίο δεν επαρκεί από μόνο του για να προσδώσει στην εν λόγω αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου[603], λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο

---

[600] Απόφαση Ε.Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2)* σκ. 92.

[601] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016, *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand,* σκ. 103 όπου αναφέρεται: «*Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια*».

[602] Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ε. Επ., παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][β].

[603] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy,* European Merger Control Law, (εκδ.2008), Κεφ.5 παρ. 5.13[8][α], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν

επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου, ενώ υφίσταται και τουλάχιστον άλλος ένας παρεμφερούς δυναμικής ανταγωνιστής αλλά και ικανός αριθμός μικρότερων επιχειρήσεων.

463. Τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων εμφανίζουν έντονη ασυμμετρία, καθώς το μερίδιο του τρίτου ανταγωνιστή απέχει περίπου [5-15] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του δεύτερου και πάνω από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της προπορευόμενης οντότητας, παράγοντας που λειτουργεί αποτρεπτικά για πιθανό συντονισμό μεταξύ των τριών πρώτων επιχειρήσεων. Εξάλλου, βάσει των διαθεσίμων στοιχείων, δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις έχουν αντίστοιχα συμμετρικό κόστος και διαρθρωτική δομή.

464. Επιπροσθέτως, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α. κατά το χρόνο γνωστοποίησης της συγκέντρωσης, δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω σχετικές αγορές επιχειρήσεων, που να δύνανται να αμβλύνουν τα αποτελέσματα της ως άνω ασυμμετρίας και να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μηχανισμού συντονισμού[604] και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση αποκλίσεων από τους όρους συντονισμού[605]. Περαιτέρω, αν και υφίσταται διαφάνεια ως προς τους γενικούς όρους τιμολόγησης των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, η τιμολόγηση αυτών ανά πελάτη είναι ως ένα βαθμό εξατομικευμένη ιδίως όσον αφορά την επιτοκιακή επιβάρυνση και τις προμήθειες, καθώς λαμβάνονται υπόψη παράγοντες που σχετίζονται με το πρόσωπο αυτού και τη φύση της σχέσης του με το πιστωτικό ίδρυμα, όπως η ίδια συμμετοχή του πελάτη, η φύση και η ποιότητα των εξασφαλίσεων, που αυτός παρέχει, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και η πιστοληπτική διαβάθμιση του πελάτη. Ταυτόχρονα υφίσταται η δυνατότητα ανάπτυξης εξατομικευμένων προϊόντων με σκοπό την ικανοποίηση των μεμονωμένων αναγκών των πελατών. Τα στοιχεία αυτά συμβάλλουν έτι περαιτέρω στη διαπίστωση έλλειψης πιθανότητας συντονισμού σε αυτή τη σχετική αγορά.

465. Επομένως, η εξέταση των ανωτέρω κατατείνει υπέρ της απουσίας οριζόντιων επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς εκ της συγκέντρωσης στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

I. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[604] Βλ. και ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala),* σκ. 122.

[605] Η πειθαρχία επιβάλλει να υπάρχει μία μορφή αξιόπιστου αποτρεπτικού μηχανισμού δυνάμενου να τεθεί σε λειτουργία αν εντοπισθεί παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Άλλωστε οι αντιδράσεις των επιχειρήσεων που δεν μετέχουν στον συντονισμό, όπως είναι οι σημερινοί ή μελλοντικοί ανταγωνιστές καθώς και οι αντιδράσεις των πελατών, δεν θα έπρεπε να μπορούν να ανατρέψουν τα αποτελέσματα που αναμένονται από τον συντονισμό, απόφαση ΔΕΕ C-413/06, *Sony/BMG κατά Ε. Επ.* (*Impala*), σκ. 123.

I.1. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

I.1.1. Εισαγωγικά

466. Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) αποτελεί χρηματοδοτική υπηρεσία, η οποία διέπεται από το Ν. 1905/1990[606], όπως ισχύει. Οι υπηρεσίες factoring απευθύνονται κυρίως σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις[607] και συνιστούν μια τριμερή συνεργασία μεταξύ του προμηθευτή, του οφειλέτη του και ενός εξειδικευμένου χρηματοοικονομικού ενδιάμεσου/πράκτορα, ο οποίος αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των επί πιστώσει βραχυπρόθεσμων εμπορικών απαιτήσεων (trade receivables)[608]. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω υπηρεσίες περιλαμβάνουν όλες ή ορισμένες εκ των κάτωθι εργασιών:
    - την εκχώρηση απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα (με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής),
    - την παροχή εξουσιοδότησης από τον προμηθευτή στον πράκτορα για την είσπραξη απαιτήσεων,
    - τη χρηματοδότηση του προμηθευτή μέσω προεξόφλησης των (εκχωρηθεισών) απαιτήσεων αυτού κατά των πελατών του,
    - τη λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή και τη διαχείρισή τους από τον πράκτορα και
    - την ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή από τον πράκτορα.
467. Μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή καταρτίζεται «σύμβαση-πλαίσιο», με την οποία καθορίζονται οι όροι συνεργασίας των μερών, όπως το είδος του factoring, το ανώτατο ποσό (πλαφόν), μέχρι το οποίο δέχεται ο πράκτορας να χρηματοδοτήσει τον προμηθευτή, η αμοιβή και οι προμήθειες του πράκτορα και ο τρόπος με τον οποίο θα γίνεται η εκχώρηση των απαιτήσεων[609]. Δεδομένου του διαρκούς χαρακτήρα της σχέσης που δημιουργείται με τη σύμβαση factoring, της συνεχούς εκχώρησης απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα και της αντίστοιχης πίστωσης του προμηθευτή με τα ποσά που εισπράττονται ή πρόκειται να εισπραχθούν[610], η εξυπηρέτηση της σύμβασης factoring γίνεται συνήθως με την τήρηση από τον πράκτορα ενός ανοικτού λογαριασμού στο όνομα του προμηθευτή[611].
468. Οι υπηρεσίες factoring διακρίνονται, μεταξύ άλλων, στις εξής κατηγορίες[612]:

---

[606] *«Για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και άλλες διατάξεις»*, (ΦΕΚ/147/Α).
[607] Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Factoring Factors Chain International (FCI), Annual Review - 2011, σελ. 11.
[608] Βλ. και διαδικτυακούς τόπους της Διεθνούς Ένωσης Factoring (< www.fci.nl >), της Ελληνικής Ένωσης Factoring (< www.hellenicfactors.gr >) και τις ιστοσελίδες τραπεζών-πρακτόρων.
[609] Βλ. ΑΠ 880/2010.
[610] Ο τρόπος εκχώρησης εξαρτάται από το συμφωνηθέν είδος factoring, αφαιρουμένων των αμοιβών, προμηθειών και προεξοφλητικών τόκων.
[611] Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Ν. 1905/1990, η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να ασκηθεί μόνο από τράπεζες που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα και από ανώνυμες εταιρίες με αποκλειστικό σκοπό την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.
[612] Βλ. διαδικτυακούς τόπους της Διεθνούς Ένωσης Factoring (< www.fci.nl >) και της Ελληνικής Ένωσης Εταιριών Factoring (< www.hellenicfactors.gr>).

α) Εγχώριο factoring, το οποίο αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στην εγχώρια αγορά,

β) Διεθνές factoring, το οποίο αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό, με περαιτέρω διάκριση σε:

- Εξαγωγικό factoring: απευθύνεται σε εξαγωγικές επιχειρήσεις που πωλούν με όρους ανοικτής πίστωσης και
- Εισαγωγικό factoring: απευθύνεται σε εισαγωγικές επιχειρήσεις που αγοράζουν με όρους ανοικτής πίστωσης.

469. Ανάλογα δε με την ανάληψη ή μη του πιστωτικού κινδύνου, το factoring διακρίνεται σε:

α) Factoring με δικαίωμα αναγωγής (with recourse), δηλαδή χωρίς τη μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη και

β) Factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής (non-recourse), δηλαδή με μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

470. Περαιτέρω, ανάλογα με το χρόνο εξόφλησης των απαιτήσεων από τον πράκτορα προς τον προμηθευτή, το factoring διακρίνεται σε:

α) Factoring με προεξόφληση, αν η πίστωση του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται αμέσως μετά την εκχώρηση, δηλαδή τη χορήγηση στον πράκτορα αντιγράφων των τιμολογίων ή καταστάσεων με τις εκχωρούμενες αξιώσεις, και

β) Factoring χωρίς προεξόφληση, αν ο πράκτορας εξοφλεί τις απαιτήσεις (πιστώνει με το ποσό τους το λογαριασμό του προμηθευτή), κατά το χρόνο που γίνονται αυτές ληξιπρόθεσμες.

471. Επιπλέον, μεταξύ των εργασιών του factoring συγκαταλέγονται και η χρηματοδότηση εφοδιαστικής αλυσίδας (Reverse factoring), η διαχείριση ταμειακών ροών (Back-to-back factoring), η χρηματοδότηση τιμολογίων με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής (Invoice Financing) και το forfaiting[613].

Ι.1.2. Οριοθέτηση αγοράς

472. Σύμφωνα με τη σχετική πρακτική της Ε.Α.[614] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[615], η παροχή του συνόλου των εν λόγω υπηρεσιών μπορεί να συνιστά διακριτή αγορά

[613] Το forfaiting αφορά προεξόφληση απαιτήσεων και σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Forfaitors (International Forfaitors Association) χαρακτηρίζεται από 100% χρηματοδότηση χωρίς δικαίωμα αναγωγής (non-recourse), δηλαδή με μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη, μπορεί να έχει μέσο-μακροπρόθεσμο χαρακτήρα (έως και 10 έτη), συνήθως συνοδεύεται από εγγύηση τράπεζας αλλά και κάποιο αποδεικτικό το οποίο είναι μεταβιβάσιμο και διαπραγματεύσιμο στη δευτερογενή αγορά, αφορά ποσά που κυμαίνονται από 100.000 δολάρια έως 200 εκατομμύρια δολάρια και τα ποσά χρηματοδότησης εκφράζονται σε δολάρια ή ευρώ ή κάποιο άλλο ισχυρό νόμισμα. Στην ελληνική αγορά σήμερα, στην κατηγορία του forfaiting δραστηριοποιείται μόνο η […],η […] και η […].

[614] Βλ. απόφαση Ε.Α. 67/ΙΙ/1999 *Άλφα Πίστεως/Ιονική και Λαϊκή*, σελ. 4 και απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 *Alpha/ Eurobank*, σκ. 86.

[615] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB,* σκ. 29, Μ.4155, *BNP Paribas/BNL*, σκ. 15, Μ.6244, *BNP Paribas/Fortis Commercial Finance Holding,* σκ. 15 επ. και Μ.4844, *Fortis/ABN Amro Assets*, σκ. 31-32.

υπηρεσιών από τις λοιπές αγορές πιστώσεων, ενώ η βασική ως άνω προσέγγιση υιοθετείται και για τους σκοπούς εξέτασης της υπό κρίση συγκέντρωσης. Πρόσθετα δε, έχει κριθεί ότι οι υπηρεσίες factoring λειτουργούν μεν συμπληρωματικά προς τις λοιπές υπηρεσίες παροχής χρηματοδότησης, ωστόσο, διακρίνονται από αυτές, όπως επίσης και από τις υπηρεσίες ασφάλισης πιστώσεων[616].

473. Θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι η αγορά του εγχώριου factoring διακρίνεται από αυτήν του διεθνούς factoring, δεδομένου ότι απευθύνεται σε διαφορετικές επιχειρήσεις (το μεν εγχώριο σε αυτές με έδρα στην Ελλάδα που συναλλάσσονται με ελληνικές επιχειρήσεις, το δε διεθνές σε εκείνες με έδρα στην Ελλάδα που συναλλάσσονται με εταιρίες με έδρα το εξωτερικό)[617]. Ως προς τη διάκριση αυτή και σύμφωνα με την άποψη της […], το αντικείμενο του εγχώριου και διεθνούς factoring είναι κοινό καθώς και τα δύο αφορούν στην παροχή ρευστότητας. Κατά την […], όμως, *«ο διαχειριστικός και διασφαλιστικός τρόπος διαφέρει για τις δύο περιπτώσεις (υπάρχει δίκτυο ανταποκριτών στην περίπτωση του εξαγωγικού) γεγονός που καθιστά τις δύο υπηρεσίες διακριτές»*[618].

474. Ωστόσο, η επέκταση των δραστηριοτήτων των εταιριών factoring από το εγχώριο στο διεθνές δεν προϋποθέτει τεχνογνωσία ή επένδυση ιδιαίτερα υψηλού κόστους, σε βαθμό τέτοιο που να καθίσταται απαγορευτική. Αυτό εξάλλου επιβεβαιώνεται και από τα διαθέσιμα στοιχεία της Γ.Δ.Α., από τα οποία προκύπτει ότι όλες σχεδόν οι εταιρίες είναι σε θέση να παρέχουν υπηρεσίες όχι μόνο εγχώριου αλλά και διεθνούς factoring. Επιπλέον, η κατανομή του όγκου των δραστηριοτήτων των εταιριών factoring μεταξύ διεθνούς και εγχώριου καθορίζεται κατά ένα σημαντικό βαθμό από τις ανάγκες και απαιτήσεις των πελατών τους. Υπό αυτό το πρίσμα, η κατάτμηση της αγοράς σε διεθνές και εγχώριο factoring μπορεί πιθανά να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα ως προς την πραγματική δομή και συγκέντρωσή της. Συνεπώς, δεδομένης της απόλυτης υποκατάστασης από πλευράς της προσφοράς, η σχετική αγορά του factoring θεωρείται ενιαία.

475. Σχετικά με τον ορισμό γεωγραφικής αγοράς, σημειώνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αποφανθεί σε παρεμφερείς υποθέσεις συγκεντρώσεων ότι η αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι συνήθως εγχώρια[619]. Καθώς η υπηρεσία της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παρέχεται ως επί το πλείστον σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σχετικά μικρός αριθμός πελατών είναι ικανού μεγέθους για να αξιοποιήσει διασυνοριακές υπηρεσίες factoring. Συνεπώς, στην υπό εξέταση υπόθεση, η εν λόγω γεωγραφική αγορά είναι εθνική και καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας[620].

---

[616] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN Amro Assets*, σκ. 30.

[617] Βλ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική.

[618] Βλ. σχετικά προσκομισθέντα στοιχεία […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική.

[619] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 42, Μ.4155, *BNP Paribas/BNL,* σκ. 23, Μ.4844, *Fortis/ABN Amro Assets*, σκ. 84, Μ.2577, *GE Capital/Honeywell* και απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 *Alpha / Eurobank,* σκ. 96.

[620] Σημειώνεται ότι η […] θεωρεί ότι ακριβής ορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς δεν απαιτείται δεδομένου ότι υπό κανένα πιθανό ορισμό αυτής δε δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του

I.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

I.2.1. Συμμετέχουσες Επιχειρήσεις

476. Από τα συμμετέχοντα στην υπό κρίση πράξη μέρη, μόνο η γνωστοποιούσα και οι δύο εκ των τριών Κυπριακών Τραπεζών, ήτοι η Κύπρου και η Λαϊκή, δραστηριοποιούνται στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων[621]. Ειδικότερα, ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς δραστηριοποιείται στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων μέσω της κατά 100% θυγατρικής του εταιρίας με την επωνυμία «Πειραιώς Factoring ΑΕ», η οποία συστάθηκε το 1998, καθώς και μέσω των εσωτερικών διευθύνσεων τόσο της ίδιας της τράπεζας όσο και των θυγατρικών της, ήτοι της Γενικής Τράπεζας και της Millennium Bank[622]. Η Κύπρου δραστηριοποιείται στην αγορά μέσω εσωτερικής διεύθυνσής της, ενώ η Λαϊκή μέσω εσωτερικής διεύθυνσης αλλά και μέσω της θυγατρικής της με την επωνυμία «Marfin Factors & Forfaiters ΑΕ» (νυν «Laiki Factors & Forfaiters ΑΕ»).
477. Σχετικά με τις εργασίες factoring των Κύπρου και Λαϊκή που αποκτήθηκαν από την Πειραιώς με τις από 26/3/2013 Συμβάσεις, η γνωστοποιούσα σημειώνει ότι «[…]»[623].
478. Όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δραστηριοποιούντο, μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2013 και πλην των μερών, έμμεσα ή άμεσα, άλλα 7 συνολικά ημεδαπά τραπεζικά ιδρύματα (είτε απευθείας ή μέσω θυγατρικών τους)[624]:
   - Ο Όμιλος της ΕΤΕ δραστηριοποιείται στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων τόσο απευθείας όσο και μέσω της κατά 100% θυγατρικής εταιρείας με την επωνυμία «Εθνική Factors ΑΕ», ενώ
   - Δύο επί πλέον τράπεζες δραστηριοποιούνται στην αγορά μέσω θυγατρικών τους (ABC Factors ΑΕ του Ομίλου Alpha και Eurobank Factors ΑΕ του Ομίλου Eurobank).
   - Τέσσερις τράπεζες δραστηριοποιούνται απευθείας (η Τράπεζα Αττικής, η HSBC Bank, η Probank και η Πανελλήνια Τράπεζα).

ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση η […]συμφωνεί με τη θέση των μερών στην υπόθεση *Fortis/ABN Amro Assets* ότι η αγορά θα πρέπει να θεωρηθεί ευρωπαϊκή και όχι εγχώρια, ιδίως σε ό,τι αφορά το factoring μεγάλων επιχειρήσεων. Βλ. σχετικά στοιχεία που προσκόμισε η […]

[621] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

[622] Βλ. σχετικά και […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium. Εν προκειμένω διευκρινίζεται ότι η εσωτερική διεύθυνση της Πειραιώς αφορά τις εργασίες της ΑΤΕ.

[623] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ.6208/5.8.2013 επιστολή παροχής στοιχείων της Πειραιώς.

[624] Νοουμένου ότι με τις από 26/3/2013 συμβάσεις που υπέγραψε η Πειραιώς με τις Λαϊκή και Κύπρου η γνωστοποιούσα αποκτά τις εργασίες των τραπεζών αυτών και των θυγατρικών τους στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Στις επί του παρόντος δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις δεν περιλαμβάνονται οι Κύπρου, Λαϊκή και Marfin Factors & Forfaiters ΑΕ.

479. Όπως δε επισημαίνουν η γνωστοποιούσα[625] και η […][626], στη χώρα μας δραστηριοποιούνται στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και αλλοδαπές Τράπεζες, με ή χωρίς εγκατάσταση (πχ Royal Bank of Scotland), καθώς και αλλοδαπές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, μέχρι τώρα χωρίς εγκατάσταση (όπως η γερμανική BS Concept Factoring GmbH). Παλαιότερα, είχαν κατά καιρούς δραστηριοποιηθεί στην αγορά τράπεζες του εξωτερικού, μεταξύ άλλων η ABN AMRO, η Unicredit και η BNP Paribas, καθώς και διεθνείς εταιρίες Factoring όπως η GE Factofrance και η Coface. Η διείσδυσή τους στην αγορά ωστόσο, κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, ήταν διαχρονικά πάρα πολύ μικρή: ειδικά οι επιχειρήσεις που δεν έχουν εγκατάσταση στην Ελλάδα, δραστηριοποιούνται συνεργαζόμενες με συγκεκριμένους πελάτες, περιστασιακά και ευκαιριακά, κι ως εκ τούτου η συμπεριφορά τους δεν είχε σημαντική επίπτωση στη λειτουργία του ανταγωνισμού.

Ι.2.2. Ωριμότητα αγοράς - Προοπτικές

480. Η αγορά του factoring παρουσίασε, κατά την επταετία 2003-2010 ραγδαία ανάπτυξη στη χώρα μας. Τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, κυρίως η εξασφάλιση ρευστότητας για τις επιχειρήσεις με την προεξόφληση εμπορικών απαιτήσεων, η αποτελεσματική διαχείριση των χρηματορροών τους, αλλά και τα χαμηλά ποσοστά επισφαλειών (λόγω του ελέγχου της φερεγγυότητας των οφειλετών), είχαν καταστήσει το προϊόν ελκυστικό τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων όσο και από την πλευρά του χρηματοπιστωτικού τομέα, σε σχέση με τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα.

481. Ωστόσο, το 2011 παρουσίασε οριακή αύξηση ενώ κατά το 2012, το factoring, παρά το ότι, ως επενδυτικό εργαλείο, θα μπορούσε να επιλύσει αποτελεσματικά τα σημαντικά προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις εν μέσω κρίσης, παρουσιάζει κάμψη, δεδομένων υφιστάμενων συνθηκών του τραπεζικού τομέα και οικονομίας γενικότερα (μεταξύ άλλων απροθυμία στην ανάληψη πιστωτικού κινδύνου, χαμηλή ρευστότητα των τραπεζών, αύξηση των αφερέγγυων οφειλετών). Το γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζει τη διαχρονική εξέλιξη του συνολικού μεγέθους της αγοράς[627]:

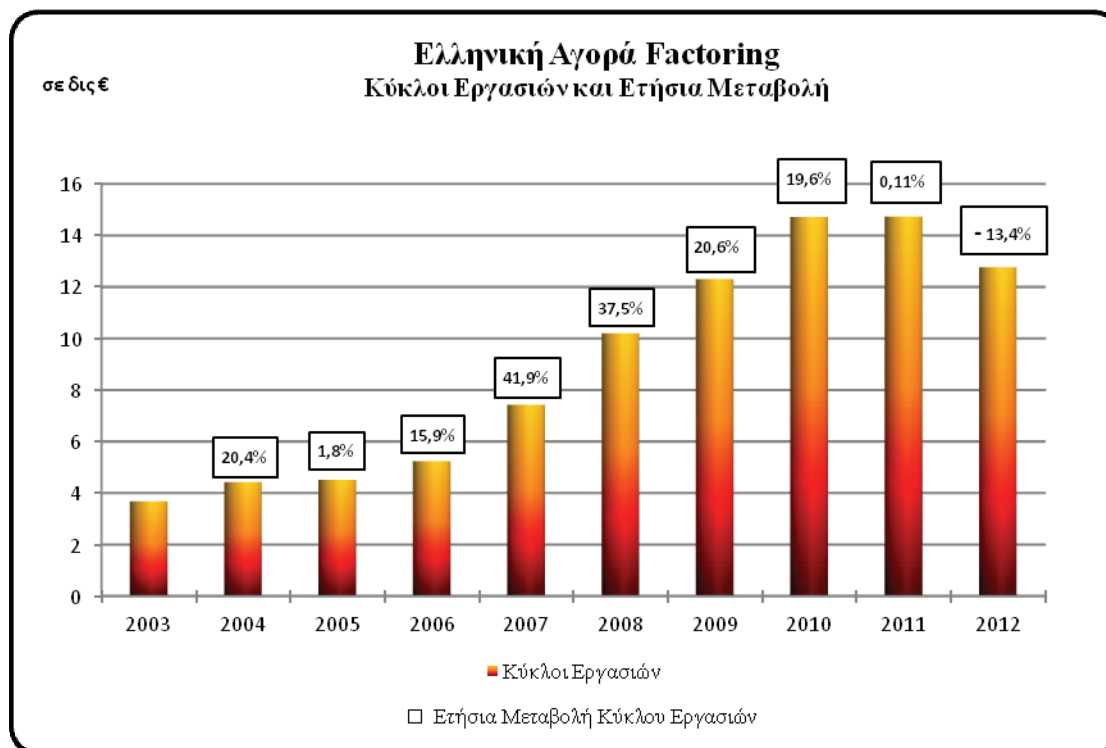
[625] Βλ. υπ' αριθ. πρωτ. 6208/5.8.2013 επιστολή παροχής στοιχείων της Πειραιώς, όπου αναφέρει ότι *«υπηρεσίες Factoring προς μεγάλες Ελληνικές εταιρίες παρέχουν και ορισμένες τράπεζες του εξωτερικού που δεν έχουν παρουσία στη χώρα μας»*.

[626] Βλ. […].

[627] Μέλη της Factors Chain International (Διεθνής Ένωσης Factoring) είναι 9 ελληνικές εταιρίες, εκ των οποίων οι 8 είναι μέλη και της Ελληνικής Ένωσης Πρακτόρων Επιχειρηματικών Απαιτήσεων (<www.hellenicfactors.gr>). Η Ελληνική Ένωση Πρακτόρων Επιχειρηματικών Απαιτήσεων αριθμεί συνολικά 10 μέλη και συστάθηκε τον Νοέμβριο του 2009. Διαθέσιμα στοιχεία από την Ελληνική Ένωση Factoring δεν υπάρχουν προ του 2008. Ωστόσο, συγκρίνοντας:

- τα στοιχεία της Διεθνούς Ένωσης Factoring για την περίοδο 2003-2012,
- τα στοιχεία της Ελληνικής Ένωσης Factoring για την περίοδο 2008-2012 και
- τα στοιχεία που συγκέντρωσε η ΓΔΑ από τις δραστηριοποιούμενες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και εταιρείες που δεν τυγχάνουν μέλη καμίας εκ των δύο ενώσεων (όπως η Αγροτική Τράπεζα, η Τράπεζα Αττικής και η Πανελλήνια Τράπεζα), για την περίοδο 2010-2012,

δεν παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις στους υπολογισμούς του μεγέθους της αγοράς. Συνεπώς, προκρίθηκε η χρήση των στοιχείων της Διεθνούς Ένωσης Factoring, δεδομένου ότι καλύπτουν τη μεγαλύτερη περίοδο.

Πηγή: Factors Chain International (www.fci.nl), Annual Reviews 2010, 2012

482. Όσον αφορά της προοπτικές της αγοράς, η […] αναφέρει ότι αν και πράγματι έχει σημειωθεί *«υπαναχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας»* ως επακόλουθο της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, *«[η] προοπτική των εργασιών της αγοράς του factoring στην Ελλάδα αναμένεται να κινηθεί αναλόγως με τις οικονομικές εξελίξεις, ενώ εκτιμάται ότι μπορεί να διεισδύσει περαιτέρω σε επιχειρήσεις/κλάδους που μέχρι σήμερα δεν είχε παρουσία καθώς οι τελευταίες αναζητούν στις υπηρεσίες factoring τη βέλτιστη διαχείριση και στήριξη της ρευστότητάς τους»*[628]. Επιπρόσθετα, η […] αναμένει σημαντική επέκταση στις εργασίες διεθνούς factoring καθώς *«αυτή τη στιγμή η χώρα μας έχει εστιάσει στην εξωστρέφεια προκειμένου να έχουμε όχι μόνο καινούργιες χρηματοροές αλλά και να αναλάβουμε χαμηλότερο και ασφαλισμένο ρίσκο. Το εξαγωγικό Factoring κινείται προς αυτή την κατεύθυνση και αποτελεί ειδικό σημείο αναφοράς στην κατεύθυνση της […] για τόνωση του κύκλου εργασιών της»* [629].

483. Συναφώς, η […] υποστηρίζει ότι *«[τ]ο 2013, δεδομένης της αναμενόμενης διατήρησης συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας, εκτιμούμε ότι ο συνολικός διαχειριζόμενος κύκλος εργασιών μέσω Factoring θα παρουσιάσει περαιτέρω μείωση έως 10%. Η συγκεκριμένη τάση, ωστόσο, δεν αναμένεται να επηρεάσει ισομερώς όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες και ως εκ τούτου αναμένεται μεγαλύτερη πτώση στις υπηρεσίες Factoring χωρίς Αναγωγή σαν αποτέλεσμα της συνέχισης της ύφεσης και της επιφυλακτικότητας στις αποφάσεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου από τις συνεργαζόμενες με τον κλάδο εταιρείες ασφάλισης πιστώσεων. Αντίθετα, αναμένεται αύξηση στις εργασίες εξαγωγικού Factoring,*

[628] Βλ. σχετικά […].
[629] Βλ. σχετικά ως άνω […].

λόγω της τάσης αύξησης των εξαγωγών και της πρόθεσης των φορέων του κλάδου να ενισχύσουν τη συγκεκριμένη προσπάθεια»[630].

484. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται και από την […] η οποία αναφέρει ότι *«[η] αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ιδίως του Factoring, βρίσκεται σε φάση συνεχούς διεισδύσεως στην ευρύτερη χρηματοοικονομική αγορά αλλά ως οικονομική δραστηριότητα συμμετέχει στο ΑΕΠ της χώρας σε χαμηλότερο ποσοστό από αυτό των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών όπου το προϊόν υιοθετήθηκε αρκετά χρόνια πριν την εισαγωγή του θεσμού στην Ελλάδα»*[631].

485. Τέλος, σύμφωνα με την […] [632], η αγορά factoring παρουσιάζει μεν πτωτικές τάσεις λόγω του γενικότερου δυσμενούς οικονομικού κλίματος, οι προοπτικές ωστόσο της συγκεκριμένης αγοράς είναι θετικές, λαμβάνοντας υπ' όψιν την προοπτική περιορισμού της χρήσης των μεταχρονολογημένων επιταγών ως μέσο πληρωμής, την προσφυγή των επιχειρήσεων στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων για τη χρηματοδότηση επί των παρεχομένων σε αγοραστές πιστώσεων, καθώς και την τάση δυναμικής αύξησης του κύκλου εργασιών του εξαγωγικού Factoring. Μάλιστα, όπως υπογραμμίζει η […], *«πρέπει να τονισθεί ότι το δυνητικό πελατολόγιο factoring δεν έχει καθ' όλου εξαντληθεί»*[633]. Υπό αυτό το πρίσμα, η τρέχουσα ύφεση που παρουσιάζεται στην εδώ εξεταζόμενη αγορά μπορεί να θεωρηθεί ως συγκυριακή και παροδική.

I.2.3. Εμπόδια Εισόδου - Δυνητικός Ανταγωνισμός

486. Όπως προκύπτει και από τα ανωτέρω, στην ελληνική αγορά μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες factoring τράπεζες και εταιρείες factoring από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (Ν. 3601/2007), είτε με εγκατάστασή τους (ίδρυση υποκαταστήματος) στην Ελλάδα είτε όχι. Ως εμπόδια εισόδου στην αγορά μπορούν να θεωρηθούν:

- το βασικό κόστος εισόδου, δηλαδή η καταβολή του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου, όπως αυτό καθορίζεται για τις τράπεζες από την ΠΔ/ΤΕ 2471/10.04.2001 και το Ν. 3601/2007 και για τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δυνάμει του άρθρου 4 παρ. 3 Ν. 1905/1990 από την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009[634] και

---

[630] Βλ. σχετικά […].
[631] Βλ. σχετικά […].
[632] Βλ. απαντητικές επιστολές […]και […]κατά την εξέταση της συγκέντρωσης ΕΤΕ/Eurobank.
[633] Βλ. σχετικά […].
[634] Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΠΔ/ΤΕ 2622/2009, το ελάχιστο απαιτούμενο αρχικό κεφάλαιο για τη σύσταση εταιρίας factoring ανέρχεται σε ποσό 4.500.000€, που αντιστοιχεί στο ¼ του ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου για τη σύσταση ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας, και καταβάλλεται σε μετρητά. Κατ' εξαίρεση και βάσει των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν.1905/1990, το ύψος του ελάχιστου απαιτούμενου αρχικού κεφαλαίου σε μετρητά μειώνεται κατά 50% (ήτοι ανέρχεται στο ποσό των 2.250.000€) ενώ το υπόλοιπο 50% καταβάλλεται ως εισφορά σε είδος, αρκεί αυτή να χρησιμοποιηθεί από την υπό ίδρυση εταιρία για την κάλυψη των αναγκών της. Επίσης, κατά τις διατάξεις της παρ. Β 1.β) της ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009, το καταβλητέο σε μετρητά αρχικό κεφάλαιο, *«παραμένει κατατεθειμένο σε πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στην Ελλάδα μέχρι την κατά νόμο σύσταση του νομικού προσώπου. Το ύψος των ιδίων κεφαλαίων των ανωτέρω χρηματοδοτικών ιδρυμάτων δεν επιτρέπεται να υπολείπεται του προβλεπόμενου, κατά περίπτωση, ελαχίστου ορίου, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας τους»*.

- η παροχή άδειας λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος[635].

487. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της γνωστοποιούσας[636], πέραν των ανωτέρων προϋποθέσεων δραστηριοποίησης, τα εμπόδια εισόδου και εξέλιξης στην αγορά είναι ανύπαρκτα. Ειδικότερα, η […] επισημαίνει ότι *«[δ]εν υπάρχουν νομικά και πραγματικά εμπόδια εισόδου στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων αν πληρούνται οι όροι και προϋποθέσεις του ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009 και του νομικού πλαισίου Ν.1905/1990»*. Παρόμοια άποψη περί έλλειψης εμποδίων εισόδου εκφράζουν η […][637], η […], όπως και η […][638].

488. Κατά την άποψη της […], τα ανύπαρκτα εμπόδια εισόδου και τα μηδενικά κόστη αλλαγής factor, καθώς και η εύκολη υποκατάσταση από παρεμφερή προϊόντα όπως οι τραπεζικές χρηματοδοτήσεις με ενέχυρο αξιόγραφα και ασφάλειες πιστώσεων, δημιουργούν ένα μακροπρόθεσμα υγιές περιβάλλον ανταγωνισμού, κάτι που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι πολλοί επιχειρηματικοί πελάτες συνεργάζονται με πλέον του ενός πράκτορα[639]. Κατά την […], η έλλειψη ουσιωδών εμποδίων εισόδου επιτρέπει την εξ αποστάσεως δραστηριοποίηση. Εντούτοις, κατά την κρίση της Επιτροπής, ενδεχόμενη

---

[635] Εφόσον έχει ικανοποιηθεί η απαίτηση περί ελαχίστου αρχικού κεφαλαίου, κατά τα προβλεπόμενα στην § Β.2 της ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009, υποβάλλεται αίτηση προς την Τράπεζα της Ελλάδος συνοδευόμενη με τα ακόλουθα δικαιολογητικά:
α) γνωστοποίηση ταυτότητας των φυσικών ή νομικών προσώπων που κατέχουν (άμεσα ή έμμεσα) τουλάχιστον 10% του μετοχικού κεφαλαίου της υπό ίδρυση εταιρίας καθώς και των δέκα μετόχων με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής ή δικαιωμάτων ψήφου. Αντίστοιχα στοιχεία περί γνωστοποίησης ταυτότητας υποβάλλουν στην ΤτΕ και τα μέλη του ΔΣ της υπό ίδρυση εταιρίας.
β) τα κατά τα ανωτέρω φυσικά ή νομικά πρόσωπα υποβάλλουν στην ΤτΕ πρόσθετα: 1. Συμπληρωμένο ενυπόγραφο ερωτηματολόγιο που διατίθεται από τη Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της ΤτΕ, 2. Αντίγραφο ποινικού μητρώου και 3. Πιστοποιητικό μη κηρύξεως σε πτώχευση. Επιπλέον, οι μέτοχοι υποβάλλουν δήλωση για την προέλευση των χρηματικών μέσων με τα οποία θα αποκτήσουν τις μετοχές τους ενώ τα μέλη του ΔΣ υποβάλλουν βιογραφικά σημειώματα και δύο συστατικές επιστολές.
γ) σχέδιο καταστατικού της υπό ίδρυση εταιρίας,
δ) μελέτη σκοπιμότητας που θα περιλαμβάνει επίσης πλήρες και λεπτομερές πρόγραμμα δράσης και ανάπτυξης των εργασιών της υπό ίδρυση εταιρείας κατά τα πρώτα τρία έτη λειτουργίας της. Η εν λόγω μελέτη θα στηρίζεται στη διερεύνηση του αντίστοιχου τομέα της χρηματοπιστωτικής αγοράς και θα περιγράφει τις μεθόδους και τον τρόπο δραστηριοποίησης σε αυτήν ενώ θα περιλαμβάνονται:
- προσδιορισμός των πηγών άντλησης των κεφαλαίων και πρόβλεψη των εξελίξεων των βασικών οικονομικών μεγεθών και της κεφαλαιακής επάρκειας,
- περιγραφή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και διαδικασιών, της οργανωτικής δομής και της διοικητικής διάρθρωσης της εταιρείας και
- περιγραφή του συστήματος άντλησης πληροφοριών για την οικονομική συμπεριφορά και πιστοληπτική ικανότητα των πελατών με αναφορά στους αναγνωρισμένους φορείς συγκέντρωσης και επεξεργασίας σχετικών στοιχείων με τους οποίους το χρηματοδοτικό ίδρυμα θα συνεργάζεται.

[636] Βλ. σχετικά στοιχεία που παρέθεσε η τράπεζα κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Millennium, καθώς και τις […] και 5201/27.06.2013 απαντητικές επιστολές της Πειραιώς.

[637] Βλ. την […].

[638] Η οποία σημειώνει ότι παρουσία στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων έχουν και αλλοδαπές τράπεζες, είτε αμέσως, με ή χωρίς εγκατάσταση (όπως η HSBC Bank plc., μέχρι πρότινος η Τράπεζα Κύπρου Ltd. κλπ), είτε μέσω της συμμετοχής τους σε ελληνικές τραπεζικές εταιρίες καθώς και αλλοδαπές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, μέχρι τώρα χωρίς εγκατάσταση, έχοντας την έδρα τους σε άλλο κράτος (περίπου 370 πιστωτικά ιδρύματα γνωστοποίησαν προς την ΤτΕ ενδιαφέρον για παροχή υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση). Επισημαίνεται ότι ο βαθμός δραστηριοποίησης των ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά το 2012, έχει αποδυναμωθεί λόγω της συγκυρίας.

[639] Βλ. […]καθώς και […]κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Πειραιώς/Γενική.

εξ' αποστάσεως δραστηριοποίηση δεν αναμένεται να μεταβάλλει δραστικά τις ανταγωνιστικές συνθήκες, λόγω του ανωτέρω αναφερόμενου περιστασιακού χαρακτήρα της.

489. Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής,

- οι υψηλές εκ του νόμου απαιτήσεις αρχικού κεφαλαίου,
- ο έλεγχος σκοπιμότητας στον οποίον προβαίνει η ΤτΕ προκειμένου να χορηγήσει άδεια δραστηριοποίησης[640],
- το γεγονός ότι για επιτυχή είσοδο και βιώσιμη δραστηριοποίηση απαιτείται, πέραν της τεχνογνωσίας, και ισχυρή πελατειακή βάση, η οποία αντλείται από τους επιχειρηματίες-πελάτες των τραπεζών,

συνεπάγονται ότι στην αγορά δύνανται (τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον) να εισέλθουν - με εγκατάσταση - απευθείας ή μέσω θυγατρικών μόνο μεγάλες αλλοδαπές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

490. Επιπροσθέτως, τα τελευταία χρόνια, έχουν εισέλθει στην αγορά η «Marfin Factors & Forfaiters Α.Ε.» και η Probank (το 2011, μέσω εσωτερικής διεύθυνσης), ενώ η ΕΤΕ που μέχρι πρότινος δραστηριοποιείτο μέσω εσωτερικής διεύθυνσης της τράπεζας, το 2009 ίδρυσε την εταιρία «Εθνική Factors Ανώνυμη Εταιρεία Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων». Κατόπιν της ίδρυσης της τελευταίας, κατά το διάστημα 2010-2012, το μερίδιο του Ομίλου ΕΤΕ στη σχετική αγορά αυξήθηκε κατά περίπου [0-5] ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η Marfin Factors & Forfaiters ΑΕ της Λαϊκής Τράπεζας σταθεροποιήθηκε σε επίπεδα που δεν ξεπερνούν το [5-15]%. Όσον αφορά την Probank, η πλέον πρόσφατη είσοδός της σε συνδυασμό με το γενικότερα χαμηλό μέγεθός της δεν της επέτρεψαν να αποκτήσει μερίδιο αγοράς που να ξεπερνά το [0-1]%[641].

491. Σχετικά με την πιθανότητα εισόδου νέων επιχειρήσεων στη αγορά μέσω εγκατάστασης, η γνωστοποιούσα υποστηρίζει πάντως ότι *«[μ]ε δεδομένη την οικονομική συγκυρία θεωρείται δύσκολο να υπάρξουν επιχειρήσεις που να [θα] εισέλθουν στην αγορά στο άμεσο μέλλον»*[642]. Με την άποψη αυτή συντάσσεται η πλειονότητα των δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων, προβάλλοντας το αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον της χώρας και τη γενικότερη αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος[643]. Αντίθετα, κατά την άποψή της […], εφόσον οι συνθήκες της ελληνικής οικονομίας το επιτρέψουν, δεν αποκλείεται νέοι πάροχοι με εξειδίκευση στο συγκεκριμένο προϊόν διεθνώς να εισέλθουν στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων[644].

[640] Κατά τα προβλεπόμενα στην § Β.4) της ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009, η ΤτΕ μπορεί να αντιτάσσεται στην ανάληψη καθηκόντων ή στην απόκτηση συμμετοχής από πρόσωπα κατά τα ανωτέρω εφόσον διατηρεί αμφιβολίες περί της καταλληλότητας των προσώπων που πρόκειται να αποκτήσουν τη σχετική ιδιότητα, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη διασφάλισης της χρηστής, συνετής διαχείρισης και εν γένει της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοδοτικού ιδρύματος.

[641] Βλ. και επόμενη ενότητα Ι.4.1.1.

[642] Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[643] Βλ. ενδεικτικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης, […] και […].

[644] Η άποψη της […] εδράζεται στο γεγονός ότι η ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παρουσιάζει θετικές προοπτικές ανάπτυξης, ιδίως με τη σταδιακή μείωση της χρήσης μεταχρονολογημένων

I.2.4. Διαφοροποίηση προϊόντων

492. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, εν γένει τα τραπεζικά προϊόντα και κατ' επέκταση οι υπηρεσίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων *«είναι σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένα ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά και τη τιμολόγηση»*[645]. Συνεπώς, η όποια διαφοροποίηση των ανταγωνιστών *«συντελείται με βάση το επίπεδο και την ποιότητα της εξυπηρέτησης της πελατείας, τα οποία και είναι καθοριστικοί παράγοντες για τη διατήρηση της πιστότητας των πελατών και τη διακράτησή τους από τα πιστωτικά ιδρύματα.[...] Η έμφαση είναι στην εξυπηρέτηση της πελατείας και στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών»*[646].

493. Από την πλευρά της η […] εκτιμά ότι στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων παρέχονται προϊόντα και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται αφενός στις ανάγκες της επιχειρηματικής πελατείας, αφετέρου στη διάθεση ανάληψης κινδύνου από πλευράς του πράκτορα. Παράλληλα, είναι δυνατή η παραμετροποίηση των προϊόντων σε τέτοιο βαθμό που να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε επιχειρηματικού πελάτη. Επίσης, αντίστοιχα με την Πειραιώς, η τράπεζα θεωρεί ότι τα προϊόντα των δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων είναι απολύτως ανταγωνιστικά μεταξύ τους, και η όποια διαφοροποίηση αφορά κυρίως το κόστος, το ποσοστό χρηματοδότησης επί της αξίας των εκχωρημένων απαιτήσεων, τις μεθόδους διαχείρισης των απαιτήσεων που εκχωρούνται και το επίπεδο της εξυπηρέτησης[647].

I.2.5. Συνθήκες ζήτησης – Κόστος μεταστροφής

494. Σύμφωνα με τα όσα απάντησαν σχετικά τα πιστωτικά ιδρύματα, η πίστη στο σήμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη κατ' αρχήν με την ποιότητα της εξυπηρέτησης, αλλά και την εν γένει πίστη στο σήμα του μητρικού τραπεζικού ιδρύματος[648]. Μάλιστα, η γνωστοποιούσα, αν και αναγνωρίζει ότι τα προϊόντα είναι τυποποιημένα ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους και την τιμολόγηση, σημειώνει ότι *«ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί τις τράπεζες και στην ουσία διαμορφώνει τη θέση της καθεμίας στην αγορά είναι η επωνυμία και η αναγνωρισιμότητα των εμπορικών σημάτων της από τον πελάτη»*[649], υποδεικνύοντας το σημαντικό βαθμό στον οποίο η φήμη καθορίζει τη ζήτηση.

495. Επίσης, όπως έχει προκύψει από προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α., υπάρχει ευθεία σχέση μεταξύ της προτίμησης των πελατών σε παράγοντες όπως η πίστη στο σήμα, η παροχή εξυπηρέτησης, η παροχή πλήρους φάσματος προϊόντος ή τα αποτελέσματα του δικτύου και της αντίστοιχης προτίμησης για τα πιστοδοτικά αμιγώς τραπεζικά προϊόντα. Ιδιαίτερη, δε, έμφαση δίνεται στην παροχή εξυπηρέτησης και στους όρους που θα τεθούν για την έγκριση του αιτήματος σύναψης σύμβασης[650].

επιταγών ως μέσο πληρωμής, οι οποίες συνηθέστατα χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση για την παροχή πίστωσης από τα πιστωτικά ιδρύματα. Βλ. […].

645 Βλ. σχετικά αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς καθώς και υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωσοποίησης.

646 Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.

647 Βλ. σχετικά […].

648 Βλ. σχετικά[…].

649 Βλ. σχετικά υπ' αριθ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

650 Βλ. σχετικά και προσκομισθέντα στοιχεία της […].

496. Σημειώνεται ότι σε προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α., η […]είχε επισημάνει ότι η αγορά παρουσιάζει συγκέντρωση από την πλευρά της ζήτησης και αποτελείται από λίγους μεγάλους φερέγγυους πελάτες, τυχόν μετατόπιση των οποίων επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τα μερίδια αγοράς των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην αγορά[651].

497. Όσον αφορά το κόστος μεταστροφής, τόσο η γνωστοποιούσα[652] όσο και οι ανταγωνίστριες τράπεζες[653] θεωρούν ότι δεν αποτελεί σοβαρό παράγοντα που επηρεάζει τη μετακίνηση πελατών από πράκτορα σε πράκτορα, καθώς είναι είτε ασήμαντο είτε κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα[654]. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η Πειραιώς, *«[η] μετακίνηση πελατών από Τράπεζα σε Τράπεζα κρίνεται ιδιαίτερα εύκολη, καθώς στην ελληνική αγορά λειτουργεί σημαντικός αριθμός τραπεζών, ενώ η τυποποίηση των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων είναι σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο […] Είναι δυνατή η πρόωρη λύση μιας σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης/factoring, εφόσον ο πελάτης ειδοποιήσει εγγράφως και με τους όρους που περιγράφονται στην εκάστοτε σύμβαση οι οποίοι ενδεχομένως να περιλαμβάνουν επιβαρύνσεις κατά περίπτωση»*[655].

498. Άλλωστε, σύμφωνα με την […], *«[ο]ι πελάτες είναι ελεύθεροι να συνεργασθούν με περισσότερες εταιρείες factoring ταυτόχρονα ή να διακόψουν τη συνεργασία τους με μία εταιρεία ανέξοδα και να αρχίσουν συνεργασία με άλλη. Επίσης αποτελεί συνήθη πρακτική η συνεργασία επιχειρήσεων με πλέον του ενός πράκτορα ταυτόχρονα, γεγονός που επιτρέπει την ελεύθερη διαπραγμάτευση και επιλογή παρόχου υπηρεσιών Factoring από πλευράς της επιχειρηματικής πελατείας»*[656], άποψη που υποστηρίζεται και από την […]. Επίσης, όπως επισημαίνει η […], οι συμβάσεις πρακτορείας είναι συνήθως αόριστης διάρκειας, η δε καταγγελία από πλευράς του πελάτη είναι εφικτή και τα αποτελέσματα της καταγγελίας λαμβάνουν χώρα εφόσον δεν υφίστανται εκκρεμότητες του πελάτη έναντι του παρόχου[657].

Ι.2.6. Παράγοντες τιμολόγησης

499. Όπως αναφέρθηκε στην Ενότητα Ι.1.1, το factoring αποτελεί ουσιαστικά τριμερή συνεργασία μεταξύ της εταιρίας factoring, του προμηθευτή/πελάτη της εταιρίας factoring και των οφειλετών του προμηθευτή/πελάτη. Η λειτουργία του factoring συνίσταται στην εκχώρηση από μέρους του προμηθευτή/πελάτη των απαιτήσεών του από τους οφειλέτες στην εταιρία factoring και της παροχής από την τελευταία υπηρεσιών που αφορούν στη λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των εκχωρημένων απαιτήσεων και κατά περίπτωση τη δυνατότητα χορήγησης προκαταβολών επί της αξίας τους. Υπό προϋποθέσεις δε, η εταιρία factoring αναλαμβάνει και την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή/πελάτη[658]. Έναντι των από μέρους της παρεχόμενων υπηρεσιών,

---

[651] Βλ. σχετικά στοιχεία που προσκόμισε η […].
[652] Βλ υπ' αριθ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[653] Βλ ενδεικτικά […] και […].
[654] Βλ. και […].
[655] Βλ. σχετικά […].
[656] Βλ. σχετικά […] και […].
[657] Βλ. […].
[658] Βλ. και Ελληνική Ένωση Πρακτόρων Επιχειρηματικών Απαιτήσεων, <http://www.hellenicfactors.gr/Default.aspx>.

η εταιρία factoring εισπράττει ως αμοιβή προμήθεια, η οποία αντιστοιχεί σε συμβατικά συμφωνημένο με τον προμηθευτή/πελάτη **ποσοστό** επί της αξίας των εκχωρηθεισών απαιτήσεων. Το ποσοστό αυτό εκλαμβάνεται από τον πελάτη ως τιμή της υπηρεσίας.

500. Ανάλογα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο διαμορφώνεται και το ύψος της προμήθειας που καταβάλλει ο προμηθευτής/πελάτης στην εταιρία factoring.

501. Η τιμολόγηση της προμήθειας είναι προϊόν εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης με κάθε πελάτη[659] κι ως εκ τούτου διαφέρει για κάθε σχέση συνεργασίας. Σε αντίθεση με άλλα προϊόντα παροχής ρευστότητας (όπως οι χορηγήσεις επιχειρηματικής τραπεζικής), στην τιμολόγηση του factoring η δραστηριοποιούμενη επιχείρηση-εκδοχέας (factor) λαμβάνει υπόψη πρωτίστως όχι τόσο τη φερεγγυότητα του πελάτη-εκχωρητή, αλλά αυτή του οφειλέτη της εκχωρηθείσας απαίτησης, γεγονός που καθιστά την τιμολόγηση της υπηρεσίας πιο σύνθετη.

502. Όπως ελέχθη και ανωτέρω, τα μέρη (factor-πελάτης) μπορούν να συμφωνήσουν ελεύθερα ποιός θα φέρει τον κίνδυνο της μη πληρωμής της απαίτησης (factoring με και χωρίς αναγωγή). Ο καταμερισμός του κινδύνου αυτού αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα κατά τη διαμόρφωση της τιμής της υπηρεσίας.

503. Γενικότερα, σύμφωνα με τα πιστωτικά ιδρύματα που απάντησαν σχετικά, τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά πελατών βάσει των οποίων γίνεται η τιμολόγηση των υπηρεσιών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι, ιδίως[660]:

- η πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών οι απαιτήσεις έναντι των οποίων εκχωρούνται,
- η πιστοληπτική ικανότητα του εκχωρητή,
- η διασπορά των απαιτήσεων μεταξύ των οφειλετών,
- το πλήθος των προς διαχείριση παραστατικών (τιμολογίων, επιταγών κλπ),
- η συχνότητα των διενεργούμενων εισπράξεων,
- ο αριθμός και η συχνότητα των αιτημάτων που υποβάλλονται από πλευράς του εκχωρητή,
- η πολυπλοκότητα της εφαρμογής των συμφωνημένων μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη όρων συνεργασίας,
- η εντοπιότητα των οφειλετών (country risk - για τις περιπτώσεις εξαγωγικού Factoring) και
- η χρήση υπηρεσιών ανταποκριτή πράκτορα (για τις περιπτώσεις εξαγωγικού Factoring)[661].

---

[659] Κατά την άποψη της […], η διαμόρφωση των προμηθειών είναι αντικείμενο έντονου ανταγωνισμού (βλ. […]).

[660] Βλ. ενδεικτικά […] και […],[…]και […].

[661] Σχετικά, η […]επιστολή παροχής στοιχείων επισημαίνει ότι η τιμολόγηση συνδέεται άμεσα: 1. Με τα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια του εκάστοτε προμηθευτή, 2. Τον κλάδο που δραστηριοποιείται ο προμηθευτής και τις προοπτικές αυτού, 3. Την ευρύτερη συνεργασία που έχει ο προμηθευτής με […]σε επίπεδο καλυμμάτων, εξασφαλίσεων και καταθέσεων, 4. Το προϊόν (πχ με ή χωρίς ασφαλιστική κάλυψη), 5. Την ποιότητα, τον όγκο και την διασπορά των εκχωρημένων απαιτήσεων, 6. Το εκάστοτε κόστος δανεισμού της […], 7. Τη χρηματοοικονομική συγκυρία και 8. Το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον.

504. Όπως αναφέρουν οι δραστηριοποιούμενες στην αγορά τράπεζες, ο πελάτης ενημερώνεται γραπτώς για τους όρους συνεργασίας πριν την έναρξή της. Οι τιμολογιακοί όροι αναγράφονται ευκρινώς στην σύμβαση factoring και οποιαδήποτε αύξηση πέρα των συμβατικά συμφωνηθέντων απαιτεί τη γραπτή συναίνεση του πελάτη μέσω πρόσθετης πράξης[662].

Ι.2.7. Διαφάνεια

505. Σύμφωνα με την […][663] δυνάμει του Ν. 1905/1990 υπηρεσίες Factoring δύνανται να παρέχουν είτε εταιρείες με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής, είτε Τράπεζες, αμφότερες δε οι κατηγορίες συμμορφώνονται με την ΠΔΤΕ 2501/2002[664]. Βάσει της ως άνω Πράξης, κατά την άποψη των δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων, υπάρχει διαφάνεια όσον αφορά στην τιμολογιακή πολιτική, την πελατεία, την προσφορά αλλά και τους λοιπούς όρους των σχετικών υπηρεσιών μεταξύ αφενός των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και αφετέρου των πελατών τους.

506. Κατά την κρίση της Επιτροπής, το γεγονός ότι ενδεχομένως είναι δυνατόν να παρατηρηθεί η ονομαστική προμήθεια των επιχειρήσεων (ή, απολογιστικά, η μέση προμήθειά τους)[665] δεν σημαίνει ότι είναι ευχερές να διαπιστωθεί η τιμολόγηση από τους ανταγωνιστές, δεδομένου ότι πρόκειται για μία αγορά που χαρακτηρίζεται από εξατομικευμένη διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών και πάμπολλους παράγοντες προσδιορισμού της (εξατομικευμένης) τιμολόγησης. Συνεπώς, εκτιμάται ότι δεν υπάρχει διαφάνεια μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων ως προς την τιμολόγηση της κάθε μίας επιχείρησης προς καθέναν από τους πελάτες της, τουλάχιστον κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης μεταξύ factor – πελάτη.

Ι.2.8. Τιμολόγηση – Περιθώριο κέρδους

507. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία των σχετικά ερωτηθεισών εταιριών[666], η μέση προμήθεια (τιμή) παροχής υπηρεσιών **εγχώριου** factoring[667] ανά εκχωρούμενη απαίτηση κατά το διάστημα 2011-α΄ τρίμηνο 2013 είχε ως εξής[668]:

---

[662] Βλ. ενδεικτικά […] και […],[…], και υπ' […].

[663] Βλ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Εθνική/Eurobank.

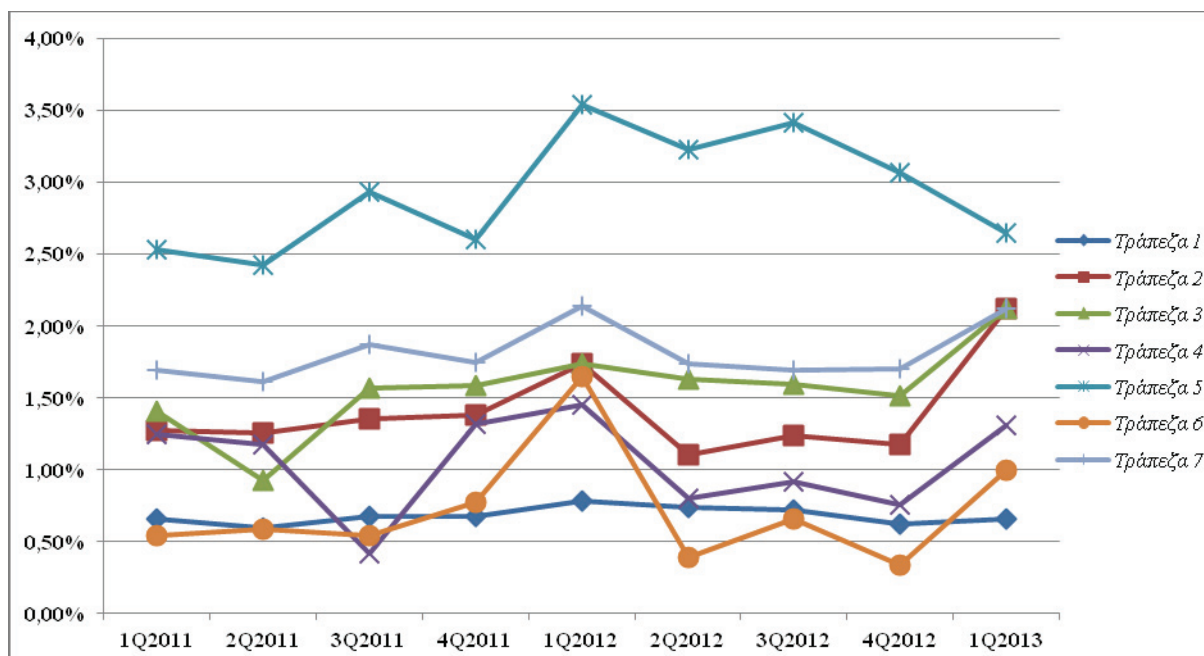
[664] *«Ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους».*

[665] Σημειώνεται ότι τα μέλη της Ελληνικής Ένωσης Factoring, που αποτελούν την πλειοψηφία των δραστηριοποιούμενων στην ελληνική αγορά επιχειρήσεων, στο πλαίσιο των καταστατικών τους υποχρεώσεων, αποστέλλουν κατά περιόδους στην Ένωση αναλυτικά στοιχεία διαχειριζόμενου κύκλου εργασιών.

[666] Σχετικά με την προσκόμιση ποσοτικών στοιχείων διευκρινίζεται ότι εστάλησαν οι υπ' αριθμ. πρωτ. […],[…],[…],[…] και […] επιστολές παροχής στοιχείων στις […], […],[…], […] και […] αντίστοιχα. Ζητήθηκαν στοιχεία που αφορούν σε νέες εκχωρούμενες απαιτήσεις και τις αντίστοιχες προμήθειες διαχείρισης και προεξόφλησης από τις δραστηριότητες των εταιριών σε εγχώριο factoring και σε τριμηνιαία βάση για το διάστημα 01/01/2011-31/3/2013. Όσον αφορά τις δαπάνες των εταιριών ζητήθηκαν ετήσια στοιχεία για τα έτη 2011 και 2012. Σημειώνεται ότι δεν ζητήθηκαν στοιχεία από τις […] και […] καθώς […] δεν εκτιμάται ότι είναι ικανές να αποτελέσουν σημαντική ανταγωνιστική πίεση στην αγορά.

[667] Ως ένδειξη της τιμολογιακής πολιτικής των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων επελέγη το εγχώριο factoring, δεδομένου ότι:

Διάγραμμα τιμής ανά εκχωρούμενη απαίτηση σε τριμηνιαία βάση

508. Όπως προκύπτει και από το ανωτέρω διάγραμμα, οι […], όπως η [Τράπεζα 1], τιμολογούν διαχρονικά πιο ανταγωνιστικά έναντι […], όπως είναι η [Τράπεζα 5]. Εξαίρεση σε αυτό αποτελεί η [Τράπεζα 4], η οποία κινείται σε εξίσου ανταγωνιστικά επίπεδα με την [Τράπεζα 2]. Ωστόσο, αναφορικά με την τιμολογιακή πολιτική της [Τράπεζα 4], επισημαίνεται ότι το χαρτοφυλάκιο της εταιρίας αποτελείται από μεγάλους corporate πελάτες[669] που λόγω μεγέθους και διαπραγματευτικής δύναμης δύνανται να επηρεάσουν την τιμολόγηση ευχερέστερα από τους μικρότερους σε μέγεθος εκχωρητές. […], η [Τράπεζα 6] φαίνεται να εφαρμόζει ιδιαίτερα ανταγωνιστική τιμολογιακή πολιτική που κυμαίνεται σε επίπεδα ανάλογα ή ακόμα και μικρότερα […], [Τράπεζα 1] και [Τράπεζα 2]. Όσον αφορά τη [Τράπεζα 7], ακολουθεί λιγότερο ανταγωνιστική τιμολογιακή πολιτική, κάτι που συνάδει και με τα […] επίπεδα οριακού κόστους όπως θα διαφανεί και στη συνέχεια.

- καλύπτει παραπάνω από το 80% των εργασιών των επιχειρήσεων (μοναδική εξαίρεση επί αυτού αποτελεί η […]) και
- στο εξαγωγικό factoring η προμήθεια συναρτάται κατά μεγάλο ποσοστό από τον κίνδυνο εντοπιότητας (country risk), ο οποίος διαφέρει ανά χώρα και εταιρία και είναι ανέφικτο να απομονωθεί. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση συμπερίληψης του εξαγωγικού factoring τα προσκομιζόμενα στοιχεία δε θα ήταν ευθέως συγκρίσιμα.

[668] Για τα εδώ παρατιθέμενα στοιχεία, η τιμή προσεγγίστηκε μέσω του αθροίσματος της προμήθειας προεξόφλησης και της προμήθειας διαχείρισης. Αποτελεί δε το πηλίκο των συνολικών εισπραχθεισών προμηθειών προεξόφλησης και διαχείρισης ανά τρίμηνο προς το σύνολο των νέων εκχωρηθεισών απαιτήσεων για το ίδιο διάστημα, εκφρασμένο σε ποσοστό.

[669] Ειδικότερα, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. πρωτ. […]επιστολή παροχής στοιχείων της […], η […] *«[…]και δυνατότητα άντλησης κεφαλαίων με προνομιακούς όρους, […]»*.

509. Η κατά τα ανωτέρω προμήθεια αποτελείται και διαμορφώνεται από τα εξής δύο στοιχεία[670]:

α) Την προμήθεια διαχείρισης, η οποία αντικατοπτρίζει το λειτουργικό κόστος του πράκτορα για τη διαχείριση των επιχειρηματικών απαιτήσεων[671] και την κάλυψη πιστωτικού κινδύνου (καταβολή ασφαλίστρων σε ασφαλιστική εταιρία σε περιπτώσεις factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής)[672] και σχετίζεται με εξατομικευμένους ανά πελάτη παράγοντες όπως π.χ. ο αριθμός των οφειλετών και η παροχή πληροφόρησης σχετικά με τον κίνδυνο αφερεγγυότητάς τους σε Ελλάδα ή εξωτερικό, οι απαιτήσεις έναντι των οποίων έχουν εκχωρηθεί, οι συμφωνημένοι με τους οφειλέτες όροι συναλλαγών (εμπορικές συμφωνίες), το πλήθος των διαχειριζόμενων παραστατικών, το κόστος είσπραξης των απαιτήσεων και η πολυπλοκότητα των διενεργούμενων εισπράξεων[673].

β) Την προμήθεια προεξόφλησης (επιτόκιο), η οποία αφορά στο κόστος άντλησης ρευστότητας με το οποίο επιβαρύνεται ο προμηθευτής/πελάτης και ποικίλει ανάλογα με τον αριθμό και την αξία των εκχωρηθεισών απαιτήσεων.

α) Προμήθεια διαχείρισης

510. Σύμφωνα με όλες τις σχετικά ερωτηθείσες εταιρίες, το κόστος διαχείρισης της εκχωρηθείσας απαίτησης περιλαμβάνεται εξ ολοκλήρου στην προμήθεια διαχείρισης[674]. Στο πλαίσιο αυτό, το ύψος της προμήθειας διαχείρισης μπορεί να αποτελέσει προσέγγιση του (επιτοκιακά εκπεφρασμένου) διαχειριστικού κόστους και του οριακού κόστους ανά νέα απαίτηση. Σημειώνεται ωστόσο ότι δεν κατέστη σαφής από τη γνωστοποιούσα ο ακριβής τρόπος υπολογισμού της προμήθειας διαχείρισης και η στάθμιση των παραγόντων που την απαρτίζουν, κι ως εκ τούτου δεν τεκμηριώθηκε επαρκώς εάν η προμήθεια διαχείρισης υπερβαίνει το (πραγματικό) διαχειριστικό κόστος ανά απαίτηση.

511. Το ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζει τη διαχρονική εξέλιξη του κόστους διαχείρισης των εταιριών factoring, όπως αυτό προσεγγίζεται μέσω των διαθέσιμων στοιχείων εισπραχθεισών προμηθειών διαχείρισης[675].

---

[670] Βλ. και υπ' αριθμ. πρωτ. […]και […].

[671] Στο θέμα της διαχείρισης, βασικοί παράγοντες κοστολόγησης αποτελούν η μηχανογραφική υποδομή και το στελεχιακό δυναμικό (τόσο σε επίπεδο τεχνογνωσίας όσο και σε πληθυσμό).

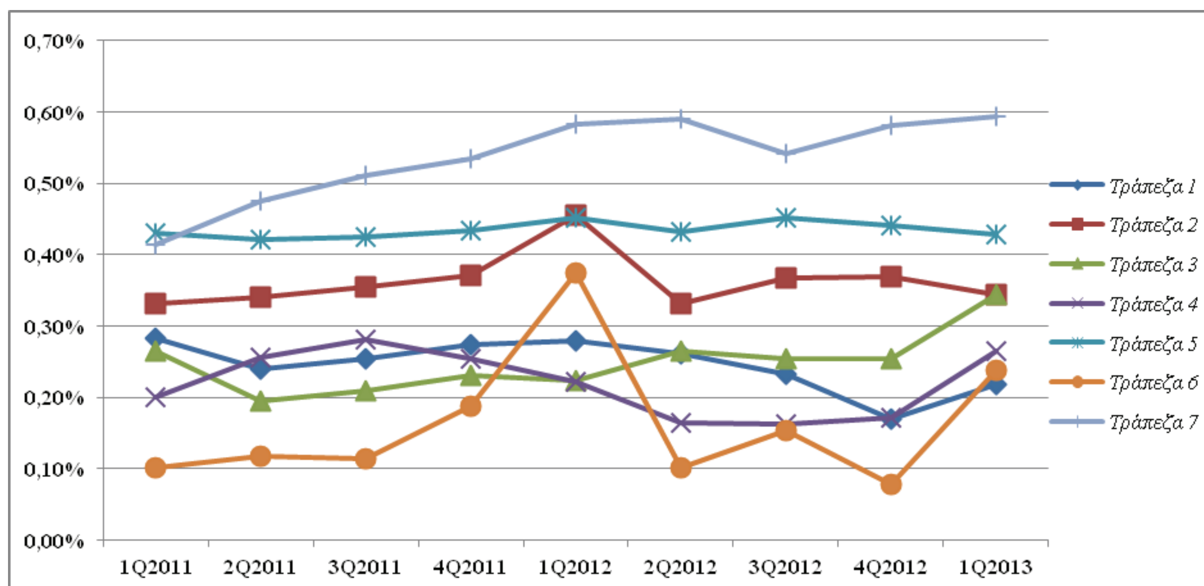
[672] Επίσης στο θέμα της ασφάλισης κινδύνων, η κοστολόγηση εξαρτάται από την πολιτική ανάληψης κινδύνων του κάθε παίκτη και το κόστος τρίτων συνασφαλιστών/αντασφαλιστών.

[673] Η προμήθεια διαχείρισης επιβάλλεται επί της ονομαστικής αξίας των απαιτήσεων και ενσωματώνει τα πραγματικά κόστη διαχείρισης των απαιτήσεων όπως αυτά προκύπτουν από το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της διαχείρισης, αλλά και το ενδεχόμενο κόστος ασφάλισης (για τις περιπτώσεις του factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής). Για αυτόν το λόγο, η προμήθεια διαχείρισης έχει μεγάλο εύρος, που μπορεί να κυμαίνεται από 0,1% έως 1,5% και πλέον επί των εκχωρημένων απαιτήσεων.

[674] Βλ. ενδεικτικά […] όπου αναφέρει ότι *«[τ]ο διαχειριστικό κόστος ανά προεξόφληση περιλαμβάνεται πάντα στην προμήθεια διαχείρισης με την οποία χρεώνεται ο εκχωρητής»*.

[675] Για τα εδώ παρατιθέμενα στοιχεία, το κόστος διαχείρισης προσεγγίστηκε μέσω της προμήθειας διαχείρισης και αποτελεί το πηλίκο των εισπραχθεισών προμηθειών διαχείρισης ανά τρίμηνο προς το σύνολο των νέων εκχωρηθεισών απαιτήσεων για το ίδιο διάστημα, εκφρασμένο σε ποσοστό.

Διάγραμμα κόστους διαχείρισης ανά εκχωρηθείσα απαίτηση σε τριμηνιαία βάση

512. Οι […] φαίνεται να λειτουργούν σε υψηλότερα επίπεδα διαχειριστικού κόστους έναντι […], ενώ προκύπτει ότι για όλες σχεδόν τις εταιρίες, διαχρονικά το διαχειριστικό κόστος έχει αυξηθεί, γεγονός που συνάδει με τον αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο και το υψηλότερο κόστος χρήματος που αντιμετωπίζουν οι δραστηριοποιούμενες εταιρίες.

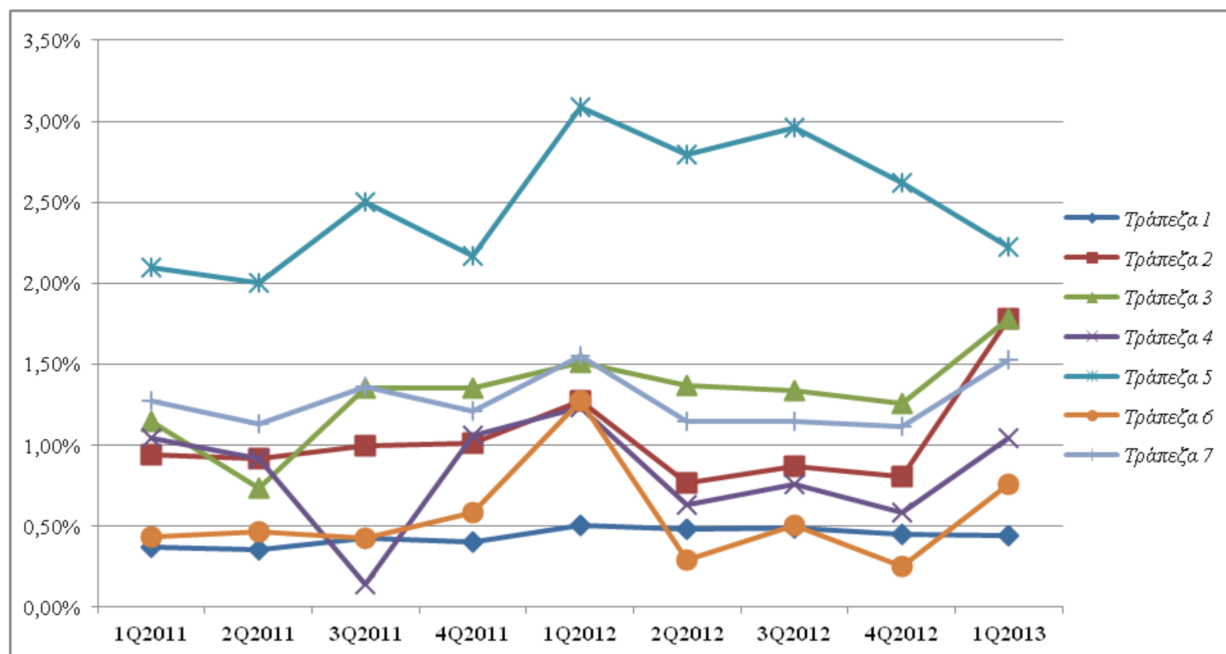
β) Προμήθεια προεξόφλησης

513. Η προμήθεια προεξόφλησης προσεγγίζει σε μεγάλο βαθμό το μεσοσταθμικά υπολογισμένο μικτό περιθώριο κέρδους των εταιριών factoring ανά διαχειριζόμενη απαίτηση, καθώς αποτελεί το πλέον του κόστους τμήμα της προμήθειας που καταβάλλει ο πελάτης. Υπό αυτή την έννοια, απομονώνοντας το ύψος της προμήθειας προεξόφλησης είναι δυνατό να προσεγγιστεί[676] το μικτό περιθώριο κέρδους των δραστηριοποιούμενων

[676] Όσον αφορά την αντιστοίχιση προμήθειας προεξόφλησης - μικτού περιθωρίου κέρδους, θα πρέπει να σημειωθεί ότι όπως προελέχθη, από την έρευνα της Γ.Δ.Α. δεν προέκυψε ο τρόπος με τον οποίο υπολογίζεται η προμήθεια διαχείρισης, ούτε από τις απαντήσεις των εταιριών που ερωτήθηκαν σχετικά διευκρινίζεται το ύψος κατά το οποίο το κόστος διαχείρισης ενδεχομένως υπολείπεται της προμήθειας διαχείρισης. Συνεπώς, υπάρχει περίπτωση μέρος της προμήθειας διαχείρισης να μην αντικατοπτρίζει διαχειριστικά κόστη κι ως εκ τούτου να προστίθεται στο μικτό περιθώριο κέρδους. Ορθότερο θα ήταν συνεπώς να υποστηριχθεί ότι η προμήθεια προεξόφλησης αποτελεί το κατώτερο όριο περιθωρίου μικτού κέρδους, ενώ ως ανώτατο εκλαμβάνεται το

εταιριών factoring. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία των εταιριών, το μικτό περιθώριο κέρδους τους είχε από το 2011 μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2013 ως εξής[677]:

Διάγραμμα μικτού περιθωρίου κέρδους ανά τρίμηνο

514. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα, η [Τράπεζα 1], η [Τράπεζα 2], η [Τράπεζα 3], και η [Τράπεζα 6] λειτουργούν με χαμηλότερο μικτό περιθώριο κέρδους έναντι […] παικτών όπως η [Τράπεζα 7] και η [Τράπεζα 5]. Μάλιστα, η [Τράπεζα 1] διαχρονικά παρουσιάζει τις λιγότερες διακυμάνσεις και παραμένει σταθερά σε χαμηλά επίπεδα μικτού περιθωρίου κέρδους. Αυτό μπορεί να οφείλεται τόσο σε μειωμένο κόστος λειτουργίας όσο και σε πιο ανταγωνιστική τιμολόγηση έναντι των λοιπών εταιριών.

Ι.2.9. Εκτίμηση αποτελεσματικότητας επιχειρήσεων

515. Όπως προαναφέρθηκε, στο πλαίσιο διερεύνησης των συνθηκών κόστους των εταιριών factoring ζητήθηκαν από αυτές στοιχεία σχετικά όχι μόνο με το ύψος των εκχωρούμενων απαιτήσεων και των εισπραχθέντων προμηθειών διαχείρισης και προεξόφλησης αλλά και των δαπανών λειτουργίας τους.

σύνολο της τιμολόγησης (προμήθεια προεξόφλησης συν προμήθεια διαχείρισης). Το πραγματικό περιθώριο μικτό κέρδους ωστόσο, εκτιμάται ότι προσεγγίζει το κατώτερο όριό του.

[677] Για τα εδώ παρατιθέμενα στοιχεία, το μικτό περιθώριο κέρδους προσεγγίστηκε μέσω της προμήθειας προεξόφλησης και αποτελεί το πηλίκο των εισπραχθεισών προμηθειών προεξόφλησης ανά τρίμηνο προς το σύνολο των νέων εκχωρηθεισών απαιτήσεων για το ίδιο διάστημα, εκφρασμένο σε ποσοστό.

516. Για την εξέταση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων από την πλευρά του κόστους λειτουργίας τους, είναι απαραίτητη προϋπόθεση η συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν αμιγώς τις δαπάνες των εταιριών. Εξάλλου, με δεδομένο ότι το κόστος διαχείρισης υπολείπεται της προμήθειας διαχείρισης, η προσέγγιση εξομοίωσης του κόστους διαχείρισης με την προμήθεια διαχείρισης υπερεκτιμά το κόστος των επιχειρήσεων και υποεκτιμά (εκτιμάται όχι σημαντικά) το υπολογισθέν περιθώριο κέρδους[678].

517. Για το λόγο αυτό, και με σκοπό να προσεγγιστεί το μεταβλητό κόστος των εταιριών παροχής υπηρεσιών factoring, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία ετήσιων δαπανών τους, όπως αυτά καταγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις τους. Στη συνέχεια, έγινε αναγωγή των μεταβλητών δαπανών[679] στις ετήσιες εκχωρηθείσες απαιτήσεις προκειμένου να υπολογιστεί το μέσο κόστος των δραστηριοποιούμενων στην αγορά εταιριών.

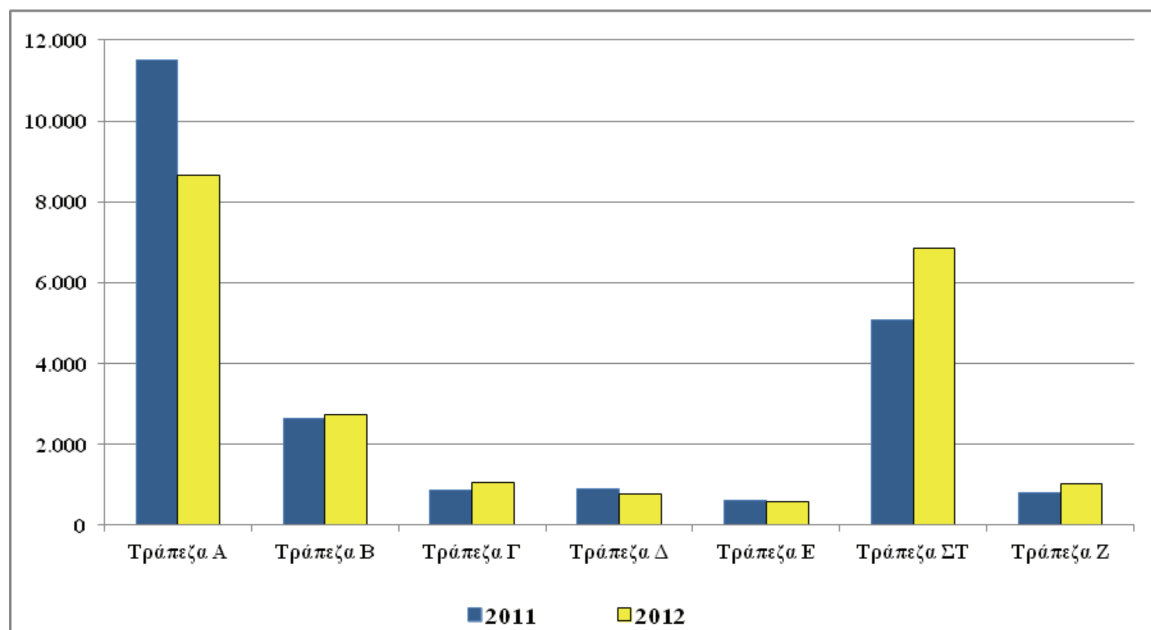
518. Τα αποτελέσματα των ανωτέρω υπολογισμών έχουν ως ακολούθως:

Τράπεζα	Μέσο Μεταβλητό Κόστος* 2011	Μέσο Μεταβλητό Κόστος 2012
Τράπεζα Α	[…]	[…]
Τράπεζα Β	[…]	[…]
Τράπεζα Γ	[…]	[…]
Τράπεζα Δ	[…]	[…]
Τράπεζα Ε	[…]	[…]
Τράπεζα ΣΤ	[…]	[…]
Τράπεζα Ζ	[…]	[…]
Σημείωση: το μέσο μεταβλητό κόστος έχει υπολογιστεί ανά € εκ εκχωρηθεισών απαιτήσεων		

519. Απεικονίζοντας και διαγραμματικά τα ανωτέρω:

Διαγραμματική εξέλιξη του μέσου μεταβλητού κόστους (ανά 1 εκ. ευρώ εκχωρούμενων απαιτήσεων)

[678] Με την έννοια ότι μέρος της προμήθειας διαχείρισης αποτελεί περιθώριο κέρδους.
[679] Εν προκειμένω για την εκτίμηση του μεταβλητού κόστους έχουν συνυπολογιστεί οι δαπάνες προσωπικού, οι δαπάνες διοίκησης και τα λοιπά λειτουργικά έξοδα, όπως απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών. Δεν έχουν συμπεριληφθεί οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.

520. Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, οι εταιρίες factoring […], είναι οι πιο αποτελεσματικές. Συγκεκριμένα, η [Τράπεζα Γ] και η [Τράπεζα Ε], […], παρουσιάζουν σημαντική συμμετρία ως προς το κόστος και είναι εμφανώς πιο αποτελεσματικές σε σχέση με […] όπως η [Τράπεζα Α] και η [Τράπεζα ΣΤ]. Ωστόσο, κατά τα ανωτέρω, οι δύο εταιρίες φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την εφαρμοζόμενη τιμολογιακή πολιτική τους, με τη [Τράπεζα Γ] να είναι τιμολογιακά σαφώς πιο ανταγωνιστική[680]. Συμμετρικές και εξίσου αποτελεσματικές από πλευράς κόστους εμφανίζονται οι [Τράπεζα Ζ] και [Τράπεζα Δ],[…] .

521. Τέλος, η [Τράπεζα ΣΤ] λειτουργεί με σημαντικά αυξημένο κόστος […]. […]. Αναμφίβολα, οι σημαντικές συνέργειες που επιτυγχάνονται συνεπεία της υπό κρίση πράξης θα επιφέρουν μείωση του κόστους της νέας οντότητας. Ωστόσο, δεν είναι γνωστό το μέγεθος των συνεργειών αυτών και ειδικότερα το αποτέλεσμά τους επί του κόστους παροχής υπηρεσιών factoring του νέου Ομίλου Πειραιώς. Σε κάθε περίπτωση, υπογραμμίζεται η σημαντική ανταγωνιστική πίεση που μπορεί να ασκηθεί από την […], […].

[680] Αυτό ενδεχομένως συνάδει με τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να επιτύχουν σχετική διαφοροποίηση ως προς τις πρόσθετα παρεχόμενες υπηρεσίες (πχ εξυπηρέτηση πελατών).

Ι.2.10. Στενότεροι ανταγωνιστές

522. Σύμφωνα με την […][681], στενότερος ανταγωνιστής της είναι η εταιρία […] ενώ κατά τη […], *«[η] […]θεωρεί ότι συναγωνίζεται άμεσα τις […],[…],[…],[…],[…]»*[682]. Αντιθέτως, κατά τη […] *«[δ]εν αναγνωρίζεται κάποιο συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα ως πολύ στενός ανταγωνιστής της Τράπεζας Πειραιώς […]. Έτσι η Τράπεζα Πειραιώς ανταγωνίζεται με όλες τις Τράπεζες στην Ελληνική αγορά. Αναφορικά με το σήμα, οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες είναι οι κύριοι ανταγωνιστές της Τράπεζας Πειραιώς»*[683].

523. Ωστόσο, όπως αναφέρει η ΕΕΠΕΑ, *«[η] Πειραιώς Factoring AE, ως μέλος του Ομίλου Πειραιώς, ανταγωνίζεται τα λοιπά μέλη της Ελληνικής Ένωσης Factoring. Αναφορικά δε με το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το εύρος του διαμορφούμενου κόστους υπηρεσιών και την πίστη στο σήμα στενότεροι ανταγωνιστές είναι οι: Eurobank Factors AE, ABC Factors AE, η Τράπεζα Κύπρου (Κύπρου Factors), η Laiki Factors and Forfaiters [ενν. Marfin Factors & Forfaiters] και η Εθνική Factors AE»*[684].

524. Όσον αφορά τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη, η ΕΕΠΕΑ σημειώνει στην ίδια επιστολή ότι *«[η] Τράπεζα Κύπρου (Κύπρου Factors) και η Laiki Factors and Forfaiters AE [ενν. Marfin Factors & Forfaiters AE] ανταγωνίζονται τα λοιπά μέλη της Ελληνικής Ένωσης Factoring. Αναφορικά δε με το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το εύρος του διαμορφούμενου κόστους υπηρεσιών και την πίστη στο σήμα στενότεροι ανταγωνιστές είναι οι: Eurobank Factors AE, ABC Factors AE, η έτερη Κυπριακής (για την καθεμία), η Εθνική Factors AE και η Πειραιώς Factoring AE»*.

525. Για τις εκτιμήσεις της Επιτροπής βλ. επόμενη Ενότητα Ι.4. της παρούσας.

Ι.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ: Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΗΣ

Ι.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

526. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, η επίδραση της υπό κρίση συγκέντρωσης στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δεν είναι ουσιώδης. Ειδικότερα, όπως αναφέρει η Πειραιώς *«η επίδραση της Συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά δεν είναι ουσιώδης, δεδομένου ότι το μερίδιο αγοράς της Πειραιώς είναι μόλις* [0-6]% *ενώ με την προσθήκη των ελληνικών δραστηριοτήτων των Κυπριακών Τραπεζών (συγκεκριμένα Factoring της Cyprus Popular Bank και της Τράπεζας Κύπρου-η τελευταία λειτουργεί μέσω της τράπεζας-) αυξάνεται κατά* [15-25]% *και ανέρχεται σε* [25-35]%*»*[685,686]. Μάλιστα υπογραμμίζει ότι το μερίδιο αγοράς της μετά την υπό κρίση πράξη θα μειωθεί σημαντικά

---

[681] Βλ. σχετικά […].
[682] Βλ. σχετικά […].
[683] Βλ. σχετικά […].
[684] Βλ. σχετικά […].
[685] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης.
[686] Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι πλέον στον Όμιλο Πειραιώς ανήκει και η Millennium Bank και κατά συνέπεια το μερίδιο της Πειραιώς προ της υπό κρίση συγκέντρωσης αυξάνεται κατά το αντίστοιχο μερίδιο της Millennium Bank.

ως αποτέλεσμα εξορθολογισμού του χαρτοφυλακίου των κυπριακών εταιριών. Ειδικότερα, αναφέρει ότι, «[…]»[687,688].

Ι.3.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

527. Σύμφωνα με τις σχετικές απαντήσεις των λοιπών ανταγωνιστριών τραπεζών, η υπό κρίση πράξη δεν αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην εν προκειμένω αγορά. Ειδικότερα, όπως αναφέρει η […], *«[ο] ανταγωνισμός στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι έντονος και καθορίζεται μεταξύ άλλων από παράγοντες όπως η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και η τιμολόγηση αυτών, η οποία συναρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο και τις διαφορετικές προϋποθέσεις διαχείρισης και είσπραξης απαιτήσεων. Οι συγκεκριμένες συνθήκες ανταγωνισμού αναμένεται να διατηρηθούν και μετά τις τελευταίες επικείμενες ή ήδη πραγματοποιηθείσες εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο. Στη συγκεκριμένη αγορά δεν υφίστανται εμπόδια εισόδου σε νέους παρόχους υπηρεσιών ή ανάπτυξης των υπηρεσιών από τους υφιστάμενους. Επιπλέον ούτε η υπό κρίση πράξη αναμένεται να δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης. Αναφορικά με την επίπτωση της υπό κρίση πράξης στους τελικούς καταναλωτές της συγκεκριμένης αγοράς, εκτιμούμε ότι αυτοί θα διατηρήσουν το δικαίωμα τόσο της ελεύθερης επιλογής παρόχου όσο και της αλλαγής παρόχου. Συμπερασματικά, η εκτίμησή μας σχετικά με τις επιπτώσεις της πραγματοποίησης της υπό εξέταση συγκέντρωσης στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων συνοψίζεται στην άποψη, ότι αυτή δεν αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τις παραμέτρους λειτουργίας του ανταγωνισμού τόσο στη βραχυπρόθεσμη όσο και στη μακροπρόθεσμη λειτουργία αυτού»*[689].

528. Αντίστοιχη άποψη με την […] εξέφρασαν και οι […],[…] και […] [690] ενώ σύμφωνα με την […], η επίπτωση στη λειτουργία του ανταγωνισμού *«[ε]ξαρτάται από την δυνατότητα της Τράπεζας να βελτιώσει την ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκεια της. Η συγκέντρωση Τραπεζών αυτή καθεαυτή δεν επηρεάζει. Σημαντικός παράγοντας για αυτήν την αγορά είναι και η στάση των εταιρειών ασφάλισης κινδύνου καθώς και η ποιότητα των πελατών υπό ασφάλιση»*[691].

529. Ακόμα και η […], που αναγνωρίζει ότι βασικοί μέχρι πρότινος ανταγωνιστές πλέον θα ανήκουν στον ίδιο Όμιλο μειώνοντας σημαντικά τις ανταγωνιστικές πιέσεις της αγοράς, εκτιμά ότι *«σχετικά με τις επιπτώσεις της πραγματοποίησης της υπό κρίση συγκέντρωσης στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων συνοψίζεται στην άποψη ότι αυτή δεν*

[687] Σημειώνεται ότι ο υπολογισμός μεριδίων αγοράς από μέρους της Πειραιώς στηρίζεται σε στοιχεία της ΕΕΠΕΑ. Οι εν προκειμένω επιφυλάξεις της Πειραιώς αφορούν κατά βάση στη δυνατότητα δραστηριοποίησης εταιριών (ημεδαπών και μη) και υποκαταστημάτων αλλοδαπών τραπεζών στην αγορά, χωρίς να είναι μέλη της ΕΕΠΕΑ και συνεπώς χωρίς να έχουν συνυπολογιστεί οι εργασίες τους στα παρατιθέμενα από την Πειραιώς μερίδια αγοράς.

[688] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 6208/5.8.2013 επιστολή παροχής στοιχείων της Πειραιώς.

[689] Βλ. σχετικά […].

[690] Βλ. σχετικά […],[…]και […]απαντητικές επιστολές αντίστοιχα.

[691] Βλ. σχετικά […].

αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τις παραμέτρους λειτουργίας του ανταγωνισμού τόσο στην βραχυπρόθεσμη όσο και στην μακροπρόθεσμη λειτουργία αυτού»[692]. Οι λόγοι στους οποίους στηρίζεται αυτή η εκτίμηση της […]αφορούν στην απουσία εμποδίων εισόδου σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες δυνατότητες ανάπτυξης της αγοράς, εφόσον η χώρα βρεθεί σε αναπτυξιακή πορεία γενικότερα, καθώς όπως υπογραμμίζει *«[ε]πίσης, πρέπει να τονισθεί ότι το δυνητικό πελατολόγιο factoring δεν έχει καθ' όλου εξαντληθεί. Αντίθετα, οι προοπτικές διεύρυνσης της αγοράς είναι αρκετά σημαντικές.*[…]*»*[693].

Ι.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ: Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ι.4.1. Οικονομική ανάλυση

Ι.4.1.1. Μερίδια αγοράς– Δείκτης HHI

530. Όπως προκύπτει από τα υποβληθέντα στη Γ.Δ.Α. στοιχεία από όλες τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των κυριότερων ανταγωνιστών τους, από το έτος 2009 έως και το έτος 2012, είναι τα εξής:

ΚΥΚΛΟΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκατ. €) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ FACTORING						
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2010**		**2011**		**2012**	
	Κυκ.εργ.	**Μερ.αγ.**	**Κυκ.εργ.**	**Μερ.αγ.**	**Κυκ.εργ.**	**Μερ.αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS A.E. (Eurobank Factors AE)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA			[…]		[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		
Εμπορική Τράπεζα	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (Εθνική Factors)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK (Laiki/Marfin Factors & Forfaiters SA)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%		
Αγροτική Τράπεζα.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Τράπεζα Millennium	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		

[692] Βλ. σχετικά […].
[693] Βλ. σχετικά […].

HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK Plc	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Σύνολο Αγοράς[694]	[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ- ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1.800-2.000]	Προ της συγκέντρωσης	[1.800-2.000]
Μετά τη συγκέντρωση	[2.400-2.600]	Μετά τη συγκέντρωση	[2.200-2.400]
Μεταβολή (Δ)	**[500-550]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[400-450]**

Ι.4.1.2. Μη συντονισμένα αποτελέσματα (Μονομερείς Επιδράσεις) συγκέντρωσης

α) Υπολογισμός του Συντελεστή εκτροπής

531. Ως συντελεστής εκτροπής (Diversion Ratio ή d), νοείται το μέγεθος εκείνο που εκφράζει το μέρος της μειωμένης ζητούμενης ποσότητας του προϊόντος/υπηρεσίας μιας επιχείρησης λόγω αύξησης της τιμής του/της, που «μεταφέρεται» σε άλλη δραστηριοποιούμενη στην ίδια σχετική αγορά επιχείρηση. Με άλλα λόγια, υποδηλώνει τι ποσοστό από τη μειωμένη πωλούμενη ποσότητα του προϊόντος μιας επιχείρησης ως αποτέλεσμα της μεταβολής της τιμής του, «μετακινείται» σε έτερο ανταγωνιστή, αυξάνοντας τις πωλήσεις του[695].

532. Εξ ορισμού, ο συντελεστής εκτροπής αποτελεί χρήσιμο εργαλείο κατά τη διάκριση μεταξύ υποκατάστατων και μη προϊόντων[696]. Ειδικότερα, όσο πιο υψηλή είναι η τιμή του συντελεστή τόσο πιο στενά υποκατάστατα είναι τα εξεταζόμενα προϊόντα ή τουλάχιστο αντιμετωπίζονται ως τέτοια από τους καταναλωτές[697]. Συνεπώς, εάν ο συντελεστής ισούται με τη μονάδα (ή είναι ίσος με 100%, καθώς συνήθως εκφράζεται ως ποσοστό), τα

---

[694] Σύνολο Αγοράς όπως προκύπτει από άθροισμα των δηλωθέντων ποσών. Περιλαμβάνει και τον κύκλο εργασιών από εργασίες forfaiting ύψους 12,55 εκ € (0,1% επί του συνόλου αγοράς) τις οποίες παρέχουν για το 2012 […],[…],και […].

[695] Βλ. σχετικά και *Π. Φώτη,* 2013 Βιομηχανική Οργάνωση και Πολιτική Ανταγωνισμού, Θεωρία Βιομηχανικής Οργάνωσης, Πολιτική και Δίκαιο Ανταγωνισμού και Έλεγχος Συγκεντρώσεων, Εκδόσεις Προπομπός, Ενότητα Γ.2.

[696] Βλ. σχετικά *J. Hausman/J. G .Leonard/D. Zona,* 1992 A proposed method for analyzing competition among differentiated products, Antitrust Law Journal, 60, σελ. 889-900.

[697] Ήτοι, ενδέχεται τα προϊόντα να διαφέρουν ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους, ωστόσο κατά τους καταναλωτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη της ίδιας ανάγκης.

εξεταζόμενα προϊόντα είναι πλήρως υποκατάστατα, ενώ στην περίπτωση που ο συντελεστής είναι μηδενικός, τα εξεταζόμενα προϊόντα θεωρούνται από τους καταναλωτές μη υποκατάστατα ή «άσχετα» μεταξύ τους.

533. Όσον αφορά τη χρήση του από τις Αρχές Ανταγωνισμού, αυτή συνίσταται πρωτίστως κατά την εξέταση οριζόντιων συγχωνεύσεων και εξαγορών σε αγορές με διαφοροποιημένα προϊόντα, με σκοπό αφενός την οριοθέτηση της εκάστοτε σχετικής αγοράς αλλά και ως πρώτη ένδειξη των επιπτώσεων της εξεταζόμενης συγκέντρωσης στη λειτουργία του ανταγωνισμού σε αυτή[698]. Σε αυτό το πλαίσιο, όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής εκτροπής μεταξύ των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων, τόσο πιο πιθανό είναι τα αποτελέσματα της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό να είναι σημαντικά, καθώς οι συμμετέχουσες στην υπό κρίση πράξη επιχειρήσεις προσφέρουν άμεσα εναλλάξιμα προϊόντα[699].

534. Εν προκειμένω, όπως υποστηρίζεται από όλες σχεδόν τις δραστηριοποιούμενες στην εν λόγω σχετική αγορά επιχειρήσεις, τα παρεχόμενα προϊόντα δεν διαφέρουν ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Ωστόσο, παράγοντες όπως οι πρόσθετα προσφερόμενες υπηρεσίες, η φήμη της κάθε τράπεζας και του ομίλου της, το δίκτυό της καθώς και η ισχύς και αναγνωρισιμότητα του σήματός της αποτελούν σημεία διαφοροποίησης που λαμβάνονται σημαντικά υπόψη από τους καταναλωτές, καθορίζοντας τις προτιμήσεις και την τελική τους ζήτηση.

535. Όσον αφορά στον υπολογισμό του Συντελεστή Εκτροπής, αν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την εκτίμηση της ελαστικότητας ζήτησης ως προς την τιμή του προϊόντος/υπηρεσίας και τη σταυροειδή ελαστικότητα ως προς την τιμή μεταξύ των προϊόντων/υπηρεσιών υπό εξέταση, τότε ο συντελεστής εκτροπής είναι $DR = \frac{\eta^{\text{cross}}}{\eta}$, όπου η^{cross} η σταυροειδής ελαστικότητα ως προς την τιμή μεταξύ των προϊόντων/υπηρεσιών και η η ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή του προϊόντος/υπηρεσίας[700].

536. Στην περίπτωση όπου δεν υπάρχουν σχετικά στοιχεία, χρησιμοποιούνται τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων για τον υπολογισμό του συντελεστή εκτροπής. Συγκεκριμένα, ο συντελεστής εκτροπής μεταξύ της επιχείρησης Α και της επιχείρησης Β είναι

[698] Βλ. και Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 29: «*Όταν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οι δυνατότητες υποκατάστασης μπορούν να αξιολογηθούν μέσω ερευνών για τις προτιμήσεις των πελατών, με την ανάλυση των κανόνων συμπεριφοράς των αγοραστών, την εκτίμηση της σταυροειδούς ελαστικότητας των τιμών των σχετικών προϊόντων ή με βάση τους συντελεστές εκτροπής.[…]*».

[699] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και Updating the Merger Guidelines: Hearings Statement December 2009, *St. C. Salop/S. Moresi,* Review of methodologies in transport inquiries, *K. Collyer/A. Felet/T. Kitchen,* UK Competition Commission, May 2007, CRA Competition Memo, New Developments in Merger Analysis, October 1996.

[700] Βλ. σχετικά και *R. D. Willig,* 1991 Merger analysis, industrial organization theory and merger guidelines. Brooking Papers in Economic Activity: Microeconomics, σελ. 281-332.

$$DR_{AB} = \left(\frac{s_B}{\sum_{i=1}^{n} s_i - s_A} \right) * 100 = x\%$$ [701]

όπου $\sum_{i=1}^{n} s_i = 100\%$ το άθροισμα των μεριδίων αγοράς των n προϊόντων/υπηρεσιών στην σχετική αγορά προϊόντος υπό εξέταση[702]. Το ποσοστό (x%) της σχέσης του συντελεστή εκτροπής, καταδεικνύει το ποσοστό μείωσης των πωλήσεων της επιχείρησης Α μετά από μια αύξηση της τιμής του, που «καρπώνεται» η Β. Προφανώς, όσο πιο «ισχυρές» είναι οι εξεταζόμενες εταιρίες τόσο πιο υψηλός είναι ο συντελεστής εκτροπής και άρα τόσο πιο σοβαρές οι ενδεχόμενες αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις της συγκέντρωσης[703,704]. Επιπλέον, ως προϋπόθεση για την εφαρμογή της εν λόγω σχέσης, ο καταναλωτής δεν δύναται να απευθυνθεί για τα εν λόγω αγαθά σε εκτός σχετικής αγοράς εταιρίες. Η υπόθεση αυτή βρίσκει εφαρμογή εν προκειμένω καθώς η φύση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών είναι τέτοια ώστε ο καταναλωτής για το ίδιο προϊόν/υπηρεσία δεν μπορεί να απευθυνθεί σε εκτός σχετικής αγοράς εταιρία, δεδομένου ότι οι υπηρεσίες factoring προσφέρονται αποκλειστικά από σχετικά αδειοδοτημένες επιχειρήσεις και πιστωτικά ιδρύματα.

537. Εν προκειμένω, κατόπιν εκτιμήσεων της Γ.Δ.Α., στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται ο συντελεστής εκτροπής μεταξύ των Κύπρου και Λαϊκή ξεχωριστά[705] και από κοινού ως ενιαία οντότητα με τους λοιπούς «παίκτες»[706,707] στη σχετική αγορά του factoring πριν την υπό κρίση πράξη. Με τον τρόπο αυτό προσεγγίζεται ποια τρίτη επιχείρηση αποτελεί το «στενότερο» ανταγωνιστή για κάθε μία από τις αυτές. Σημειώνεται ότι για τους ακόλουθους υπολογισμούς έχουν χρησιμοποιηθεί τα μερίδια που κατείχαν οι τράπεζες/θυγατρικές εταιρίες factoring στη σχετική αγορά στις 31/12/2012.

---

[701] Βλ. σχετικά *C. Shapiro,* 1995 Mergers with Differentiated Products. Department of Justice, Antitrust Division, <http://www.justice.gov/atr/public/speeches/227167.htm ή http://www.justice.gov/atr/public/speeches-/227167.pdf>, *M. Ivaldi,/F.Verboven,* 2001 Quantifying the effects of Horizontal mergers in European competition policy. CEPR Discussion Paper No. 2697, Office of Fair Trading 1999 Merger Appraisal in Oligopolistic Markets. OFT19, σελ. 93-95.

[702] Η σχέση (2) μπορεί να γραφεί και ως $DR_{AB} = \frac{s_B}{1 - s_A}$.

[703] Βλ. σχετικά *C. Shapiro,* Mergers with Differentiated Products, University of California Berkeley Haas School of Business, 1996, < http://faculty.haas.berkeley.edu/shapiro/diversion.pdf >.

[704] Βλ. σχετικά και *Daljort/Sorgard* 2011 Single-Product versus Uniform SSNIPs. International Review of Law and Economics, 32(1), σελ. 142-146 για την εύρεση του συντελεστή εκτροπής στην περίπτωση όπου ο τελευταίος είναι αναλογικός με τις πωλήσεις των προϊόντων/υπηρεσιών υπό εξέταση.

[705] Εν προκειμένω δεν λαμβάνεται υπόψη η Ελληνική καθώς δεν δραστηριοποιείται στη σχετική αγορά.

[706] Εννοείται ότι για τις περιπτώσεις που το πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται στην αγορά μέσω θυγατρικής, λαμβάνεται υπόψη το μερίδιο της τελευταίας.

[707] Στον πίνακα δεν περιλαμβάνονται οι υπολογισμοί για τις […] καθώς το μερίδιό τους είναι εξαιρετικά χαμηλό και δεν ξεπερνά το [0-1]%, ενώ ο συντελεστής εκτροπής είναι αμελητέος.

Συντελεστής Εκτροπής (DR)			
ΣΕ \ ΑΠΟ	**Κύπρου**	**Λαϊκή**	**Κυπριακές**
Eurobank	[25-35]%	[25-35]%	[35-45]%
Alpha Bank	[25-35]%	[25-35]%	[25-35]%
Εθνική	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%
Πειραιώς	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%
HSBC	[5-15]%	[0-5]%	[5-15]%

538. Από τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι ο «στενότερος» ανταγωνιστής των Κύπρου και Λαϊκή είναι η Eurobank. Ο αμέσως επόμενος είναι η Alpha και στη συνέχεια η Εθνική. Αντιθέτως, η γνωστοποιούσα αποσπά πολύ μικρό τμήμα των πελατών που θα φύγουν από τις δύο κυπριακές τράπεζες, σε περίπτωση αύξησης των τιμών τους, και ως εκ τούτου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προ της υπό κρίση πράξης αποτελούσε ιδιαίτερα στενό ανταγωνιστή τους. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται και από τον ακόλουθο πίνακα στον οποίο παρατίθεται ο συντελεστής εκτροπής της γνωστοποιούσας προς τις λοιπές δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις, όπως ίσχυε πριν την υπό κρίση πράξη:

Συντελεστής Εκτροπής (DR)	
ΣΕ \ ΑΠΟ	**Πειραιώς**
Eurobank	[25-35]%
Alpha Bank	[25-35]%
Κύπρου	[15-25]%
Εθνική	[15-25]%
Λαϊκή	[5-10]%
HSBC	[0-5]%

539. Επομένως η Πειραιώς πριν την πραγματοποίηση της υπό κρίση πράξης ανταγωνιζόταν στενά πρωτίστως με τη Eurobank και την Alpha και δευτερευόντως με τις Κύπρου και Εθνική. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαπίστωση ότι το [15-25]% των πελατών που θα έχανε η Πειραιώς θα κατευθυνόταν στην Κύπρου σε περίπτωση αύξησης της τιμής της πρώτης, ενώ, σε περίπτωση αύξησης των τιμών της Κύπρου, μόλις [5-15]% των πελατών που αυτή θα έχανε θα κατευθύνονταν στην Πειραιώς. Όσον αφορά δε τη Λαϊκή, μπορεί να θεωρηθεί ασφαλώς ότι πολύ μικρό τμήμα της πελατείας που θα έφευγε από την Πειραιώς θα κατευθύνονταν σε αυτήν σε περίπτωση μονομερούς αύξησης της τιμής από πλευράς της γνωστοποιούσας. Τα ως άνω συμπεράσματα, εξάλλου, είναι συμβατά και με τις εκτιμήσεις της […][708] που αναφέρθηκαν στην Ενότητα Ι.2.10. της παρούσας.

540. Τέλος, στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι συντελεστές εκτροπής της **νέας οντότητας** αναφορικά με τους λοιπούς βασικούς παίκτες της αγοράς.

[708] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […].

Συντελεστής Εκτροπής (DR)	
ΑΠΟ / ΣΕ	**Όμιλος Πειραιώς (μετά)**
Eurobank	[35-45]%
Alpha Bank	[25-35]%
Εθνική	[15-25]%
HSBC	[5-15]%

541. Συνεπώς, με την ολοκλήρωση της υπό κρίση πράξης, η ενιαία οντότητα του νέου Ομίλου Πειραιώς ανταγωνίζεται στενά με τις Eurobank και Alpha και με λιγότερη ένταση με την Εθνική. Μάλιστα, οι Eurobank και Alpha φαίνεται να αποσπούν έκαστη παραπάνω από το [25-35]% της πελατείας που χάνει ο νέος Όμιλος Πειραιώς λόγω μονομερούς αύξησης της τιμολογιακής πολιτικής του. Από την άλλη πλευρά, η HSBC λόγω του περιορισμένου μεγέθους της δεν φαίνεται να είναι σε θέση να αποσπάσει σημαντικό τμήμα της πελατείας της νέας οντότητας.

β) Υπολογισμός του Δείκτη Ακαθάριστης Αυξητικής Πίεσης επί της Τιμής (Gross Upward Pricing Pressure Index, GUPPI) και δείκτης Ενδεικτικής Αύξησης της Τιμής IPR (Illustrative Price Rise).

542. Ο συντελεστής εκτροπής σε συνδυασμό με μεγέθη μετρήσιμα και παρατηρήσιμα, όπως το τρέχον και ισχύον περιθώριο κέρδους των επιχειρήσεων, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία για την εκτίμηση της ενδεχόμενης αύξησης της τιμής μετά την ολοκλήρωση της υπό εξέταση συγκέντρωσης και ως αποτέλεσμα αυτής.

543. Ειδικότερα, το γινόμενο του συντελεστή εκτροπής και του περιθωρίου κέρδους δίνει το *Δείκτη Ακαθάριστης Αυξητικής Πίεσης επί της Τιμής (Gross Upward Pricing Pressure Index, GUPPI)*. Ο όρος «ακαθάριστη» υπονοεί ότι στη σχέση αυτή δεν συνυπολογίζονται τυχόν συνέργειες (πχ μείωση κόστους παραγωγής) ως αποτέλεσμα της εξεταζόμενης συγκέντρωσης[709]. Συνεπώς:

$$GUPPI = DR \times m$$

544. Ως *m* νοείται το περιθώριο κέρδους και δίνεται από την σχέση $m = \left(\frac{revenues - costsrevenues}{\square}\right) \times 100$ και *DR* ο συντελεστής εκτροπής.

[709] Γενικά, εκτιμάται ότι στις περιπτώσεις που ο δείκτης GUPPI ≥ 2s όπου s η ποσοστιαία αύξηση της τιμής κατά την εφαρμογή του SSNIP test, υπάρχουν ενδείξεις για σημαντικές επιπτώσεις επί της τιμής λόγω της συγκέντρωσης. Έτσι λοιπόν, για s=5%, ο δείκτης GUPPI πρέπει να είναι τουλάχιστον 10% για να θεωρηθεί ότι υποδεικνύει πιθανά αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις λόγω της εξεταζόμενης συγχώνευσης ή εξαγοράς. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και Horizontal Merger Guidelines, US Department of Justice and the Federal Trade Commission, August 2010, < http://www.ftc.gov/os/2010/08/100819hmg.pdf > καθώς και *Upward Pricing Pressure in Two-Sided Markets, P. Affeldt/L. Filistrucchi/T. J. Klein,* Dipartimento di Scienze Economiche, Università degli Studi de Firenze, 2012, < http://www.dse.unifi.it/upload/sub/WP15_2012.pdf >. Αντίστοιχα, όταν ο δείκτης IPR>5% υπάρχουν ενδείξεις για πιθανές αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις λόγω της εξεταζόμενης συγκέντρωσης. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και Commentary on retail mergers, OFT, March 2011, <http://www.oft.gov.uk/shared_oft/mergers/oft1305-ccV1a.pdf>.

545. Τα ίδια μεγέθη χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του *Δείκτη Ενδεικτικής Αύξησης της Τιμής* IPR (Illustrative Price Rise)[710]. Ειδικότερα, εφόσον η ζήτηση είναι **γραμμική**, ο δείκτης υπολογίζεται ως:

$$IPRlinear = \frac{m \times DR}{2(1-DR)}$$

ενώ για την περίπτωση καμπύλης ζήτησης σταθερής ελαστικότητας, ο δείκτης IPR δίνεται από τον τύπο:

$$IPR_{isoelastic} = \frac{m \times DR}{(1-m-DR)}$$ [711].

546. Διευκρινίζεται ότι οι δείκτες αυτοί απεικονίζουν τις ενδεχόμενες αυξητικές πιέσεις επί της τιμής των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών που ενδέχεται να σημειωθούν **μονομερώς** από τη νέα οντότητα, κι ως εκ τούτου βοηθούν στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων **μη συντονισμένης συμπεριφοράς**. Καθώς για τον υπολογισμό τους λαμβάνονται υπόψη οι ίδιες μεν παράμετροι (συντελεστής εκτροπής, περιθώριο κέρδους) αλλά σε διαφορετική σχέση, είναι εύλογο να ορίζονται διαφορετικά τα κατώφλια που όταν ξεπεραστούν προκύπτουν αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της εξεταζόμενης πράξης με τις απαιτήσεις του ανταγωνισμού. Έτσι λοιπόν, θεωρείται ότι όταν ο δείκτης GUPPI ξεπερνά το 10% και αντίστοιχα ο δείκτης IPR το 5%, υπάρχουν ενδείξεις ότι πιθανά η υπό κρίση πράξη θα επιφέρει αυξήσεις επί των τιμών των σχετικών προϊόντων/υπηρεσιών.

547. Εν προκειμένω, δεδομένης της θέσεως της γνωστοποιούσας στη σχετική αγορά κατόπιν της ολοκλήρωσης της υπό κρίση συγκέντρωση (βλ. μερίδια αγοράς στην Ενότητα I.4.1.1 κατωτέρω), δεν υπάρχουν καταρχάς ενδείξεις για δυνατότητα βιώσιμης μονομερούς αύξησης της τιμής από πλευράς Πειραιώς. Σε αυτό εξ άλλου συνηγορούν και οι ανωτέρω εκτιθέμενοι συντελεστές εκτροπής όπου καθίσταται σαφές ότι προ της υπό κρίση πράξης οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεν αποτελούσαν στενούς ανταγωνιστές.

548. Η αρχική εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται από τους υπολογισμούς των δεικτών GUPPI και IPR για τα συμμετέχοντα στη συγκέντρωση μέρη, που παρατίθενται στον κάτωθι πίνακα:

Δείκτες IPR & GUPPI (σχετική αγορά factoring)		
	περιθώριο κέρδους	**Συμμετέχουσες στη συγκέντρωση**
IPR	2%	[0-2]%
	5%	[0-2]%
	10%	[0-2]%

[710] Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και <http://www.learlab.com/pdf/lcn_merger_screen_price_pressure_test_1360694100.pdf> καθώς και. *C. Shapiro,* 1995 Mergers with Differentiated products. Department of Justice, Antitrust Division, <*http://www.justice.gov/atr/public/speeches/227167.htm*>.

[711] Τόσο με γραμμική, όσο και με σταθερής ελαστικότητας ζήτησης, ο IPR είναι το πηλίκο όπου στον αριθμητή είναι η διαφορά της τιμής πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης που θέτει η επιχείρηση και στον παρανομαστή η τιμή της πριν την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης.

	15%	[0-2]%
GUPPI	2%	[0-5]%
	5%	[0-5]%
	10%	[0-5]%
	15%	[0-5]%

549. Είναι προφανές από τα ανωτέρω αποτελέσματα, ότι δεν προκύπτουν ανησυχίες ως προς την πιθανότητα μονομερούς αύξησης της τιμής από τη νέα οντότητα ως αποτέλεσμα μη συντονισμένης συμπεριφοράς καθώς για κανένα επίπεδο περιθωρίου κέρδους οι δείκτες IPR και GUPPI δεν ξεπερνούν το 5% και 10% αντίστοιχα.

Ι.4.1.3. Συντονισμένα αποτελέσματα συγκέντρωσης

α) Ενδεχόμενη Ανάπτυξη Συντονισμένης Συμπεριφοράς – Υπολογισμός Δείκτη Coordinated Price Pressure Index (CPPI)

550. Σχετικά με την ενδεχόμενη ανάπτυξη συντονισμένης συμπεριφοράς εκ μέρους της νέας οντότητας που θα προκύψει από την υπό κρίση συγκέντρωση και των δύο βασικών ανταγωνιστών της υπάρχουν καταρχήν ενδείξεις για πιθανή ανάπτυξη συντονισμένης συμπεριφοράς δεδομένου ότι:
    - το αθροιστικό τους μερίδιο των οποίων ξεπερνά το 80%[712],
    - παρατηρείται έντονη συμμετρία μεταξύ των επιμέρους μεριδίων αγοράς τους[713] και
    - οι συντελεστές εκτροπής που υπολογίστηκαν και προεκτέθηκαν καταδεικνύουν ότι οι «στενότεροι» ανταγωνιστές της Πειραιώς είναι η Eurobank και η Alpha.

551. Προκειμένου για τη διερεύνηση των αποτελεσμάτων **συντονισμένης συμπεριφοράς**, συνεπεία της υπό κρίση πράξης χρησιμοποιήθηκε και υπολογίστηκε η διαφορά (Δ) του δείκτη Coordinated Price Pressure Index[714] (δείκτης συντονισμένης πίεσης επί της τιμής, εφεξής και ως «CPPI»). Ο δείκτης CPPI απεικονίζει τις αυξητικές πιέσεις επί της τιμής του προϊόντος/υπηρεσίας ως αποτέλεσμα του συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων της εξεταζόμενης αγοράς και ορίζεται ως η μέγιστη αύξηση της τιμής που οι συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις μπορούν να διατηρήσουν. Διευκρινίζεται ότι ο συντονισμός εν προκειμένω δεν προϋποθέτει την ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων, αντιθέτως αφορά επιχειρήσεις που ακολουθούν συμπεριφορά με την προσδοκία ότι η ίδια συμπεριφορά θα ακολουθηθεί και από τις ανταγωνίστριες.

[712] Βλ. σχετικά Ενότητα Ι.4.1.1
[713] Ό.π.
[714] Για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το δείκτη CPPI, βλ. και *Moresi et al,* Gauging Parallel Accommodating Conduct Concerns with the CPPI, 2011, <http://crai.com/uploadedFiles/Publications/Gauging_Parallel_Accomodating_Conduct_Concerns_with_the_CPPI(2).pdf> καθώς και *Motta,* Coordinated Effects in Merger Cases, 2013, <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=motta%20cppi&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.crcal.org%2Fguias-estudios%2Fguias%2Fconcentraciones%2Fdoc_download%2F14-massimo-motta-and-natalia-fabra-coordinated-effects-in-merger-cases&ei=cIADUuaLHonAswbS0o-GYDQ&usg=AFQjCNFQYPs981z0sC_KJRBIRJnXZzumHg&sig2=0iXOOqbvdXASF4ir9Dwi_Q&bvm=bv.50500085,d.Yms&cad=rja>.

552. Για τον υπολογισμό του δείκτη χρησιμοποιείται αφενός ο συντελεστής εκτροπής μεταξύ των «εμπλεκόμενων» επιχειρήσεων, το περιθώριο κέρδους αυτών καθώς και μεγέθη που αφορούν στις πωλήσεις των επιχειρήσεων και την ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή[715]. Στην περίπτωση δε που η καμπύλη ζήτησης είναι γραμμική και δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι επιχειρήσεις είχαν προηγουμένως αναπτύξει συμπεριφορά συντονισμού[716], ο υπολογισμός του δείκτη CPPI διαμορφώνεται ως εξής[717]:

$$CPPI = \frac{\delta \times DR}{1 - \delta DR} \times m$$

όπου δ, είναι ο προεξοφλητικός παράγοντας[718], m το περιθώριο κέρδους και DR ο συντελεστής εκτροπής.

553. Κατά την εξέταση συγκεντρώσεων και την εκτίμηση των επιπτώσεων στον ανταγωνισμό λόγω συντονισμένης συμπεριφοράς των επιχειρήσεων συνεπεία της συγκέντρωσης, αυτό που λαμβάνεται υπόψη είναι η διαφορά (Δ) μεταξύ του δείκτη CPPI πριν και μετά τη συγκέντρωση. Έτσι λοιπόν, η διαφορά (Δ) του δείκτη CPPI προ και μετά τη συγκέντρωση, αποτελεί ένδειξη σχετικά με εάν η υπό κρίση πράξη:

α) δημιουργεί προϋποθέσεις συντονισμού σε μία αγορά όπου οι προϋποθέσεις αυτές προηγουμένως απουσίαζαν ή

---

[715] Γενικά, ο δείκτης CPPI για το συντονισμό δύο επιχειρήσεων ισούται με: $CPPI = \min\{LSPI_{A,}, LSPI_B\}$ όπου $LSPI_i$ αντιστοιχεί στη μέγιστη αύξηση της τιμής που μπορούν οι επιχειρήσεις να διατηρήσουν όταν η i επιχείρηση είναι η πρώτη που αυξάνει την τιμή της και οι υπόλοιπες ακολουθούν. Το $LSPI_i$ ισούται με

όπου S_i^I αντιστοιχεί στην μέγιστη αύξηση της τιμής στην οποία η επιχείρηση i προτίθεται να προβεί και S_j^M αντιστοιχεί στη μέγιστη αύξηση της τιμής την οποία η επιχείρηση j προτίθεται να ακολουθήσει κατόπιν αύξησης της τιμής της i. Σημειώνεται τέλος ότι $S_i^I = \frac{\delta F_{ji} - \theta_i}{1 - \delta F_{ji}} m_i$, όπου $F_{ji} = \frac{DR_{ji}\ Q_j\ e_j}{Q_i\ e_i}$ και $\Theta_i = 1 - \frac{1}{m_i\ e_i}$ ενώ $S_j^M = \frac{\delta\ F_{ij} - \theta_j}{1 - F_{ij}}\ m_j$. Τα μεγέθη Q και e αντιστοιχούν στις πωλήσεις, την ελαστικότητα ζήτησης αντίστοιχα.

[716] Ειδικότερα, βρίσκονταν σε ισορροπία κατά Bertrand, ήτοι ανταγωνίζονταν ως προς την τιμή.

[717] Ο εν λόγω τύπος υπολογισμού του δείκτη CPPI προϋποθέτει συμμετρία των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία των υφιστάμενων μεγάλων παικτών της αγοράς προκύπτει ότι αυτοί παρουσιάζουν σημαντική συμμετρία όχι μόνο όσον αφορά τη θέση τους στην αγορά αλλά και το μέσο κόστος. Η τιμολόγηση παρουσιάζει συμμετρία αλλά σε λιγότερο βαθμό. Αυτό πιθανά οφείλεται στη σχετική διαφοροποίηση που εμφανίζει ως προς το σήμα και τη φήμη της εταιρία που το προσφέρει.

[718] Ο προεξοφλητικός παράγοντας αφορά στην προεξόφληση από την επιχείρηση των μελλοντικών εισροών της. Ισούται δε με: $\delta = \exp\{-(r+\rho)\Delta\}$ όπου r είναι το επιτόκιο που θα εισέπραττε η επιχείρηση από την επένδυση των εισροών της, ρ είναι το αντισταθμιστικό επιτόκιο για τον κίνδυνο που αναλαμβάνει να συμμετέχει στο συντονισμό και Δ αντιστοιχεί στην περίοδο που διαρκεί ο συντονισμός. Όσο υψηλότερος είναι ο προεξοφλητικός παράγοντας, τόσο μεγαλύτερης σημασίας είναι για την επιχείρηση οι μελλοντικές χρονικά εισροές παρά οι άμεσες και κατά συνέπεια, τόσο περισσότερο «υπομονετική» είναι η επιχείρηση. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. και *Moresi et al,* Gauging Parallel Accommodating Conduct Concerns with the CPPI, 2011, <http://crai.com/uploadedFiles/Publications/Gauging_Parallel_Accomodating_Conduct_Concerns_with_the_CPPI(2).pdf >.

β) ενισχύει τις ήδη υπάρχουσες συνθήκες για την ανάπτυξη πρακτικών συντονισμένης συμπεριφοράς.

554. Είναι εύλογο ότι όσο υψηλότερη είναι η διαφορά (Δ), τόσο σημαντικότερες είναι οι επιπτώσεις της συγκέντρωσης όσον αφορά την ανάπτυξη συντονισμού από τις δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις. Όταν δε η διαφορά (Δ) του δείκτη CPPI πριν και μετά τη συγκέντρωση είναι αρνητική, συνάγεται ότι η υπό κρίση πράξη λειτουργεί αποτρεπτικά στην ανάπτυξη (ή διατήρηση) συμπεριφοράς συντονισμού των επιχειρήσεων της αγοράς. Σημειώνεται ότι όσον αφορά τις επιπτώσεις της συγκέντρωσης ο δείκτης CPPI και κατά συνέπεια η διαφορά Δ δεν αποτελούν πρόβλεψη για την αύξηση των τιμών μετά τη συγκέντρωση ούτε και απεικονίζουν την ισορροπία που θα επέλθει στην αγορά στο πλαίσιο ενός μοντέλου δυναμικού ολιγοπωλίου. Γενικά, εκτιμάται ότι όταν η διαφορά (Δ) υπερβαίνει το 10%[719], συντρέχουν ανησυχίες όσον αφορά τις επιπτώσεις επί της τιμής του σχετικού προϊόντος/υπηρεσίας ως αποτέλεσμα συντονισμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων συνεπεία της υπό κρίση συγκέντρωσης.

555. Η ακόλουθη άσκηση αποσκοπεί να δώσει μια εκτίμηση των αυξητικών πιέσεων επί της τιμολογιακής πολιτικής των τριών «στενών» ανταγωνιστών. Όσον αφορά την καμπύλη ζήτησης των επιχειρήσεων, γίνεται η υπόθεση εργασίας ότι είναι γραμμική (ή τουλάχιστον τείνει να είναι γραμμική), ήτοι η ελαστικότητα ως προς την τιμή αυξάνεται καθώς αυξάνεται η τιμή. Η υπόθεση αυτή στηρίζεται στο ότι:

α) οι πελάτες factoring είναι στο σύνολό τους επιχειρήσεις, «ευαίσθητες» στις αλλαγές των τιμών εκ μέρους των εταιριών factoring,

β) υφίστανται διαθέσιμες εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης[720] και

γ) η αγοραστική ισχύς τους κρίνεται από τις εταιρίες factoring υψηλή σε βαθμό που να περιορίζει τις δυνατότητες των τελευταίων για μονομερή αύξηση των τιμών.

556. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, υπογραμμίζεται εκ νέου ότι τα όποια συμπεράσματα εξάγονται αποτελούν ενδείξεις και όχι αποδεικτικά στοιχεία[721].

---

[719] Δεδομένου ότι ο δείκτης CPPI υποθέτει ότι οι συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις δεν λαμβάνουν υπόψη τους την αντίδραση των λοιπών παικτών της αγοράς, είναι εμφανές ότι οι εκτιμώμενες βάσει CPPI αυξητικές πιέσεις επί της τιμής είναι υψηλότερες των πραγματικών. Αυτό δε είναι πιο έντονο στην εκτίμηση του δείκτη CPPI μετά τη συγκέντρωση επιχειρήσεων καθώς δεν λαμβάνεται πρόσθετα υπόψη η σημασία των συνεργειών που η νέα οντότητα επιτυγχάνει. Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου η διαφορά (Δ) του δείκτη CPPI να υποδεικνύει πιθανή αύξηση των τιμών λόγω ανάπτυξης συντονισμένης συμπεριφοράς των επιχειρήσεων εκτιμάται ότι πρέπει να υπερβαίνει το 10%. Βλ. Επίσης σχετικά και *Moresi et al,* Gauging Parallel Accommodating Conduct Concerns with the CPPI, 2011, < http://crai.com/uploadedFiles/Publications/Gauging_Parallel_Accomodating_Conduct_Concerns_with_the_CPPI(2).pdf > καθώς και *J. Harrington*, Evaluating Mergers For Coordinated Effects And The Role Of "Parallel Accommodating Conduct", 2013, < https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEEQFjAE&url=https%3A%2F%2Fbepp.wharton.upenn.edu%2Ffiles%2F%3Fwhdmsaction%3Dpublic%3Amain.file%26fileID%3D5772&ei=-vQEUrPNF8TBtAbiiIHgCg&usg=AFQjCNFq1Cyc3er_uUS-7Kdr4XvH0RUx3w&bvm=bv.50500085,d.Yms&cad=rja> .

[720] Π.χ. χρηματοδότηση μέσω αλληλόχρεων λογαριασμών με εκχώρηση απαιτήσεων από επιταγές.

[721] Ειδικότερα, οι εδώ παρατιθέμενοι υπολογισμοί στηρίζονται σε ισχυρές από πλευράς οικονομικής θεωρίας υποθέσεις όπως, ενδεικτικά: 1. Θεωρείται ότι το μέγεθος της αγοράς θα παραμείνει σταθερό, 2. Δεν

557. Στους ακόλουθους πίνακες απεικονίζονται τα αποτελέσματα του δείκτη CPPI κατά την εξέταση πιθανού συντονισμού της νέας οντότητας με τη Eurobank, την Alpha και τις Eurobank και Alpha από κοινού. Σύμφωνα με τη θεωρία[722], προεξοφλητικός παράγοντας μεγαλύτερος του 67% σε μια αγορά με τρεις παίκτες καθιστά το συντονισμό κατ' αρχήν βιώσιμο. Ωστόσο, καθώς δεν είναι γνωστό το ακριβές ύψος του προεξοφλητικού παράγοντα για την εκάστοτε επιχείρηση που δραστηριοποιείται στην υπό εξέταση αγορά, παρατίθενται, πέραν των υπολογισμών του δείκτη CPPI και της διαφοράς (Δ) με προεξοφλητικό παράγοντα ύψους 67%, και οι υπολογισμοί του δείκτη CPPI και της διαφοράς (Δ) για (πολύ υψηλά) επίπεδα προεξοφλητικού παράγοντα, ύψους 70% και 80%. Όπως θα καταδειχτεί αμέσως μετά, ακόμα και αν ληφθεί προεξοφλητικός παράγοντας ύψους 80%, οι επιχειρήσεις, λόγω των συνθηκών (και ιδίως του σχετικά χαμηλού περιθωρίου κέρδους υπό το οποίο λειτουργούν) δεν θα είχαν σημαντικό κίνητρο συντονισμού. Συναφώς, δεδομένου ότι ο δείκτης CPPI τελεί σε ευθεία σχέση με το ύψος του προεξοφλητικού παράγοντα κι ως εκ τούτου, εάν δεν προκύψουν αυξητικές πιέσεις επί της τιμής σε υψηλά επίπεδα προεξοφλητικού παράγοντα, δεν θα προκύψουν και σε χαμηλότερα.

558. Ο αριθμός των επιχειρήσεων της αγοράς παίζει σημαντικό ρόλο στην ευστάθεια του συντονισμού. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων της αγοράς, τόσο δυσκολότερο είναι να τηρηθεί ο συντονισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, ένας συντονισμός με πολλές επιχειρήσεις μειώνει το κέρδος της καθεμίας επιχείρησης που συμμετέχει σε αυτόν, και συνεπώς αυξάνεται η πιθανότητα κάποια από αυτές να αποκλίνει από την τήρηση της συμφωνίας[723].

559. Ως εκ τούτου, οι αυξητικές πιέσεις επί της τιμής, όπως απεικονίζονται με τη διαφορά του δείκτη CPPI, συνεπεία της συγκέντρωσης έχουν ως εξής:

Δείκτης CPPI και διαφορά Δ *(συντονισμός με τη Eurobank)*			
δ	**περιθώριο κέρδους**	**CPPI**	**Δ (CPPI)**
67%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[0-2]%	[0-2]%
	10%	[2-4]%	[2-4]%
	15%	[4-6]%	[4-6]%
70%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[0-2]%	[0-2]%

λαμβάνονται υπόψη τυχόν συνέργειες και 3. Δεν λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις στη συνολική προσφορά των εξεταζόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

[722] Σχετικά με το πως επηρεάζεται ο προεξοφλητικός παράγοντας από τις συνθήκες της αγοράς, βλ. και *M. Ivaldi/ B. Jullien/P. Rey/P. Seabright/J. Tirole*, The Economics of Tacit Collusion, March 2003, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_economics_of_tacit_collusion_en.pdf>. Όταν η αγορά βρίσκεται σε ισορροπία Bertrand με δύο επιχειρήσεις ($n = 2$) , ο προεξοφλητικός παράγοντας θα πρέπει να είναι $\delta \geq \frac{1}{2} = 0{,}50$, έτσι ώστε κάθε συμπαιγνιακή τιμή να αποτελέσει ευσταθή ισορροπία μιας συντονιστικής συμπεριφοράς. Αντιστοίχως, στην περίπτωση όπου $n = 3$ (νέα οντότητα, Eurobank & Alpha) ο προεξοφλητικός παράγοντας θα πρέπει να είναι $\delta \geq 1 - \frac{1}{n} = \frac{2}{3} = 0{,}667$.

[723] Βλ. σχετικά *O. Compte/ P. Jehiel*,, 2002 Multi-party negotiations, mimeo, CERAS.

	10%	[2-4]%	[2-4]%
	15%	[4-6]%	[4-6]%
80%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[2-4]%	[0-2]%
	10%	[4-6]%	[2-4]%
	15%	[6-8]%	[4-6]%

560. Τα αντίστοιχα αποτελέσματα για τον ενδεχόμενο συντονισμό μεταξύ των Πειραιώς και Alpha μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης έχουν ως εξής:

Δείκτης CPPI και διαφορά Δ *(συντονισμός με την Alpha)*			
δ	**περιθώριο κέρδους**	**CPPI**	**Δ (CPPI)**
67%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[0-2]%	[0-2]%
	10%	[2-4]%	[2-4]%
	15%	[4-6]%	[4-6]%
70%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[0-2]%	[0-2]%
	10%	[2-4]%	[2-4]%
	15%	[4-6]%	[4-6]%
80%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[0-2]%	[0-2]%
	10%	[2-4]%	[2-4]%
	15%	[4-6]%	[4-6]%

561. Όπως διαφαίνεται από τα ανωτέρω, όσο πιο υψηλό είναι το περιθώριο κέρδους με το οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, τόσο πιο υψηλές είναι οι αυξητικές πιέσεις επί της τιμής, επιβεβαιώνοντας τις προβλέψεις της θεωρίας (βλ. Ενότητα Δ ανωτέρω). Οι ως άνω υπολογισμοί καταδεικνύουν ότι μετά την ολοκλήρωση της υπό κρίση πράξης το ενδεχόμενο συντονισμού της Πειραιώς με μία εκ των Eurobank και Alpha **δεν** θα μπορούσε να επιφέρει ουσιαστικές αυξητικές πιέσεις στην τιμή ακόμα και για ιδιαιτέρως υψηλά επίπεδα προεξοφλητικού παράγοντα, όπως 70% και 80% που υποδεικνύουν εξαιρετικά «υπομονετικές» επιχειρήσεις.

562. Τέλος, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται τα αποτελέσματα του δείκτη CPPI και της διαφοράς Δ αυτού σε περίπτωση από κοινού συντονισμού του νέου ομίλου Πειραιώς με τις Eurobank και Alpha ως συνέπεια της υπό κρίση πράξης. Εν προκειμένω, για τις ανάγκες των εν λόγω υπολογισμών θεωρήθηκε ότι οι Eurobank και Alpha αποτελούν ενιαία οντότητα[724].

Δείκτης CPPI και διαφορά Δ *(συντονισμός με τις Eurobank και Alpha από κοινού)*			
δ	**περιθώριο κέρδους**	**CPPI**	**Δ (CPPI)**
67%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[2-4]%	[2-4]%

[724] Σχετικά με την προσέγγιση αυτή βλ. και *Moresi et al,* Gauging Parallel Accommodating Conduct Concerns with the CPPI, 2011, <http://crai.com/uploadedFiles/Publications/Gauging_Parallel_Accomodating_Conduct_Concerns_with_the_CPPI(2).pdf >.

	10%	[6-8]%	[4-6]%
	15%	[8-10]%	[8-10]%
70%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[2-4]%	[2-4]%
	10%	[6-8]%	[4-6]%
	15%	[8-10]%	[8-10]%
80%	2%	[0-2]%	[0-2]%
	5%	[4-6]%	[2-4]%
	10%	[8-10]%	[6-8]%
	15%	[12-14]%	[10-12]%

563. Όσον αφορά τον από κοινού συντονισμό των Πειραιώς, Eurobank και Alpha, παρατηρείται ότι οι αυξητικές πιέσεις στην τιμή είναι ιδιαίτερα υψηλές, ξεπερνώντας το «ασφαλές» όριο του 10% μόνο εφόσον οι επιχειρήσεις λειτουργούν με περιθώρια κέρδους που ξεπερνούν το 15% και ο προεξοφλητικός παράγοντας είναι υψηλός, ανερχόμενος στο 80%.

564. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τα προσκομισθέντα στοιχεία των εταιριών factoring, προκύπτει ότι το περιθώριο κέρδους αυτών κυμαίνεται σε επίπεδα που δεν ξεπερνούν το 5% (βλ. και Ενότητα Ι.2.8 ανωτέρω)[725]. Για το υφιστάμενο επίπεδο περιθωρίου κέρδους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, ο δείκτης CPPI και η διαφορά (Δ) κυμαίνονται σε επίπεδα που δεν εγείρουν αμφιβολίες για τη συμβατότητα της υπό κρίση πράξης με τον ανταγωνισμό ανεξάρτητα του ύψους του προεξοφλητικού παράγοντα που επιλέγει κάθε μία επιχείρηση, βάσει των συνθηκών της αγοράς.

Ι.4.2. Νομική αξιολόγηση

Ι.4.2.1. Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

565. Στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων η ενιαία οντότητα θα κατέχει συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης, με μερίδιο αγοράς περίπου [25-35]%, την πρώτη θέση, με βάση στοιχεία έτους 2012, ενώ έπονται η Eurobank μέσω της θυγατρικής της επιχείρησης Eurobank Factors A.E με μερίδιο ανερχόμενο σε [25-35]% περίπου, ο Όμιλος Alpha με μερίδιο περίπου [15-25]% και η Εθνική, μέσω της θυγατρικής της επιχείρησης Εθνική Factors A.E, με ποσοστό περίπου [5-15]%. Στην εν λόγω αγορά, η ανακατανομή των παικτών συνεπεία της υπό κρίσης πράξης είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς προηγουμένως η αποκτώσα κατείχε την έκτη θέση με μερίδιο ύψους περίπου [0-5]% και λόγω της απόκτησης του ενεργητικού των έτερων συμμετεχουσών επιχειρήσεων, που κατείχαν την τρίτη και πέμπτη θέση αντίστοιχα, ηγείται πλέον από πλευράς μεριδίου αγοράς. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με σχετικό πίνακα ανωτέρω, ο δείκτης ΗΗΙ (με βάση στοιχεία έτους 2012) υπερβαίνει το όριο των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) κείται

[725] Βλ. σχετικά στοιχεία που προσκομίσθηκαν με την υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […], την υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […] και την υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […] και υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […].

πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[726].

566. Βάσει των ανωτέρω και ιδίως:

α) του γεγονότος ότι τα μερίδια των δύο επόμενων ανταγωνιστών της νέας οντότητας απέχουν [0-5] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας, ενώ δραστηριοποιείται στη σχετική αγορά και τέταρτος παίκτης το μερίδιο του οποίου απέχει [5-15] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της ενιαίας οντότητας[727],

β) της προεκτεθείσας ανάλυσης βάσει της οποίας δεν υφίστανται ενδείξεις για δυνατότητα βιώσιμης μονομερούς αύξησης της τιμής από την νέα οντότητα, καθώς πιθανολογείται ότι σε περίπτωση μονομερούς αύξησης της τιμολογιακής πολιτικής της νέας οντότητας οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές θα αποσπάσουν έκαστος παραπάνω από το [25-35]% της πελατείας της νέας οντότητας που αυτή θα χάσει και ως εκ τούτου η θέση που αποκτά η ενιαία οντότητα δεν της προσδίδει σε καμία περίπτωση πλεονέκτημα από πλευράς μονομερούς διαμόρφωσης ή και αύξησης των τιμών της παρεχόμενης υπηρεσίας, και

γ) του γεγονότος ότι, όπως αναλύθηκε ανωτέρω[728], επί τη βάσει υπολογισμού του Συντελεστή Εκτροπής, η Κύπρου δεν συνιστούσε προ της υπό κρίση πράξης τον στενότερο ανταγωνιστή του Ομίλου Πειραιώς και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις ήταν άμεσοι ανταγωνιστές, ενώ ταυτόχρονα οι ανταγωνίστριες επιχειρήσεις προσφέρουν στενά υποκατάστατα των προϊόντων και υπηρεσιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, με τους δύο επόμενους ανταγωνιστές να ανταγωνίζονται στενά κατά τα προεκτεθέντα τον Όμιλο Πειραιώς,

αξιολογείται ότι η εν λόγω πράξη δεν δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό μέσω της δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης.

567. Στο συμπέρασμα αυτό κατατείνουν και οι ακόλουθοι παράγοντες και ιδίως οι προοπτικές επέκτασης της αγοράς factoring προς το διεθνές factoring[729], η μη εξάντληση του πελατολογίου, η πιθανότητα δραστηριοποίησης στην αγορά μεγάλων ξένων εταιριών, παρά την ύπαρξη νομικών εμποδίων εισόδου, σε συνδυασμό με τη δραστηριοποίηση ή και έμφαση που δόθηκε από υφιστάμενα πιστωτικά ιδρύματα στις εν λόγω υπηρεσίες και προϊόντα την τελευταία πενταετία και το χαμηλό κόστος μεταστροφής των πελατών σε

---

[726] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 19-21.

[727] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 25. Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), Μ.4484, *Danske Bank/Sampo Bank,* σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές).

[728] Βλ. ανωτέρω, Ενότ. Ι. 4. 1. 2.

[729] Σημειώνεται ότι σε αντίθεση με τη συντριπτική πλειονότητα των υπολοίπων τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών η αγορά factoring σημείωσε για πρώτη φορά από την έναρξη της οικονομικής κρίσης κάμψη το 2012.

νέους προμηθευτές σε συνδυασμό με την τάση αυτών να συνεργάζονται με περισσότερους προμηθευτές.

568. Ωστόσο, πέραν της συμβολής στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης, μια συγκέντρωση δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εφόσον λαμβάνει χώρα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά και οδηγεί στην κατάργηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων που ασκούσαν προηγουμένως μεταξύ τους τα μέρη, σε συνδυασμό με τη μείωση της ανταγωνιστικής πίεσης επί των υπολοίπων ανταγωνιστών. Στην περίπτωση αυτή, ακόμα και αν υπάρχει ελάχιστη πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, η εξάλειψη ενός σημαντικού παράγοντα ανταγωνισμού συνιστά επίπτωση μη συντονισμένης συμπεριφοράς η οποία καταλαμβάνεται από το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 3959/2011[730].

569. Εν προκειμένω, τα επίπεδα του δείκτη HHI, η διαπιστούμενη για το έτος 2012 κάμψη της αγοράς σε συνδυασμό με την ύπαρξη νομικών εμποδίων εισόδου και τη μη συστηματική έως σήμερα δραστηριοποίηση στην ελληνική αγορά ξένων εταιριών, ο μικρός αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά και η εδραιωμένη θέση κάποιων εκ των θυγατρικών επιχειρήσεων των συμμετεχουσών στην αγορά του factoring καθώς και των μεγαλύτερων ανταγωνιστών, κυρίως λόγω της πίστης στο σήμα και των αποτελεσμάτων δικτύου, καταδεικνύει μία συγκεντρωμένη αγορά. Επιπροσθέτως, όπως αναλύθηκε ανωτέρω[731], η μία από τις μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις (Κύπρου) […] , με συνέπεια να ασκεί σημαντική ανταγωνιστική πίεση επί των δύο προπορευόμενων πριν τη συγκέντρωση τραπεζών.

570. Ωστόσο, από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η απόκτηση, μεταξύ άλλων, μίας επιχείρησης με τέτοια εμπορική και τιμολογιακή πολιτική όπως της Κύπρου, είναι ικανή από μόνη της να θεμελιώσει ότι η αποχώρηση της εν λόγω επιχείρησης από την αγορά οδηγεί σε βλάβη του ανταγωνισμού.

571. Σημειώνεται κατ' αρχήν ότι εν προκειμένω, […][732]. Επιπροσθέτως, όπως προεκτέθηκε, η αποκτώμενη επιχείρηση, αν και ανταγωνίζονταν στενά τις δύο προπορευόμενες πριν από τη συγκέντρωση επιχειρήσεις, δε συνιστούσε στενό ανταγωνιστή του Ομίλου Πειραιώς – υπενθυμίζεται ότι βάσει της ανωτέρω ανάλυσης μόνο το [5-15]% των πελατών της Κύπρου που θα έφευγαν από αυτή θα κατευθύνονταν στην Πειραιώς σε περίπτωση μονομερούς αύξησης της τιμής της πρώτης. Περαιτέρω, όπως προέκυψε, ο Όμιλος Πειραιώς ανταγωνίζονταν στενότερα τις δύο προπορευόμενες επιχειρήσεις και όχι την αποκτώμενη επιχείρηση με μόλις το [15-25]% των πελατών που θα έχανε ο Όμιλος Πειραιώς σε περίπτωση μονομερούς αύξησης της τιμής να κατευθύνονται στην Κύπρου. Συνεπώς, οι

[730] Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 25. Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. Μ.3512, *VNU/WPP/JV*, σκ. 17 επ. και Μ.3916, *T-Mobile Austria/Telering*, σκ. 40 επ.

[731] Βλ. ανωτέρω, Ενότ. Ι. 2. 8.

[732] Σημειώνεται ότι η διαλαμβανόμενη στις παρ. 37-38 ανάλυση των μη συντονισμένων αποτελεσμάτων μίας οριζόντιας συγκέντρωσης της Ανακοίνωσης για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων αυτών (ό.π.) αφορά και έχει τύχει εφαρμογής έως σήμερα μόνο σε περιπτώσεις όπου η εξαγοραζόμενη οντότητα κατείχε μικρότερα μερίδια αγοράς από την εξαγοράζουσα. Βλ. και *N. .Levy*, The Control of Concentrations Between Undertakings, Κεφ. 5, παρ. 5.10[5][β].

συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις ασκούσαν πριναπό την υπό κρίση συγκέντρωση ανταγωνιστική πίεση στους μεγαλύτερους παίκτες της αγοράς και όχι σε αισθητό βαθμό μεταξύ τους. Ως εκ τούτου, η υπό εξέταση συγκέντρωση συνεπάγεται τη δημιουργία μίας νέας οντότητας η οποία, εφόσον θα είναι σε θέση να συνδυάσει […]της Κύπρου με […] του Ομίλου Πειραιώς θα συμβάλει στην περαιτέρω ένταση των ασκούμενων ανταγωνιστικών πιέσεων στην υπό εξέταση αγορά (λαμβανομένης υπόψη και της μη διαπίστωσης συντονισμένων αποτελεσμάτων), καθώς θα επιτρέψει στον Όμιλο Πειραιώς να διεισδύει δυναμικά σε μια αγορά όπου πριν από την υπό κρίση συγκέντρωση δεν διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο σε αυτή και να αξιοποιήσει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και των δύο επιχειρήσεων (αποκτώσας και αποκτώμενης).

572. Σημειώνεται εξάλλου, ότι λαμβανομένου υπόψη […], αλλά και του χρόνου που θα απαιτηθεί για την επιτυχή υιοθέτηση […] της μεταβιβαζόμενης, δεδομένου και […] δραστηριοποίησης του στην υπό εξέταση αγορά, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο το μερίδιο της νέας οντότητας να σταθεροποιηθεί σε επίπεδα χαμηλότερα των διαπιστούμενων ανωτέρω, και ως εκ τούτου να ενταθούν τα κίνητρά της άσκησης εντονότερης ανταγωνιστικής πίεσης στους ισχυρότερους ανταγωνιστές.

573. Τέλος, βάσει της ανωτέρω ανάλυσης, […] η Εθνική, αν και με λιγότερο επιθετική πολιτική, η οποία παρουσιάζει ανοδική πορεία από πλευράς κύκλου εργασιών και μεριδίου αγοράς συνακόλουθα. Αξιολογείται συνεπώς ότι η εν λόγω επιχείρηση θα συνεχίσει να ασκεί αποτελεσματική ανταγωνιστική πίεση στους ισχυρότερους ανταγωνιστές στην υπό εξέταση αγορά, και ως εκ τούτου δεν εξαλείφονται πλήρως συνεπεία της υπό κρίση συγκέντρωσης σημαντικοί παράγοντες ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά.

574. Με τη στάθμιση όλων των ανωτέρω παραγόντων και των συμπερασμάτων που προκύπτουν από τους υπολογισμούς του συντελεστή εκτροπής και των δεικτών Ακαθάριστης Αυξητικής Πίεσης επί της Τιμής και Ενδεικτικής Αύξησης της Τιμής, δεν αναμένεται η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

575. Οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες, δραστηριοποιούμενες είτε απευθείας είτε μέσω θυγατρικών τους επιχειρήσεων θα κατέχουν στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους περίπου [75-85]% (ενιαία οντότητα περίπου [25-35]%, Eurobank περίπου [25-35]% και Όμιλος Alpha περίπου [15-25]%). Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αγορά παρουσιάζει υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης, όπως καταδεικνύει και η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI, που ξεπερνά το ασφαλές όριο, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω.[733]. Υπενθυμίζεται

[733] Βλ. Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, ό.π., παρ. 20.

δε ότι όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[734].

576. Η δημιουργία, συνεπεία της υπό κρίση πράξης, και μίας τρίτης οντότητας με συμμετρικό μερίδιο αγοράς με τους δύο προπορευόμενους ανταγωνιστές σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης χρήζει περαιτέρω διερεύνησης ως προς τα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τις ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς του factoring. Τα μερίδια αγοράς των τριών μεγάλων επιχειρήσεων, που αγγίζουν συνδυαστικά ποσοστό περίπου [75-85]%, παρουσιάζουν συμμετρικό χαρακτήρα που δημιουργείται **λόγω** της εξεταζόμενης συγκέντρωσης, σε αντίθεση με τα προηγούμενα τρία έτη, που υπάρχει σχετική απόκλιση μεταξύ των μεριδίων των τριών πρώτων επιχειρήσεων.

577. Ωστόσο, βάσει της ανάλυσης που προηγήθηκε δεν μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις έχουν αντίστοιχα συμμετρικό […] και διαρθρωτική δομή. Όπως προκύπτει από τους παραπάνω πίνακες, πριν από την συγκέντρωση ο Όμιλος Πειραιώς, η Eurobank και ο Όμιλος Alpha εμφανίζουν ουσιώδη απόκλιση από πλευράς […], γεγονός που δεν μπορεί να αναιρεθεί από τη δημιουργία συμμετρικών μεριδίων αγοράς συνεπεία της απόκτησης της τρίτης προ της υπό κρίση πράξης επιχείρησης της αγοράς. […].

578. Επίσης, αν και εμφαίνεται σχετικός βαθμός σταθερότητας μεριδίων, ωστόσο δεν πιθανολογείται ότι τούτος συντελεί υπέρ πιθανού συντονισμού, καθώς με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία δεν μπορεί να διαπιστωθεί ότι έχει επέλθει τέτοια ισορροπία δυνάμεων μεταξύ των μερών του ολιγοπωλίου, όπου κανένας δεν έχει σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των λοιπών, […], ως καταδείχθηκε ανωτέρω. Επιπροσθέτως, η ανακατανομή των μεριδίων αγοράς συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης σε συνδυασμό με […], αλλά και το χρόνο που θα απαιτηθεί […], υποδηλώνει την ύπαρξη ανισορροπίας δυνάμεων μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου.

579. Εξάλλου, όπως, επίσης, παρατηρήθηκε ανωτέρω, η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι εξατομικευμένη για την προσαρμογή στις απαιτήσεις και ανάγκες εκάστου πελάτη[735] και διαμορφώνεται βάσει πληθώρας παραγόντων, που συντείνουν υπέρ της διαφοροποίησης του προϊόντος από οιοδήποτε άλλο χρηματοδοτικό προϊόν, καθιστώντας συνεπώς δυσχερή τυχόν συντονισμό μεταξύ των βασικών μερών της αγοράς. Η απουσία διαφάνειας μεταξύ των ανταγωνιστών ως προς την ακολουθούμενη τιμολογιακή πολιτική λόγω της εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης των συμβατικών όρων αλλά και της δυνατότητας παραμετροποίησης των προϊόντων ώστε να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε επιχειρηματικού πελάτη, οδηγεί στην διαφοροποίηση του

[734] Απόφαση Ε.Επ. Μ.3333, *Sony/BMG (2),* σκ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Ενοτ. Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[735] Βλ. σχετ. αποφάσεις. Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN Amro Assets,* σκ. 197 και Μ.4523, *Travelport/Worldspan* σκ. 161, όπου αξιολογήθηκε ότι η πολυπλοκότητα της δομής τιμολόγησης δεν επιτρέπει την διαφάνεια της αγοράς καθώς είναι απαραίτητες πολλές προσθήκες για την ικανή διεξαγωγή της δραστηριότητας (στη σχετική αγορά).

προϊόντος ανά προμηθευτή /πελάτη και καθιστά έτι περαιτέρω μη ευχερώς εφαρμόσιμο τον συντονισμό μεταξύ των μερών της αγοράς[736],[737].

580. Όσον αφορά τη φάση ωριμότητας και ανάπτυξης που διέρχεται η υπό κρίση αγορά, ενώ αντανακλάται η γενικότερη πτωτική τάση του χρηματοπιστωτικού τομέα, η ελκυστικότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας από πλευράς προσφοράς και ζήτησης δύναται να οδηγήσει σε περαιτέρω ανάπτυξη της εν λόγω αγοράς, γεγονός το οποίο δεν ευνοεί πιθανό συντονισμό επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, παρά τη γενικότερη πτωτική τάση του τραπεζικού τομέα που έχει, κατά δήλωση των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, συμπαρασύρει και την υπό εξέταση αγορά ιδίως το 2012, η παρατηρούμενη ύφεση αξιολογείται ως συγκυριακή και παροδική, καθώς η παρεχόμενη υπηρεσία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παραμένει ελκυστική και από πλευράς ζήτησης, κυρίως λόγω της σταδιακής εξάλειψης των μεταχρονολογημένων επιταγών ως μέσου χρηματοδότησης, αλλά και από πλευράς προσφοράς αφού παρέχει βελτιωμένη εξασφάλιση για τις τράπεζες στην ανάληψη χρηματοδοτικού κινδύνου.

581. Παράλληλα, διαπιστώνεται η δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης του εξαγωγικού factoring. Επί πλέον, η μη ύπαρξη σημαντικού κόστους μεταστροφής προμηθευτή, ως επιβεβαιώνει και η Ελληνική Ένωση Πρακτόρων Επιχειρηματικών Απαιτήσεων, και η μη δέσμευση των πελατών με τον υφιστάμενο πάροχο για τυχόν μελλοντικές οφειλές δεν ευνοούν την ανάπτυξη συντονισμένων αποτελεσμάτων, εν προκειμένω. Στους ανωτέρω παράγοντες, πρέπει να προστεθεί και η εκτίμηση της Ελληνικής Ένωσης Πρακτόρων Επιχειρηματικών Απαιτήσεων περί μη εξάντλησης του πελατολογίου, που καταδεικνύει ότι η αγορά υπηρεσιών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δεν συνιστά μία κορεσμένη αγορά.

582. Όσον αφορά την παράμετρο του δυνητικού ανταγωνισμού διαπιστώνεται η δυνατότητα εισόδου μεγάλων ξένων εταιριών παρά τα διαπιστούμενα νομικά εμπόδια εισόδου. Επιπροσθέτως, τα τελευταία έτη εισήλθαν στη σχετική αγορά του factoring ή επένδυσαν στην περαιτέρω ανάπτυξη των εργασιών τους σε αυτή μέσω της δημιουργίας θυγατρικών επιχειρήσεων τρία πιστωτικά ιδρύματα. Ιδίως η θυγατρική επιχείρηση της Εθνικής (Εθνική Factors Α.Ε.Π.Α.Ε.) επαύξησε το μερίδιό της, που πλέον ανέρχεται σε ποσοστό περίπου [5-15] εντός διαστήματος τριών ετών[738].

583. Επιπλέον, δεν φαίνεται να υφίσταται στη σχετική αγορά αποτρεπτικός μηχανισμός (deterrence), ενδεικτικά αναφερομένης τυχόν σχέσης εξάρτησης των ανταγωνιστών από

[736] Σημειώνεται ότι ο συντονισμός είναι ευκολότερος όταν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι ομοιογενή παρά ετερογενή, καθώς τα ομογενοποιημένα προϊόντα δυσχεραίνουν τις στρατηγικές διαφοροποίησης- που μπορεί να συντελέσουν στη συγκάλυψη επιχειρούμενων αυξήσεων τιμών από μεμονωμένα μέρη του ολιγοπωλίου. Βλ. σχετ. απόφαση Ε.Επ. Μ.619, *Gencor/Lonrho*, σκ. 141.

[737] Ο συντονισμός αναφορικά με την τιμή θα είναι ευκολότερος όταν ένα εγγενώς ομογενοποιημένο προϊόν τιμολογείται κατά τον ίδιο τρόπο από όλους τους παίκτες στην αγορά. (για παράδειγμα μόνο όταν οι σχετικές τιμές διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ποσότητες). Όταν η ποικιλία των τύπων του ίδιου ομογενοποιημένου προϊόντος τιμολογείται σύμφωνα με μία κοινή κλίμακα ή έναν κοινό τιμολογιακό κανόνα, ο συντονισμός αναφορικά με τις βασικές τιμές μπορεί να είναι επαρκής για να αντιμετωπιστεί αυτή η επιπλέον πολυπλοκότητα. Βλ. σχετ. *C. Bengtsson, J. M.Capri, G. Loriot and A. Whelan* σε EU Competition Law vol. II Mergers and Acquisitions Book one, edited by *G. Drauz and Chr. Jones*, σελ. 438.

[738] Βλ. σχετ. ανωτέρω Ενοτ.Ι.2.3 και Ι.4.1 της παρούσας απόφασης.

την ενιαία οντότητα, που θα μπορούσε να αποτελεί κίνητρο μη απόκλισης των μερών από την υιοθετημένη κοινή πολιτική στην εν λόγω αγορά. Οι υφιστάμενες ανταγωνιστικές συνθήκες δεν καταδεικνύουν ανελαστικότητα και σταθερότητα στη ζήτηση, καθώς οι υπηρεσίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων έχουν υποκαταστήσει, όπως προαναφέρθηκε, παραδοσιακά μέσα χρηματοδότησης και προτιμώνται και από την πλευρά του δανειστή αλλά και του πελάτη[739]. Επιπλέον, όπως προκύπτει και από προηγούμενη έρευνα της Γ.Δ.Α.[740], υφίσταται σε μεγάλο βαθμό διασπορά του κινδύνου από την πλευρά του πελάτη με αποτέλεσμα την παράλληλη συνεργασία με πλέον του ενός πράκτορα, πρακτική που δρα αποτρεπτικά για τον συντονισμό μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων[741].

584. Σε κάθε περίπτωση, όπως θεμελιώθηκε ανωτέρω με βάση τον υπολογισμό του δείκτη συντονισμένης πίεσης επί της τιμής (CPPI), η ενιαία οντότητα και οι δύο ως άνω μεγαλύτεροι ανταγωνιστές δεν φαίνεται να έχουν σημαντικό κίνητρο συντονισμού, καθώς λόγω των συνθηκών (και ιδίως του σχετικά χαμηλού περιθωρίου κέρδους υπό το οποίο λειτουργούν) η από κοινού αύξηση των τιμών δεν θα ήταν βιώσιμη και διατηρήσιμη μακροχρόνια. Συγκεκριμένα, τυχόν άνοδος των τιμών θα μπορούσε να επέλθει μόνο στην περίπτωση που: α) το περιθώριο κέρδους τους άγγιζε ποσοστό της τάξης του 15%, ήτοι υπερέβαινε ουσιωδώς το υφιστάμενο κατά προσέγγιση περιθώριο κέρδους που υπολείπεται του 5% και β) οι συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις είναι διατεθειμένες να καρπωθούν τα μέγιστα κέρδη από την εν λόγω αύξηση σε μακρό χρονικό ορίζοντα.

585. Εξάλλου, λόγω των συνθηκών και χαρακτηριστικών της εν λόγω αγοράς[742], δεν πιθανολογείται εύλογα ότι θα ήταν υλοποιήσιμη μια αύξηση του περιθωρίου κέρδους των ανωτέρω εταιριών σε 15%, ακόμα και αν τούτο αποφασίζονταν από τις συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις.

586. Περαιτέρω σημειώνεται ότι, το εν λόγω δυσμενέστερο για το επίπεδο ανταγωνισμού σενάριο προϋποθέτει, πέραν της συμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μελών του ολιγοπωλίου, την ύπαρξη και συμμετρίας κόστους, η οποία όπως προεκτέθηκε, δεν πιθανολογείται ως βεβαία και άμεση, συνεπεία της υπό εξέταση πράξης. Συνεπώς, ακόμη και στην υποθετική περίπτωση επίτευξης συντονισμού μεταξύ της ενιαίας οντότητας και των δύο μεγάλων επιχειρήσεων με σκοπό την ενιαία αύξηση των τιμών, η επίδραση στον ανταγωνισμό θα ήταν επουσιώδης, κυρίως λόγω του χαμηλού περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων.

---

[739] Η ελαστικότητα της ζήτησης καθιστά δυσχερέστερη τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Αντιθέτως μία σταθερή ζήτηση η οποία εμφανίζει μικρή ελαστικότητα κατατείνει υπέρ της θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, στο βαθμό που διευκολύνει να διαπιστωθούν οι αποκλίσεις σε σχέση με την κοινή γραμμή δράσης , επιτρέποντας τη διάκρισή τους από τις προσαρμογές της προσφοράς προς αντιμετώπιση της αύξησης ή της μείωσης της ελαστικότητας της αγοράς. Βλ. σχετ. *Airtours,* ό.π., σκ. 139.

[740] Κατά την εξέταση της συγκέντρωσης *Εθνική/Eurobank*.

[741] Βλ. απόφαση Ε.Επ. Μ.2201, *MAN/Auwarter*, σκ. 35 και 38-42, όπου δεν θεμελιώθηκε συλλογική δεσπόζουσα θέση μεταξύ άλλων λόγω του ότι μεγάλος αριθμός πελατών συνειδητά λειτουργούσε στη βάση αγοραστικών πολιτικών με δύο προμηθευτές.

[742] Βλ. σχετικά ανωτέρω Ενότ. Ι.2.

587. Τέλος, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται σε ποσοστό περίπου [50-60]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εδώ εξεταζόμενη αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου[743].

588. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

ΙΑ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

ΙΑ.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

589. Η λειτουργία της αγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων[744] ρυθμίζεται σύμφωνα με το Ν. 4099/2012, ο οποίος αντικατέστησε το Ν. 3283/2004. Δεδομένου ότι το Αμοιβαίο Κεφάλαιο δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο, οι μεριδιούχοι εκπροσωπούνται ως προς τις έννομες σχέσεις από τη διαχείριση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου και τα δικαιώματά τους επί του ενεργητικού του, από την εταιρία διαχείρισης αυτού. Όταν η εταιρία διαχείρισης έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, ονομάζεται Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ)[745]. Η διαχείριση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη

---

[743] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται σε *N. Levy*, The Control of Concentrations Between Undertakings, Κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[744] Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4099/2012, το Αμοιβαίο Κεφάλαιο αποτελεί συμβατική μορφή ενός Οργανισμού Συλλογικής Επένδυσης σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ). Επί της ουσίας, ένα Αμοιβαίο Κεφάλαιο λειτουργεί ως ένας οργανισμός-εταιρία, ο οποίος μέσω της πώλησης «μετοχών»- μεριδίων του, συγκεντρώνει κεφάλαια, τα οποία επενδύει σε μετοχές, ομόλογα και άλλες κινητές αξίες. Ο κάθε επενδυτής αγοράζει «μετοχές»- μερίδια του οργανισμού που αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό του κεφαλαίου του.

[745] Σύμφωνα με το άρ. 12 του Ν. 4099/2012. Βλ. επίσης άρθρο 4 και άρθρο 3 στοιχ. β' και γ' του Ν. 4099/2012, όπου «*β) "Εταιρεία διαχείρισης": κάθε εταιρεία κράτους - μέλους της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στη διαχείριση ΟΣΕΚΑ που έχουν τη μορφή αμοιβαίων κεφαλαίων ή/και εταιρειών επενδύσεων (διαχείριση συλλογικών χαρτοφυλακίων) και η οποία δύναται να παρέχει επιπροσθέτως τις υπηρεσίες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 12. Η κύρια δραστηριότητα μιας εταιρείας διαχείρισης περιλαμβάνει τις λειτουργίες που αναφέρονται στην περίπτωση β΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 12. Ως εταιρεία διαχείρισης τρίτου κράτους νοείται κάθε εταιρεία που έχει λάβει άδεια λειτουργίας από τις Αρμόδιες Αρχές τρίτου κράτους για τη διαχείριση οργανισμών συλλογικών επενδύσεων. γ) "Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων" (ΑΕΔΑΚ): η εταιρεία διαχείρισης, η οποία έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 3283/2004 (Α` 210) και του άρθρου 12 του παρόντος νόμου*». Βλ και άρθρο 3 στοιχ. 4 και 5 του Ν. 3283/2004, όπου *«4) "Εταιρεία διαχείρισης": η εταιρεία της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στη διαχείριση Ο.Σ.Ε.Κ.Α. και η οποία δύναται να παρέχει και τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 4. 5) "Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (εφεξής "Α.Ε.Δ.Α.Κ.")": η εταιρεία διαχείρισης η οποία έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.»* Σημειώνεται ότι, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4, *«Οι μεριδιούχοι του ΟΣΕΚΑ δεν ευθύνονται για πράξεις ή παραλείψεις της εταιρείας διαχείρισης ή του θεματοφύλακα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους»*. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ν. 4099/2012 η ΑΕΔΑΚ διέπεται συμπληρωματικά και από τις διατάξεις του Κ.Ν. 2190/20, ενώ άδεια λειτουργίας δίνεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εφόσον η ΑΕΔΑΚ έχει την καταστατική της έδρα και

διαχείριση επενδύσεων, τη διοίκηση του ΟΣΕΚΑ, νομικές υπηρεσίες, λογιστική διαχείριση, εξυπηρέτηση πελατών κ.α. καθώς και την έκδοση και εξαγορά μεριδίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων[746]. Κατά συνέπεια, ο διαχειριστής ενός Αμοιβαίου Κεφαλαίου είναι και ο εκδότης των μεριδίων του.

590. Στην Ελλάδα διατίθενται τόσο ΟΣΕΚΑ που αναπτύσσονται από ΑΕΔΑΚ όσο και αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ[747] μέσω μη αποκλειστικών συμβάσεων διανομής που έχουν συναφθεί μεταξύ αφενός αλλοδαπών εταιριών διαχείρισης και αφετέρου είτε των ΑΕΔΑΚ, είτε εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΑΕΠΕΥ), είτε ημεδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων. Παράλληλα διατίθεται σημαντικός αριθμός αμοιβαίων κεφαλαίων με έδρα και άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ (όπως Λουξεμβούργο και Ιρλανδία), των οποίων ωστόσο η διαχείριση ανήκει σε ελληνικές ΑΕΔΑΚ[748]. Σημειώνεται δε ότι ο ΟΣΕΚΑ μπορεί να λάβει και τη μορφή καταπιστεύματος (unit trust) ή ανώνυμης εταιρίας επενδύσεων[749].

591. Με το άρθρο 4 του Ν. 4099/2012 εισάγεται στην ελληνική νομοθεσία μια νέα έννοια, ο ΟΣΕΚΑ της μορφής της ανώνυμης εταιρείας επενδύσεων μεταβλητού κεφαλαίου (ΑΕΕΜΚ) στα πρότυπα της ευρωπαϊκής SICAV (Societe d' Investissement Capital Variable), η οποία διέπεται συμπληρωματικά από τις διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 και έχει ως αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση του δικού της χαρτοφυλακίου (είτε απευθείας είτε μέσω εταιρίας διαχείρισης), αλλά δεν επιτρέπεται να αναλαμβάνει τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων για λογαριασμό τρίτου. Σε αντίθεση με τις εταιρίες επενδύσεων, οι ΑΕΕΜΚ είναι μορφές «αμοιβαίου κεφαλαίου ανοικτού τύπου», δηλαδή το μετοχικό τους κεφάλαιο (ενεργητικό) μεταβάλλεται ανάλογα με τα μερίδια που αγοράζουν ή πουλάνε οι μεριδιούχοι, ακριβώς όπως στα Αμοιβαία Κεφάλαια.

κεντρική διοίκηση στη Ελλάδα. Άδεια λειτουργίας απαιτείται και στην περίπτωση μετατροπής υφιστάμενης εταιρίας σε ΑΕΔΑΚ. Αντίστοιχη ρύθμιση περιείχετο στο άρθρο 4 του Ν. 3284/2004.

[746] Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω, σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, μία ΑΕΔΑΚ δύναται, κατόπιν άδειας από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να παράσχει επιπρόσθετα τις ακόλουθες και μόνο υπηρεσίες:
α) διαχείριση χαρτοφυλακίων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ανήκουν σε συνταξιοδοτικά ταμεία και
β) παρεπόμενες υπηρεσίες, οι οποίες συνίστανται στην παροχή επενδυτικών συμβουλών για ένα ή περισσότερα από τα χρηματοοικονομικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 5 του Ν. 3606/2007, καθώς και φύλαξη και διοικητική διαχείριση μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων.

[747] Βλ. δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. και τα δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, αυτές οι συμβάσεις αποκλειστικότητας αφορούν αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ οι οποίοι έχουν δημιουργηθεί σε χώρα-μέλος της ΕΕ από εκεί **θυγατρικές ελληνικών τραπεζικών ομίλων** και των οποίων τη διαχείριση έχουν ελληνικές ΑΕΔΑΚ του κάθε ομίλου (πχ. τα NBG International της Εθνικής Τράπεζας, τα LF Fund of Funds της Eurobank και τα PiraeusInvest της Τράπεζας Πειραιώς), καθώς επίσης και αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ που έχουν αναπτύξει αλλοδαπές μητρικές εταιρίες και διατίθενται στην ελληνική αγορά μέσω των εδώ υποκαταστήματων τους και θυγατρικών τους (όπως για παράδειγμα 4 ΟΣΕΚΑ εκ των 75 συνολικά υποκεφαλαίων της Amundi International καθώς και 26 της HSBC και 7 της Millennium).

[748] Βλ. στοιχεία από Ένωση Θεσμικών Επενδυτών. Όπως προκύπτει, οι όμιλοι της Τράπεζα Πειραιώς, της Eurobank Ergasias και της Εθνικής Τράπεζας έχουν αναπτύξει μέσω θυγατρικών τους σε κράτη –μέλη της ΕΕ τους ΟΣΕΚΑ PiraeusInvest, LF και LF Fund of Funds και τέλος NBG International, δίνοντας τη διαχείριση επενδύσεών τους στις αντίστοιχες ελληνικές ΑΕΔΑΚ.

[749] Βλ. άρθρο 2 του Ν. 4099/2012. Οι εταιρίες επενδύσεων είναι μορφές «αμοιβαίου κεφαλαίου κλειστού τύπου», δηλαδή υπάρχει συγκεκριμένο ύψος μετοχικού κεφαλαίου (ενεργητικού), ήτοι, σε περίπτωση κάλυψής του, προκειμένου να αποκτηθούν μερίδια-μετοχές, πρέπει είτε να γίνει αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή ο υπάρχων μέτοχος-μεριδιούχος να πουλήσει το μερίδιό του.

592. Εκτός από τη δυνατότητα δραστηριοποίησης των ΑΕΕΜΚ, με την ψήφιση του Ν. 4099/2012 επήλθαν σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία της αγοράς, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι[750]:

1. Η απάλειψη των περιορισμών ως προς τον βασικό μέτοχο (51%) της ΑΕΔΑΚ.

2. Η μείωση του ελάχιστου ύψους μετοχικού κεφαλαίου των ΑΕΔΑΚ, από 1.200.000 € (άρθρο 5 του Ν. 3283/2004) σε 500.000 ευρώ.

3. Η μείωση του ελάχιστου ύψους ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου, από 1.200.000 € (άρθρο 12 παρ. 3 του Ν. 3283/2004) σε € 300.000.

4. Η επέκταση του δικτύου διάθεσης Α/Κ, τα οποία δύνανται να διατίθενται πλέον και μέσω ανωνύμων εταιρειών επενδυτικής διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ)[751].

5. Η εισαγωγή της δομής Κύριου-Τροφοδοτικού ΟΣΕΚΑ (Master – Feeder Structure). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 1 και 2 του Ν. 4099/2012, τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ είναι ο ΟΣΕΚΑ ή ένα επενδυτικό τμήμα του, ο οποίος έχει λάβει έγκριση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να επενδύσει, κατά παρέκκλιση των άρθρων 2, 59, 61, 63 και 64, τουλάχιστον ογδόντα πέντε τοις εκατό (85%) του ενεργητικού του σε μερίδια άλλου ΟΣΕΚΑ ή επενδυτικού τμήματός του (κύριος ΟΣΕΚΑ)[752,753].

6. Αντικαθίσταται το Απλοποιημένο Ενημερωτικό Δελτίο του ΟΣΕΚΑ από το έγγραφο των Βασικών Πληροφοριών για τους Επενδυτές (Key Investor Information Document) (άρθρο 80), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 78 της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ.

---

[750] Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

[751] Επισημαίνεται ότι με τον Ν. 3283/2004 (άρθρο 15 παρ. 4) οριζόταν ότι ως αντιπρόσωποι για τη διάθεση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων δύναντο να ενεργούν μόνο πιστωτικά ιδρύματα, Α.Ε.Δ.Α.Κ., οι ασφαλιστικές εταιρείες και Α.Ε.Π.Ε.Υ (δεν γινόταν αναφορά στις ΑΕΕΔ).

[752] Σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 4 και 5, κύριος ΟΣΕΚΑ είναι ένας ΟΣΕΚΑ ή επενδυτικό τμήμα του, ο οποίος:

α) έχει μεταξύ των μεριδιούχων του τουλάχιστον έναν (1) τροφοδοτικό ΟΣΕΚΑ,

β) δεν είναι ο ίδιος τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ και

γ) δεν κατέχει μερίδια τροφοδοτικού ΟΣΕΚΑ.

Για τον κύριο ΟΣΕΚΑ ισχύουν οι ακόλουθες παρεκκλίσεις:

α) Εάν ο κύριος ΟΣΕΚΑ έχει τουλάχιστον δύο (2) τροφοδοτικούς ΟΣΕΚΑ ως μεριδιούχους, η περίπτωση α΄ της παραγράφου 2 και η περίπτωση β΄ της παραγράφου 6 του άρθρου 2 δεν εφαρμόζονται και, ως εκ τούτου, ο κύριος ΟΣΕΚΑ έχει την επιλογή της συγκέντρωσης ή όχι κεφαλαίων από άλλους επενδυτές.

β) Εάν κύριος ΟΣΕΚΑ που έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος - μέλος δεν συγκεντρώνει ο ίδιος κεφάλαια από το κοινό στην Ελλάδα, παρά μόνον μέσω ενός ή περισσοτέρων τροφοδοτικών ΟΣΕΚΑ, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 89 έως και 92 και το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 100 του Ν. 4099/2012.

Σύμφωνα δε με τη παρ. 6 του άρθρου 66, τόσο ο κύριος όσο και ο τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ δύνανται να έχουν αδειοδοτηθεί είτε στην Ελλάδα είτε σε άλλο κράτος - μέλος. Στη δεύτερη περίπτωση, αντί των διατάξεων του Ν. 4099/2012 που αναφέρονται στις ανωτέρω παραγράφους ισχύουν οι αντίστοιχες διατάξεις της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ.

[753] Το υπόλοιπο δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των στοιχείων του ενεργητικού του μπορεί να επενδυθεί σε ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία:

α) ρευστά διαθέσιμα, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 59,

β) παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, που χρησιμοποιούνται μόνο για λόγους αντιστάθμισης κινδύνων, σύμφωνα με την περίπτωση ζ΄ της παρ. 1 του άρθρου 59 και τις παρ. 2 και 3 του άρθρου 60,

γ) κινητή και ακίνητη περιουσία που είναι απαραίτητη για την άσκηση δραστηριοτήτων του, εφόσον ο τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ είναι ΑΕΕΜΚ.

7. Δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας διαφορετικών κατηγοριών μεριδίων ΟΣΕΚΑ (classes) (άρθρο 6.3).

8. Δημιουργούνται νέα προϊόντα (structured UCITS).

9. Διευρύνονται οι δυνατότητες υποβολής αιτήσεων συμμετοχής και εξαγοράς μεριδίων[754] (άρθρα 7 και 8 του Ν. 4099/2012).

10. Επιτρέπονται οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις ΟΣΕΚΑ, κατόπιν προηγούμενης άδειας από τις Αρμόδιες Αρχές του κράτους καταγωγής εκάστου απορροφώμενου ΟΣΕΚΑ, κατά τη διαδικασία που ορίζεται στα άρθρα 46 έως και 53 του Ν. 4099/2012.

11. Απλοποιείται[755] η διαδικασία διασυνοριακής διάθεσης μεριδίων ή μετοχών ΟΣΕΚΑ (άρθρα 89, 90 και 91).

12. Ενδυναμώνεται η συνεργασία και ανταλλαγή απορρήτων πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων εποπτικών αρχών (άρθρα 17, 20 και 93 του Ν. 4099/2012).

13. Οι ΑΕΔΑΚ δύνανται να πλέον να συστήνουν ΟΣΕΚΑ σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ από αυτό της έδρας τους (άρθρα 34 του Ν. 4099/2012).

14. Αντίστοιχα, εταιρίες διαχείρισης με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος δύνανται να ασκούν τη δραστηριότητα διαχείρισης συλλογικών χαρτοφυλακίων στην Ελλάδα (άρθρα 32, 33 και 34 του Ν. 4099/2012).

ΙΑ.2. ΕΙΔΗ ΟΣΕΚΑ

593. Τα αμοιβαία κεφάλαια, ανάλογα με το *είδος των χρηματοπιστωτικών μέσων* στα οποία επενδύουν το ενεργητικό τους άμεσα ή έμμεσα (με τη χρήση παράγωγων χρηματοπιστωτικών μέσων), κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες[756]:

- ***Μετοχικά*** (επενδύουν κυρίως[757] σε μετοχές),
- ***Ομολογιακά*** (επενδύουν κυρίως σε μακροχρόνιους τίτλους σταθερού **εισοδήματος**),
- ***Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματαγοράς*** (επενδύουν κυρίως σε τίτλους της χρηματαγοράς και διακρίνονται στις υποκατηγορίες Διαχείρισης Βραχυπρόθεσμων Διαθεσίμων και Διαχείρισης Διαθεσίμων),
- ***Μικτά*** (ενεργούν σε συνδυασμό των προηγούμενων κατηγοριών),
- ***Σύνθετα Αμοιβαία Κεφάλαια*** (μπορούν να επενδύουν σε όλα τα χρηματοπιστωτικά μέσα που προβλέπονται στο Ν. 3283/2004),

---

[754] Βλ. Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

[755] Βλ. Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

[756] Απόφαση 6/587/2.6.2011 του Δ.Σ. της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ 1428/Β/16.6.2011) με θέμα την κατηγοριοποίηση αμοιβαίων κεφαλαίων (< http://www.hcmc.gr >).

[757] Η έκφραση «κυρίως» υπονοεί ποσοστό τουλάχιστον 65% επί του συνολικού ενεργητικού του Αμοιβαίου Κεφαλαίου, το οποίο υπολογίζεται κατά μέσο όρο τριμηνίας και θα πρέπει να είναι επενδεδυμένο στην αντίστοιχη κατηγορία τίτλων/μέσων. Βλέπε απόφαση 129/14.4.1998 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, (< http://www.hcmc.gr/photos/Apofaseis1998/files/129_14.4.98_ak.pdf >).

- **Αμοιβαία Κεφάλαια Κεφαλαίων - Funds of Funds** (επενδύουν σε μερίδια άλλων Αμοιβαίων Κεφαλαίων ή οργανισμών συλλογικών επενδύσεων της ίδιας ή διαφορετικής εταιρείας διαχείρισης),
- **Αμοιβαία Κεφάλαια Δείκτη** (παθητικά επενδυτικά κεφάλαια που παρακολουθούν ένα δείκτη).

594. Σήμερα στην ελληνική αγορά διατίθενται πάνω από 280 ελληνικά και άνω των 1200 αλλοδαπών κεφαλαίων[758], ενώ η σύνθεση της συνολικής αγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων με βάση το ενεργητικό κατά την 31η Μαρτίου 2013, αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα[759]:

595. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. προέκυψε ότι εντός των διαφορετικών κατηγοριών, ο ρόλος της διαφοροποίησης των προϊόντων όσον αφορά τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα είναι ελάχιστος. Διαφοροποίηση μεταξύ των προϊόντων υφίσταται στο βαθμό κινδύνου που είναι διατεθειμένος να αναλάβει ο επενδυτής, ο οποίος θα επιλέξει και το ανάλογο προϊόν που ταιριάζει στο επενδυτικό του προφίλ, καθώς και στο εύρος των προϊόντων, στην τιμολόγηση και στη διαχρονική απόδοσή τους. Υπό το πρίσμα αυτό, τα προϊόντα των δραστηριοποιούμενων στην υπό εξέταση αγορά μερών είναι πλήρως υποκατάστατα.

ΙΑ.3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ

596. Ο Όμιλος Πειραιώς δραστηριοποιείται στην αγορά διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων μέσω των Πειραιώς Asset Management ΑΕΔΑΚ, ΑΤΕ ΑΕΔΑΚ και, πλέον, Millennium ΑΕΔΑΚ[760]. Μέσω δε των εταιριών του Ομίλου, Πειραιώς ΑΕΠΕΥ, Πειραιώς Asset

[758] Σημειώνεται ότι για τα ελληνικά κεφάλαια τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν την 31/3/2013, ενώ για τα αλλοδαπά την 30/9/2012. Η αναφορά γίνεται σε υποκεφάλαια.

[759] Βλ. σχετικά < http://www.ethe.org.gr >.

[760] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. 3719/02.05.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς. Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, τα Αμοιβαία Κεφάλαια διαχείρισης Πειραιώς Asset Management ΑΕΔΑΚ, είναι τα: Πειραιώς Fund Of Funds Μετοχικό, Πειραιώς Fund Of Funds Μικτό, Πειραιώς Fund Of Funds Ομολογιακό,

Management ΑΕΔΑΚ και Γενική Τράπεζα λειτουργεί και ως αντιπρόσωπος αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ στην Ελλάδα[761]. Ειδικότερα, η Γενική Τράπεζα, *«αποτελεί τον διανομέα [...] αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ στην ελληνική αγορά. Ως εκ τούτου, διαθέτει από το δίκτυο των καταστημάτων της τα σχετικά μερίδια στους πελάτες της εκτελώντας τη λήψη/διαβίβαση εντολών εξαγοράς και συμμετοχής για τα: AGILEO P2, Calypso Fund, Amundi Funds»*[762]. Επιπλέον, η Γενική Τράπεζα, όπως αναφέρει και η Πειραιώς σε απαντητικές επιστολές της, αποτελεί πρόσθετα μεταπωλητή ορισμένων εκ των Αμοιβαίων Κεφαλαίων της Calamos Global Funds Plc καθώς και αντιπρόσωπο της Alpha Trust AE με την οποία «[…]»[763].

597. Τέλος, όπως επισημαίνει η γνωστοποιούσα, *«[ω]ς προς όλα τα εγχώρια Α/Κ* [ενν. Αμοιβαία Κεφάλαια] *που διαθέτει η Πειραιώς ΑΕΔΑΚ, η εταιρεία είναι διαχειριστής αυτών και ως προς τους αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ που διαθέτει η εταιρεία είναι αντιπρόσωπος αυτών στην Ελλάδα»*[764]. Σχετικά με τη δραστηριότητα της πρόσφατα αποκτηθείσας Millennium Bank, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς, *«[η] Millennium Bank διαθέτει αποκλειστική αντιπροσώπευση των Α/Κ της Millennium ΑΕΔΑΚ η οποία διαθέτει τα ακόλουθα Α/Κ: Millennium Euro Plus Διαχείρ. Διαθεσίμων, Millennium China Growth Μετοχικό Εξωτερικού, Millennium Blue Chips Ελληνικό Μετοχικό, Millennium EUROZONE Μετοχικό Εξωτερικού, Millennium MID-CAP Ελληνικό Μετοχικό, Millennium Value Plus Ελληνικό Ομολογιακό, Millennium America US Μετοχικό Εξωτερικού, Millennium Fund of Funds Μικτό, Millennium Αναδυόμενων Αγορών Fund of Funds Μετοχικό»* . Επίσης, η Millennium Bank λειτουργεί ως αντιπρόσωπος των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ: Millennium SICAV, JP Morgan, Schroders-Blackrock, Franklin Templeton Investments και Pictet Funds χωρίς, όμως, να έχει τη διαχείριση για κανέναν αλλοδαπό ΟΣΕΚΑ. Τέλος, όπως διευκρινίζεται σαφώς στην υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς, *«[η] Millennium Bank δεν λειτουργεί ως μεταπωλητής άλλων εγχώριων διαχειριστών ή αντιπροσώπων»*.

Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Ασφαλιστικών Φορέων Μικτό Εσωτερικού, Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Διαχείρισης Βραχυπροθέσμων Διαθεσίμων (σε ευρώ), Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Διαχείρισης Διαθεσίμων Εσωτερικού, Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Δυναμικών Επιχειρήσεων Μετοχικό Εσωτερικού, Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Θεσμικών Επενδυτών Μικτό Εσωτερικού, Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Μετοχικού Εσωτερικού, Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Μικτό Εσωτερικού και Πειραιώς Αμοιβαίο Κεφάλαιο Ομολόγων Εσωτερικού. Αντίστοιχα, τα Αμοιβαία Κεφάλαια διαχείρισης ΑΤΕ ΑΕΔΑΚ είναι τα: ΑΤΕ EUROZONE Μετοχικό Εξωτερικού, ΑΤΕ US Μετοχικό Εξωτερικού, ΑΤΕ Διαχείρισης Βραχυπρόθεσμων Διαθεσίμων Euro, ΑΤΕ Εισοδήματος Ομολογιών, ΑΤΕ Κεφαλαίου & Υπεραξίας Ομολογιών, ΑΤΕ Μετοχικό Global Fund of Funds, ΑΤΕ Μετοχικό Εσωτερικού, ΑΤΕ Μετοχικό Μεσαίας & Μικρής Κεφαλαιοποίησης Εσωτερικού, ΑΤΕ Μικτό Εξωτερικού, ΑΤΕ Μικτό Ευρωπαϊκό και ΑΤΕ Ομολογιών Εξωτερικού.

[761] Ειδικότερα, σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ο Όμιλος Πειραιώς λειτουργεί ως αντιπρόσωπος των αλλοδαπών Αμοιβαίων Κεφαλαίων: Blackrock Global Funds, BNP Paribas Insticash SICAV, BNP Paribas L1, Franklin Templeton Investment Funds, Goldman Sachs Funds, ING (L), ING (L) Patrimonial, JP Morgan Funds, JP Morgan Investment Funds, Parvest SICAV, Parworld, Pictet, Pioneer Funds, Pioneer S.F., Schroder Gaia, Schroder International Selection Fund, Schroder Alternative Solutions, World Investment Opportunities Funds. Επίσης, ο Όμιλος έχει την ανάπτυξη και διαχείριση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου PiraeusInvest, το οποίο έχει έδρα στο Λουξεμβούργο.

[762] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[763] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

[764] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Πειραιώς.

598. Όσον αφορά τη δραστηριοποίηση των κυπριακών τραπεζών στην αγορά της διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, η Τράπεζα Κύπρου δραστηριοποιείται μέσω της Κύπρου ΑΕΔΑΚ, ενώ η Λαϊκή δραστηριοποιούνταν μέσω της CPB Asset Management ΑΕΔΑΚ. Σημειώνεται δε ότι οι εν λόγω εταιρίες δεν μεταβιβάζονται στην Πειραιώς και δεν προκύπτει η παύση της δραστηριότητάς τους. Όπως προκύπτει από το υπ' αριθμ. πρωτ. 3578/25.04.2013 έντυπο γνωστοποίησης αλλά και τη σχετική απάντηση της Πειραιώς, η τελευταία *«απέκτησε από την Cyprus Popular Bank και τις εργασίες των καταστημάτων CPB στην Ελλάδα που αφορούν στην αντιπροσώπευση και διανομή μεριδίων ΟΣΕΚΑ (Αμοιβαίων Κεφαλαίων)»*[765], ενώ, όπως σημειώνει στη συνέχεια, *«[α]ναφορικά με την αγορά της διάθεσης ελληνικών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ με την υπό κρίση πράξη η «Πειραιώς ΑΕΔΑΚ,* […]. […]. Επιπλέον, σε επόμενη απαντητική επιστολή της διευκρινίζει ότι «[…]»[766].

ΙΑ.4. ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΟΡΩΝ

ΙΑ.4.1. Ορισμός σχετικής αγοράς προϊόντος

α) Είδη αμοιβαίων κεφαλαίων

599. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Γ.Δ.Α, οι επιμέρους κατηγορίες - είδη αμοιβαίων κεφαλαίων (μετοχικά, ομολογιακά, δείκτη, μικτά κλπ) δεν συνιστούν διακριτές σχετικές αγορές, καθώς έχουν παρεμφερή χαρακτηριστικά και είναι εναλλάξιμα, τόσο από πλευράς ζήτησης όσο και από πλευράς προσφοράς. Ενιαίο ορισμό έχει υιοθετήσει συναφώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή[767].

β) Διεύρυνση της αγοράς: αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ

600. Η αγορά περιλαμβάνει το σύνολο των Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ελληνικών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ), ανεξαρτήτως έδρας και διαχείρισης, που είναι διαθέσιμα στην ελληνική επικράτεια, δεδομένου ότι από τα συλλεχθέντα στοιχεία προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλος βαθμός εναλλαξιμότητας, από πλευράς ζήτησης και πρόσβασης του επενδυτικού κοινού, μεταξύ των Αμοιβαίων Κεφαλαίων που αναπτύσσονται από ελληνικές εταιρίες και εκείνων που αναπτύσσονται και αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης από ξένες εταιρίες και τα οποία διατίθενται στην ελληνική αγορά. Πέραν των αμοιβαίων κεφαλαίων ελληνικής παραγωγής και διαχείρισης, στην αγορά αυτή εντάσσονται και οι ΟΣΕΚΑ τους οποίους διαχειρίζονται οι ελληνικές ΑΕΔΑΚ, δεδομένου ότι από πλευράς υποκατάστασης ζήτησης τα προϊόντα θεωρούνται εναλλάξιμα.

601. Συγκεκριμένα, τόσο τα **ελληνικά** Αμοιβαία Κεφάλαια όσο και οι **αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ ξένης διαχείρισης** είναι διαθέσιμα στην ελληνική αγορά μέσω των τραπεζικών ιδρυμάτων,

---

[765] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5201/27.06.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[766] Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 5537/10.07.2013 απαντητική επιστολή της Πειραιώς.
[767] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, σκ. 35, 37, 41 και 67, Μ.5384, *BNP Paribas/Fortis,* σκ. 9 και 59, Μ.3894, *Unicredito/HVB*, σκ. 9 και 35.

ασφαλιστικών εταιριών, ΑΕΔΑΚ, ΑΕΠΕΥ και ΑΕΕΔ[768] και επιπλέον διαφημίζονται ανοικτά στο επενδυτικό κοινό. Εξάλλου, τόσο έως και την 19/12/2012 (βάσει του Ν. 3283/2004)[769] όσο και από 1/1/2013 (βάσει του Ν. 4099/2012), και για τις δύο κατηγορίες δημοσιεύεται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα η ουσιώδης πληροφόρηση για τους επενδυτές[770].

602. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα και με τις απόψεις των ανταγωνιστριών στην εν λόγω αγορά, οι αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ είναι πλήρως εναλλάξιμοι με τα ελληνικά αμοιβαία κεφάλαια από την άποψη του πελάτη στο βαθμό που η πρόσβαση σε αυτά είναι εξίσου εύκολη και αφορούν την ίδια κατηγορία επένδυσης. Οι Έλληνες επενδυτές συμπεριλαμβάνουν ήδη στην έρευνα αγοράς που κάνουν για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής επένδυσης και διεθνή αμοιβαία κεφάλαια εξειδικευμένων οίκων εξωτερικού. Εξάλλου, στην Ελλάδα σήμερα σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς εκπροσωπούνται κατά προσέγγιση 30 ξένοι οίκοι. Η δε διάθεση και η αντιπροσώπευση αλλοδαπών αμοιβαίων κεφαλαίων βασίζεται σε ταυτόχρονες συνεργασίες με τις περισσότερες ελληνικές τράπεζες ή θυγατρικές τους.

603. Όπως δε προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., η τιμολόγηση (προμήθειες διάθεσης, εξαγοράς και διαχείρισης) και η φορολόγηση για ομοειδείς κατηγορίες αφενός αμοιβαίων κεφαλαίων ελληνικής διαχείρισης και αφετέρου των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ δεν παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση[771], ενώ δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά νομικά εμπόδια εισόδου για τα αλλοδαπά αμοιβαία κεφάλαια[772].

---

[768] Ως δίκτυα διανομής των εν λόγω προϊόντων χρησιμοποιούνται συνήθως τα δίκτυα καταστημάτων των τραπεζικών και ασφαλιστικών ιδρυμάτων, ενώ μέρος των προϊόντων διατίθενται και απευθείας από τις ΑΕΔΑΚ και ΑΕΠΕΥ.

[769] Βλ. άρθρα 30, 31 και 35.

[770] Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα άρθρα 80 και 89 του Ν. 4099/2012 το έντυπο «Βασικές πληροφορίες για τους Επενδυτές» συντάσσεται στη ελληνική γλώσσα και περιλαμβάνει ενδεδειγμένες πληροφορίες για τα βασικά χαρακτηριστικά του ΟΣΕΚΑ ούτως ώστε οι επενδυτές να είναι σε θέση να κατανοούν τη φύση και τους κινδύνους του προσφερόμενου προϊόντος και να λαμβάνουν αποφάσεις έχοντας πλήρη γνώση. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν την επωνυμία του ΟΣΕΚΑ, σύντομη περιγραφή του επενδυτικού σκοπού και της επενδυτικής πολιτικής του, παρουσίαση των προηγούμενων αποδόσεων ή όπου απαιτείται σεναρίων απόδοσης, τα έξοδα, προμήθειες και σχετικές επιβαρύνσεις και τη σχέση κινδύνου – απόδοσης της επένδυσης καθώς και τη κατάλληλη καθοδήγηση σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τη συγκεκριμένη επένδυση. Επιπλέον αναφέρονται σαφώς ο τόπος και ο τρόπος πρόσβασης σε περαιτέρω πληροφόρηση συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων του τόπου και τρόπου πρόσβασης στο ενημερωτικό δελτίο καθώς και στην ετήσια και εξαμηνιαία έκθεση του ΟΣΕΚΑ οι οποίες μπορούν να ληφθούν δωρεάν κατόπιν αιτήματος καθώς και της γλώσσας στην οποία είναι διαθέσιμες (σύμφωνα με το άρθρο 90 στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα).

[771] Μάλιστα, σύμφωνα με την έρευνα της ΓΔΑ, κάποιες φορές η τιμολόγηση (προμήθειες) των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ ενδέχεται να είναι χαμηλότερη των ελληνικών κεφαλαίων. Όσον αφορά τη φορολόγηση, ο Ν. 2238/1994 – Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος – Άρθρο 6 παρ. 3 προβλέπει ότι «*Τα κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων του Ν. 3283/2004 (ΦΕΚ 210 Α΄)* [ήδη 4099/2012] *και του Ν. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α΄), καθώς και η πρόσθετη αξία που αποκτούν οι μεριδιούχοι αυτών των αμοιβαίων κεφαλαίων από την εξαγορά των μεριδίων τους σε τιμή ανώτερη της τιμής κτήσης, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 33 του Ν. 3283/2004 και της παραγράφου 2 του άρθρου 20 του Ν. 2778/1999. Η πιο πάνω απαλλαγή ισχύει και για τα αμοιβαία κεφάλαια που είναι εγκατεστημένα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε κράτος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου / Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΟΧ/ΕΖΕΣ)*».

[772] Από προηγούμενη έρευνα της ΓΔΑ προκύπτει ότι λόγω υψηλότερων αμοιβών διαχείρισης κάποιων ΟΣΕΚΑ καθώς και χρονικών περιορισμών σε αρκετές περιπτώσεις όσον αφορά εξαγορές μεριδίων δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρως εναλλάξιμα αλλά ίσως συμπληρωματικά.

604. Τέλος, αναφορικά με τις ΑΕΕΜΚ (SICAV), όπου λόγω της μέχρι 19/12/12 ισχύουσας νομοθεσίας, αφορούν αποκλειστικά αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ, επισημαίνεται ότι συμπεριφέρονται ως συμβατικές μορφές ΟΣΕΚΑ (αμοιβαία κεφάλαια), ενώ παράλληλα στα ενημερωτικά δελτία που δημοσιεύονται στις ιστοσελίδες τραπεζών και ΑΕΔΑΚ που τους διανείμουν, χαρακτηρίζονται ως αμοιβαία κεφάλαια[773]. Κατ' επέκταση, γίνεται δεκτό ότι οι υποψήφιοι μεριδιούχοι τα εκλαμβάνουν ως αμοιβαία κεφάλαια. Επισημαίνεται δε ότι SICAV της Πειραιώς Asset Management ΑΕΔΑΚ με έδρα το Λουξεμβούργο καταχωρούνται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών ως αμοιβαία κεφάλαια[774].

ΙΑ.4.2. Ορισμός γεωγραφικών αγορών

605. Αναφορικά με τη σχετική αγορά της **διάθεσης των αμοιβαίων κεφαλαίων** σε προηγούμενες αποφάσεις της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αφήσει ανοικτό το ζήτημα της εθνικής ή ευρύτερης εμβέλειας της υπό εξέταση αγοράς, καθώς δεν προέκυπτε ζήτημα περιορισμού του ανταγωνισμού είτε σε εθνικό είτε σε ευρύτερο επίπεδο[775]. Η Ε.Α., στο πλαίσιο της εξέτασης μόνο της επιμέρους σχετικής αγοράς της ανάπτυξης και διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων έχει κρίνει στο παρελθόν ότι από γεωγραφικής απόψεως η εν λόγω αγορά είναι εθνικής εμβέλειας[776]. Αντίστοιχα έχει κρίνει και προσφάτως αναφορικά με την αγορά διάθεσης[777]. Εν προκειμένω, για τους σκοπούς της παρούσας Εισήγησης και λαμβανομένης υπόψη της προσβασιμότητας του επενδυτικού κοινού σε τέτοιου είδους προϊόντα (σχεδόν αποκλειστικά) μέσω των ημεδαπών διαφορετικών δικτύων διάθεσης, η αγορά χαρακτηρίζεται ως εγχώρια, καλύπτουσα το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

606. Όσον αφορά την αγορά της **ανάπτυξης και διαχείρισης των αμοιβαίων κεφαλαίων**, λαμβάνοντας υπόψη:
- το νέο νομοθετικό πλαίσιο που αμβλύνει σημαντικά τα εμπόδια εισόδου και δραστηριοποίησης νέων (ελληνικών και αλλοδαπών) εταιριών διαχείρισης,
- τη διείσδυση των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ τα τελευταία χρόνια στην ελληνική αγορά, τα οποία είναι ευθέως ανταγωνιστικά των ελληνικών αμοιβαίων κεφαλαίων,
- την ευκολία με την οποία ένας ημεδαπός (και αντίστοιχα αλλοδαπός) διανομέας μπορεί να εξασφαλίσει συνεργασίες με αλλοδαπούς (ημεδαπούς) διαχειριστές και
- τις λοιπές ανταγωνιστικές συνθήκες όπως εκτέθηκαν ανωτέρω,

---

[773] Βλ. ενδεικτικά πληροφοριακό σημείωμα για μέθοδο διανομής των μεριδίων της Goldman Sachs SICAV, όπου αναφέρεται σε διάθεση του Αμοιβαίου κεφαλαίου και την ανακοίνωση συγχώνευσης υποκεφαλαίων του Αμοιβαίου Κεφαλαίου SGAM το οποίο είναι Εταιρία Επενδύσεων Μεταβλητού Κεφαλαίου (SICAV) της Societe Generale με κεφάλαιο της Amundi. Επίσης, στο σύνολο των ενημερωτικών δελτίων αναγράφεται *«Τα Αμοιβαία Κεφάλαια δεν έχουν εγγυημένη απόδοση και οι προηγούμενες αποδόσεις δεν διασφαλίζουν τις μελλοντικές»*. Βλ. ενδεικτικά ενημερωτικά δελτία NBG International Funds SICAV), UBS (LUX)Strategy SICAV καθώς και < www.naftemporiki.gr/finance/mtfCategories >.

[774] Βλ. χαρακτηριστικά το Α/Κ PiraeusInvest.

[775] Βλ. αποφάσεις Ε.Επ. Μ. 5384, *BNP Paribas/Fortis*, Μ.4844, *Fortis/ABN AMRO Assets*, Μ.1453, *AXA/GRE*, ενώ η Μ.1043, *BAT/Zürich* θεωρεί ότι η γεωγραφική αγορά είναι ευρύτερη της εθνικής.

[776] Βλ. αποφάσεις Ε.Α. 488/VI/2010 *Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο/Aspis*, 425/V72008 *Πειραιώς/Proton*, 335/V/2007 *FBB/Aspis,* 326/V/2007 *Π&Κ Ανώνυμη Εταιρία Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών/Εθνική Τράπεζα.*.

[777] Βλ. Απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 *Alpha/Eurobank*, 553/VII/2012 *Τράπεζα Πειραιώς/Γενική Τράπεζα*, και 556/VII/2012 *Alpha/Εμπορική*.

η Επιτροπή εκτιμά ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται οι ημεδαπές επιχειρήσεις που σχεδιάζουν και αναπτύσσουν αμοιβαία κεφάλαια από τους υφιστάμενους ευθέως ανταγωνιστικούς αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ, πιθανά οδηγούν σε μια ευρύτερη οριοθέτηση της αγοράς από γεωγραφική άποψη με εμβέλεια μεγαλύτερη της ελληνικής.

607. Συνεπώς, λόγω του μικρού μεριδίου των μερών στην εν λόγω αγορά, και του γεγονότος ότι δεν παρατηρείται οριζόντια αλληλοεπικάλυψη, παρέλκει η περαιτέρω εξέταση της[778].

ΙΑ.5. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

ΙΑ.5.1. Μερίδια αγοράς

608. Όπως προκύπτει από τα προσκομισθέντα από την Πειραιώς στοιχεία, με την υπό κρίση πράξη οριζόντια αλληλοεπικάλυψη με τις εξαγοραζόμενες δραστηριότητα υφίσταται μόνο στην αγορά της διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων. Επίσης, βάσει των στοιχείων από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και τις δηλώσεις της γνωστοποιούσας και των ανταγωνιστών της, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των κυριότερων ανταγωνιστών τους, από το έτος 2010 έως και το 2012, στην ευρύτερη αγορά διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, είναι τα εξής[779]:

Ύψος ενεργητικού μεριδίων στη λήξη περιόδου *(εκατ. €)* και μερίδια αγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων						
Επιχείρηση	**2010**		**2011**		**2012**	
	Ενεργητικό	**Μερ.αγ.**	**Ενεργητικό**	**Μερ.αγ.**	**Ενεργητικό**	**Μερ.αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS/ EUROBANK ASSET MNGMNT ΑΕΔΑΚ	[…]	[15-25]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					[…]	[15-25]%
ALPHA BANK & ALPHA ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%		
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ/ΕΘΝΙΚΗ ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς /Πειραιώς Asset Management ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Αγροτική Τράπεζα /ΑΤΕ ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Γενική Τράπεζα	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
Millennium Bank/Millenium ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%		
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
HSBC /HSBC (ΕΛΛΑΣ) ΑΕΔΑΚ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ/ΤΤ - ΕΛΤΑ ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK /MARFIN GLOBAL ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

778 Η διαχείριση Α/Κ της Κύπρου ΑΕΔΑΚ και της CPB Asset Management ΑΕΔΑΚ παραμένει σε αυτές.

779 Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, την 1/7/2012 η Τ.Τ. ΕΛΤΑ ΑΕΔΑΚ ανέλαβε τη διαχείριση των Α/Κ της T-Funds ΑΕΔΑΚ και στις 26/7/2012 η MetLife Alico ΑΕΔΑΚ ανέλαβε την διαχείριση των Α/Κ της Proton ΑΕΔΑΚ.

CYPRUS POPULAR BANK /MARFIN GLOBAL ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ (ελληνικής διαχείρισης)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK / PROBANK ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK / ATTICA WEALTH MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[780]	**9.777,88**		**7.631,39**		**8.043,16**	
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (μετά)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%

ΙΑ.6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

609. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, στην ως άνω σχετική αγορά οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις θα κατέχουν, μερίδιο αγοράς που υπολείπεται του 15%. Ως εκ τούτου, η σχετική αγορά δεν είναι επηρεαζόμενη από την υπό κρίση πράξη και κατά συνέπεια, παρέλκει η περαιτέρω διερεύνηση των αποτελεσμάτων της στη λειτουργία του ανταγωνισμού. Εξάλλου, τόσο η γνωστοποιούσα όσο και τα περισσότερα τραπεζικά ιδρύματα που ερωτήθηκαν σχετικά, εκτιμούν ότι η γνωστοποιηθείσα πράξη δε θα επηρεάσει τις συνθήκες ανταγωνισμού στην υπόψη σχετική αγορά[781].

[780]Το ύψος Ενεργητικού Αμοιβαίων Κεφαλαίων ελληνικής και αλλοδαπής διαχείρισης για τις υπό εξέταση περιόδους αντιστοιχεί στο άθροισμα των Α/Κ ελληνικής διαχείρισης, όπως καταγράφονται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών και των Α/Κ αλλοδαπής διαχείρισης (ΟΣΕΚΑ) τα οποία εμπορεύονται και διαθέτουν στην ελληνική αγορά οι αναφερόμενες στον πίνακα Τράπεζες. Από την έρευνα της ΓΔΑ προέκυψε πως για τις σχετικές χρονικές περιόδους, τρεις τράπεζες έχουν, εκτός από τη διαχείριση των Α/Κ που αναπτύσσουν οι ίδιες, και τη διαχείριση κάποιων αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ (η Eurobank των LF, η Εθνική των NBG International και η Τράπεζα Πειραιώς των Piraeus Invest), που καταγράφονται επίσης ως ελληνικής διαχείρισης. Ως συνέπεια αυτού, μέρος των ποσών που αντιστοιχούν στο ύψος του ενεργητικού των εν λόγω Α/Κ υπολογίζονται τόσο στο σύνολο αγοράς Α/Κ ελληνικής διαχείρισης (όπως παρατίθεται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών) όσο και στο σύνολο αγοράς αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ (όπως παρατίθεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς). Επομένως, προκειμένου να μην υπολογιστεί το ύψος ενεργητικού των μεριδίων τους εις διπλούν (double-counting), αυξάνοντας πλασματικά το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς διάθεσης Α/Κ, τα εν λόγω ποσά έχουν αφαιρεθεί από το σύνολο της αγοράς, (όπως υπολογίζεται από την επεξεργασία των στοιχείων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς).

[781]Ενδεικτικά, η […] αναφέρει στην υπ' αριθμ. πρωτ. […] ότι *«[μ]ε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, από τη μια πλευρά θα συρρικνωθούν αισθητά οι επενδυτικές επιλογές των πελατών και πιθανόν να υπάρξει επίδραση στις προμήθειες και τα κόστη, λόγω μείωσης του εσωτερικού ανταγωνισμού. Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι οι τράπεζες που απαρτίζουν τον νέο όμιλο διαθέτουν αμοιβαία κεφάλαια των ίδιων περίπου επενδυτικών οίκων, μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης, ο ενιαίος όμιλος θα προσφέρει διευρυμένες επενδυτικές υπηρεσίες και λύσεις. Με την δραστηριοποίηση αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ στην ελληνική επικράτεια (οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν πολλαπλές συνεργασίες) την [η] αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων έχει γίνει μία αρκετά ανταγωνιστική αγορά, που πλέον διέπεται από διεθνείς πρακτικές κανόνων τιμολόγησης»*. Επίσης, η […] εκτιμά ότι *«με δεδομένη την αυξητική τάση του ενεργητικού των ξένων ΑΕΔΑΚ που καταγράφεται το τελευταίο διάστημα, της μη ύπαρξης εμποδίων εισόδου στην αγορά νέων ανταγωνιστών, καθώς και της πληθώρας των υποκατάστατων επενδυτικών προϊόντων και των εναλλακτικών επιλογών για τους πελάτες, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση αναμένεται να έχει ελάχιστη ή και μηδενική επίπτωση στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά»*. Η δε […] αναφέρει ότι στην αγορά «*της διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων, καίριας σημασίας είναι η ύπαρξη υποκαταστημάτων για την εξυπηρέτηση των πελατών […] ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς δεν αναμένεται να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα από πλευράς γεωγραφικής διασποράς και κάλυψης υποκαταστημάτων […]*». Αντίστοιχη άποψη για μη επηρεασμό της λειτουργίας του ανταγωνισμού στην αγορά διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων εξέφρασαν και οι τράπεζες […],[…] και […] (υπ' αριθμ. πρωτ. […],[…] και […] απαντητικές επιστολές αντίστοιχα). Από την πλευρά της η […] υποστηρίζει ότι *«οι επενδυτές θα επιδιώξουν μεγαλύτερη διασπορά των διαθεσίμων τους με συνέπεια, και σε συνδυασμό [με] την βελτίωση των*

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια και σε φανερή ψηφοφορία, αποφάσισε ομοφώνως και εγκρίνει, κατ' άρθρο 8 παρ. 6 Ν. 3959/2011, την κατ' άρθρο 6 παρ. 1 επ. Ν. 3959/2011 γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, που αφορά στην απόκτηση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των τραπεζικών εταιριών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» από την Τράπεζα Πειραιώς, δεδομένου ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Η απόφαση εκδόθηκε την 2η Σεπτεμβρίου 2013.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 9 Ιανουαρίου 2014

Ο Πρόεδρος
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΑΚΗΣ

Μακροοικονομικών συνθηκών, να στραφούν στην αγορά μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων. Η συγκέντρωση αμοιβαίων κεφαλαίων έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των προς επένδυση κεφαλαίων και τελικά την ισχυροποίησή τους. Γενικά, η συγκεκριμένη συγκέντρωση δεν μπορεί να εκτιμηθεί σε βάθος από την στιγμή που είναι μέρος της πρακτικής που έχει κυριαρχήσει στον Ελληνικό Τραπεζικό χώρο με αποτέλεσμα της [τη] συγκέντρωση του κλάδου σε 3 Τράπεζες. Είναι γεγονός όμως ότι μεσο-βραχυπρόθεσμα και ως ότου επιτευχθούν πλήρως και λειτουργικά οι ενοποιήσεις των Ελληνικών Τραπεζών, αυτές δεν θα μπορούν να εκπληρώσουν πλήρως τον ρόλο τους. Η βιωσιμότητά τους και οι κεφαλαιακές τους ανάγκες θα εξαρτηθούν μετά την ανακεφαλαιοποίηση τους από την επιτυχία των συγχωνεύσεων τους σε λειτουργικό επίπεδο. Αυτή η διαδικασία που θα διαρκέσει θα οδηγήσει σε μείωση των θέσεων εργασίας στον κλάδο ως αποτέλεσμα της ανάγκης μείωσης των εξόδων τους και βελτίωσης της κεφαλαιακής του θέσης. Γίνεται λοιπόν φανερή η ανάγκη εξεύρεσης νέων πηγών χρηματοδότησης από ξένα Πιστωτικά Ιδρύματα μέσω των οποίων βραχυπρόθεσμα θα επωφεληθούν οι Ελληνικές Τράπεζες αφού θα είναι εφικτή η αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων προς αυτές». Αντιθέτως δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού διαβλέπει η […] κατά την οποία, ωστόσο, οι επιπτώσεις αυτές αφορούν πρωτίστως στις λοιπές σχετικές αγορές.

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΦΥΛΛΩΝ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Σε έντυπη μορφή:

- Για τα Φ.Ε.Κ. από 1 έως 16 σελίδες σε 1 € προσαυξανόμενη κατά 0,20 € για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο ή μέρος αυτού.
- Για τα φωτοαντίγραφα Φ.Ε.Κ. σε 0,15 € ανά σελίδα.

Σε μορφή DVD/CD:

Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση
Α΄	150 €	40 €	15 €
Β΄	300 €	80 €	30 €
Γ΄	50 €	-	-
Υ.Ο.Δ.Δ.	50 €	-	-
Δ΄	110 €	30 €	-

Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση
Α.Α.Π.	110 €	30 €	-
Ε.Β.Ι.	100 €	-	-
Α.Ε.Δ.	5 €	-	-
Δ.Δ.Σ.	200 €	-	20 €
Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	-	-	100 €

- Η τιμή πώλησης μεμονωμένων Φ.Ε.Κ. σε μορφή cd-rom από εκείνα που διατίθενται σε ψηφιακή μορφή και μέχρι 100 σελίδες, σε 5 € προσαυξανόμενη κατά 1 € ανά 50 σελίδες.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Α΄	225 €
Β΄	320 €
Γ΄	65 €
Υ.Ο.Δ.Δ.	65 €

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Δ΄	160 €
Α.Α.Π.	160 €
Ε.Β.Ι.	65 €
Α.Ε.Δ.	10 €

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	2.250 €
Δ.Δ.Σ.	225 €
Α.Σ.Ε.Π.	70 €
Ο.Π.Κ.	-

- Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. (έντυπη μορφή) θα αποστέλλεται σε συνδρομητές ταχυδρομικά, με την επιβάρυνση των 70 €, ποσό το οποίο αφορά τα ταχυδρομικά έξοδα.

- Η καταβολή γίνεται σε όλες τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.). Το πρωτότυπο διπλότυπο (έγγραφο αριθμ. πρωτ. 9067/28.2.2005 2η Υπηρεσία Επιτρόπου Ελεγκτικού Συνεδρίου) με φροντίδα των ενδιαφερομένων, πρέπει να αποστέλλεται ή να κατατίθεται στο Εθνικό Τυπογραφείο (Καποδιστρίου 34, Τ.Κ. 104 32 Αθήνα).
- Σημειώνεται ότι φωτοαντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές Επιταγές για την εξόφληση της συνδρομής, δεν γίνονται δεκτά και θα επιστρέφονται.
- Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα μέλη της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίου Τύπου Αθηνών και Επαρχίας, οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί, η Ε.Σ.Η.Ε.Α, τα τριτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα και οι τριτοβάθμιες επαγγελματικές ενώσεις δικαιούνται έκπτωσης πενήντα τοις εκατό (50%) επί της ετήσιας συνδρομής.
- Το ποσό υπέρ ΤΑ.Π.Ε.Τ. (5% επί του ποσού συνδρομής), καταβάλλεται ολόκληρο (Κ.Α.Ε. 3512) και υπολογίζεται πριν την έκπτωση.
- Στην Ταχυδρομική συνδρομή του τεύχους Α.Σ.Ε.Π. δεν γίνεται έκπτωση.

Πληροφορίες για δημοσιεύματα που καταχωρίζονται στα Φ.Ε.Κ. στο τηλ.: 210 5279000.
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.: τηλ.: 210 8220885.

Τα φύλλα όλων των τευχών της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως διατίθενται δωρεάν σε ηλεκτρονική μορφή από την ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου (www.et.gr)

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: http://www.et.gr - e-mail: webmaster.et@et.gr

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ 08:00 ΜΕΧΡΙ 13:30

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * ΤΗΛ. 210 52 79 000 * FAX 210 52 21 004